

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Natura 2000-beheerplan Noordzeekustzone

Periode 2016-2022

Colofon

Uitgave	Ministerie van Infrastructuur en Milieu Rijkswaterstaat Zee en Delta
Projectleider	H. Lammers
Datum	Juli 2016
Status	Definitief

Foto voorblad: G. Volger

Inhoud

Samenvatting—1

Leeswijzer—5

1 Inleiding—7

- 1.1 Wat is Natura 2000?—7
- 1.2 Natura 2000-beheerplan Noordzeekustzone—7
- 1.3 Functie beheerplan—9
- 1.4 Uitgangspunten en gebruikte systematiek beheerplan—10
- 1.5 Totstandkoming en vaststellingsprocedure van het beheerplan—11
 - 1.5.1 Opstellen en vaststellen van het beheerplan—11
 - 1.5.2 Vaststelling, status, inspraak en beroep—13

2 Landschapsecologische beschrijving—15

3 Instandhoudingsdoelstellingen—23

- 3.1 Kernopgaven en 'sense of urgency'—23
- 3.2 Instandhoudingsdoelstellingen—24
 - 3.2.1 Habitattypen—25
 - 3.2.2 Habitatsoorten—26
 - 3.2.3 Vogelsoorten—27

4 Beleid, activiteiten en natuurbeheer—29

- 4.1 Plannen en beleid—29
- 4.2 Doorwerking in andere plannen—32
- 4.3 Huidige activiteiten—33
- 4.4 Ontwikkelingen in activiteiten—44
- 4.5 Huidig natuurbeheer—47

5 Van doelen naar oplossingen voor natuurbescherming—51

- 5.1 Inleiding—51
- 5.2 Habitattypen—52
 - 5.2.1 Permanent overstroomde zandbanken (H1110B)—53
 - 5.2.2 Slik- en zandplaten (H1140B)—55
 - 5.2.3 Zilte pionierbegroeiingen (H1310A en B)—56
 - 5.2.4 Schorren en zilte graslanden (H1330A)—58
 - 5.2.5 Embryonale duinen (H2110)—59
 - 5.2.6 Vochtige duinvalleien (H2190B)—60
- 5.3 Habitatsoorten—62
 - 5.3.1 Trekvissen—62
 - 5.3.2 Zeezoogdieren—65
- 5.4 Broedvogels—68
 - 5.4.1 Steltlopers—69
 - 5.4.2 Sterns—71
- 5.5 Niet-broedvogels—72
 - 5.5.1 Duikende viseters—73
 - 5.5.2 Duikeenden—75
 - 5.5.3 Steltlopers—79
 - 5.5.4 Overig—86
- 5.6 Ecologische kansen voor de instandhoudingsdoelstellingen—88

6	Voorwaarden voor en mitigatie van huidige activiteiten—93
6.1	Methodiek—93
6.2	Categorie 1: vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten zonder specifieke voorwaarden—99
6.3	Categorie 2: vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten met specifieke voorwaarden—99
6.3.1	Beroepsmatige visserij—100
6.3.2	Recreatie—104
6.3.3	Civiele werken en overige activiteiten—106
6.4	Categorie 3: vergunningplichtige activiteiten die afzonderlijk vergunningplichtig blijven—114
6.4.1	Beroepsmatige visserij—115
6.4.2	Recreatie—118
6.4.3	Civiele werken en overige activiteiten—119
6.5	Categorie 4: niet-Nb-wetvergunningplichtige activiteiten, wel mitigatie vereist—124
6.5.1	Recreatie—125
6.5.2	Civiele werken en overige activiteiten—134
6.6	Toetsingskader toekomstige activiteiten en stikstofdepositie (PAS)—138
6.6.1	Toetsingskader toekomstige activiteiten—138
6.6.2	Stikstofdepositie (PAS)—140
7	Doelbereik na het nemen van maatregelen—143
7.1	Externe werking—143
7.2	Cumulatie—146
7.3	Worden de doelen bereikt?—146
7.4	Doelbereik habitattypen—147
7.5	Doelbereik habitatsoorten—149
7.6	Doelbereik vogels—151
7.6.1	Doelbereik broedvogels—152
7.6.2	Doelbereik niet-broedvogels—153
7.7	Overzicht van alle maatregelen—156
8	Uitvoering en financiering—165
8.1	Communicatie—165
8.1.1	Doelstellingen en doelgroepen voor de communicatie—165
8.1.2	Samenwerking in de uitvoering van de communicatie—166
8.1.3	Communicatieplan—166
8.2	Toezicht en handhaving—167
8.2.1	Uitvoering toezicht en handhaving—168
8.2.2	Aanpak in relatie tot huidige activiteiten in beheerplan—168
8.2.3	Globale beschrijving instrumenten—169
8.2.4	Registratie en meldpunt—171
8.3	Monitoring en evaluatie van instandhoudingsdoelstellingen en maatregelen—172
8.4	Verdeling van verantwoordelijkheden, uitvoering en financiering—176
9	Sociaal-economische aspecten—179
9.1	Inleiding—179
9.2	Visserij—179
9.3	Recreatie—182
9.4	Civiele werken—183
10	Literatuurlijst / bronnen—185

Bijlage 2 Generieke visserijvoorwaarden en Vibeg-akkoord—199

Bijlage 3 Voorwaarden ter vrijstelling van vergunningplichtige activiteiten (categorie 2)—203

Bijlage 4 Mitigerende maatregelen en gedragsregels ten aanzien van niet-vergunningplichtige activiteiten (categorie 4)—219

Bijlage 5 Overzicht cumulatie van activiteiten en overige factoren—229

Bijlage 6 Synopsistabel Noordzeekustzone—231

Bijlage 7 Overzicht voor toezicht en handhaving relevante regelgeving—237

Kaarten (in bijbehorende losse kaartenbijlage)

1. Natura 2000-gebieden en grenzen
2. Recreatie
3. Scheepvaart Noordzeekustzone en havens
4. Scheepvaart, havens en baggerwerken
5. Civiele werken en economisch gebruik
6. Militair gebruik en burgerluchtvaart
7. Zeehondenligplaatsen
8. Kolonies broedvogels en sterns
9. Hoogwatervluchtplaatsen vogels
10. Maatregelen Noordzeekustzone
11. Maatregelen kustbroedvogels

Habitattypenkaarten

- 1.0 Overzicht
- 1.1 Uitsnede Texel
- 1.2 Uitsnede Vlieland
- 1.3 Uitsnede Terschelling
- 1.4 Uitsnede Ameland
- 1.5 Uitsnede Schiermonnikoog
- 1.6 Uitsnede Rottum

Samenvatting

Natura 2000 is een samenhangend netwerk van beschermde natuurgebieden binnen de lidstaten van de Europese Unie. De EU heeft tot dit netwerk besloten, omdat de natuur en biodiversiteit in Europa al jaren snel achteruitgaan. De Noordzeekustzone is als Natura 2000-gebied onderdeel van dit netwerk en is aangewezen om specifieke natuurwaarden te herbergen en te beschermen. Op deze manier draagt de Noordzeekustzone bij aan het behoud van de biodiversiteit op nationaal en Europees niveau.

Met verschillende beschermde habitattypen en soorten in de Noordzeekustzone gaat het gelukkig goed. Dit gaat bijvoorbeeld op voor de 'slik- en zandplaten', 'zilte pionierbegroeiingen', 'embryonale duinen' en de gewone zeehond, bergeend, rosse grutto en wulp.

De grootste knelpunten voor natuurwaarden in het gebied zijn te vinden op zee (kwaliteit van het habitatype 'permanent overstroomde zandbanken' en van de leefgebieden van bruinvissen en zee-eenden) en op de stranden en strandvlaktes van de Waddeneilanden (kwaliteit broedgebieden strandbroedvogels).

In de aanloop naar dit beheerplan is onderzocht wat er voor nodig is om de natuurdoelen voor het gebied te behouden of te verbeteren. Daarbij is gekeken naar:

1. knelpunten in het ecosysteem die negatieve gevolgen hebben voor de natuurwaarden;
2. activiteiten die nu in het gebied spelen die mogelijk invloed hebben op de natuurwaarden;
3. maatregelen uit vastgesteld beleid die een positieve bijdrage kunnen leveren aan de natuurdoelen;
4. aanvullende maatregelen die genomen moeten worden om de doelen te kunnen realiseren.

Deze punten zijn nadrukkelijk gezien in samenhang met het gehele waddengebied en in dit beheerplan beschreven.

In de volgende alinea's is samengevat wat de belangrijkste onderwerpen zijn uit dit beheerplan en welke maatregelen worden uitgevoerd om de doelen te behalen.

Voor de beheerplanperiode worden activiteiten gereguleerd via vrijstellingsvoorwaarden, vergunningvoorschriften of door middel van mitigatie. Verschillende van deze regelingen zijn nieuw.

Nieuwe regelingen in dit beheerplan

Nieuwe en substantieel gewijzigde regelingen met ingang van dit beheerplan zijn er voor de onderstaande activiteiten in de Noordzeekustzone:

- vaste vistuigenvisserij;
- robbentochten;
- kitesurfen Razende Bol;
- betreding van (hooggelegen) zandplaten;
- strandrecreatie/strandrijden Waddeneilanden;
- recreatieve staandwantvisserij Waddeneilanden;
- kustsuppleties (onderhoud);
- baggerwerken;
- onderhoud oeverconstructies;

- scheepvaart, recreatievaart, luchtvaart en sportvissen binnen gesloten gebieden;
- schietactiviteiten van Defensie.

Met deze nieuwe regelingen wordt de natuurbescherming in de Noordzeekustzone sterk verbeterd.

Regulering activiteiten met en zonder vergunningplicht

Verscheidende activiteiten die op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 (Nb-wet) vergunningplichtig zijn, zijn daarvan – met ingang van dit Natura 2000-beheerplan – vrijgesteld onder specifieke voorwaarden. Het gaat onder meer om de volgende activiteiten: vaste vistuigvisserij, robbentochten, evenementen, kitesurfactiviteiten Razende Bol, kustsuppleties (onderhoud), onderhoud kabels en leidingen en oeverconstructies, schietactiviteiten van Defensie vanuit Petten. Door deze activiteiten in het beheerplan op te nemen wordt een stuk deregulering bereikt (geen losse vergunningen meer nodig).

Naast bovenstaande vrijgestelde activiteiten zijn er verschillende vergunningplichtige activiteiten die wél afzonderlijk vergunningplichtig blijven en niet zijn opgenomen in dit beheerplan. Voorbeelden hiervan zijn: bodemberoerende visserijen, nieuwe lozingen, oefeningen voor incidenten- en calamiteitenbestrijding (waaronder inzet helikopters), schelpenwinning, gaswinning, luchtvaart in de aanvliegroutes Den Helder.

Wanneer de vergunningen hiervoor aflopen, dient een nieuwe vergunning dan wel vergunningverlenging aangevraagd te worden bij het bevoegd gezag. In dit beheerplan zijn toetsingskaders opgenomen voor vergunningplichtige activiteiten, die het bevoegd gezag gebruikt bij een vergunningaanvraag of bij het beoordelen of voor een nieuwe activiteit daadwerkelijk wel/niet de vergunningplicht geldt.

Ten slotte zijn er vele activiteiten die niet-vergunningplichtig zijn in het kader van de Nb-wet, maar waarvoor wel mitigerende maatregelen zijn vereist ter voorkóming of beperking van negatieve (rest)effecten van de activiteiten. Deze regelingen, onder meer in de vorm van gedragscodes, zijn ook in dit beheerplan opgenomen. Bijvoorbeeld: recreatievaart, kitesurfen, recreatief strandrijden met auto's, betreding van zandplaten, zeehengelen, recreatieve staandwantvisserij, burgerluchtvaart, diverse activiteiten van Defensie op water en land.

De belangrijkste opgaven in dit beheerplan voor herstel en bescherming van de natuur in de Noordzeekustzone zijn hieronder samengevat.

Herstel natuurlijke leeftijdsopbouw van zeebodemfauna en vispopulaties en herstel van rust voor zee-eenden

Als gevolg van bodemberoering door sleepnetvisserij en kustsuppleties is er momenteel geen evenwichtige opbouw van de zeebodemfauna. Daarnaast zijn de vispopulaties in de Noordzeekustzone onnatuurlijk van opbouw en is de functie als 'kinderkamer' en opgroeigebied voor jonge vis afgenomen, grotendeels ten gevolge van de visserij. Hierdoor is de kwaliteit van het habitatype 'permanent overstroomde zandbanken' onvoldoende. De afname van schelpdierbanken van met name de soort *Spisula* zorgt voor voedselproblemen voor de zwarte zee-eend en waarschijnlijk ook voor de topper en eider. De problematiek van het leefgebied van de zee-eenden wordt extra versterkt door de vele verstoringen op het water. Visserij-organisaties, natuurorganisaties en de rijksoverheid hebben de problemen onderkend en gezamenlijk hebben ze, als onderhandelingsresultaat, in 2011 het Vibeg-akkoord getekend. Dit akkoord bevat afspraken over verduurzaming van de visserij in beschermde gebieden op de Noordzee. Voor de Noordzeekustzone komt

dit neer op een samenhangend pakket van voorwaarden en maatregelen (uitfasering en transitie naar meer duurzame visserijvormen, zonering, onderzoek) om de natuurlijke opbouw van bodemfauna en vispopulaties te herstellen. De belangrijkste gebieden voor natuur zijn - deels of onder voorwaarden - afgesloten voor visserij, schelpenwinning, zandtransport voor kustsuppleties, scheepvaart, luchtvaart. Dit is gereguleerd via het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone (zie paragraaf 6.1).

Door deze maatregelen wordt ook de kwaliteit van het leefgebied van zwarte zee-eend, topper en eider in de eerste beheerplanperiode verbeterd. Alleen voor de zwarte zee-eend zal de instandhoudingsdoelstelling in de eerste beheerplanperiode waarschijnlijk nog niet worden bereikt, voor topper en eider wel. Het doel voor het habitattype 'permanent overstroomde zandbanken' (natuurlijke opbouw bodemfauna en vispopulaties) wordt naar verwachting pas in de tweede of derde beheerplanperiode bereikt. Doelbereik hiervan in de eerste beheerplanperiode is niet reëel, aangezien maatregelen stapsgewijs worden ingevoerd en het ecologische systeem lange hersteltijd nodig heeft.

Bescherming voor de bruinvis

De kwaliteit van het leefgebied van de bruinvis is onvoldoende als gevolg van menselijke verstoring. Het gaat dan om bijvangst van bruinvis in visnetten en onderwatergeluid (onder andere door scheepvaart). Dit probleem speelt Noordzeebreed. Voor het Nederlandse deel van de Noordzee is er een Bruinvisbeschermingsplan opgesteld. Hierin is geregeld dat er meer onderzoek wordt uitgevoerd naar de gevolgen van bijvangst aan bruinvis en de gevolgen van onderwatergeluid en dat er op basis daarvan maatregelen worden genomen. Vooruitlopend daarop worden bijvangst en verstoring in de Noordzeekustzone beperkt door het stellen van voorwaarden aan staandwantvisserij en het instellen van gesloten gebieden (Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone). Door deze maatregelen wordt de instandhoudingsdoelstelling van de bruinvis in de eerste beheerplanperiode weliswaar verbeterd, maar waarschijnlijk nog niet bereikt. Daarvoor zal het nodig zijn om maatregelen te treffen op de schaal van de gehele Noordzee.

Herstel en bescherming kansrijke broedlocaties bontbekplevier, strandplevier en dwergstern

Van bontbekplevier, strandplevier en dwergstern neemt het succesvol broedhabitat af als gevolg van aanhoudende verstoring in foerageergebieden nabij broedlocaties en verstoring van de broedlocaties zelf. Broedlocaties zijn de vele onbegroeide plekken op strandvlaktes en zones bij embryonale duintjes. Er zijn tal van activiteiten die bijdragen aan verstoring, zoals strandrecreatie, strandrijden, kitesurfen, militaire activiteiten, laagvliegen, beheer en onderhoud. Voor al deze activiteiten zijn in dit beheerplan voorwaarden of mitigerende maatregelen opgenomen om rust op kansrijke broedlocaties te garanderen. Bijvoorbeeld door het (zo nodig preventief) instellen van gesloten gebieden in broedzones bij embryonale duintjes of verstoringvrije zones rond broedkolonies. Daarnaast dienen de kansrijke broedlocaties behouden te blijven door hier bij kustsuppleties en strandbeheer meer rekening mee te houden. Door deze maatregelen worden de instandhoudingsdoelstellingen van de plevieren en de dwergstern in de eerste beheerplanperiode waarschijnlijk wel bereikt.

Overige onderwerpen en aspecten uit dit beheerplan:

Programma Aanpak Stikstof (PAS)

Uit de PAS-analyses komt de Noordzeekustzone naar voren als 'geen PAS-gebied', omdat uit de berekeningen blijkt dat er geen sprake is van overschrijdingen van kritische depositiewaarden van stikstof voor de habitattypen of leefgebieden. Stikstofdepositie vormt geen knelpunt voor de kwaliteit van habitattypen en leefgebieden in de Noordzeekustzone. Voor het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen zijn daarop gerichte PAS-maatregelen in dit gebied niet nodig.

Uitvoering van dit beheerplan

Het beheerplan heeft een looptijd van zes jaar. Het (doen) uitvoeren van de maatregelen en afspraken is de gezamenlijke verantwoordelijkheid van het ministerie van IenM, het ministerie van EZ, het ministerie van Defensie en de provincies Noord-Holland, Fryslân en Groningen.

De afgesproken extra kosten (totalen) voor de uitvoering van de in dit beheerplan opgenomen maatregelen zijn als volgt verdeeld over de hiervoor genoemde bevoegd gezag partijen:

Kostenindicatie uitvoeringsperiode 2016-2022	IenM	EZ	Defensie	Noord-Holland	Fryslân	Groningen
	Extra kosten in 1000-en euro's					
Totaal	915	600	10	90	440	0

Rijksoverheid, provincies en terreinbeheerders monitoren de voortgang en resultaten van de te nemen maatregelen om te kunnen zien in welke mate deze bijdragen aan het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen uit het aanwijzingsbesluit.

Tegen het eind van de looptijd van dit beheerplan volgt een integrale evaluatie en zo nodig een bijstelling van de maatregelen in het volgende beheerplan.

Sociaal-economische aspecten

De maatregelen in dit beheerplan hebben voor de meeste activiteiten in het gebied niet of nauwelijks gevolgen op sociaal-economisch vlak. Maatregelen voor de visserij kunnen op korte termijn daarentegen wel ingrijpende gevolgen hebben, vooral voor lokaal afhankelijke, kleinere bedrijven. Op langere termijn echter kan de bedrijfszekerheid van de sector juist worden versterkt door verdergaande verduurzaming.

Leeswijzer

Het beheerplan is een omvangrijk document. In onderstaand kader proberen we u per hoofdstuk wegwijst te maken.

1. De **inleiding** bevat algemene informatie over Natura 2000, zoals een korte kenschets van de Noordzeekustzone, functie, uitgangspunten en vaststellen van het beheerplan, hoe het regioproces is verlopen bij de totstandkoming en iets over de inspraak;
2. De **landschapsecologische beschrijving** geeft de huidige toestand van de Noordzeekustzone als ecosysteem weer. In visie en toekomstbeeld is algemeen beschreven hoe de ontwikkelingen van de Noordzeekustzone in de toekomst worden gezien;
3. Hierin zijn de **instandhoudingsdoelstellingen**, zoals opgenomen in het aanwijzingsbesluit, voor de habitattypen, soorten en (broed)vogels samengevat. Daarbij is tevens kort de huidige staat en de trend van de doelen aangegeven en of het gaat om een behouds- of verbeterdoel;
4. Welke **plannen en beleid** hebben een relatie met het beheerplan? Wat zijn de huidige activiteiten en hoe is het huidig natuurbeheer in het gebied ingevuld en wat zijn de **ontwikkelingen**?
5. De analyse van de **uitwerking van de instandhoudingsdoelstellingen** is de 'kern' van dit beheerplan, samen met hoofdstuk 6. In hoofdstuk 5 wordt per doel (of combinatie van doelen) achtereenvolgens aangegeven: een korte beschrijving met de ecologische vereisten, de eventuele knelpunten en welke (verschillende) oplossingsrichtingen daarbij voorhanden zijn om de doelen te bereiken. Het hoofdstuk sluit af met de ecologische kansen voor verbeteringen;
6. Welke **maatregelen** zijn er voor de huidige activiteiten (visserij, recreatie, civiele werken en overige activiteiten) nodig? Soms gaat het om vastleggen van al bestaande voorwaarden en indien nodig worden nieuwe mitigerende maatregelen toegevoegd. De huidige activiteiten worden onderverdeeld in verschillende categorieën. Voor een aantal reguliere vergunningplichtige activiteiten zijn in het beheerplan vrijstellingsvoorwaarden vastgesteld. Voor activiteiten die vergund blijven worden zonodig toetsingskaders gegeven. Voor andere activiteiten, voornamelijk diverse recreatievormen en beheer, zijn als maatregel meestal gedragsregels opgenomen;
7. Het hoofdstuk **doelbereik** is een verantwoording of met alle maatregelen de doelen ook daadwerkelijk behaald zullen worden en zo ja, wanneer. Hierbij is ook **externe werking**, met factoren die spelen buiten de Noordzeekustzone, in de beschouwing betrokken. Tot slot wordt een **overzicht** gegeven van **alle maatregelen** en leemtes in kennis;
8. De **uitvoering en financiering** gaat op hoofdlijnen in op de verantwoordelijkheden en kosten van uitvoering van maatregelen, met tevens als aandachtspunten: communicatie, toezicht & handhaving en monitoring;
9. In dit laatste hoofdstuk worden de **sociaal-economische aspecten** per sector beschouwd.

1 Inleiding

1.1 Wat is Natura 2000?

De biodiversiteit loopt wereldwijd sterk terug. De Europese Unie beschermt de natuurwaarden van Europa. De belangrijkste pijler van Europese natuurbescherming is de realisatie van Natura 2000: een netwerk van Europese natuurgebieden met belangrijke natuurwaarden. De Natura 2000-gebieden zijn aangewezen op grond van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn. Het doel is een wezenlijke bijdrage aan het behoud en herstel van de natuur van communautair belang in de Europese Unie. De Noordzeekustzone is als Natura 2000-gebied onderdeel van het Natura 2000-netwerk. Op Europees niveau is het doel: behouden van de Europese biodiversiteit. Voor het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone zijn doelen (instandhoudingsdoelstellingen) geformuleerd die bijdragen aan het behoud van de Europese biodiversiteit.

Binnen en buiten Natura 2000-gebieden komen ook economische activiteiten voor. In een beheerplan leggen Rijk en provincies vast welke activiteiten, op welke wijze mogelijk zijn in combinatie met het realiseren van de Natura 2000-doelstellingen. Uitgangspunt is steeds het realiseren van ecologische doelen met respect voor en in een zorgvuldige balans met de maatschappelijke omgeving.

De toenmalige minister van LNV heeft voor Nederland 166 Natura 2000-gebieden aangemeld (Habitatrichtlijngebieden) of aangewezen (Vogelrichtlijngebieden). Gezamenlijk hebben ze een oppervlak van ruim 1,1 miljoen hectare. Het merendeel hiervan bestaat uit water. Op 26 februari 2009 heeft de toenmalige minister van LNV zeven Natura 2000-gebieden in het waddengebied definitief aangewezen op grond van artikel 10a van de Natuurbeschermingswet 1998 (Nb-wet). Het betreft de Natura 2000-gebieden: Waddenzee, Noordzeekustzone, Duinen en Lage Land Texel, Duinen Vlieland, Duinen Terschelling, Duinen Ameland en Duinen Schiermonnikoog.

1.2 Natura 2000-beheerplan Noordzeekustzone

Voor u ligt het beheerplan voor het aangewezen Natura 2000-gebied Noordzeekustzone.

De aanwijzingsprocedure voor de Noordzeekustzone is afgerond. Op 26 februari 2009 is het definitieve aanwijzingsbesluit (DRZO/2008-007) voor de Noordzeekustzone gepubliceerd (Lit. 61), tegelijk met de aanwijzingsbesluiten van de vijf eilanden en de Waddenzee. Op 27 december 2010 is een wijzigingsbesluit voor de Noordzeekustzone vastgesteld¹ (Lit. 47), hierin is vooruitgelopen op een uitspraak van de Raad van State van 16 maart 2011 (ABRvS 200902380/1/R2) om het definitieve aanwijzingsbesluit te wijzigen. Op 4 oktober en op 18 oktober 2012 zijn weer wijzigingsbesluiten (respectievelijk PDN/2012-007 en PDN/2012-007-02) genomen met een aanpassing van de toelichting op de instandhoudingsdoelstelling van de grijze zeehond en met een wijziging naar een verbeterdoelstelling voor de kwaliteit van het leefgebied van de bruinvis (Lit. 48, Lit. 49).

¹ Met dit besluit is de begrenzing van de Noordzeekustzone voor Vogelrichtlijngebied en Habitatrichtlijngebied aan elkaar gelijk gesteld en is de begrenzing bij Petten in zuidwaartse richting opgeschoven, naar Bergen aan Zee. Tevens is de zeewaartse grens gelegd op de doorgaande NAP -20 meter dieptelijn en is de instandhoudingsdoelstelling voor habitattypen 'permanent overstroomde zandbanken' aangepast. Daarnaast zijn er aanpassingen gemaakt van de omschrijving van de doelen voor bruinvis, roodkeelduiker, parelduiker, topper en dwergmeeuw.

Het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone bestaat uit de kustwateren van de Noordzee langs de Noord-Hollandse kust ten noorden van Bergen en langs de hele waddenkust tot aan de Eems (figuur 1.1). De zeewaartse grens ligt op de doorgaande NAP -20 meter dieptelijn. Langs de Noord-Hollandse vastelandskust ligt de grens aan de landzijde op de laagwaterlijn: het Natura 2000-gebied bestaat daar uit de met water bedekte kustzone. Op de Waddeneilanden behoren de stranden tot aan de duinvoet ook tot de Noordzeekustzone. Op de eilanden ligt de grens op de duinvoet en is daardoor dynamisch: bij duinaangroei verplaatst de grens zich zeewaarts, bij duinafslag landinwaarts met de duinvoet mee. In de zeegaten en ten oosten van Schiermonnikoog volgt het gebied de grens zoals die is getrokken in de Planologische Kernbeslissing Waddenzee (PKB) (Lit. 71)².

Tabel 1.1. Kenschets Natura 2000-gebied Noordzeekustzone

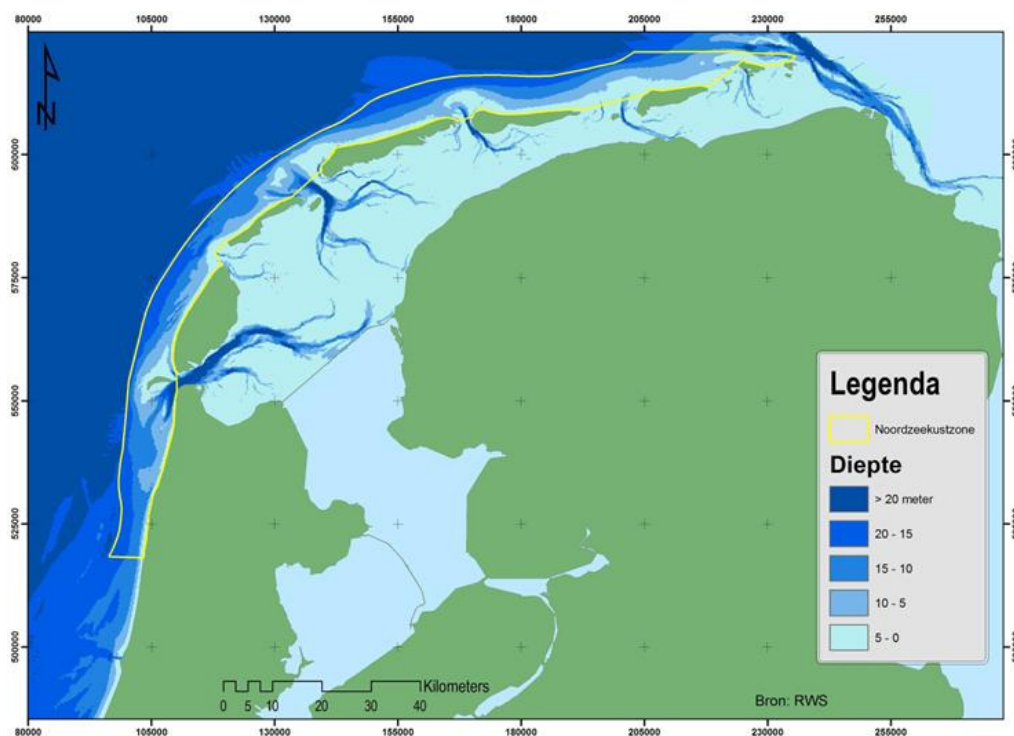
Gebiedsnummer	7
Status	Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn
Oppervlakte	144.474 ha (begrenzing Habitatrichtlijngebied en Vogelrichtlijngebied valt samen)
Sitecode	NL2003062 (Noordzeekustzone) + NL9802001 (Noordzeekustzone)
Natura 2000-landschap	Noordzee, Waddenzee en Delta
Beheerder	Ministerie van IenM/Rijkswaterstaat, ministerie van EZ, ministerie van Defensie, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, It Fryske Gea
Provincie	Fryslân, Groningen, Noord-Holland
Gemeente	Ameland, Bergen, Den Helder, Dongeradeel, Eems-mond, Schiermonnikoog, Terschelling, Texel, Vlieland, Zijpe

De Noordzeekustzone heeft een oppervlakte van 144.474 hectare en grenst aan de Natura 2000-gebieden van de Waddeneilanden en de Waddenzee. De onderlinge samenhang tussen deze gebieden is sterk. Zo spelen de stranden en de vooroevers van de Noordzeekustzone een belangrijke rol als zandleveranciers voor de eilanden. Ook is er veel wisselwerking van sedimentatie- en erosieprocessen tussen Noordzeekustzone, de eilanden en de Waddenzee met geulen, ondieptes, platen, kwelders en duinen.

Op kaart 1 'Natura 2000-gebieden en grenzen' zijn de Natura 2000-gebieden weergegeven van het waddengebied en die van de direct aangrenzende Natura 2000-gebieden.

Het gebied Noordzeekustzone is onderdeel van het Natura 2000-landschap Noordzee, Waddenzee en Delta, dat bestaat uit zestien met elkaar samenhangende Natura 2000-gebieden langs de kust, inclusief de Zeeuwse delta (Lit. 57).

² De Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) vervangt sinds 13 maart 2012 een aantal landelijke visiedocumenten, waaronder de Nota Ruimte. Een aantal PKB's blijft evenwel onder de naam 'Structuurvisie' als uitwerking van de SVIR bestaan, waaronder de Derde Nota Waddenzee.

Figuur 1.1. Bodemligging van Natura 2000-gebied Noordzeekustzone en omgeving.

1.3

Functie beheerplan

Wettelijke context

De Europese regelgeving voor natuurbescherming, de bepalingen van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijnen, zijn in Nederland vastgelegd in de Nb-wet voor de bescherming van gebieden, en in de Flora- en faunawet voor de bescherming van soorten. De Nb-wet kent een vergunningenstelsel voor alle activiteiten binnen of buiten Natura 2000-gebieden die een mogelijk (significant) negatief effect kunnen hebben op de natuurwaarden waarvoor het gebied is aangewezen en vereist dat voor ieder Natura 2000-gebied een beheerplan wordt opgesteld. Rijkswaterstaat is coördinerend beheerder ('voortouwnemer') voor het opstellen van het beheerplan Noordzeekustzone.

De Nb-wet zal in 2017 samen met de Flora- en faunawet en de Boswet opgaan in de nieuwe Wet natuurbescherming (Stb. 2016, 34). Hiermee verandert nagenoeg niets aan de bescherming van Natura 2000-gebieden en de verplichting om een beheerplan op te stellen. Met overgangsrecht is geregeld dat het beheerplan dat op grond van de Nb-wet is vastgesteld gezien moet worden als beheerplan onder de Wet natuurbescherming, zodra deze nieuwe wet in werking is getreden.

Functie van het beheerplan

Dit beheerplan vormt het kader voor het natuurbeheer en de activiteiten in de Noordzeekustzone. Het beheerplan werkt de instandhoudingsdoelstellingen uit in omvang, ruimte en tijd en is gericht op het realiseren van de Natura 2000-doelstellingen voor dit gebied en maakt duidelijk welke activiteiten naast de natuurfuncties toegestaan zijn en onder welke voorwaarden. In het Natura 2000-beheerplan zijn, conform de Nb-wet, minimaal de volgende onderdelen opgenomen:

- Een beschrijving van de beoogde resultaten voor de planperiode: de mate van behoud of herstel van natuurlijke habitattypen en populaties van wilde dier- en plantensoorten, mede in samenhang met de huidige activiteiten van mensen in het gebied;
- Een overzicht op hoofdlijnen van de noodzakelijke maatregelen in de planperiode met het oog op de hierboven bedoelde resultaten;
- Omdat de Natura 2000-gebieden overwegend geen gesloten natuurgebieden zijn, maar multifunctionele gebieden, is daarnaast beschreven wat aan beheerders, gebruikers en andere belanghebbenden wel en niet is toegestaan in het gebied en, voor zover van toepassing, onder welke voorwaarden.

Het beheerplan fungeert als:

- Beleidskader voor het beheer dat noodzakelijk is om de in het gebied te beschermen natuurwaarden in stand te houden of te ontwikkelen;
- Overzicht van nodig geachte maatregelen;
- Overzicht van activiteiten die in de getoetste omvang doorgang kunnen vinden;
- Overzicht van activiteiten die vrijgesteld zijn van de vergunningplicht van artikel 19d, lid 1 Nb-wet, en de daaraan verbonden voorwaarden;
- Toetsingskader voor de vergunningverlening Nb-wet voor voortzetting of wijziging van bestaande activiteiten en mogelijk voor toekomstige activiteiten.

Planperiode en evaluatie

De planperiode van het Natura 2000-beheerplan bedraagt zes jaar (2016-2022). In die periode worden de ontwikkelingen in het gebied en de resultaten van de maatregelen gevolgd. Tegen het einde van de looptijd van het beheerplan volgt op basis van de monitoring (zie paragraaf 8.3) een integrale evaluatie die informatie moet geven voor het volgende beheerplan. De doorlooptijd van het beheerplan kan, mits onderbouwd, met maximaal zes jaar worden verlengd.

1.4

Uitgangspunten en gebruikte systematiek beheerplan

Rijkswaterstaat en de andere betrokken overheden hebben bij het opstellen van de maatregelen voor Natura 2000 een aantal uitgangspunten gehanteerd. Het gaat onder andere om de volgende punten:

- Natuurlijke dynamiek binnen het ecosysteem van het waddengebied vormt het uitgangspunt bij de uitwerking van doelstellingen;
- Basisfuncties van het hoofdwatersysteem, zoals waterveiligheid, staan niet ter discussie;
- Huidige activiteiten moeten zoveel mogelijk ongewijzigd doorgang vinden, eventueel met aanvullende maatregelen;
- Aanvullende maatregelen moeten haalbaar en financieel gedekt zijn.

Prioriteren van maatregelen

De beheerplannen voor de aangewezen Natura 2000-gebieden geven aan hoe de instandhoudingsdoelstellingen voor de natuur zullen worden bereikt. De nadruk ligt op het behalen van deze instandhoudingsdoelstellingen. In de uitvoeringsperiode van beheerplannen worden hiertoe in eerste instantie de maatregelen doorgevoerd die nodig zijn voor het tegengaan van verslechtering en die financieel gedekt zijn. De eerste beheerplanperiode zal zich vooral moeten richten op het tegengaan van verslechtering voor aangewezen soorten en habitattypen waarvoor de gunstige staat van instandhouding nog niet is bereikt (conform kamerbrief 'Aanpak Natura 2000' van de staatssecretaris van het toenmalige ministerie van EL&I, 14 september 2011, TK 2011-2012, 230499).

In het 'Natura 2000 doelendocument' van het toenmalige ministerie van LNV (Lit. 57) wordt voor verschillende Natura 2000-gebieden een zogenaamd 'sense of urgency'-aandachtspunt toegekend aan sommige habitattypen en soorten. Hiermee wordt aangegeven dat die betreffende habitattypen en soorten er naar de toenmalige best beschikbare kennis zodanig voorstonden, dat werd ingeschat dat een extra beheerinspanning voor het doelbereik nodig zou zijn.

Door bij deze habitattypen en soorten goed 'de vinger aan de pols te houden' bij de ontwikkelingen daarvan, kan zonodig tijdig en adequaat worden ingegrepen in de eerste beheerplanperiode (zie verder hoofdstuk 3).

Daarnaast is in de loop van het beheerplanproces meer actuele en vaak ook meer gebiedspecifieke informatie over het vóórkomen van de habitattypen en de soorten uitgewerkt (Lit. 14). Deze informatie is mede betrokken bij de huidige prioritering van maatregelen. Hierbij zijn per soort- of habitatype drie criteria gehanteerd om te bepalen of er al in de eerste beheerplanperiode maatregelen nodig zijn om verslechtering te voorkómen.

Criteria voor een soort:

1. Een achteruitgang van een soort (in populatieomvang) is toe te schrijven aan de verslechtering van omvang en/of kwaliteit van zijn leefgebied;
2. Herstel van (omvang of) kwaliteit van het leefgebied is nu noodzakelijk om het behoud van de soort te kunnen garanderen;
3. Herstel van kwaliteit is, binnen de actuele natuurlijke randvoorwaarden, ook daadwerkelijk mogelijk.

Criteria voor een habitatype:

1. Een achteruitgang van een habitatype (in omvang of in kwaliteit) is toe te schrijven aan de verslechtering van de ecologische randvoorwaarden voor dit habitat;
2. Herstel van die ecologische randvoorwaarden is nu noodzakelijk om het behoud van het habitatype met voldoende kwaliteit op langere termijn te kunnen garanderen;
3. Herstel van kwaliteit is, binnen de actuele randvoorwaarden, ook daadwerkelijk mogelijk.

Als aan alle drie criteria wordt voldaan, dan zal herstel van de randvoorwaarden voor de betreffende soort of het habitatype al in de eerste beheerplanperiode ter hand genomen moeten worden.

1.5 Totstandkoming en vaststellingsprocedure van het beheerplan

1.5.1 *Opstellen en vaststellen van het beheerplan*

Rijk, provincie, gemeenten, waterschappen, terreinbeheerders en maatschappelijke organisaties werken samen aan het realiseren van de natuurdoelen voor het waddengebied. Rijkswaterstaat is coördinerend beheerder ('voortouwnemer') voor het opstellen van het beheerplan Noordzeekustzone. Verder worden de volgende rollen onderscheiden: bevoegde gezagen (ministerie van EZ, ministerie van IenM/Rijkswaterstaat, ministerie van Defensie, provincies), andere overheden (gemeenten, waterschappen), beheerders en belangengroeperingen. Om het beheerplan ook gezamenlijk invulling te geven heeft Rijkswaterstaat een regioproces met de betrokken regionale partijen georganiseerd.

Regioproces waddengebied

Voor de aansturing van het regioproces voor het opstellen van de Natura 2000-beheerplannen waddengebied (voorliggend beheerplan, in samenhang met de

beheerplannen Waddenzee, Texel, Vlieland, Terschelling, Ameland en Schiermonnikoog, (Lit. 84 -Lit. 88) is een stuurgroep ingesteld onder het Regiecollege Waddengebied (RCW). Ook op ambtelijk niveau hebben de hierboven genoemde instanties veelvuldig afgestemd over alle relevante onderwerpen.

Partijen hebben afgesproken om onderwerpen van de beheerplannen Noordzeekustzone en Waddenzee, die specifiek spelen op de Waddeneilanden ('eilandranden') mee te laten lopen in de respectievelijke eilandprocessen van Natura 2000. De samenhang tussen de verschillende Natura 2000-plangebieden is immers op de eilanden zo sterk, dat dit richting 'het eilander publiek' en andere partijen het beste via een gezamenlijk proces kan lopen, namelijk het proces per eiland.

Het beheerplanproces Noordzeekustzone en Waddenzee is gezamenlijk begonnen met een openbare startbijeenkomst in januari 2008 te Leeuwarden. Beide planprocessen zijn nadien in gezamenlijkheid doorlopen. Belanghebbenden hebben zich aangemeld voor vier consultatiegroepen, respectievelijk voor de thema's 'visserij', 'recreatie', 'natuur' en 'civiele werken & overig' en er is een klankbordgroep opgericht met vertegenwoordigers uit genoemde consultatiegroepen. Met deze klankbordgroep is intensief gecommuniceerd over zaken als de effectenanalyses, voorwaardenkaders met betrekking tot gebruik en conceptteksten voor het ontwerpbeheerplan. Tevens is er regelmatig overleg geweest met de terreinbeherende instanties in het Natura 2000-gebied. Voor verduurzaming van de visserij is een apart overleg doorlopen tussen het ministerie van EZ en vertegenwoordigers van de visserij- en natuursector. Er is in 2011 een akkoord gesloten over de verduurzaming van de Noordzeevervisserij, met daarin een samenhangend pakket van maatregelen in de Noordzeekustzone (Het 'Visserij in Beschermde Gebieden'-akkoord, hierna: Vibeg-akkoord (Lit. 45, zie paragraaf 4.3 en 6.1).

Naast de bevoegde instanties voor vaststelling van dit beheerplan zijn ook betrokken gemeenten, terreinbeheerders en waterschappen in de gelegenheid gesteld te reageren op het concept-ontwerpbeheerplan.

Rolverdeling coördinerend beheerder en bevoegde gezagen

Volgens de Nb-wet 1998 is het bevoegd gezag verantwoordelijk voor het opstellen van de beheerplannen voor de Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebieden. Als bevoegd gezag is in de wet de provincie of het Rijk aangewezen. Uitgaande van de beheerders- en/of eigenaarssituatie in een gebied blijken er in veel Natura 2000-gebieden meerdere bevoegde instanties te zijn.

Rijkswaterstaat is coördinerend beheerder (in vakjargon 'voortouwnemer') voor het opstellen van het beheerplan voor de Noordzeekustzone en de Waddenzee. Uit het oogpunt van duidelijkheid naar de burgers, helderheid over de coördinatie en een werkbare situatie bij het opstellen van een beheerplan is het nodig te komen tot een voortouwverdeling per gebied. De voortouwrol houdt in het coördineren van het gehele planproces van de totstandkoming van het beheerplan, inclusief communicatie en afstemming met de andere bevoegde gezagen. De voortouwrol betekent echter niet dat het betreffende bevoegd gezag 'het voor het zeggen heeft' in dat gebied en/of verantwoordelijkheden en bevoegdheden van andere partijen overneemt. Het beheerplan is in samenspraak met de andere bevoegde instanties opgesteld én vastgesteld.

1.5.2 *Vaststelling, status, inspraak en beroep*

De Noordzeekustzone behoort deels bij het waddengebied (Waddenzee, Noordzeekustzone, vijf Waddeneilanden). Voor deze zeven Natura 2000-gebieden zijn aparte, juridisch gezien eigenstandige (maar wel nauw op elkaar afgestemde) gebiedsbeheerplannen gemaakt. Dit beheerplan is dus één van die zeven beheerplannen. Bij deze zeven beheerplannen is er nog een Algemeen deel, waarin overkoepelende zaken voor de beheerplannen in het waddengebied zijn beschreven (Lit. 83 - Lit. 89).

In dit beheerplan zijn de stranden en strandvlaktes op de bewoonde Waddeneilanden, die onderdeel zijn van het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone, alleen op hoofdlijnen behandeld. Voor details van deze 'droge' delen van de Noordzeekustzone wordt waar nodig in de tekst verwezen naar het beheerplan van het desbetreffende eiland. De beheerplannen van de Waddeneilanden behandelen namelijk niet alleen het Natura 2000-gebied van de duinen zelf, maar ook de 'droge' eilandranden van de Natura 2000-gebieden Noordzeekustzone (stranden, strandvlaktes) en Waddenzee (kwelders, strandvlaktes). Voor de Noordzeekustzone gaat het daarbij om de gebieden die hoger liggen dan rond de lijn van gemiddeld laagwater, tot aan de duinvoet. Het Natura 2000-beheerplan Noordzeekustzone is eigenstandig en compleet, met verwijzingen naar enkele details in de eilandplannen. Voor de eilandranden kan het dus nodig zijn dat zowel het beheerplan Noordzeekustzone als het beheerplan van het Waddeneiland dient te worden geraadpleegd.

Algemene aspecten die van belang zijn voor alle zeven beheerplannen in het waddengebied, alsmede enkele gezamenlijke thema's zijn opgenomen in het overkoepelend Algemeen deel voor het waddengebied (Lit. 89):

- Wat houdt Natura 2000 in?;
- Karakteristiek van het (gehele) waddengebied;
- Strategie en maatregelen van de belangrijkste gezamenlijke thema's, met doelbereik;
- Organisatie en uitvoering tijdens de planperiode;
- Gezamenlijke tabellen en kaarten.

Op de voorbereiding van een beheerplan is de uniforme openbare procedure van afdeling 3.4 Algemene wet bestuursrecht van toepassing. De minister van IenM biedt in overeenstemming met de staatssecretaris van EZ en na instemming van de betrokken provincies en het ministerie van Defensie (van de delen waar zij voor bevoegd zijn) het ontwerpbeheerplan Noordzeekustzone aan voor inspraak³. Het beheerplan ligt gedurende zes weken ter inzage en in die periode kan iedereen zienswijzen over het beheerplan indienen. Op basis van de zienswijzen zal een reactienota worden opgesteld waarin wordt beschreven op welke wijze met de zienswijzen is omgegaan in verband met het definitief maken van het beheerplan. Na afronding van de inspraak stellen de minister van IenM, de staatssecretaris van EZ, het ministerie van Defensie en de betrokken provincies (voor de delen waarvoor zij bevoegd zijn) het definitieve beheerplan in zijn geheel vast.

Tegen de definitieve vaststelling van het beheerplan is beroep mogelijk bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Beroep is mogelijk voor:

- Belanghebbenden die tijdig een zienswijze hebben ingediend tegen het ontwerpbeheerplan;

³ De zeven beheerplannen voor het waddengebied gaan gezamenlijk de inspraak in, gezien de ecologische- en bestuurlijke samenhang.

- Belanghebbenden die eerder niet een zienswijze hebben ingediend, maar het niet eens zijn met een wijziging ten opzichte van het ontwerpbeheerplan.

Beroep staat volgens de Natuurbeschermingswet 1998 (art. 39) alleen open voor activiteiten die in het beheerplan zijn vrijgesteld van de vergunningsplicht op grond van de Nb-wet (zie hoofdstuk 6, paragraaf 6.3 uit het beheerplan).

Het Programma Aanpak Stikstof (PAS, zie paragraaf 6.6.2) is op 15 juli 2015 in werking getreden. Het beheerplan en het PAS lopen ieder hun eigen juridische spoor. Het beheerplan Noordzeekustzone zal niet worden aangepast mochten er tijdens de beheerplanperiode wijzigingen optreden aangaande het PAS.

Achtergronddocumenten

Bij dit beheerplan hoort een aantal achtergronddocumenten die op zich geen deel uitmaken van het beheerplan. Deze documenten zijn de volgende:

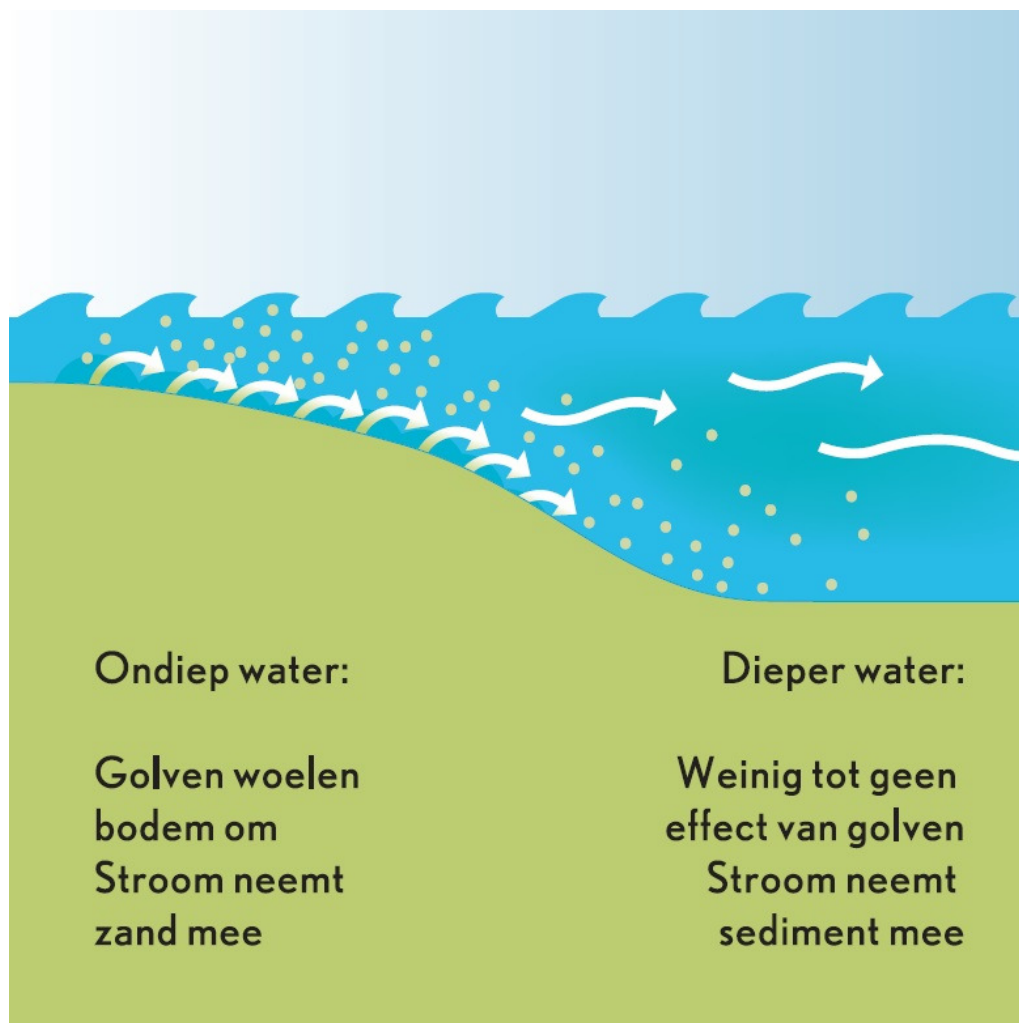
- Doeluitwerking: Natura 2000-doelen in de Noordzeekustzone, van doelen naar opgaven voor natuurbescherming (Lit. 14, Lit. 15);
- Rapportage Voortoets (Lit. 17, Lit. 26, Lit. 34, Lit. 78);
- Rapportage Nadere effectenanalyse (Lit. 18 tot en met Lit. 25, Lit. 27, Lit. 28, Lit. 29, Lit. 35 tot en met Lit. 39, en relevante passages in Lit. 84 tot en met Lit. 88);
- Het Communicatieplan, Monitoringplan en Handhavingsplan (respectievelijk Lit. 75 tot en met Lit. 77).

2 Landschapsecologische beschrijving

De Noordzeekustzone vormt de overgang van open zee naar land en bestaat uit ondiep kustwater, tijdelijk droogvallende platen en stranden met plaatselijk begroeiing en duinvorming. Het gebied kent een hoge dynamiek van waterstromen en aan- en afvoer van zand. Het is daardoor internationaal gezien een zeldzaam gebied met een heel eigen flora en fauna.

Een dynamisch systeem

De Noordzeekustzone is een dynamisch gebied, met hoge stroomsnelheden, sterke schommelingen in zoutgehaltes en sterke temperatuurwisselingen gedurende het jaar. Er wordt voortdurend sediment afgezet en weer verplaatst als gevolg van zeestromingen en golfwerking.

Figuur 2.1. Werking van golven en stroom (Lit. 53).

Deze dynamische bodem bestaat grotendeels uit fijn zand, alleen lokaal vormt grover zand de onderwaterbodem.

Het zeewater stroomt als gevolg van de eb- en vloedstromen netto naar het noorden en vervolgens boven de Waddeneilanden langs naar het oosten. Er is sprake van een 'kustrivier', waarvan het water weinig uitwisselt met de diepere delen van de Noordzee. Het water is hier minder zout dan in de Noordzee zelf, als gevolg van menging met rivierwater uit de Rijn, Maas, Schelde en Eems. Ook is het water voedselrijker, door aanvoer van voedingsstoffen en slib uit de rivieren, en anders van temperatuur dan in de open zee. Zeestromingen en golven brengen de bovenlaag van de bodem langs de kust regelmatig in beweging en zorgen voor een uitwisseling van water en sediment tussen de diepere delen in de Noordzee en de Waddenze.

Figuur 2.2. Getijstroom en sedimentbeweging rond de Waddeneilanden (Lit. 53).

Via de stranden en vooroevers vinden zandtransporten naar de Waddeneilanden en de Waddenze plaats. In de buitendelta's van de zeegaten komen permanent droogvallende stranden en platen voor en platen die alleen bij eb droogvallen. Voorbeelden hiervan zijn de Razende Bol (ofwel Noorderhaaks), Engelse Hoek en Rif. Zie kaart 1, 'Natura 2000-gebieden en grenzen'.

Foto 2.1. Karakteristiek beeld van de zandplaat Razende Bol. (Foto Hans Lammers)

Op de stranden kunnen bij voldoende zandaanvoer embryonale duinen tot ontwikkeling komen en kan op delen van het strand begroeiing ontstaan in de vorm van zogenaamde 'groene stranden'.

Het verschuiven van geulen, zandbanken en platen, strandafslag, strandaangroei, duinafslag, duinaangroei en wandelende duinen zijn normale verschijnselen in zo'n dynamisch gebied als de Noordzeekustzone. Zo kunnen er door de jaren heen grote verschillen voorkomen in de oppervlakte van bijvoorbeeld embryonaal duin en vlak strand op eenzelfde plek. Vooral na hevige stormen kan het beeld sterk zijn veranderd.

Waterkwaliteit

De waterkwaliteit van de Noordzeekustzone wordt grotendeels bepaald door die van de gehele Noordzee, maar staat ook onder invloed van de zee uitstromende rivieren. De waterkwaliteit van de Noordzee verbetert de laatste decennia, maar voldoet voor een aantal stoffen nog niet geheel aan de normen van de Kaderrichtlijn Water (KRW). Als gevolg van de vele nutriënten en de relatief hogere temperatuur van het ondiepe water is de primaire productie in het gebied hoog.

De belangrijkste natuurkenmerken van het gebied

Door de overwegend dynamische omstandigheden voelen veel pioniersoorten zich thuis op de zeebodem in dit kustgebied. Deze pioniersoorten overheersen in de ondiepe, relatief hoog dynamische delen van de kustzone. Dit zijn maar relatief weinig soorten, maar de soorten die er leven komen doorgaans in hoge dichtheden voor. Vooral weekdieren (schelpdieren) en borstelwormen dragen bij aan de biomassa. In de diepere, relatief minder dynamische delen van de kustzone zijn de omstandigheden van nature geschikt voor het voorkomen van een meer evenwichtige leeftijdsopbouw van populaties bodemdieren (naast pioniersoorten ook oudere exemplaren van niet-pioniersoorten) en de vorming van schelpdiervoorkomens ('schelpenbanken').

Echter, voornamelijk menselijke verstoringen over grote oppervlakten door de jaren heen (bodemberoerende visserijen, kustversterkingen) staan het bereiken van een natuurlijk evenwicht van het bodemhabitat in die delen van de kustzone in de weg (Lit. 21, Lit. 23).

De hoge primaire productie in het gebied uit zich in een forse groei van plantaardig plankton. Deze algen vormen het voedsel voor zoöplankton, schelpdieren en kreeftachtigen die op hun beurt (volwassen) vis aantrekken. Vooral door de lokaal in grote hoeveelheden voorkomende schelpdieren is de Noordzeekustzone in de winter een belangrijk foerageergebied voor vogels, zoals de zwarte zee-eend en de topper. Het gebied is zeer belangrijk als 'kinderkamer' en opgroeigebied voor jonge zeevis. Zeevissen zijn voedsel voor verschillende soorten vogels, voor bruinvissen en zeehonden.

Een klein deel van de Noordzeekustzone staat niet voortdurend onder water, maar komt door de werking van eb en vloed afwisselend droog en onder water te staan. Deze droogvallende slikken en platen zijn belangrijk als voedselgebied voor jonge vis (bij vloed), maar ook voor vogelsoorten die hier foerageren bij eb (zoals de drieteenstrandloper, steenloper, bontbekplevier en strandplevier) of als hoogwatervluchtplaats (zoals kanoet, bontbekplevier en scholekster). De platen zijn ook belangrijk als ligplaats voor zeehonden.

Foto 2.2. Rustende zeehonden op een plaat. (Foto Rijkswaterstaat)

Op de stranden van de Waddeneilanden bevinden zich zones met groene stranden en jonge duinen.

Foto 2.3. Embryonale duinen en jonge duinen, de Hors, Texel. (Foto Elise Koolmees, Royal HaskoningDHV)

Deze gebieden worden regelmatig overstroomd met het zoute zeewater, maar ze staan ook onder invloed van regenwater en soms van zoet water dat opwelt vanuit de aangrenzende duinen. De groene stranden zijn begroeid met zilte pionierbegroeiing van zeekraal of zeevetmuur of met meerjarige zouttolerante planten (schorren en zilte graslanden). Op beschutte plaatsen waar zoet kwelwater het groene strand bereikt, kunnen zich 'vochtige duinvalleien' ontwikkelen. Embryonale duinen danken hun bestaan aan een combinatie van voldoende zandaanvoer uit de zee en verstuivend zand, waardoor ze steeds opnieuw ontstaan, en voldoende golfwerking om ze telkens weer af te breken. Van belang is dat deze duintjes zich ongestoord kunnen ontwikkelen. Bij onvoldoende golfwerking ontstaan al gauw hoger opgestoven 'witte' duinen.

De begroeide stranden zijn belangrijk als rustgebied en/of hoogwatervluchtplaats voor de bergeend, aalscholver, en vele soorten steltlopers (onder meer de kluut, zilverplevier, rosse grutto). De strandplevier en bontbekplevier kunnen broeden in deze gebieden.

De zones van lage opgestoven duintjes met beginnende vegetatie zijn ook belangrijk als broedgebied voor de strandplevier, bontbekplevier en ook de dwergstern. Daarnaast zijn ze – mits gelegen in de directe nabijheid van vluchtgeul in het water - (in potentie) rust- en werpplaats van de grijze zeehond.

Grote ingrepen in de Noordzeekustzone

In het verleden is een aantal ingrepen gedaan in de Noordzeekustzone die van invloed zijn op het systeem. Veelal betreft het ingrepen om de kust of het achterland te beschermen tegen het zeewater. Zo zijn op de vastelandskust van Noord-Holland en op Vlieland strandhoofden aangelegd om zand in te vangen en daardoor erosie tegen te gaan.

Foto 2.4. Strandhoofden Vlieland. (Foto Elise Koolmees, Royal HaskoningDHV)

Ook is op de vastelandskust de Hondsbossche en Pettemer Zeewering aangelegd om het achterland te beschermen. Samen met de talrijke kribben aan de Noord-Hollandse stranden is een habitat met hard substraat ontstaan waar specifieke soorten kunnen leven. Dit heeft geleid tot een toename van de biodiversiteit. Het mosselbroed dat wordt ingevangen op de strandhoofden, kribben en de zeewering trekt grote aantallen steenlopers aan.

De strekdam die in 1995 op Noordwest-Texel (vuurtorenstrand) is aangelegd heeft verdere afslag van de noordwestpunt van Texel voorkomen. De strekdam heeft zelfs geleid tot een aanzienlijke verbreding van het noordelijke strand. Anderzijds heeft de strekdam een versnelde erosie van de strandzone op de overgang van de Natura 2000-gebieden Noordzeekustzone en Waddenzee tot gevolg.

Op de Waddeneilanden zijn in het verleden op verschillende plekken stuifdijken aangelegd. Deze hebben sterk bijgedragen aan de vorm van de eilandkustlijn en ook op kleinere schaal aan de kustmorfologie van de eilanden.

De suppleties die vanaf 1990 in het kader van dynamisch kustbeheer langs de kusten hebben plaatsgevonden, hebben structureel bijgedragen aan de bescherming van het kustfundament en de veiligheid tegen overstromingen (Lit. 68). Daarnaast bevorderen kustsuppleties de zanddynamiek op de stranden en de eerste duinzones, waardoor embryonale duintjes goed tot ontwikkeling kunnen komen.

Foto 2.5. Kustbescherming door zandsuppletie. (Foto Joop van Houdt)

3 Instandhoudingsdoelstellingen

In het vorige hoofdstuk zijn de belangrijkste landschappelijke en ecologische onderdelen van het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone beschreven. In dit hoofdstuk wordt aangegeven voor welke habitattypen en soorten de Noordzeekustzone is aangewezen en dus welke instandhoudingsdoelstellingen er voor dit gebied gelden.

3.1 Kernopgaven en 'sense of urgency'

Voor elk Natura 2000-gebied zijn kernopgaven geformuleerd. De kernopgaven geven de belangrijkste behoud- en herstelopgaven voor de in het gebied aanwezige habitattypen en soorten aan, alsmede het belang van de bijdragen van het betreffende gebied aan de realisatie van de landelijke doelen. Met de kernopgaven wordt bundeling en focus aangebracht in de grote variëteit van individuele instandhoudingsdoelstellingen. De kernopgaven vergen op landschaps- en op gebiedsniveau een samenhangende aanpak in beheer en inrichting. De opgave 'landschappelijke samenhang en interne compleetheid' legt de basis voor de ecologische vereisten van alle habitattypen en leefgebieden van soorten.

Binnen de kernopgaven geeft de aanduiding 'sense of urgency' een speciaal aandachtspunt voor het beheer, vanwege de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang. Dit komt er meestal op neer dat in de eerste beheerplanperiode vinger aan de pols moet worden gehouden en concrete maatregelen in uitvoering kunnen worden genomen om de beheercondities op orde te brengen⁴. Dit om te voorkomen dat binnen tien jaar een mogelijk onherstelbare situatie ontstaat en de betreffende kernopgaven niet meer realiseerbaar zijn. De kernopgaven voor de Noordzeekustzone zijn geformuleerd in het Natura 2000-doelendocument (Lit. 57) en geactualiseerd in de zogenaamde essentietabellen (Lit. 42, Lit. 63) en zijn opgenomen in tabel 3.1. De kernopgave 1.13 'Voortplantingshabitat' heeft voor de Noordzeekustzone een 'sense of urgency' meegekregen.

Tabel 3.1. Kernopgaven voor Natura 2000-gebied Noordzeekustzone. In grijs is informatie aangegeven die wel deel uitmaakt van de landelijke kernopgaven, maar niet van toepassing is op de Noordzeekustzone.

	Opgave landschappelijke samenhang en interne compleetheid (Noordzee, Waddenzee en Delta)	Behoud of herstel ruimtelijke samenhang diep water, kreken, geulen, ondiep water, platen, kwelders of schorren, stranden en bijbehorende sedimentatie- en erosieprocessen. Behoud openheid, rust en donkerte. Voor vogels betekent dit voldoende rust en ruimte om te foerageren en voldoende rustige hoogwatervluchtplaatsen op korte afstand van foerageergebieden in het intergetijdegebied
1.01	Overstroomde zandbanken	Behoud zee-ecosysteem met permanent overstroomde zandbanken (Noordzee-kustzone) H1110_B, als habitat voor zwarte zee-eend A065, roodkeelduiker A001, topper A062 en eider A063, met bodems van verschillende ouderdom en meer natuurlijke opbouw van vispopulaties

⁴ Voor enkele doelen zijn ook kernopgaven geformuleerd met een zogenaamde 'wateropgave' (verbetering watercondities). Deze zijn in dit beheerplan verder niet betrokken, omdat verbetering van watercondities wordt aangepakt via de KRW en de KRM (zie paragraaf 4.1).

1.02	Zeezoogdieren	Verbetering kwaliteit leefgebied zeezoogdieren
1.11	Rust- en foerageergebieden	Behoud slikken en platen voor rustende en foeragerende niet-broedvogels zoals voor bonte strandloper A149, rosse grutto A157, scholekster A130, kanoet A143, steenloper A169 en eider A063 en rustgebieden voor gewone zeehond H1365 en grijze zeehond H1364
1.13	Voortplantings-habitat	Behoud ongestoorde rustplaatsen en optimaal voortplantingshabitat (waaronder embryonale duinen H2110) voor bontbekplevier A137, strandplevier A138, kluut A132, grote stern A191 en dwergstern A195, visdief A193 en grijze zeehond H1364

3.2 Instandhoudingsdoelstellingen

De instandhoudingsdoelstellingen voor de Noordzeekustzone zijn, zoals voor ieder Natura 2000-gebied, in het aanwijzingsbesluit gespecificeerd in doelen voor habitattypen, habitatsoorten, broedvogels en niet-broedvogels (Lit. 61). Deze doelen zijn gebaseerd op de staat van instandhouding⁵, de verandering in het voorkomen van de afgelopen jaren (de trend), de verwachting voor de toekomst en het belang van het gebied voor de soort of habitat. In deze paragraaf worden de instandhoudingsdoelstellingen weergegeven zoals ze in het aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Noordzeekustzone (en de daarna genomen wijzigingsbesluiten) zijn opgenomen. Voor de Noordzeekustzone zijn 34 Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen opgesteld. Op basis van de Habitatrichtlijn is het gebied voor zeven (sub)habitattypen en zes -soorten aangewezen. Voor de Vogelrichtlijn gaat het om drie broedvogels en achttien niet-broedvogels. Er zijn geen prioritaire habitattypen of soorten⁶, anders dan de in paragraaf 3.1 genoemde 'sense of urgency'-aandachtspunten, toegekend aan de Noordzeekustzone.

In het aanwijzingsbesluit voor het gebied zijn op een hoger niveau ook algemene doelen opgenomen. In deze algemene doelen komt de samenhang tussen de vele instandhoudingsdoelstellingen tot uitdrukking in een brede context. De algemene doelen uit het aanwijzingsbesluit van de Noordzeekustzone betreffen behoud en indien van toepassing herstel van:

1. de bijdrage van de Noordzeekustzone aan de ecologische samenhang van Natura 2000 in Nederland en de EU;
2. de bijdrage van de Noordzeekustzone aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de EU, die zijn opgenomen in bijlage I of II van de Habitatrichtlijn. Dit behelst de benodigde bijdrage van het gebied aan het streven naar een op landelijk niveau gunstige staat van instandhouding voor de habitattypen en de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
3. de natuurlijke kenmerken van de Noordzeekustzone, inclusief de samenhang van de structuur en functies van de habitattypen en van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
4. de op de Noordzeekustzone van toepassing zijnde ecologische vereisten van de habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

In onderstaande subparagrafen zijn de instandhoudingsdoelstellingen uit het aanwijzingsbesluit in tabelvorm opgenomen. Uitvoerige achtergrondinformatie over de habitattypen en soorten, inclusief informatie over trends in voorkomen zijn

⁵ In dit beheerplan, wanneer er 'staat van instandhouding' is geschreven, wordt de landelijke staat van instandhouding bedoeld.

⁶ Prioritaire habitattypen en soorten komen vanwege de bedreigingen waar ze aan blootstaan in aanmerking voor een snelle uitvoering van maatregelen.

opgenomen in de Doeluitwerking Noordzeekustzone (Lit. 14, Lit. 15). Wanneer in de onderstaande doeltabellen voor een habitatype of soort een trend als afnemend is aangemerkt, betekent dit in de meeste gevallen dat er maatregelen ter verbetering van de ecologische randvoorwaarden moeten worden getroffen om de situatie ten tijde van de aanmelding als Natura 2000-gebied, hersteld te krijgen. Wanneer een trend in voorkomen binnen de Noordzeekustzone als onduidelijk is opgenomen, dan wordt er uit voorzorg mee omgegaan alsof het een negatieve trend is, tenzij de actuele aantallen (in het geval van vogels) aantoonbaar ruim boven het doelaantal liggen. Aan het einde van iedere beheerplanperiode wordt geëvalueerd of de instandhoudingsdoelstellingen dichterbij gekomen zijn en aan de hand van de resultaten kunnen aanpassingen worden voorgesteld in het maatregelenpakket voor de volgende beheerplanperiode. Daarnaast is het mogelijk dat de instandhoudingsdoelstellingen uit de aanwijzingsbesluiten aangepast worden op basis van de monitoringsresultaten.

3.2.1 *Habitattypen*

De habitattypen in de Noordzeekustzone staan weergegeven op de habitattypenkaarten 1.0-1.6.⁷ In tabel 3.2 is informatie over de doelstellingen en trends van de habitattypen weergegeven. Voor de oppervlakte en kwaliteit van de verschillende aangewezen habitattypen geldt een behoudsdoel. Alleen voor het habitatype 'permanent overstroomde zandbanken' moet de kwaliteit worden verbeterd.

De staat van instandhouding verschilt tussen de habitattypen. De habitattypen 'slik- en zandplaten', 'zilte pionierbegroeiingen van het subtype zeevetmuur' en 'embryonale duinen' hebben een gunstige staat van instandhouding. Voor de andere habitattypen is de staat van instandhouding matig ongunstig. Voor het habitatype 'embryonale duinen' heeft het aandachtspunt 'sense of urgency' meegekregen (voortplantingshabitat). De Noordzeekustzone is voor een aantal habitattypen erg belangrijk. Deze hebben een relatieve bijdrage aan de landelijke staat van instandhouding die (zeer) groot is.

⁷ De habitattypenkaarten van Noordzeekustzone en Waddenzee zijn voor wat betreft het water gebaseerd op dieptegegevens (van Rijkswaterstaat, jaar 2005) en voor wat betreft de drogere delen op VEGWAD-karteringen van de kwelders (in opdracht van Rijkswaterstaat, periode 1997-2013), aangevuld met karteringen van duingebieden van de eilanden (van ministerie van Defensie en Staatsbosbeheer, periode 1997-2013). De habitattypenkaarten zijn goedgekeurd voor gebruik als input voor de berekeningen met AERIUS (Monitor 2014.2.1) in januari 2015 ten behoeve van het PAS (zie paragraaf 6.6.2).

Tabel 3.2. Staat van instandhouding, relatieve bijdrage, trends en de doelstellingen van de verschillende aangewezen habitattypen van het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone.

Habitattypen	Landelijke staat van instandhouding (SvI)	Relatieve bijdrage Noordzeekustzone aan landelijke SvI	Trend Noordzeekustzone (kwaliteit)	Doelstelling omvang Noordzeekustzone	Doelstelling kwaliteit Noordzeekustzone	Kernopgave Noordzeekustzone
H1110B Permanent overstroomde zandbanken	-	++	Onduidelijk	b	v	1.01
H1140B Slik- en zandplaten (Noordzeekustzone)	+	+++	Stabiel	b	b	
H1310A Zilte pionierbegroeiingen (zeekraal)	-	+	Stabiel	b	b	
H1310B Zilte pionierbegroeiingen (zeevetmuur)	+	++	Stabiel	b	b	
H1330A Schorren en zilte graslanden (buitendijks)	-	Gering	Stabiel	b	b	
H2110 Embryonale duinen	+	++	Stabiel	b	b	1.13Ω
H2190B Vochtige duinvalleien (kalkrijk)	-	+	Onduidelijk	b	b	

Legenda:

Staat van instandhouding: - = matig ongunstig, + = gunstig. Relatieve bijdrage Noordzeekustzone aan landelijke SvI: +++ = >50%, ++ = 15-50%, + = 2-15%, gering = <2%. Doelstelling ten aanzien van omvang: b = behoud oppervlak habitatype. Doelstelling ten aanzien van kwaliteit: b = behoud kwaliteit habitatype, v = verbetering kwaliteit habitatype. Kernopgave: aanwezig indien nummer vermeld, voor uitleg nummer zie tabel 3.1 'Sense of urgency'-aandachtspunt: indien aanwezig aangegeven met Ω.

3.2.2 *Habitatsoorten*

In tabel 3.3 is informatie over de doelstellingen en trends van de habitatsoorten weergegeven. De landelijke staat van instandhouding is (matig) ongunstig, alleen de gewone zeehond heeft een gunstige staat van instandhouding. Voor de trekvis- en zeehonden geldt een behoudsdoel voor de oppervlakte en kwaliteit van het leefgebied. Voor zeepril, rivierpril en fint zijn uitbreidingsdoelen gesteld voor de populaties. Voor de bruinvis is een verbeterdoel gesteld voor de kwaliteit van het leefgebied, en een behoudsdoel voor het oppervlak van het leefgebied. De populatieomvang van zeehonden en bruinvis is in de Noordzeekustzone stijgende (Lit. 14). Voor de grijze zeehond is de Noordzeekustzone van groot belang voor de landelijke staat van instandhouding vanwege het voortplantingshabitat. Voor de bruinvis is de gehele Noordzee als leefgebied van groot belang vanwege de sterke spreiding van de populatie en de mobiliteit van de soort. Generieke bescherming voor de bruinvis in de Noordzee lijkt het meest geëigend (Lit. 14). In aanvulling daarop is gebiedsbescherming binnen de Noordzeekustzone nodig. De bruinvis en de zeehonden behoren tot een kernopgave, voor de grijze zeehond geldt daarbij het aandachtspunt 'sense of urgency' (ten behoeve van het voortplantingshabitat).

Tabel 3.3. Staat van instandhouding, relatieve bijdrage, trends en de doelstellingen van de verschillende aangewezen habitatsoorten van het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone.

Habitatsoorten	Staat van instandhouding (landelijk) (SvI)	Bijdrage Noordzeekustzone aan landelijke SvI	Trend populatie Noordzeekustzone	Doelstelling omvang	Doelstelling kwaliteit	Doelstelling populatie	Kernopgave / 'sense of urgency'
H1095 Zeeprik	-	+	Stabiel	b	b	v	
H1099 Rivierprik	-	+	Stabiel	b	b	v	
H1103 Fint	- -	+	Stabiel	b	b	v	
H1351 Bruinvis	-	+	Toenemend	b	v	b	1.02
H1364 Grijze zeehond	-	+	Toenemend	b	b	b	1.02, 1.11, 1.13Ω
H1365 Gewone zeehond	+	+	Toenemend	b	b	b	1.02, 1.11

Legenda:

Staat van instandhouding: - - = zeer ongunstig, - = matig ongunstig, + = gunstig. Relatieve bijdrage Noordzeekustzone aan landelijke SvI: + = 2-15%. Doelstelling ten aanzien van omvang: b = behoud oppervlak leefgebied. Doelstelling ten aanzien van kwaliteit: b = behoud kwaliteit leefgebied, v = verbetering kwaliteit leefgebied. Doelstelling ten aanzien van populatie: b = behoud populatie, v = uitbreiding populatie. Kernopgave: aanwezig indien nummer vermeld, voor uitleg nummer zie tabel 3.1 'Sense of urgency'-aandachtspunt: indien aanwezig aangegeven met Ω.

3.2.3**Vogelsoorten**

In tabel 3.4 staat informatie over de doelstellingen en trends van de aangewezen vogels. Voor de broedvogels strandplevier en dwergstern geldt een verbeterdoelstelling van zowel de omvang als de kwaliteit van het leefgebied. Voor de andere vogels geldt een behoudsdoelstelling. De Noordzeekustzone is voor vogels als de zwarte zee-eend, roodkeelduiker, parelduiker, eider en drieteenstrandloper van (zeer) groot belang voor de staat van instandhouding. Voor de broedvogels geldt daarbij een 'sense of urgency'-aandachtspunt voor hun voortplantingshabitat. Voor vogelsoorten waarbij de populatie in de Noordzeekustzone een afnemende trend vertoont, dienen maatregelen genomen te worden om de situatie te herstellen naar de periode tien jaar voorafgaande aan de aanwijzing. Bij vogelsoorten met een onduidelijke trend wordt vanuit voorzorg uitgegaan van een afnemende trend, tenzij de actuele aantallen aantoonbaar boven het doelaantal liggen.

Tabel 3.4. Staat van instandhouding, relatieve bijdrage, trends en de doelstellingen van de verschillende aangewezen Vogelrichtlijnsoorten van het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone.

Vogelrichtlijnsoorten	Staat van instandhouding (landelijk) (SvI)	Bijdrage Noordzeekustzone aan landelijke SvI	Trend populatie Noordzeekustzone	Doelstelling omvang	Doelstelling kwaliteit	Doelstelling populatie (aantal paren/ seizoensgemiddelden)	Kernopgave / 'sense of urgency'
A137 Bontbekplevier (b)	-	+	Onduidelijk	b	b	20	1.13 Ω
A138 Strandplevier (b)	- -	+	Afnemend	v	v	30	1.13 Ω
A195 Dwergstern (b)	- -	Gering	Afnemend	v	v	20	1.13 Ω
A001 Roodkeelduiker	-	++	Onduidelijk	b	b	=	1.01
A002 Parelduiker	?	++	Onduidelijk	b	b	=	
A017 Aalscholver	+	+	Onduidelijk	b	b	1900*	
A048 Bergeend	+	Gering	Afnemend	b	b	520*	
A062 Topper	- -	+	Afnemend	b	b	=	1.01
A063 Eider	- -	++	Afnemend	b	b	26200**	1.01, 1.11
A065 Zwarte zee-eend	-	+++	Afnemend	b	b	51900**	1.01
A130 Scholekster	- -	Gering	Onduidelijk	b	b	3300*	1.11
A132 Kluut	-	Gering	Onduidelijk	b	b	120*	1.13. Ω
A137 Bontbekplevier	+	Gering	Onduidelijk	b	b	510*	1.13. Ω
A141 Zilverplevier	+	+	Onduidelijk	b	b	3200*	
A143 Kanoet	-	Gering	Onduidelijk	b	b	560*	1.11
A144 Drieteenstrandloper	-	++	Toenemend	b	b	2000	
A149 Bonte strandloper	+	+	Onduidelijk	b	b	7400*	1.11
A157 Rosse grutto	+	+	Toenemend	b	b	1800*	1.11
A160 Wulp	+	Gering	Stabiel	b	b	640*	
A169 Steenloper	- -	Gering	Onduidelijk	b	b	160	1.11
A177 Dwergmeeuw	-	++	Fluctuerend	b	b	=	

Legenda

(b) = broedvogel. Staat van instandhouding: -- = zeer ongunstig, - = matig ongunstig, + = gunstig, ? = onbekend. Relatieve bijdrage Noordzeekustzone aan landelijke SvI: +++ = >50%, ++ = 15-50%, + = 2-15%, gering = <2%. Doelstelling ten aanzien van omvang: b = behoud oppervlak leefgebied, v = uitbreiding oppervlak leefgebied. Doelstelling ten aanzien van kwaliteit: b = behoud kwaliteit leefgebied, v = verbetering kwaliteit leefgebied. * = seizoenmaximum i.p.v. seizoensgemiddelden, ** = midwinter-aantallen i.p.v. seizoensgemiddelden. Kernopgave: aanwezig indien nummer vermeld, voor uitleg nummer zie tabel 3.1. 'Sense of urgency'-aandachtspunt: indien aanwezig aangegeven met Ω.

4 Beleid, activiteiten en natuurbeheer

In hoofdstuk 2 is een landschapsecologische beschrijving opgenomen van de Noordzeekustzone. De instandhoudingsdoelstellingen voor de Noordzeekustzone zijn behandeld in hoofdstuk 3. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op het huidige beleid en de aanwezige activiteiten binnen de Noordzeekustzone. Hierbij wordt tevens ingegaan op de autonome ontwikkelingen.

4.1 Plannen en beleid

Noordzeebeleid

Het ruimtelijk beheer van de gehele Noordzee is gericht op de bescherming van het ecosysteem en de duurzame ruimtelijke invulling van menselijke activiteiten. Het gaat daarbij vooral over de kansen en mogelijkheden van meervoudig ruimtegebruik, naast voorwaarden voor het gebruik en de ruimteclaim. Hierbij wordt de ecosysteembenadering toegepast (voorzorgbeginsel, natuur- en milieutoetsen). In het Integraal Beheerplan Noordzee (IBN, Lit. 12) staat een afwegingskader voor economisch ruimtegebruik. Dit IBN-afwegingskader is zoveel mogelijk gecombineerd met het afwegingskader volgens de Nb-wet. Het biedt daarmee ook een algemeen kader voor natuurbescherming in de Noordzeekustzone. Belangrijke, meer concrete uitgangspunten voor natuurbescherming en natuurbeheer (inclusief te nemen maatregelen) voor Natura 2000 zijn onder meer (Lit. 69):

1. natuurlijke dynamiek vormt het uitgangspunt bij de uitwerking van doelen;
2. basisfuncties van het hoofdwatersysteem, bijvoorbeeld schoon en gezond water, staan niet ter discussie.

Voor de bescherming en verbetering van biodiversiteit en waterkwaliteit van de Noordzee zijn internationale kaders van toepassing: het OSPAR-verdrag, de Europese Kaderrichtlijn Mariene Strategie (KRM), de KRW en Natura 2000.

OSPAR-verdrag

Het verdrag voor de bescherming van het mariene milieu in het noordoostelijk deel van de Atlantische Oceaan (OSPAR-verdrag) heeft twee aanbevelingen aangenomen om waardevolle zeegebieden ('Marine Protected Areas') te beschermen: OSPAR Recommendation 2003/3 en 2010/2 (OSPAR Commission, 2010). De Noordzeekustzone is ook zo'n beschermd zeegebied. Het leidt echter niet tot aanvullende verplichtingen in het kader van dit beheerplan.

Kaderrichtlijn Mariene Strategie

De Europese KRM verplicht de lidstaten een 'Mariene Strategie' op te stellen om in hun mariene wateren een goede milieutoestand te bereiken en/of te behouden. Het kabinet heeft in 2012 de Mariene Strategie voor de Nederlandse Noordzee vastgesteld en in 2014 het bijbehorende KRM-monitoringprogramma (Lit. 54). Het maatregelenpakket van de KRM wordt naar verwachting in 2016 vastgesteld door de Europese Commissie. Er zullen onder andere maatregelen worden getroffen om de biodiversiteit van de Noordzee te verbeteren, de vervuiling terug te dringen en het onderwatergeluid te verminderen. Een van de voorgenomen maatregelen is dat tien tot vijftien procent van de bodem van het Nederlands deel van de Noordzee niet noemenswaardig wordt beroerd door menselijke activiteiten.

Deze maatregelen hebben ook een mogelijk positief effect op de staat van instandhouding in de Noordzeekustzone, onder andere voor het habitatype 'permanent overstroomde zandbanken' en de zeezoogdieren.

Deltaprogramma

Het Deltaprogramma is een nationaal programma⁸. Het doel is om Nederland ook voor de volgende generaties te beschermen tegen hoogwater en te zorgen voor voldoende zoetwater. In het deelprogramma 'kust' wordt gewerkt aan een langetermijnvisie hoe de Noordzeekust wordt beschermd tegen de zee en de zeespiegelstijging en hoe tegelijkertijd de ruimtelijke- en economische ontwikkeling en kwaliteiten van de kuststreek versterkt kunnen worden. Het deelprogramma 'waddengebied' heeft onder meer als doel het ontwikkelen van een integrale aanpak die de veiligheid van de waddenkust moet waarborgen. Het is daarbij de insteek om waterveiligheid te integreren met de functies natuur, recreatie en duurzame economische activiteiten. Het Deltaprogramma wil zorgen voor duurzame veiligheid en tegelijkertijd kansen creëren voor een robuuste en veerkrachtige natuur en voor duurzaam gebruik: 'Waterveiligheid en natuur kunnen elkaar versterken: werken met de natuur is beter dan ertegen vechten'.

Derde Nota Waddenzee

In 2006 is de Derde Nota Waddenzee door het Nederlandse parlement aangenomen (Lit. 71). Deze heeft de status van een structuurvisie (voorheen genoemd: Planologische Kernbeslissing-PKB⁹). Hierin is de hoofddoelstelling voor de Waddenzee vastgelegd: duurzame bescherming en ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied en behoud van het unieke open landschap. De uitgangspunten, de afspraken en het afwegingskader van de Derde Nota Waddenzee blijven ook met dit beheerplan onverkort van kracht. Evenals het beheerplan heeft de Derde Nota Waddenzee het karakter van een beleidskader en is – met uitzondering van de zogenaamde concrete beleidsbeslissingen – niet juridisch bindend. 'Voorop staat dat de veiligheid van de bewoners wordt gewaarborgd door een goede verdediging tegen de zee. Zoals ook de bereikbaarheid van de havens en de eilanden wordt gewaarborgd'¹⁰.

De Derde Nota Waddenzee is voor zowel het Natura 2000-beheerplan Waddenzee (Lit. 83) als voor dit beheerplan een zeer belangrijk uitgangspunt.

Internationale Waddenzee

Met Duitsland en Denemarken heeft Nederland afspraken gemaakt over de gezamenlijke doelen voor het waddengebied. Voor de Waddenzee is het leidende principe: 'To achieve, as far as possible, a natural and sustainable ecosystem in which natural processes proceed in an undisturbed way.' Deze doelen en afspraken zijn uitgewerkt in de gezamenlijke trilaterale regeringsverklaringen en het Wadden Sea Plan. Dit betreft afspraken over een afgestemde invoering van Europese richtlijnen, de bescherming van landschap en cultuurhistorie (Werelderfgoed), uitvoering van het gezamenlijke monitoringplan (ook voor Natura 2000-doelen) en gezamenlijke acties op het gebied van kustbescherming in verband met de klimaatverandering. Deze afspraken hebben ook hun uitstraling op de delen van de Noordzeekustzone die grenzen aan de Waddenzee en op de eilandranden van het gebied.

⁸ www.rijksoverheid.nl (en zoek op 'deltaprogramma').

⁹ De Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) vervangt sinds 13 maart 2012 een aantal landelijke visiedocumenten, waaronder de Nota Ruimte. Een aantal PKB's blijft evenwel onder de naam 'structuurvisie' als uitwerking van de SVIR bestaan, waaronder de Derde Nota Waddenzee.

¹⁰ Pagina 9 van de Structuurvisie Derde Nota Waddenzee.

Waddenfonds¹¹

In 2004 heeft de Adviesgroep Waddenzeebeleid geadviseerd niet alleen een helder beleidskader voor de Waddenzee te ontwikkelen, maar vooral ook om investeringen in natuur én economie van het waddengebied mogelijk te maken. Een belangrijk instrument voor het initiëren van de ontwikkelingen is het Waddenfonds, dat eind 2006 bij wet werd ingesteld. Het Waddenfonds zal in evenredige delen besteed worden aan natuurherstel en -ontwikkeling enerzijds en aan duurzame economische ontwikkeling van het gebied anderzijds. Daarnaast wordt een kleiner deel besteed aan het tegengaan van bedreigingen en aan versterking van de kennishuishouding. De adviesgroep gaf aan dat de natuur hersteld en versterkt moet worden. Het natte wad heeft aan biologische rijkdom ingeboet en het behoeft herstel en bescherming. Daarbij wordt gedacht aan natuurontwikkeling. Een sterke en robuuste natuur kan tegen een stootje en vergroot de mogelijkheden voor duurzame economische ontwikkeling. Per 1 januari 2012 is het fonds naar de provincies gedecentraliseerd en is de besteding van de gelden een bevoegdheid van de drie provincies.

Kaderrichtlijn Water

De KRW beoogt de ecologische en chemische waterkwaliteit van Europese watersystemen te herstellen. De Noordzeekustzone valt onder de KRW. Een aantal landelijke KRW-maatregelen is tevens (direct of indirect) van belang voor instandhouding of verbetering van Natura 2000-doelstellingen, zoals de aanleg van vispassages (ten behoeve van trekvis) in sluizen van de Waddenzee en rivieren bovenstrooms.

Ter bescherming en verbetering van de waterkwaliteit wordt een uitgebreid arsenaal aan maatregelen ingezet. Het al bestaande preventieve beleid op het gebied van emissiebeheer (zie hieronder) maakt hier integraal onderdeel van uit. Zo wordt het huidige beschermingsniveau van de waterkwaliteit gehandhaafd, zoals de KRW vereist.

Waterkwaliteitsbeleid lozingen en emissiebeheer

Het beleid ten aanzien van het lozen van stoffen maakt onderdeel uit van het waterkwaliteitsbeleid dat op rijksniveau is vastgelegd in het Nationaal Waterplan 2009-2015 (NWP) (Lit. 56). In het NWP wordt aangekondigd de reductiedoelstellingen voor prioritair (gevaarlijke) stoffen primair mee te nemen in het generieke bronbeleid. Daarnaast ijvert Nederland in de komende planperiode voor totstandkoming van een Europees bronbeleid.

Het algemene beleidskader betreft de toepassing van het brongerichte spoor, zoals neergelegd in de Wet milieubeheer en de Waterwet (zie hieronder). Bij alle bronnen van verontreinigingen worden door middel van vergunningen of algemene regels de best beschikbare technieken ('bbt') voorgeschreven om lozingen en emissies terug te dringen. Een onderdeel hiervan is de beoordeling van de aanvaardbaarheid van de lozingen na toepassing van de bbt op het niveau van de mengzone en het zo nodig treffen van aanvullende maatregelen aan de bron (emissie-immissie-toets) (Lit. 55). Het aanvullend beleidskader volgt uit de stroomgebiedsbeheerplannen en heeft als doel het realiseren van milieukwaliteitseisen en het waarborgen van 'geen achteruitgang' voor de KRW-waterlichamen in het effectgerichte spoor, voor zover dit niet kan worden bereikt met het algemene beleidskader.

Het specifieke beleid ten aanzien van warmtelozingen is vastgelegd in de Nota beoordelingssystematiek warmtelozingen (Lit. 67).

¹¹ Er loopt een wetsvoorstel tot onder meer het intrekken van de Wet op het Waddenfonds (TK nr. 33222), dat onder meer met de decentralisatie van natuurbeleid naar de provincies te maken heeft. Per 1 januari 2012 zijn de resterende middelen uit het Waddenfonds overgeheveld naar de provincie Fryslân.

Waterwet

De Waterwet (2009) is de nationale verankering van onder andere de implementatie van de KRW. De Waterwet regelt het beheer van oppervlaktewater, grondwater en waterbodem¹² en verbetert ook de samenhang tussen waterbeleid en ruimtelijke ordening. Het Rijk, de waterschappen, de gemeenten en de provincies hebben met de Waterwet sterkere middelen in handen om wateroverlast, waterschaarste en waterverontreiniging tegen te gaan. Daarnaast voorziet de wet in het toekennen van functies voor het gebruik van water zoals landbouw, scheepvaart, drinkwatervoorziening, industrie en recreatie. Er worden eisen gesteld aan de kwaliteit en de inrichting van het watersysteem afhankelijk van de functie. Het watersysteem staat hierbij centraal.

Regionale en lokale plannen

Regionaal en lokaal zijn er door het Rijk, de provincies, de gemeenten en de waterschappen diverse plannen (beleid, beheer) en uitvoeringskaders opgesteld en ook in de Noordzeekustzone geldig met betrekking tot ruimtelijke ordening, natuur, milieu, water. De reikwijdte over de zee van de provinciale en gemeentelijke plannen en kaders strekt zich uit tot circa 1 kilometer vanuit het land. Zie voor de ligging van de provinciegrenzen kaart 1, 'Natura 2000-gebieden en grenzen'. Plannen en kaders van waterschappen in de Noordzeekustzone hebben betrekking op de duinvoet en stranden (Waddeneilanden) en harde waterkeringen en oevers (delen van Noord-Holland).

4.2

Doorwerking in andere plannen

Het beheerplan als kader voor het natuurbeheer en activiteiten in de Natura 2000-gebieden, is juridisch verankerd in de Nb-wet. Naast het beheerplan bestaan andere instrumenten op grond van de Nb-wet en andere wetten die direct of indirect betrekking hebben op de natuurbescherming. Denk bijvoorbeeld aan vergunningen en andere regelgeving op grond van de Nb-wet, bestemmingsplannen en Algemene Plaatselijke Verordeningen (APV) (Lit. 72) en milieuregelgeving over emissies. Het beheerplan is het instrument dat zich specifiek richt op het realiseren van Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen voor het natuurgebied. Het kan daarmee richtinggevend of kaderstellend zijn voor andere instrumenten die eveneens rekening moeten houden met hetgeen is bepaald bij of krachtens de Nb-wet. De Nb-wet laat ruimte voor (niet-dwingende) afstemming tussen beheerplannen voor Natura 2000-gebieden en andere plannen of vergunningverlening.

Bij het maken van een Passende Beoordeling van ruimtelijke plannen op grond van artikel 19j Nb-wet (met name bestemmingsplannen, Lit. 72) kan de informatie uit het Natura 2000-beheerplan betrokken worden (met name de Doeluitwerking (Lit. 14, Lit. 15), Voortoetsen (Lit. 17, Lit. 26, Lit. 34, Lit. 78) en de Nadere effectenanalyses (Lit. 18 tot en met Lit. 25, Lit. 27, Lit. 28, Lit. 29, Lit. 37, Lit. 38). Hetzelfde geldt voor de plannen in de zin van de waterregelgeving (waartoe onder meer ook het Beheerplan Rijkswateren, inclusief daaruit voortvloeiende plannen, behoort) (Lit. 72). Indien een Passende Beoordeling van deze plannen op grond van artikel 19j Nb-wet verplicht is, kan het Natura 2000-beheerplan als bron van informatie dienen.

Dit beheerplan kan daarnaast gevolgen hebben voor het verlenen van Waterwetvergunningen en het vaststellen van projectplannen voor eigen werken door Rijkswaterstaat. De KRW bepaalt dat strengere doelstellingen vanuit onder

¹² Voor de zee is dit de waterbodem inclusief de strandzone tot aan de duinvoetlijn of de buitenkruinlijn (bij een dijk).

meer Natura 2000 voorrang hebben op de doelstellingen van de KRW. Rijkswaterstaat is daarom in het kader van dit beheerplan nagegaan in hoeverre de KRW-doelen en –maatregelen een waterkwaliteit opleveren die afdoende is om ook de instandhoudingsdoelstellingen voor de relevante gebieden te kunnen realiseren. Wanneer dit niet het geval is, is voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen of het mitigeren van negatieve effecten van gebruiksvormen vereist, dat in het maatregelenpakket wordt opgenomen, dat bij het verlenen van watervergunningen en het vaststellen van projectplannen voor eigen werken aan een striktere doelstelling getoetst moet worden.

4.3 Huidige activiteiten

Activiteiten van mensen in de Noordzeekustzone kunnen van invloed zijn op de natuurwaarden in het gebied. Onderstaande subparagrafen geven een samenvatting van die activiteiten en vormen van beheer in het gebied die relevant zijn voor de natuurwaarden en de toekomstige ontwikkelingen hierin. In de Voortoets bestaand gebruik Noordzeekustzone (Lit. 17, Lit. 26, Lit. 34, Lit. 78) staan activiteiten in detail beschreven, inclusief kaarten met locaties van de activiteiten. In hoofdstuk 6 is een samenvatting gegeven van de resultaten van de toetsing van deze activiteiten. In hetzelfde hoofdstuk staan per (groep van) activiteit(en) de eventuele vrijstellingsvoorwaarden voor Nb-wetvergunningplicht of de noodzakelijke geachte mitigerende maatregelen weergegeven, alsmede voor sommige blijvend Nb-wetvergunningplichtige activiteiten het kader voor vergunningverlening. Een overzicht van alle bestaande en nieuwe maatregelen is opgenomen in tabel 7.9.

Visserij

De Noordzeekustzone is zeer belangrijk voor beroepsvissers, die er met verschillende technieken vissen op platvis en rondvis, garnalen en schelpdieren (tegenwoordig vooral mesheften, in het verleden ook kokkels en strandschelpen). Behalve Nederlandse vissers hebben ook Belgische, Duitse en Deense vissers visrechten binnen de Noordzeekustzone¹³. Dit komt neer op het volgende:

- Belgische vissers hebben toegang tot de gehele Noordzeekustzone;
- Duitse en Deense vissers hebben alleen toegang tot het gedeelte tussen de buitengrens van de Noordzeekustzone en de 3-mijlsgrens.

Visserij op diverse vissoorten

Visserij op zeevis vindt plaats met behulp van sleepnetten (boomkor- en bordenvisserij), zegens, vaste vistuigen (staandwant, fuiken) en hengels. Als uitvloeisel van het Vibeg-akkoord zijn afspraken gemaakt over verduurzaming van de zeevisserijsector en zijn bepaalde zones van de Noordzeekustzone gesloten voor visserij op grond van het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone¹⁴.

¹³ Dit is geregeld op grond van Verordening 2371/2002 van de Europese Raad van 20 december 2002 (Gemeenschappelijk Visserij Beleid) en – voor Belgische vissers binnen de 3 mijlszone – op grond van het Beneluxverdrag.

¹⁴ Het Vibeg-akkoord (Vibeg staat voor: Visserij in beschermde gebieden op de Noordzee) gaat over de ontwikkeling van natuur en zeevisserij (Lit. 45). In het akkoord is dit uitgewerkt voor twee Natura 2000-gebieden: de Noordzeekustzone en de Vlake van de Raan (ter hoogte van de Westerschelde). Het akkoord is in december 2011 tot stand gekomen, met een specifieke aanvulling voor sportvisserij in september 2013 (zie verder paragraaf 6.1 en bijlage B2.2).

Foto 4.1. Boomkorvisserij in actie op de Noordzee. (Foto Rijkswaterstaat)

De boomkorvisserij is de meest voorkomende vorm van visserij in de zuidelijke Noordzee, inclusief de kustzone. De traditionele boomkor is grotendeels vervangen door een vleugeltuig. De breedte van het tuig is circa (2x) 10 meter. De traditionele wekkerkettingen zijn grotendeels vervangen door het pulstuig. In de kustzone mogen alleen Eurokotters (schepen met een motorvermogen van maximaal 221 kW) vissen, met twee minder brede tuigen dan hierboven genoemd.

Het vissen gebeurt met twee sleepnetten (het tuig), die zich aan beide kanten van het schip bevinden. Al varende worden vissen uit de bodem door het tuig opgejaagd en komen in het net terecht. De boomkorvisserij is voornamelijk op tong en schol gericht, maar daarnaast worden andere commercieel interessante vissoorten gevangen. De boomkorvisserij wordt het hele jaar door uitgevoerd. Bordenvisserij (twin- of multirigvisserij) wordt in de Noordzeekustzone op beperkte schaal en alleen in de tweede helft van het jaar uitgeoefend. Bij de bordenvisserij wordt gebruik gemaakt van netten waarbij aan de zijanten scheerborden zijn bevestigd. Wanneer het net door het water getrokken wordt, scheren de borden naar buiten en wordt het net horizontaal geopend. In het midden bevindt zich een klompgewicht dat het net op de bodem houdt. Deze vorm van visserij gebeurt met lage snelheden.

In de kustzone wordt met staandwant gevestigd op tong, kabeljauw, tarbot, griet, zeebaars en harder. Deze visserijen vinden plaats in de gehele Noordzeekustzone. De visserij door middel van fuiken vindt alleen plaats rondom de intrekpunten van de vis. In de kustzone wordt in de periode april tot en met oktober met fuiken gevestigd. De zegenvisserij lijkt sterk op de staandwantvisserij, maar anders dan bij een staandwant is er altijd iemand actief aanwezig. De zegenvisserij wordt uitgevoerd tegen droogvallende platen en strekdammen, vrij direct onder de kust. Er worden lange rechthoekige netten gebruikt aan zogenaamde zegenlijnen. In het midden van het net bevindt zich een zak waarin de vangst zich verzamelt. In de kustzone wordt met behulp van zegens op harder gevestigd, overwegend van 1 november tot en met 15 maart. Over de omvang is weinig bekend.

Foto 4.2. Markering staandwantnet ergens op zee. (Foto Rems Cramer)

Foto 4.3. Binnenhalen van het net door een staandwantvisser. (Foto Rems Cramer)

Onder de hengeltvisserij valt een zeer kleinschalige beroepvisserij en daarnaast de recreatieve visserij. De hengeltvisserij kent drie vormen: 1.) visserij vanaf de kant, 2.) visserij vanuit kleine bootjes en 3.) visserij vanaf grote sportvisboten voor groepen. De visserij vanaf de kant vindt langs de hele kustzone plaats. De visserij vanuit kleine bootjes is geconcentreerd tussen Camperduin en Den Helder. Verder op zee wordt door groepen sportvissers in grotere boten gevist.

Visserij op garnalen

De garnalenvisserij vindt in de hele Noordzeekustzone gedurende nagenoeg het hele jaar plaats. Sinds de jaren '90 is er sprake van een toename in de garnalenvangsten. Sommige schepen schakelen een deel van het jaar over op boomkorvisserij, gericht op schol en tong. Bij de garnalenvisserij wordt, ook zoals in de boomkorvisserij, aan beide zijden van het schip een net (de garnalenkor) voortgesleept. De trekduur varieert van 20 minuten tot 2 uur. Het vangprincipe van de garnalenkor is gebaseerd op het gedrag van de garnalen (opspringen van garnalen na bodemberoering).

Foto 4.4. Garnalenkotters in de haven van Den Oever. (Foto Hans Lammers)

Visserij op schelpdieren

Tussen 1985 en 2005 heeft de visserij van strandschelpen (*Spisula*) plaatsgevonden in de kustzone op zandbanken op 10-20 meter diepte. De schelpdieren worden met behulp van lange buizen en een sleepkor (kokkelkor) aan boord gezogen. Door gebrek aan strandschelpen is er sinds 2005 niet op deze soort gevist (Lit. 17). Er wordt in de hele Noordzeekustzone op mesheften (*Ensis*) gevist. Mesheften zijn schelpdieren die rechtop in de bodem ingegraven zijn. De grootste aantallen mesheften komen voor ten noorden van de Waddeneilanden. De visserij op mesheften vindt plaats met een aangepaste viskor. De ondermaatse mesheften en andere organismen gaan daarna direct weer overboord. De vissnelheid bij mesheftenvisserij is zeer laag, maximaal 300 à 500 meter per uur.

Foto 4.5. Garnalenvisser. (Foto Rijkswaterstaat)

Foto 4.6. Strandrecreatie. (Foto Rijkswaterstaat)

Recreatie

De Noordzeekustzone is een belangrijke bestemming voor toerisme en recreatie. Het afwisselende landschap van de Noordzeekustzone biedt veel recreatiemogelijkheden, zoals wandelen en recreëren op de stranden, zwemmen, (kite)surfen, pleziervaart en zeevissen (hengels en kleinschalige vormen met staandwant en netten).

Foto 4.7. Sportvisserij op zeebaars. (Foto Onno Terlouw, SVN)

Behalve recreanten zijn er ook lokale bewoners van de kuststreek actief in het zeevissen. Toerisme en recreatie zijn de belangrijkste bronnen van inkomsten voor de Waddeneilanden en kustgemeenten.

Foto 4.8. Strandzeilers Terschelling. (Foto G. Volgers)

De recreatie vindt plaats langs de hele kust, zowel langs de vastelandskust van Noord-Holland als langs de Waddeneilanden, op het strand en in het ondiepe deel van de zee voor de kust. Zie kaart 2, 'Recreatie'. De recreatie is intensiever bij de badplaatsen en strandopgangen dan in de tussengelegen gebieden. Recreatie vindt het hele jaar door plaats, met een piek in het zomerseizoen.

Foto 4.9. Huifkartocht op Terschelling. (Foto Martine van Oostveen, Royal HaskoningDHV)

Gedurende het jaar worden op verschillende locaties langs de kust evenementen georganiseerd die veel bezoekers trekken. De activiteiten vinden plaats op open water, in het intergetijdengebied en op het strand.

Er zijn diverse vormen van watersport, zoals windsurfen, kanoën, zeilen en varen met een motorboot. Het kitesurfen is inmiddels een populaire watersport. Deze activiteit vindt plaats op verschillende daarvoor aangewezen locaties langs de Noord-Hollandse vastelandskust en de Noordzeestranden van de Waddeneilanden.

Foto 4.10. Kitesurfen. (Foto Jeroen Kwakkel, Royal HaskoningDHV)

Kleinschalig historisch medegebruik

Van oudsher hebben er mensen gewoond en gewerkt in het waddengebied. Zee, zon en wind vormden land en bewoners. De schrale gronden, het isolement maakten het leven sober en hard. Eilanders leven in en met de natuur. Het strand, de duinen en het wad boden voor velen middelen van bestaan in de vorm van wild, vruchten, vis en aangespoeld spul.

Hoewel ook nu nog enkele vormen bestaan van het oude ambachtelijke gebruik verschoof, naarmate de welvaart steeg, het algemene gebruik voor levensonderhoud langzaam naar exclusief medegebruik in vrije tijd. Voorbeelden zijn: vissen voor eigen gebruik, handmatig pieren steken, mosselen rapen voor eigen gebruik maar ook de pluk van veldvruchten en het extensieve agrarisch gebruik van duinen en kwelders.

Al deze menselijke activiteiten in de natuur worden geschaard onder de noemer 'kleinschalig historisch medegebruik'. Preciezer geformuleerd: kleinschalige activiteiten en bezigheden uitgevoerd op de wijze en in de mate zoals van oudsher gebruikelijk of van vergelijkbare aard en omvang. Hierdoor is meestal lokale kennis nodig en daarom worden deze bezigheden voornamelijk door de plaatselijke bevolking uitgevoerd. De aanduiding 'historisch' geeft nog eens aan dat er van oudsher een wisselwerking is geweest tussen de bewoners en hun leefgebied (Lit. 9).

Een gedetailleerde beschrijving van de recreatie op en vanaf de stranden van de Waddeneilanden is te vinden in de beheerplannen van de betreffende eilanden (Lit. 84 tot en met Lit. 88).

Civiele werken en overig activiteiten

Ontgroningen (schelpwinning en zandwinning)

Binnen de Natura 2000-begrenzing van de Noordzeekustzone vinden ontgroningen in de vorm van schelpenwinning plaats in de buitendelta's en zeegaten langs het waddengebied. Het quotum van de winning in de Waddenzee en de buitendelta's in de Noordzeekustzone bedraagt niet meer dan de natuurlijke netto schelpenproductie (Lit. 83). De winningen zijn beperkt tot de diepere geulen en buitendelta's van de zeegaten Marsdiep, Vlie en het Friese Zeegat. Zie kaart 5, 'Civiele werken en economisch gebruik'.

Winning van zand uit 'zandwinputten' vindt alleen plaats buiten deze begrenzing, dus buiten de doorgaande -20 meter dieptelijn of ten zuiden van Bergen. Het gewonnen zand wordt hoofdzakelijk gebruikt voor kustsuppleties binnen de Noordzeekustzone.

Onderhoud kunstwerken

Bij het onderhoud van kunstwerken wordt onderscheid gemaakt tussen onderhoud aan vaargeulen, markeringen, kabels en leidingen en kustverdediging. Rijkswaterstaat is verantwoordelijk voor een goede doorgang van de scheepvaartroutes, zo nodig worden de vaargeulen gebaggerd. Vrijkomende bagger wordt, indien deze aan de gestelde eisen voldoet, verspreid op zee op daartoe aangewezen locaties. In de Noordzeekustzone wordt niet structureel gebaggerd. Baggerwerk kan op ad hoc basis worden uitgevoerd (bijvoorbeeld wegbaggeren van een verondieping in de zeegaten na een storm), meestal in aansluiting op onderhoudsbaggerwerk aan de vaargeulen in de Waddenzee (Lit. 83).

Langs alle vaarwegen zijn markeringen (boeien) uitgelegd die met behulp van schepen worden onderhouden. Behalve vaste markeringen worden ook tijdelijke markeringen aangebracht, bijvoorbeeld ten behoeve van artikel 20-gebieden (Nb-wet) of obstakels.

Foto 4.11. Uitleggen van een boei. (Foto Rijkswaterstaat)

Het onderhoud aan kabels en leidingen (data-en elektrakabels, olie- en gasleidingen) betreft vooral onderhoud aan de diepteligging / gronddekking. Kabels en leidingen dienen onder een laag sediment te liggen, maar door bodemerrosie komen deze wel eens vrij te liggen. Het gaat in de Noordzeekustzone om een aantal leidingen en kabels, zie kaart 5, 'Civiele werken en economisch gebruik'. Onderhoud aan de kustverdediging bestaat uit bestortingen en suppleties vanaf de zeezijde (damwerk met schepen en kustsuppleties, zie onder) en vanaf de landzijde (damwerk met groot landmaterieel en duinversterking). Onderhoud van de kustverdediging vindt langs de hele Noordzeekustzone plaats, deels door middel van grootschalige geplande onderhoudswerkzaamheden en deels op ad hoc basis.

Kustsuppleties

Langs de Nederlandse kust wordt jaarlijks zand gesuppleerd om de kustlijn zoals deze er in 1990 bij lag (de basiskustlijn) te handhaven en de veiligheid van het achterland te waarborgen. Dit gebeurt zowel door het aanbrengen van zand op het strand als door het uitvoeren van onderwatersuppleties (vooroeversuppleties). Suppleties kunnen langs de hele Noordzeekustzone plaatsvinden. De specifieke locaties waar suppleties zijn voorzien worden bepaald op basis van de suppletiegeschiedenis en erosievoorspellingen. Indien suppleties niet mogelijk zijn vinden bestortingen plaats om de basiskustlijn te handhaven. Zie voor het 'zwakke schakelproject' paragraaf 4.4.

Verkeer (scheepvaart, luchtvaart)

De Noordzeekustzone is een open vaargebied in Nederland. De scheepvaart is onder te verdelen in beroepsscheepvaart, visserijvaart en pleziervaart.

De meeste doorgaande scheepvaart langs de kust moet zich houden aan het verkeersscheidingsstelsel buiten de Noordzeekustzone. Er ligt deels binnen het gebied echter een zogenaamde 'inshore traffic zone'. Deze zone is specifiek bestemd voor doorgaande scheepvaart met havens of met andere lokale bestemmingen. Naast deze doorgaande scheepvaart is er in de Noordzeekustzone ook verblijvende scheepvaart met bestemming op zee (visserij, werkverkeer, recreatievaart).

Het algemene beeld van de intensiteit van het scheepvaartverkeer in de Noordzeekustzone is dat van een rustig tot regelmatig verkeer. De drukste verkeersstromen door het gebied lopen via de vaargeulen van en naar de havens van Den Helder, Harlingen en Lauwersoog. (Lit. 13) Zie kaart 3, 'Scheepvaart Noordzeekustzone en havens'. De verblijvende scheepvaart vaart zowel binnen als buiten de vaargeulen. Visserijsschepen varen verspreid over vrijwel de hele Noordzeekustzone. Alleen de gebieden net buiten de zeegaten tussen de Waddeneilanden worden door de meeste vissers gemedan (er liggen verradelijke zandbanken).

Het luchtruim boven de Noordzeekustzone wordt gebruikt voor militaire luchtvaart en burgerluchtvaart. Zie kaart 6, 'Militair gebruik en burgerluchtvaart'. De militaire luchtvaart bestaat onder meer uit het vliegverkeer van en naar vliegveld de Kooy, de vliegbewegingen van de militaire Search and Rescue helicopters en de vliegbewegingen in het kader van het gebruik van de schietrange de Vliehors. Het niet-militaire luchtverkeer bestaat uit kustwachtvluchten, recreatieve vluchten en vluchten voor de olie- en gaswinningindustrie. De intensiteit van het luchtvaartverkeer boven de Noordzeekustzone wordt met name bepaald door het vliegverkeer ten behoeve van de olie- en gasindustrie en de militaire activiteiten.

Militaire activiteiten

Op diverse locaties zijn er militaire activiteiten (anders dan militaire luchtvaart, zie kopje 'Verkeer'). In Petten worden wapensystemen en munitie beproefd vanuit een schietlocatie in westelijke richting. Vanuit Fort Erprins in Den Helder vinden schietoefeningen plaats in de richting van de Razende Bol. Militaire oefeningen vinden met name plaats op de daartoe aangewezen militaire terreinen, het amfibisch oefenkamp De Hors (Texel) en de luchtmachtschietrange de Vliehors (Vlieland). Op de Vliehors vinden schietoefeningen plaats en oefeningen in het afwerpen van bommen. Snelvaren vindt plaats op zee, overwegend in de buurt van de westelijke eilanden. De Hors wordt door de Koninklijke Mariniers gebruikt voor het beoefenen van aanlandingen met amfibische vaartuigen. Dit vindt incidenteel ook plaats op het Noordzeestrand van de Vliehors en de oostpunt van Vlieland. De doorvaart van marineschepen wordt gezien als onderdeel van de beroepsscheepvaart (zie kopje 'Verkeer').

Oefeningen voor incidenten- en calamiteitenbestrijding

Ten behoeve van rampenbestrijding en reddingswerkzaamheden (SAR: Search and Rescue) oefenen geregeld verschillende hulpdiensten, zoals de Kustwacht en Koninklijke Nederlandse Redding Maatschappij. Dit gebeurt zowel over het water als door de lucht volgens opgezette oefenprogramma's. Ook vinden er routinematige gebiedsinspecties plaats op het water.

Foto 4.12. Incident op zee. (Foto Rijkswaterstaat)

Gaswinning

In de Noordzeekustzone wordt op oostelijk Ameland en in zee ten noordoosten van Ameland gas gewonnen. De offshore-productieplatforms liggen minstens 4 kilometer van de kust, op ongeveer 5 kilometer van elkaar. Zie kaart 5, 'Civiele werken en economisch gebruik'. De activiteiten zijn onder te verdelen in productie en transport. De bemanning van de platforms wordt per helikopter gebracht en gehaald, aan- en afvoer van materieel geschiedt per schip.

Koelwaterinname en -lozingen

In de Noordzeekustzone wordt op één locatie koelwater geloosd, afkomstig van de kernreactor in Petten. Het koelwater wordt betrokken uit het Noord-Hollands Kanaal en na gebruik geloosd in de Noordzee. De activiteit is continu en vindt plaats op een vaste locatie.

Overig

Een gedetailleerde beschrijving van het strandgebruik op de Waddeneilanden is te vinden in de beheerplannen van de betreffende eilanden (Lit. 84 tot en met Lit. 88).

4.4 Ontwikkelingen in activiteiten

Visserij

Naar verwachting zetten de waargenomen trends voor de visserij de komende jaren door. Dit betekent dat boomkorvisserij met wekkerkettingen (eurokotters) verder zal afnemen en een transitie naar meer duurzame, innovatieve vormen (zoals de pulskor) zal plaatsvinden. Het aantal schepen zal waarschijnlijk dalen. De bordenvisserij is op een laag niveau. Wellicht zal bordenvisserij met kleine schepen (kleiner dan 15 meter) iets toenemen. Bij de garnalenvisserij is er ook sprake van verdergaande verduurzaming van de sector. Daarnaast is er economische noodzaak tot vermindering van de vlootomvang, maar het is onduidelijk of deze vermindering gerealiseerd zal worden. Sinds de jaren '90 is er sprake van een toename in de garnalenvangsten. De verwachting van het ministerie van EZ is dat de vraag naar garnalen in de toekomst redelijk stabiel zal blijven.

De vastevistuigvisserij vertoont een stijgende trend.

Recreatie

De omvang van de recreatievaart is de laatste jaren redelijk constant, maar er is wel enige ontwikkeling naar meer 'snelle' vormen van waterrecreatie, zoals kitesurfen en 'snel-varen'. In de haven van Den Helder is een jachthaven voorzien met een uiteindelijk aantal ligplaatsen van 250. De prognose, geënt op de havenuitbreiding, is dat recreatievaart toe zal nemen (Lit. 78). Volgens het Kustwachtcentrum in Den Helder is de recreatievaart in de Noordzeekustzone de afgelopen jaren al duidelijk toegenomen.

Foto 4.13. Jachthaven Vlieland met de Noordzee in de achtergrond. (Foto Rijkswaterstaat)

Civiele werken en overige activiteiten

Zandwinning

Het huidige beleid waarbij zand dat vrijkomt bij het vaarwegonderhoud mag worden onttrokken aan de Waddenzee en Noordzeekustzone (en ter beschikking komt voor de zandhandel) wordt voorlopig voortgezet, maar is beperkt in volume. Het beleid 'geen zand onttrekken uit het kustfundament' wordt hierbij vastgehouden.

Rijkswaterstaat heeft in 2016 een besluitvormingstraject in gang gezet met betrekking tot zandonttrekking bij vaargeulonderhoud in de Waddenzee. Op grond van het landelijk kustbeleid heeft Rijkswaterstaat besloten om deze vorm van onttrekking van zand aan de Waddenzee vanaf 2018 geleidelijk af te bouwen tot nul (Lit. 83).

Kustsuppleties (onderhoud) en 'zwakke schakelproject'

Naar verwachting zal de totale omvang van kustsuppletieactiviteiten (onderwatersuppleties en strandsuppleties) toenemen (Lit. 29). Voor de beheerplanperiode zijn suppletieprojecten (onderhoud) voorzien op verschillende locaties langs de Noord-Hollandse vastelandskust, Texel, Vlieland en Ameland.

Foto 4.14. Zandsuppletie. (Foto Rijkswaterstaat)

In de Noordzeekustzone wordt één zogenaamd 'zwakke schakelproject' uitgevoerd om de kust weer veilig te maken: de 'Hondsbossche en Pettemer Zeewering' in Noord-Holland. Op deze locatie is gekozen voor het versterken van de kust met zand. Dit is in 2015 gereed gekomen (Lit. 3). Het 'zwakke schakelproject' maakt geen onderdeel uit van het voorliggende beheerplan. De toetsing (onder meer op grond van de Nb-wet) en de besluitvorming heeft plaatsgevonden in een apart traject.

Scheepvaart

Uit verschillende gegevens over trends in de scheepvaart komt het algemene beeld naar voren dat schepen groter worden en in de toekomst sneller zullen varen. Ook in de pleziervaart is de trend waar te nemen dat de schepen groter en sneller

worden. De kans op het optreden van calamiteiten neemt hierdoor toe, zowel dicht bij de kust als verder uit de kust.

De beroepsscheepvaart in de Noordzeekustzone blijft naar verwachting stabiel, de visserijscheepvaart neemt af en de recreatievaart neemt toe. Er wordt verder een toename verwacht van het aantal scheepvaartbewegingen van bevoorradingsschepen van offshore productieplatforms. De ontwikkelingen in de Eemsmond zullen naar verwachting leiden tot een toename van het scheepvaartverkeer van en naar de Eemshaven, Delfzijl en Emden, overigens grotendeels buiten de Noordzeekustzone.

De vaarroute naar de haven van Lauwersoog loopt via de buitendelta tussen Ameland en Schiermonnikoog. Door verondiepingen van de vaargeul(en) in deze buitendelta is momenteel de toegankelijkheid voor grote viskotters tot de haven van Lauwersoog verslechterd. Tot op heden heeft Rijkswaterstaat geen baggerwerkzaamheden in buitendelta's verricht. In de buitendelta's wordt in principe niet ingegrepen gezien de grote natuurlijke dynamiek en onduidelijkheid over de mogelijkheid om er duurzaam en economisch verantwoord te kunnen ingrijpen. In samenspraak met alle betrokkenen en afhankelijk van de morfologische ontwikkelingen zal worden bekeken of het (economisch en ecologisch) verantwoord is hier door baggerwerk de vaarweg te onderhouden.

Olie- en gasproductie

Naar verwachting (op basis van expert judgement) zal de olie- en gasproductie op het gehele Nederlands Continentaal Plat over circa 10 tot 15 jaar redelijk stabiel blijven of afnemen waarbij er vooral consolidatie en rationalisatie zal optreden. De gasproductie vanaf Ameland is begonnen in 1986 en heeft zich sindsdien uitgebreid. Een mogelijke nieuwe ontwikkeling in de regio is een gaswinning in zee ten noorden van Schiermonnikoog. Er zijn vergunningen verleend voor twee proefboringen (vergunde periode is 2017-2020). De eerste beoogde proefboring vindt plaats in de Noordzeekustzone op ruim 5 kilometer uit de kust van Schiermonnikoog. Een eventuele tweede proefboring vindt plaats op ruim 7 kilometer uit de kust van Schiermonnikoog en ligt net buiten de Noordzeekustzone. Het gaat om proefboringen in opeenvolgende winters. Voor een eventuele toekomstige gaswinning is een nieuwe besluitvormingsprocedure nodig.¹⁵

Kabels en leidingen

In het huidige rijksbeleid is bepaald dat nieuwe kabels en leidingen tussen de Noordzee en het noordoosten van Nederland bij de Eemshaven 'aanlanden'. Naar verwachting worden hier in de nabije toekomst nieuwe initiatieven voor kabels en leidingen genomen. Het tracébesluit voor deze kabels en leidingen is nog niet genomen.

Er kunnen ook elders in de Noordzeekustzone nieuwe elektrakabels worden aangelegd, onder andere vanuit mogelijk nieuw te bouwen windturbineparken op zee (zie hieronder).

De aanleg van nieuwe leidingen binnen de Noordzeekustzone, anders dan bij het gebied dat hierboven is genoemd, wordt niet voorzien.

¹⁵ Tweede Kamerbrief van de minister van Economische Zaken, Kamerstuk 29684 nr. 141, d.d. 6 juni 2016.

Windturbineparken (windparken)

Nederland gaat steeds meer duurzame energie opwekken, de traditionele energiebronnen raken op. De landelijke doelstelling van het Energieakkoord is 16 procent duurzame energie in 2023 te halen. Dit moet onder meer worden gerealiseerd door windparken op zee. Er is afgesproken om de op te wekken hoeveelheid energie uit windparken op zee sterk uit te breiden. De bestaande windparken (anno 2015) liggen ten zuidwesten van het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone, de geplande te bouwen windparken liggen op grote afstand ten noorden van de Noordzeekustzone.

Foto 4.15. Deel van een windpark. (Foto Rijkswaterstaat)

In het Nationaal Waterplan zijn verschillende nieuwe gebieden ver op zee (buiten de 12 mijlszone) aangewezen voor de bouw van windparken. Het kabinet heeft in september 2014 aangegeven daarnaast ook twee stroken tussen de 10 en 12 mijl voor de Zuid- en Noord-Hollandse kust aan te willen wijzen in een structuurvisie. Beide stroken liggen ver buiten de Noordzeekustzone. Pas na vaststelling van deze structuurvisie kunnen energiebedrijven overgaan tot het bouwen van de nieuwe windparken (Lit. 52).

4.5 Huidig natuurbeheer

Voor het huidige natuurbeheer in de Noordzeekustzone wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de natuurlijke dynamiek (zie ook paragraaf 4.1), binnen de randvoorwaarden van veiligheid. Langs de kust is het dynamisch kustbeheer na 1990 (eerste kustnota) ingevoerd als meer natuurlijk alternatief voor het tot dan toe gevoerde kustbeheer. De ruimte voor natuurlijke processen die hierdoor ontstaat, leidt tot het vergroten van de natuurwaarden in delen van de kustzone. Om de natuurlijke dynamiek te stimuleren worden op sommige uiteinden van de Waddeneilanden stuifdijken niet meer actief onderhouden. Een beweeglijke kustlijn is met name op uiteinden van verschillende Waddeneilanden mogelijk. Er vindt momenteel geen actief kustonderhoud plaats op onder meer Texel (zuidpunt), Vlieland (westpunt), Terschelling (west- en oostpunt), Ameland (oostpunt), Schiermonnikoog (oostpunt) en Rottumerplaat, ten bate van maximale natuurlijke

landschapsvormende dynamiek. Uiteraard wordt door middel van inspecties wel vinger aan de pols gehouden (belang kustveiligheid) en als het nodig is zal er selectief worden ingegrepen.

In dynamische systemen verdwijnen en verschijnen habitattypen. Als bijvoorbeeld op de ene plek de ontwikkeling van habitattypen wordt teruggezet door stormvloed of afslag, kan er juist op andere plekken doorontwikkeling plaatsvinden naar andere stadia van habitattypen of kunnen er zelfs nieuwe habitattypen ontstaan. Zie ook hoofdstuk 2.

Het huidige natuurbeheer in relatie tot voldoende rust voor vogels is als volgt opgebouwd:

- Specifieke maatregelen en voorwaarden voor gebruiksactiviteiten;
- Tijdelijke afsluiting van gebieden (tijdens de broedtijd, periode half maart tot half juli / augustus) en permanente afsluiting;
- Toepassen van gedragscodes, waaronder de gedragscode waterrecreatie (zie subparagraaf 6.5.1). en andere vormen van preventie (zie paragraaf 8.2).

Foto 4.16. Bebording van vogelbroedgebied op het groene strand van Ameland.
(Foto Hans Lammers)

Tijdelijke of permanente afsluiting van gebieden gebeurt meestal op grond van de Nb-wet (artikel 20-gebieden¹⁶ - zie paragraaf 6.1), of op grond van bepalingen van terreinbeheerders. Tijdelijke gebiedssluiting en het toepassen van preventieve maatregelen zijn erop gericht om voor vogels en zeehonden voldoende rust te bereiken in broedgebieden en broedkolonies, op hoogwatervluchtplaatsen, op slaapplekken en in rui- en foerageergebieden, met name op strandvlaktes en

¹⁶ Op grond van artikel 20 van de Nb-wet kan de toegang tot een Natura 2000-gebied of een deel hiervan beperkt worden – al of niet onder specifieke voorwaarden – voorzover dit noodzakelijk is voor de bescherming van natuurwaarden.

groene stranden van de Waddeneilandpunten en op de Razende Bol (Lit. 77). Zie ook het tekstkader over het project 'rust voor vogels, ruimte voor mensen' op een van de volgende pagina's.

Argumenten voor permanente afsluiting van gebieden zijn:

1. Aanwezigheid van broedkolonies;
2. Aanwezigheid van zeer grote dichtheden van meer verspreid broedende vogels;
3. Aanwezigheid van zeer verstoringgevoelige soorten, in combinatie met verstoringgevoeligheid van grote hoogwatervluchtplaatsen. Binnen de Noordzeekustzone ligt (deels) één gebied met een dergelijke afsluiting: Rottum.

Foto 4.17. Rottumerplaat. (Foto Bas Kers)

Project 'Rust voor vogels, ruimte voor mensen'

Verbeteren van de natuurlijke omstandigheden voor broedende, rustende en foeragerende vogels in het waddengebied. De belevingswaarde van de bijzondere vogelrijkdom voor bezoekers vergroten, naast het belang van rust voor vogels in het waddengebied. Dit zijn de doelstellingen van het project 'Rust voor vogels, ruimte voor mensen' (Lit. 81.) De natuurorganisaties Vogelbescherming Nederland, Staatsbosbeheer, Vereniging Natuurmonumenten, It Fryske Gea, Landschap Noord-Holland en het Groninger Landschap zijn dit project in de periode 2013-2018 aan het uitvoeren met ondersteuning van het Waddenfonds.

In de uitvoering worden er nieuwe broedplaatsen en hoogwatervluchtplaatsen ingericht en bestaande plaatsen worden hersteld. De vogelwereld van het waddengebied zal beter worden ontsloten voor het publiek. Voorbeelden van nieuwe producten en verbeteringen: nieuwe vogelkijkpunten, goed toegankelijk vogelherkenningsmateriaal en persoonlijke publieksgeleiding in de vorm van 'wadwachters'.

Met voorliggende beheerplan Noordzeekustzone wordt zo veel mogelijk aangesloten bij dit project.

Foto 4.18. Bontbekplevier met jong (Foto Johan Krol, Natuurcentrum Ameland).

5 Van doelen naar oplossingen voor natuurbescherming

In dit hoofdstuk wordt voor alle habitattypen en soorten waarvoor de Noordzeekustzone is aangewezen aangegeven in hoeverre de instandhoudingsdoelstellingen gehaald kunnen worden en wat de mogelijke oplossingsrichtingen in het geval van knelpunten zijn.

5.1 Inleiding

De instandhoudingsdoelstellingen voor de Noordzeekustzone zijn uitgewerkt naar omvang, ruimte, kwaliteit en tijd, hierna te noemen 'Doeluitwerking' (Lit. 14, Lit. 15). In de Doeluitwerking wordt uitvoerige informatie gegeven over het doel, de ecologische vereisten, of het doel gerealiseerd wordt bij huidig gebruik en beheer en zo niet, hoe het doel gerealiseerd kan worden door extra maatregelen. Verder is in het Cumulatierapport van de Nadere effectenanalyse Waddenzee en Noordzeekustzone (Lit. 18) informatie over onder andere de knelpunten samengevat. In het deelrapport Externe werking van de Nadere effectenanalyse Waddenzee en Noordzeekustzone (Lit. 27) zijn de verschillende externe factoren beschreven die invloed kunnen hebben op het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. De beschrijving in de onderstaande teksten is een beknopte weergave van bovengenoemde informatiebronnen.

Noch voor habitattypen, noch voor leefgebieden van soorten is een specifieke uitbreidingsopgave voor omvang is geformuleerd. Er wordt dus uitgegaan van behoud van de huidige omvang van de habitattypen en leefgebieden voor soorten, waarbij in het geval van verbeteropgaven alleen een verbetering van kwaliteit wordt voorgestaan. Van de habitattypen en soorten waarvoor geen knelpunt is geconstateerd en waarvan het huidige aantal boven het doelaantal (zie hoofdstuk 3) ligt, is in dit beheerplan geen verdere onderbouwing opgenomen. Nadere informatie daarover kan worden gevonden in de Doeluitwerking. De informatie over broedperioden is uit de 'natuurkalender broedvogels' (Lit. 58) overgenomen.

De mate waarin de doelen voor de Noordzeekustzone worden bereikt, wordt beïnvloed door ecologische randvoorwaarden in het gebied, in combinatie met versturende factoren binnen of buiten het gebied. Deze randvoorwaarden en factoren zijn samengenomen in de hierna gebruikte term 'ecologische vereisten'. De mate van het te verwachten doelbereik is steeds uitgedrukt in de categorieën 'wel, waarschijnlijk wel, waarschijnlijk niet, onduidelijk, niet'. Deze verwachting is voornamelijk gebaseerd op de huidige toestand van het habitatype of (het leefgebied van) de soort ten opzichte van het gestelde doel in de Noordzeekustzone en de verwachte trend op basis van autonome ontwikkelingen en de huidige beheerpraktijk. De beoordelingen over het behalen van de doelen (steeds de tweede kolom van tabellen in onderstaande paragrafen) zijn veelal gebaseerd op expert judgement.

Een maatgevend criterium voor het behaalde doelbereik (of de reële verwachting ervan) is dat de ecologische randvoorwaarden op orde zijn (of komen), al of niet na het oplossen van knelpunten.

Het relateren van doelbereik aan populatieomvang of aantallen broedparen wordt in dit beheerplan als niet-maatgevend beschouwd. Wel zijn de populatieomvang en aantallen steeds betrokken in de analyses.

De in de tabellen 5.3 tot en met 5.7 weergegeven 'huidige aantallen' bij de vogelsoorten hebben betrekking op het gemiddelde aantal broedparen van 2009-2013 voor broedvogels en op maandgemiddelde aantallen (seizoensgemiddelden/ seizoensmaxima) voor niet-broedvogels uit de seizoenen 2008/2009 tot en met 2012/2013 (bron: www.sovon.nl). Deze getallen worden beschouwd als een eerste indicatie voor het nagaan of de voor de betreffende vogelsoorten geformuleerde instandhoudingsdoelstelling (uitgedrukt in kwaliteit van leefgebied met een draagkracht voor een populatiegrootte van x broedparen dan wel een maandgemiddelde van y individuen) wel of niet gehaald wordt. Als deze aantallen lager zijn dan de in het aanwijzingsbesluit genoemde doelaantallen, dan is dat een aanwijzing voor een mogelijk knelpunt in de doelrealisatie. Zijn de aantallen hoger, dan is er hoogstwaarschijnlijk geen sprake van een dergelijk knelpunt. Voor de trends wordt verwezen naar de tabellen in hoofdstuk 3 en het bijlagerapport van de Doeluitwerking (Lit. 14), in combinatie met de huidige aantallen (zie boven).

5.2

Habitattypen

De huidige kwaliteit van habitattypen wordt op basis van verschillende kwaliteitselementen bepaald. In de zogenaamde profielendocumenten (Lit. 60) zijn kwaliteitselementen als 'abiotische randvoorwaarden', 'typische soorten' en 'overige kenmerken van een goede structuur en functie' per habitatype ingevuld. In de Doeluitwerking (Lit. 15, Lit. 14) zijn deze aspecten voor de Noordzeekustzone waar relevant uitgewerkt.

De habitattypen in de Noordzeekustzone staan weergegeven op de habitattypenkaarten 1.0-1.6.

Tabel 5.1. Knelpunten en oplossingsrichtingen voor de aangewezen habitattypen van het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone.

Naam habitatype	Behalen doel met de huidige beheerpraktijk?	Knelpunten	Oplossingsrichtingen
H1110B Permanent overstroomde zandbanken	Niet	Geen natuurlijke opbouw bodemfauna en vispopulaties, onvoldoende vis- en schelpdiervoorkomen, menselijke verstoring	Verduurzaming van de visserij (innovaties en zonering bodemberoerende visserijen), onderzoek en monitoring, optimalisatie uitvoering kustverdediging en beheer en onderhoud
H1140B Slik- en zandplaten	Waar-schijnlijk wel	Geen	Niet van toepassing
H1310A/B Zilte pionierbegroeiing en (zeekraal/ zeevetmuur), H1330A Schorren en zilte graslanden (buitendijks)	Waar-schijnlijk wel	Geen	Niet van toepassing
H2110 Embryonale duinen	Waar-schijnlijk wel	Geen	Niet van toepassing

Naam habitatype	Behalen doel met de huidige beheerpraktijk?	Knelpunten	Oplossingsrichtingen
H2190B Vochtige duinvalleien (kalkrijk)	Onduidelijk	Onvoldoende gegevens oppervlakte en kwaliteit habitatype	Aanvullende monitoring, ruimte voor natuurlijke dynamiek bij strandbeheer (binnen randvoorwaarden kustveiligheid)

5.2.1 *Permanent overstroomde zandbanken (H1110B)*

Het habitatype 'permanent overstroomde zandbanken' is aanwezig in vrijwel de gehele Noordzeekustzone. Het bestaat uit zandbanken in ondiepe delen van de zee die voortdurend onder water staan. Naast de zandbanken maken ook de tussenliggende laagten en geulen er deel van uit. In totaal is binnen de Noordzeekustzone ruim 140 duizend hectare aanwezig (Lit. 14). De overstroomde zandbanken hebben een hoge dynamiek van water en bodem. Door inwerking van golven is de stabiliteit van het sediment in de ondiepe delen laag. Ten gevolge van de menselijke bodemberoering (vormen van visserij, kustsuppleties) is het bodemleven in de Noordzeekustzone, ook in de van nature relatief minder dynamische delen, niet in evenwicht en is overwegend opgebouwd uit individurijke, maar soortenarme levensgemeenschappen. De bodemfauna bestaat hier vooral uit soorten met een korte levensduur en/of hoge reproductiesnelheid (zoals borstelwormen). De bodemleefgemeenschap van vis is eveneens onevenwichtig (Lit. 14).

Verder uit de kust neemt door toenemende stabiliteit van de zeebodem de biodiversiteit toe. Hier is een (potentieel) soortenrijke levensgemeenschap aanwezig bestaande uit relatief langlevende soorten. Op de bodem komen vele soorten tweekleppigen, stekelhuidigen en kreeftachtigen voor. Ook is het een belangrijk opgroeigebied voor jonge vis. De Noordzeekustzone heeft ten opzichte van andere delen van de Noordzee relatief hoge aantallen bodemdieren en een relatief hoge biomassa (Lit. 14). In ruimtelijke zin is het westelijke deel van de Noordzeekustzone dynamischer dan het oostelijk deel. Met betrekking tot de waterdiepte zijn de ondiepere delen dynamischer dan de diepe delen.

Ecologische vereisten en belangrijke aspecten voor het voorkomen van het habitatype 'permanent overstroomde zandbanken' in goede kwaliteit

- Voortdurende afwisseling van eb- en vloedstromen en de daarmee samenhangende factoren als hydro-dynamiek, dynamiek in temperatuur en helderheid van het water;
- Aanwezigheid erosie en sedimentatie;
- Voldoende licht voor hoge primaire productie;
- Aanwezigheid van bodemfauna (wormen, schelpdieren en andere soorten weekdieren);
- Aanwezigheid van een visgemeenschap ('bodemleefgemeenschap') in evenwichtige/natuurlijke leeftijdsopbouw;
- Een goede waterkwaliteit, zowel op het gebied van eutrofiëring als op het gebied van toxische stoffen;
- Een hooguit geringe menselijke beïnvloeding (in combinatie met bodemverstoring);
- Aanwezigheid van zout tot enigszins brak water.

Foto 5.1. H1110B omvat de permanent onderwaterstaande zandbanken in zee, zoals hier ter hoogte van de Razende Bol (op de voorgrond) en Texel. (Foto Rijkswaterstaat)

Knelpunten

Een goed functionerend habitatype 'permanent overstroomde zandbanken' is te herkennen aan een evenwichtige opbouw van levensgemeenschappen (een evenwichtige verdeling van lang- en kortlevende soorten benthos en vissen), een evenwichtige levensopbouw binnen de populaties van soorten, schelpdiervoorkomens en de functie van opgroeigebied voor juveniele vis. Momenteel is de kwaliteit in de Noordzeekustzone onvoldoende. De hoeveelheid van bepaalde schelpdiersoorten, zoals van het nonnetje en *Spisula subtruncata* (halfgeknotte strandschelp) is afgenomen. Door de natuurlijke dynamiek en menselijke activiteiten (visserij, zand- en schelpenwinning en kustsuppleties) vindt bodemverstoring plaats, waardoor het bodemleven vooral bestaat uit relatief kort levende soorten en jonge, kleine individuen. Er is geen sprake van een natuurlijke (leeftijd)opbouw van bodemfauna. Ook de vispopulaties zijn onnatuurlijk van opbouw, de 'kinderkamerfunctie' is onvoldoende en daarnaast is de hoeveelheid vis afgenomen (Lit. 14).

De externe factor boomkorvisserij op gebieden elders in de Noordzee kan een effect hebben op de samenstelling van de vispopulaties in de Noordzeekustzone. De relatie tussen de soortensamenstelling van de vis op de Noordzee en de Noordzeekustzone is namelijk zeer sterk (Lit. 27).

Oplossingsrichtingen

Een verbetering van de kwaliteit van 'permanent overstroomde zandbanken' laat zich aflezen aan een toename van oudere en grotere individuele bodemdieren, een toename van schelpdierbanken, een verbetering van de 'kinderkamerfunctie' en de natuurlijke opbouw van vispopulaties in het gebied. Verbetering van de kwaliteit van dit habitatype is mogelijk door het verminderen van bodemberoering door de mens. Voor de visserij kan dit bereikt worden met een verdergaande verduurzaming, ondermeer voortvloeiend uit het Vibeg-akkoord (zie paragraaf 6.1): het ontwikkelen en toepassen van innovatieve technieken, beperking van bodemberoerende visserijen en visserij-intensiteiten, in combinatie met het

uitvoeren van onderzoek en monitoring voor verdere kennisopbouw. Het is belangrijk dat dergelijke maatregelen worden ingebed in een generiek Noordzeebreed beleid voor verduurzaming van de visserij in combinatie met aanpassingen van het visbestandsbeheer. Daarnaast is het van belang dat bij het plannen en uitvoeren van kustsuppleties (winning, transport en suppletie) en onderhoud aan kabels en leidingen schelpdiervoorkomens worden ontzien. Gelet op de verbeteropgave is het belangrijk dat bovenstaande maatregelen met prioriteit worden aangepakt.

5.2.2 *Slik- en zandplaten (H1140B)*

De 'slik- en zandplaten' van de Noordzeekustzone bestaan uit zandplaten en stranden in ondiepe kustgebieden. Ze komen in de zeegaten voor en verplaatsen zich in de richting van het zandtransport. Het betreft een zeer dynamisch habitatype. De werkelijke locaties en het oppervlak kunnen jaarlijks sterk wisselen ten gevolge van erosie- en sedimentatieprocessen. Door getijwerking staan de platen afwisselend droog en onder water. In de Noordzeekustzone zijn de platen onbegroeid. Vanwege de hoge dynamiek zijn de platen grofzandig en relatief arm aan soorten. Typische soorten voor dit habitatype zijn de schelpkokerworm die rond de laagwaterlijn en dieper voorkomt en de gemshoornworm en zandvlokreeft die in de getijdezone voorkomen. Deze soorten vormen een voedselbron voor de op de natte stranden foeragerende vogelsoorten zoals drieteenstrandloper, steenloper, bontbekplevier en strandplevier. Voor zeehonden zijn de platen een belangrijke ligplaats, zowel om te rusten als voor de voortplanting en verharing.

Foto 5.2. Zandplaat (H1140B), met rustende zeehonden. (Foto Sophie Brasseur, IMARES)

Ecologische vereisten en belangrijke aspecten voor het voorkomen van habitatype 'slik- en zandplaten' in goede kwaliteit

- Aanwezigheid van dynamiek door getij, stroming, golfwerking en wind;
- Aanwezigheid van variatie in hoogte en diepte van de bodem;
- Aanwezigheid van dynamiek in temperatuur (verschil in zomer- en wintertemperatuur);
- Voldoende helderheid van het water;
- Voldoende rust voor zeehonden en vogels.

Knelpunten

Er bestaan in de Noordzeekustzone momenteel geen knelpunten voor dit habitatype. De ecologische vereisten zijn op orde en het behoud van dit habitatype staat niet onder druk.

Oplossingsrichtingen

Niet van toepassing.

5.2.3 Zilte pionierbegroeiingen (H1310A en B)

Het habitatype 'zilte pionierbegroeiingen' bestaat uit de begroeide delen van stranden die regelmatig (bij hoge vloed) onder water komen. De pionierbegroeiingen zijn afhankelijk van zilte gronden en dynamische en open standplaatsen. Zeekraal (subtype A) komt voor op standplaatsen die dagelijks met zout water worden overstroomd of op langdurig natte (zoute) plekken. Dit kan op stranden zijn, of aan de randen van kwelders. Zeevetmuur (subtype B) komt alleen op stranden in de overgang van kwelder en duin voor. Op deze wat hogere delen vindt slechts incidentele overstrooming plaats en is daardoor minder zout, ook vanwege de aanvoer van zoet water uit de duinen. Omdat minder voedingsstoffen en slib worden aangevoerd met het zoute water, zijn 'zilte pionierbegroeiingen' met zeevetmuur ook minder voedselrijk dan die met zeekraal.

Voor dit habitatype, in combinatie met het habitatype 'schorren en zilte graslanden', wordt in de Noordzeekustzone de term 'groen strand' gebruikt.

'Zilte pionierbegroeiingen' kunnen door successie of afslag snel overgaan in andere habitattypen, zoals het habitatype 'schorren en zilte graslanden' of 'embryonale duinen'. Vanwege de hoge dynamiek in het gebied, zoals storminvloed, is niet voorspelbaar waar en wanneer een overgang naar een ander habitatype plaatsvindt. Momenteel zijn 'zilte pionierbegroeiingen' met name te vinden op de groene stranden van Ameland, Schiermonnikoog en Rottumerplaat. De subtypen komen hier in mozaïek met elkaar en andere habitattypen voor. De oppervlakten zijn zeer klein. De trend en kwaliteit van beide subtypen zijn onbekend voor de Noordzeekustzone.

Foto 5.3. Zeekraal in de pionierszone (H1310A). (Foto Oscar Bos, IMARES)

Ecologische vereisten en belangrijke aspecten voor het voorkomen van het habitattype 'zilte pionierbegroeiingen' van goede kwaliteit

- Een bodemhoogte rond het gemiddelde hoogwaterniveau of een zeer geringe ontwatering van het hoger gelegen terrein dat bij hoge vloed door zeewater wordt overspoeld (subtype A);
- Incidentele toevoer van zout (subtype B);
- Het strand moet voldoende breed zijn (subtype B);
- Onverstoorde overgangen tussen schor en duin (subtype B);
- Regelmatige afbraak en hervorming (niet altijd op dezelfde plaats) door overstroming en wind, zodat er een jong successiestadium blijft;
- Aanwezigheid van bodemstabilisatie door diatomeeën of blauwwieren;
- Aanvoer van zaden en/of vegetatieve plantendelen;
- Zavelige (= kleiig zand) sedimentsamenstelling;
- Variatie in hoogtezones;
- Weinig tot geen vertrapping (stuk rijden), versnippering, vermesting en verontreiniging.

Knelpunten

Ondanks dat de trend en kwaliteit van beide subtypen onbekend is kan op basis van expert judgement worden gezegd dat er geen knelpunten bestaan om de doelstellingen voor het habitattype 'zilte pionierbegroeiingen' te halen. Door het huidige dynamisch kustbeheer, inclusief het beleid van strandsuppleties, blijft het strand voldoende breed en dynamisch. Overstroming en erosiewerking vinden voldoende plaats. De huidige niveaus van vermesting en verontreiniging van het zeewater zijn zo laag dat deze niet belemmerend zijn voor behoud van het habitattype. De ecologische vereisten zijn op orde.

Oplossingsrichtingen

Niet van toepassing.

5.2.4 *Schorren en zilte graslanden (H1330A)*

Het habitattype 'schorren en zilte graslanden' omvat buitendijkse gronden die regelmatig door zeewater overspoeld worden en begroeid zijn met een zouttolerante vegetatie. Op de groene stranden bevindt het habitattype 'schorren en zilte graslanden' zich op de hogere delen, achter het habitattype 'zilte pionierbegroeiingen', zodat de overstromingsfrequentie met zeewater geringer is. In tegenstelling tot de kwelders aan de Waddenzeezijde van de eilanden worden de zilte vegetaties van de Noordzeekustzone niet beweid.

Foto 5.4. Groene strand Ameland. (Foto Rijkswaterstaat)

De 'schorren en zilte graslanden' komen in kleine oppervlakten voor op de groene stranden van Noordwest-Ameland, West- en Noordwest Schiermonnikoog en Rottumerplaat. Aan de westkant van Schiermonnikoog is een bijzondere situatie waarbij het gebied tussen duinen en laaggelegen kwelderdeel onder invloed staat van zoet kwelwater uit de duinen. Hierdoor komen veel dezelfde soorten voor als in 'vochtige duinvalleien'. De bergeend en kluut zijn typische soorten van het habitattype 'schorren en zilte graslanden'.

Ecologische vereisten en belangrijke aspecten voor het voorkomen van habitattype 'buitendijkse schorren en zilte graslanden' in goede kwaliteit

- Een ondergrond die hoger ligt dan ongeveer het gemiddelde hoogwaterniveau;
- Periodieke overspoeling met zeewater;
- Variatie in ontwatering en bodemsamenstelling;
- Variatie in hoogtezones;
- Variatie in hoog en laag dynamische delen;
- Variatie in vegetatie en successiestadia;
- Voor de aanwezigheid van jonge kwelders: regelmatig erosie en sedimentatie (afbraak en groei van kwelders), niet altijd op dezelfde plaats;
- Weinig tot geen vermeting, verontreiniging en verstoring (vertrappen, stuk rijden).

Knelpunten

Er zijn geen ecologische knelpunten. Het habitatype is niet gevoelig voor de hoge stikstofconcentratie in zeewater en de atmosferische depositie.

Oplossingsrichtingen

Niet van toepassing. Het in stand houden van sterke dynamiek blijft echter cruciaal. Het voortzetten van het dynamisch kustbeheer, inclusief het huidige beleid van zandsuppleties, is hierin een belangrijke factor.

5.2.5

Embryonale duinen (H2110)

Het habitatype 'embryonale duinen' bestaat uit pioniersduinen die doorgaans zeer soortenarm zijn en zich ontwikkelen door vastlegging van opstuivend zand. Het habitatype omvat duintjes met biestarwegras en wordt aangetroffen op aangroeiende kusten, waar deze begroeiing het eerste stadium in de duinvorming vertegenwoordigt. Daarnaast komen op strandgedeeltes boven gemiddeld hoogwater ook doorgaans onbegroeide of zeer spaarzaam begroeide duintjes voor. Deze kunnen zich verder ontwikkelen tot 'embryonale duinen'. Wanneer de duinen sterker begroeid raken en veel zand wordt ingevangen kan zich een vegetatie met helm ontwikkelen en gaan de 'embryonale duinen' over in het habitatype 'witte duinen' (H2120). Hiervan is binnen de grenzen van de Noordzeekustzone nu nog geen sprake.

Het habitatype 'embryonale duinen' komt voor op het Noordzeestrand van bijna alle eilanden, vooral daar waar de kust niet is vastgelegd, waar aanwas van de stranden optreedt en waar de omstandigheden voor verstuiwing optimaal zijn. Omdat het als gevolg van erosie en sedimentatie een zeer dynamisch habitatype betreft, zijn exacte locatie en oppervlakte moeilijk aan te geven. De trend van omvang van oppervlakte en kwaliteit specifiek voor de Noordzeekustzone is onduidelijk. Een typische soort van dit habitatype is de strandplevier. De zone tussen strand en 'embryonale duinen' is een uitstekend broedgebied voor de dwergstern.

Foto 5.5. Strandvlakte met embryonale duinen. (Foto Jaap Hofker)

Ecologische vereisten en belangrijke aspecten voor het voorkomen van het habitatype 'embryonale duinen' in goede kwaliteit

- Voldoende dynamiek (wind): erosie en sedimentatie;
- Zandige ondergrond, stuivend zand;
- Matig voedselrijke omstandigheden;
- Periodieke overspoeling met zeewater (brakke tot brak zoute omgeving);
- Periodieke afbraak, ongestoorde ontwikkeling;
- Weinig tot geen vermesting, verzoeting, verontreiniging en verstoring.

Knelpunten

Hoewel de trend en kwaliteit van dit habitatype onbekend is, kan op basis van expert judgement gezegd worden dat er geen knelpunten bestaan om de doelstellingen voor het habitatype 'embryonale duinen' te behalen. De ecologische vereisten zijn op orde. 'Embryonale duinen' kunnen zich bij onvoldoende natuurlijke dynamiek eenzijdig doorontwikkelen naar relatief minder dynamische duinhabitats, zoals 'vochtige duinvalleien' en 'witte duinen'. Hierdoor kan het areaal 'embryonale duinen' afnemen.

Oplossingsrichtingen

Voor het op orde houden van de ecologische vereisten dient het beheer op het strand erop gericht te blijven om ruimte te geven aan natuurlijke dynamiek, binnen de randvoorwaarden van kustbescherming (veiligheid). Het huidige beleid van zandsuppleties is hierin een belangrijke factor. Hierdoor wordt de vorming van nieuwe 'embryonale duinen' gestimuleerd.

Relatie vogels en 'sense of urgency' embryonale duinen

De zones met 'embryonale duinen' in de Noordzeekustzone bieden rust en vormen een optimaal voortplantingsgebied voor de bontbekplevier, strandplevier en dwergstern. Deze soorten broeden overwegend op onbegroeide plekken in en langs de randen van zones met 'embryonale duinen'. Daarnaast fungeren de 'embryonale duinen' voor de niet-broedvogel kluut als belangrijke hoogwatervluchtplaats. Van belang is dat deze plaatsen zich ongestoord kunnen ontwikkelen en de rust behouden blijft voor de rust en voortplanting van deze vogelsoorten. Hiervoor geldt een kernopgave met een 'sense of urgency'-aandachtspunt (zie paragraaf 1.4 en 3.1). De invulling van het 'sense of urgency'-aandachtspunt komt tot stand door monitoringmaatregelen ter bescherming van de afzonderlijke vogelsoorten (zie paragraaf 5.4 en 5.5). De oppervlakte en kwaliteit van 'embryonale duinen' zijn op zich voldoende. Het garanderen van een ongestoorde ontwikkeling en het zorgen voor voldoende rust zijn de belangrijkste opgaven.

5.2.6 Vochtige duinvalleien (H2190B)

In de Noordzeekustzone omvat het habitatype 'vochtige duinvalleien' ingesloten, verzoetende duinvalleien. De 'vochtige duinvalleien' worden gevormd op plaatsen waar jonge duinruggen een strandvlakte afsluiten (primaire duinvalleien) of waar uitstuiving van oudere duinen tot op het grondwater plaatsvindt (secundaire duinvalleien). 'Vochtige duinvalleien' bevatten in ons land diverse bijzondere plantengemeenschappen, afhankelijk van het ontwikkelingsstadium, de kalkrijkdom van het substraat, het beheer en de hydrologische omstandigheden. Op de stranden van verschillende eilanden komt het kalkrijke habitatsubtype voor, waarbij de begroeiing nog erg jong is (Lit. 57). Door successie en natuurlijke dynamiek kunnen de kwaliteit en oppervlakte sterkt fluctueren in ruimte en tijd.

De 'vochtige duinvalleien' zijn in de Noordzeekustzone, voor zover bekend (van luchtfoto's voor vegetatie-opnamen), aanwezig op het groene stranden van Ameland (noordwestzijde), Schiermonnikoog (noordwestzijde) en Rottumerplaat. Hier vormt het een klein oppervlak op de hogere delen van de groene stranden, waar zoete kwel aanwezig is. Het habitatype ontbreekt in de database met geografische informatie en daardoor is de omvang onbekend. Binnen de aangrenzende (Natura 2000-)gebieden op de eilanden is dit habitatype wel frequenter aanwezig.

Foto 5.6. Kenmerkende vegetatie in vochtige duinvalleien. (Foto Willem van Duin, IMARES)

Ecologische vereisten en belangrijke aspecten voor het voorkomen van het habitatype 'vochtige duinvalleien' van goede kwaliteit

- Vochtige (zoete), kalkrijke laagten in duinen of op strandvlakten;
- Kalkrijke bodem;
- Incidentele overstroming met zeewater;
- Begroeiingen in relatief jonge ontwikkelingsstadia;
- Weinig tot geen verdroging, vermesting, verzuring, verontreiniging, verzilting, verandering in overstromingsfrequentie, versnippering, successie, verstoring.

Knelpunten

Informatie (uit monitoring) over het oppervlak en kwaliteit van het habitatype in de Noordzeekustzone is momenteel onvoldoende beschikbaar, waardoor het op dit moment onduidelijk is in hoeverre de 'vochtige duinvalleien' zich definitief kunnen ontwikkelen in dit hoog-dynamische gebied en of de ecologische vereisten op orde zijn.

'Vochtige duinvalleien' ontwikkelen zich definitief wanneer een nieuwe zeereep gevormd is die de vallei afschermt van de Noordzeekustzone. Wanneer de voorliggende duintjes zich niet tot zeereep ontwikkelen, zal op termijn waarschijnlijk periodiek erosie of overstuiving optreden, waardoor het groene strand met de beginnende duinvalleivegetatie gedurende een aantal jaren niet aanwezig is op die locatie, respectievelijk 'teruggezet' wordt naar een pionierstadium ('embryonale duinen'). Uit de Nadere effectenanalyse blijkt dat externe werking via stikstofdepositie geen rol van betekenis speelt, aangezien de achtergronddepositie lager is dan de kritische depositiewaarde van dit habitatype (Lit. 27).

Oplossingsrichting

Met extra monitoring ten opzichte de huidige monitoring kan meer informatie beschikbaar komen over oppervlak en kwaliteit van dit habitatype. Het beheer op het strand dient erop gericht te blijven om ruimte te geven aan natuurlijke dynamiek, binnen de randvoorwaarden van kustbescherming (veiligheid). Hierdoor krijgen jonge duinen de kans zich verder te ontwikkelen tot een nieuwe zeereep.

5.3

Habitatsoorten

In deze paragraaf worden de soorten behandeld die in de Noordzeekustzone als habitatsoorten een instandhoudingsdoelstelling hebben gekregen in het aanwijzingsbesluit

Tabel 5.2. Knelpunten en oplossingsrichtingen voor de aangewezen habitatsoorten van het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone.

Naam habitatsoort	Behalen doel met de huidige beheerpraktijk?	Knelpunten	Oplossingsrichtingen
H1095 Zeeprik, H1099 Rivierprik	Waarschijnlijk wel	Geen	Niet van toepassing
H1103 Fint	Waarschijnlijk wel	Geen	Niet van toepassing
H1351 Bruinvis	Niet	Kwaliteit leefgebied	Onderzoek impact bijvangst visserij en onderwatergeluid en mede op basis daarvan nemen van maatregelen
H1364 Grijs zeehond	Waarschijnlijk wel	Geen	Niet van toepassing. Vinger aan de pols vanwege voortplantingshabitat
H1365 Gewone zeehond	Wel	Geen	Niet van toepassing

5.3.1

Trekvissen

Voor de Noordzeekustzone is een drietal soorten trekvis van de Habitatrichtlijn relevant, namelijk de **zeeprik**, de **rivierprik** en de **fint**. Alle zijn anadrome soorten, dat wil zeggen dat volwassen vissen vanuit zee de rivieren optrekken om daar te paaien. Een belangrijk deel van het leven wordt echter op zee doorgebracht, waarbij de kustzone van groot belang is.

De **zeeprik** en **rivierprik** leven in de kustzone als parasiet op andere vissen. Voor de voortplanting trekken deze vissen naar rivieren. De zeeprik doet dit in de periode

februari-juni, waarbij de paai in juni-juli stroomopwaarts plaatsvindt. De rivierprik trekt in het najaar vanuit zee de rivieren op, waarbij paai in maart-mei plaatsvindt. Nadat de larven 2 tot 5 jaar in de rivierbodem hebben geleefd vindt een metamorfose plaats en trekken de vissen naar zee. Jonge rivierprikken doen dit in de zomer (mei-oktober), jonge zeeprikken in december en januari. In de afgelopen eeuw is het aantal waargenomen prikken sterk afgenomen. Vanaf 1985 stijgen de aantallen weer, maar ze zijn nog lang niet terug op het niveau van het verleden. Voor de zeeprik is de trend in de Nederlandse wateren momenteel toenemend en voor de rivierprik is de trend stabiel dan wel licht stijgend (Lit. 14). Op de Noordzee worden prikken slechts incidenteel gevangen. Vangsten in staandwant netten op de overgangen van zout naar zoet water zijn veel groter, waarbij het aantal rivierprikken veel groter is dan dat van zeeprikken. Dit zijn exemplaren die de rivieren optrekken om te gaan paaien.

Foto 5.7. Zeeprik. (Foto Henk Heessen, IMARES)

Foto 5.8. Rivierprik. (Foto Henk Heessen, IMARES)

De **fint** is een haringachtige die het grootste deel van zijn leven in zee en estuaria doorbrengt. Voor de voortplanting trekt deze vis naar zoetwatergetijdengebied. Langs de Nederlandse kust en bij zoet-zoutovergangen in riviermondingen worden relatief veel finten waargenomen, die vrijwel allemaal afkomstig zijn van populaties uit omliggende landen (Lit. 60). In de Noordzeekustzone gaat het waarschijnlijk om vissen die in het Duitse deel van de Eems paaien. De Noordzeekustzone zelf vormt geen onderdeel van het paaigebied van fint. De trek van zee naar het zoete water vindt plaats kort voorafgaand aan de paaitijd in mei-juni. Na de paai trekken de volwassen vissen weer naar zee.

Foto 5.9. Fint. (Foto Henk Heessen, IMARES)

Ecologische vereisten en belangrijke aspecten voor het voorkomen van de zeeprik, rivierprik en fint

- Kustwater met goede waterkwaliteit;
- De volgende vereisten liggen buiten de Noordzeekustzone:
- Tijdens alle juveniele levensstadia is stromend water nodig;
 - Voor het afzetten van eieren zijn zand (rivierprik, fint) en fijne grindbeddingen (rivierprik, zeeprik) nodig;
 - Rustige rivierbodems zijn noodzakelijk voor het opgroeien van de larven;
 - Ongestoorde paaitrekmogelijkheden, liefst door open verbindingen tussen zee en bovenstrooms water. Voor zover er toch sluizen en stuwen aanwezig zijn, zijn kunstmatige intrekvoorzieningen noodzakelijk;
 - Een goede waterkwaliteit voor voldoende zuurstofvoorziening voor eieren (vereiste voor paaigebieden).

Knelpunten

Er bestaan binnen de Natura 2000-begrenzing van de Noordzeekustzone geen knelpunten voor de trekvis. De ecologische vereisten in de Noordzeekustzone zijn namelijk op orde, de trends zijn stabiel. Landelijke problemen zijn de aanwezigheid van barrières (zoals sluizen, koelwaterinname) die de trek tussen rivieren en (Wadden)zee bemoeilijken en de aanwezigheid en kwaliteit van paaigebieden bovenstrooms. Een leemte in kennis betreft de omvang van de populaties en de betekenis van de Noordzeekustzone als leefgebied voor deze vissen. Voor de fint is daarnaast een leemte in kennis over de omvang van het effect van bijvangsten.

Oplossingsrichtingen

Niet van toepassing in de Noordzeekustzone, maar elders door het opheffen van de barrièrewerking van spui- en schutsluizen zoals tussen de Waddenzee en het IJsselmeer en tussen de Waddenzee en het Lauwersmeer (Lit. 83).

5.3.2 Zeezoogdieren

De **bruinvis** is een kleine walvisachtige en het talrijkste zeezoogdier van het Noordzeegebied. De omvang van de Nederlandse populatie is sinds de jaren negentig sterk toegenomen. Van een zeldzame wintergast is de bruinvis weer een vaste bewoner van de (zuidelijke) Noordzee geworden. Het voedsel is gevarieerd en bestaat vooral uit vis die nabij de zeebodem voorkomt, zoals wijting, kabeljauw en grondels. Bruinvissen leven meestal solitair of in kleine groepen tot vier dieren. De kwaliteit van het leefgebied wordt bepaald door de aanwezigheid van voldoende voedsel en daarnaast door de afwezigheid van verstoring als gevolg van menselijk gebruik (geluid en bijvangst).

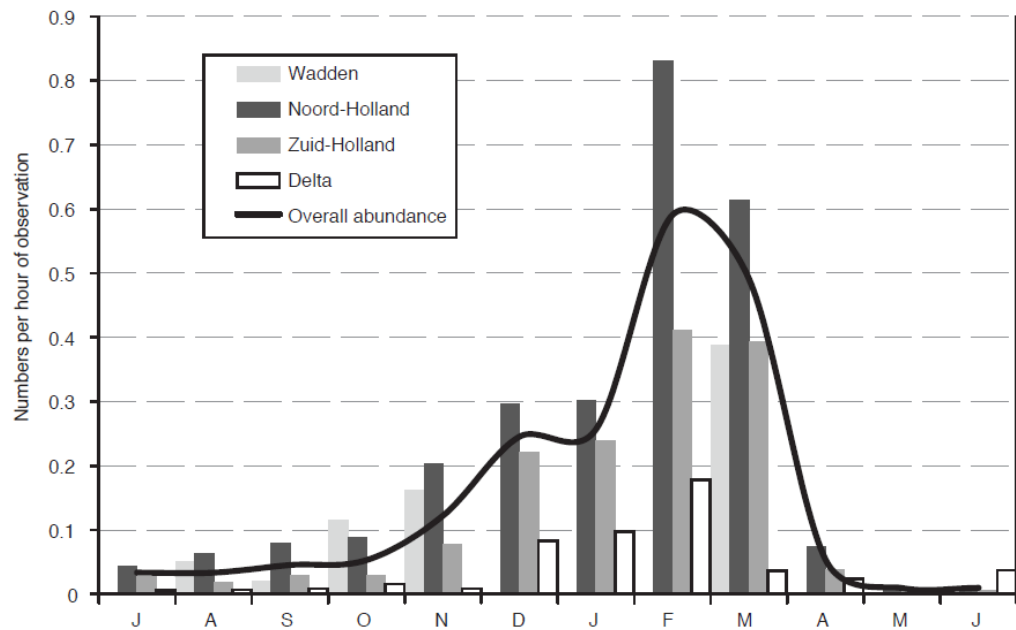

Foto 5.10. Bruinvis aan het wateroppervlak. (Foto Hans Verdaat, IMARES)

Bruinvissen worden overal in de Noordzee waargenomen, van ver op zee tot vlak bij het strand. In een strook van ongeveer 100 kilometer langs de Nederlandse kust is in april 2009 een dichtheid van gemiddeld ongeveer één individu per km² geteld. De aantallen schommelen echter sterk. Binnen de eerste drie kilometer uit de kust worden bruinvissen bijna overal gezien met de laagste aantallen in de periode mei tot en met september en de hoogste aantallen in de periode december tot en met maart (Lit. 8). Vanaf maart trekken ze weg uit de Noordzeekustzone.

Bruinvissen worden maximaal twintig jaar oud. Een bruinvisvrouwje kan maar één jong per twee jaar grootbrengen. De voortplantingscapaciteit is dus laag.

De **grijze zeehond** is de grootste en de **gewone zeehond** de algemeenste zeehond in de Nederlandse kustwateren. De Noordzeekustzone is – in combinatie met de westelijke Waddenzee – het belangrijkste leefgebied voor de grijze zeehond in Nederland. De Waddenzee herbergt de belangrijkste populatie van de gewone zeehond, maar in de winterperiode trekt deze deels ook naar de Noordzeekustzone (Lit. 14). Beide soorten zeehonden brengen hun meeste tijd door in het water, waar ze in het hele gebied Noordzeekustzone foerageren op vissen die nabij de bodem leven, zoals wijting, zandspiering, bot, tong en andere platvissen. De hoogste dichtheden van de gewone zeehond zijn echter te vinden in de zeegaten en buitendelta's tussen de Waddeneilanden (Lit. 5).

Figuur 5.1. Seizoensverloop van waarnemingen van de bruinvis per observatie-uur per jaar in het westelijk waddengebied, het noorden van Noord-Holland, in Zuid-Holland en het Deltagebied in de periode 1990-2010 (uit Camphuysen & Siemensma, 2011 (Lit. 8)).

De grijze zeehond plant zich in de Noordzeekustzone voort op de (permanent) droogvallende platen de Razende Bol en de Engelse Hoek. De pups van de grijze zeehond worden geboren in de periode december-februari. In de eerste twee weken kunnen de jonge grijze zeehonden niet zwemmen. Na het spenen blijven de jongen nog enkele weken op de kant voordat ze zelfstandig gaan vissen. De verharing van grijze zeehonden vindt plaats in maart-april op genoemde platen (Lit. 4). De gewone zeehond gebruikt de permanent droogvallende platen in de Waddenzee om te baren, te verharen en te rusten. Jongen worden in de periode mei-juli geboren. In tegenstelling tot de grijze zeehondpups kunnen jongen van de gewone zeehond na de geboorte wel meteen zwemmen.

Foto 5.11. Grijze zeehond. (Foto Oscar Bos, IMARES)

Kaart 7 ('Zeehondenligplaatsen') geeft een indicatie van de ligplaatsen van grijze en gewone zeehonden in het waddengebied.

Foto 5.12. Gewone zeehond. (Foto Steve Geelhoed, IMARES)

Ecologische vereisten en belangrijke aspecten voor het voorkomen van de bruinvis, grijze zeehond en gewone zeehond

- Voldoende beschikbaarheid van vis (kabeljauw- en haringachtigen, platvis en grondels; tot 50 centimeter lengte);
- Voldoende verstoringvrije (permanent) droog gelegen platen voor rust, voortplanting en verharig (zeehonden);
- Goede waterkwaliteit, waardoor het voedsel zodanig vrij van verontreinigingen is dat het geen nadelige effecten op de gezondheid heeft;
- Gevoelig voor geluid onder water (bruinvis);
- Gevoelig voor bijvangst, met name van vormen van staandwantvisserij (bruinvis);
- Geen tot weinig verstoring (geluid, silhouetwerking) Als indicatie van verstoring wordt verwezen naar de 'vuistregels' in het tekstkader 'Wanneer wordt een zeehond verstoord?' in subparagraaf 6.5.1 onder 'Waterrecreatie algemeen'.

Knelpunten

De draagkracht van de Noordzeekustzone voor de bruinvis is onbekend. De indruk bestaat dat er voldoende voedsel is, maar dat de kwaliteit van het leefgebied minder goed is als gevolg van menselijke verstoring (geluid en bijvangst) (Lit. 14). Dit geldt overigens voor de gehele Noordzee.

De populaties van grijze zeehonden en gewone zeehonden nemen toe. De waterkwaliteit is voor deze soorten op orde en met behoud van rust op de huidige permanent droogvallende platen (naleven 'Erecode', zie bijlage B4.1.7) zijn er geen knelpunten voor de grijze en gewone zeehond. De werpplaatsen van de grijze zeehond zullen ten gevolge van de te verwachten zeespiegelstijging vaker onder water komen te staan en mogelijk op termijn niet of minder beschikbaar zijn voor het werpen van jongen (Lit. 14). Dit is een toekomstig potentieel risico voor het voortplantingssucces van deze soort in het waddengebied.

Oplossingsrichtingen

Om de verbeterdoelstelling (kwaliteit leefgebied) van de bruinvis te behalen is onderzoek nodig naar de gevolgen van bijvangst aan bruinvis en onderwatergeluid op de schaal van de gehele Noordzee.

Een dergelijk onderzoek is reeds in gang gezet op grond van het Bruinvisbeschermingsplan (Lit. 8) dat zich op korte termijn hoofdzakelijk richt op het vergaren van kennis om daar vanuit te bezien of maatregelen nodig zijn. Tegelijkertijd kan op basis van de bestaande inzichten al een begin worden gemaakt met het terugdringen van de verstoring en bijvangst in de Noordzeekustzone, zoals door het instellen van gesloten gebieden en het stellen van voorwaarden aan met name de typen visserijen met staande netten. Een generieke bescherming op de schaal van de gehele Noordzee lijkt overigens een meer geëigende aanpak dan alleen in Natura 2000-gebieden (Lit. 49).

Voor de grijze zeehond geldt een 'sense of urgency'-aandachtspunt voor het voortplantingshabitat. Indien uit toekomstige monitoringgegevens zou gaan blijken dat de voortplantingsmogelijkheden van grijze zeehonden in de Noordzeekustzone onvoldoende worden, dan kan op dat moment overwogen worden enkele (potentieel) geschikte voortplantingsplekken in het waddengebied in de winterperiode extra te beschermen.

5.4

Broedvogels

In deze paragraaf worden de vogelsoorten (per groep) behandeld die in de Noordzeekustzone als broedvogels een instandhoudingsdoelstelling hebben gekregen in het aanwijzingsbesluit. Zie ook tabel 3.4 in subparagraaf 3.2.3 met informatie over de aangewezen vogelsoorten in de Noordzeekustzone. Zie kaart 8, 'Kolonies broedvogels en sterns'.

Tabel 5.3. Knelpunten, oplossingsrichtingen en huidige aantallen voor de aangewezen broedvogels van het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone.

Huidige aantallen: liggend streepje betekent: geen getal beschikbaar (geen telgegevens beschikbaar en/of geen betrouwbare schatting mogelijk); trend: ▼ = afnemend.

Naam broedvogel	Behalen doel met de huidige beheerpraktijk?	Knelpunten	Oplossingsrichtingen	Huidige aantallen (broedparen 2009 t/m 2013); Trend
A137 Bontbekplevier	Niet	Onvoldoende rustige broedgebieden in combinatie met een ongestoorde ontwikkeling ervan	Garanderen rustige condities en ongestoorde ontwikkeling van broedzones: reguleren diverse vormen van strandgebruik, strandsuppleties, luchtvaart	-; ▼
A138 Strandplevier	Niet	Onvoldoende rustige broedgebieden in combinatie met een ongestoorde ontwikkeling ervan	Garanderen rustige condities en ongestoorde ontwikkeling van broedzones: reguleren diverse vormen van strandgebruik,	-; ▼

Naam broedvogel	Behalen doel met de huidige beheer- praktijk?	Knelpunten	Oplossingsrich- tingen	Huidige aantallen (broedpa- ren 2009 t/m 2013); Trend
			strandsuppleties, luchtvaart	
A195 Dwergstern	Niet	Onvoldoende rustige broedgebieden met een onge- stoorde ontwik- keling ervan	Garanderen rus- tige condities en ongestoorde ont- wikkeling van broedzones: regu- leren diverse vormen van strandgebruik, strandsuppleties, luchtvaart	Circa 8; ▼

5.4.1

Steltlopers

De **strandplevier** en **bontbekplevier** komen op de schaars begroeide kusten van de Noordzeekustzone voor. De geschikte broedgebieden zijn zones in en nabij (groene) stranden, schelpenrijke stranden en platen en primaire duinen, waarbij het nest op een kale zand- of schelpenbodem wordt gemaakt. Als gevolg van dynamiek kan het optimale broedhabitat ieder jaar ergens anders liggen.

Broedgevallen van bontbekplevier zijn in het laatste decennium zeer incidenteel gemeld langs de Noordzeekust van alle Waddeneilanden, met uitzondering van Schiermonnikoog. Ook broedgevallen van strandplevier zijn in het laatste decennium zeer incidenteel vastgesteld op Rottumerplaat, de oost- en westpunt van Terschelling en op Vlieland (Vliehors).

Foto 5.13. Strandplevier bij nest. (Foto Johan Krol, Natuurcentrum Ameland)

De bontbekplevier mijdt geheel kale vlaktes in tegenstelling tot de strandplevier. Beide steltlopers foerageren in de buurt van hun nest op vloedmerken en in de intergetijdengebieden. De bontbekplevier foerageert op wormen, kleine kreeftachtigen, insecten en slakjes. De strandplevier foerageert op wormen en insecten. De Nederlandse broedvogels overwinteren grotendeels in West-Afrika, maar de bontbekplevier overwintert (waarschijnlijk) ook in Portugal en Marokko. Het aantal broedparen in de Noordzeekustzone (en het waddengebied als geheel) van de bontbekplevier heeft een onduidelijke trend, die van de strandplevier is negatief. Er geldt een 'sense of urgency'-aandachtspunt voor het voorplantingshabitat van beide soorten.

Ecologische vereisten en belangrijke aspecten voor het voorkomen van de bontbekplevier en strandplevier (broedvogels)

- Aanwezigheid van natuurlijke dynamiek voor en ongestoorde ontwikkeling van geschikt broedhabitat (groene stranden en open duintjes);
- Afwezigheid van verstoring (zoals recreatie, strandrijden) in broedhabitat;
- Afwezigheid van grondpredatoren;
- Aanwezigheid van vloedmerken (ten behoeve van voedsel).

Foto 5.14. Broedende Bontbekplevier. (Foto Johan Krol, Natuurcentrum Ameland)

Knelpunten

Als gevolg van regelmatige verstoring in de broedperiode is het areaal aan succesvol broedhabitat de laatste twee decennia sterk afgenomen. De belangrijke oorzaken zijn de verstoring van de ontwikkeling van het voortplantingshabitat en verstoringen in de buurt van broedlocaties, tijdens het foerageren van de vogels en verstoring van nesten (Lit. 14, Lit. 27). Broedlocaties zijn tevens kwetsbaar voor weersinvloeden waardoor nesten kunnen wegspoelen of worden overstoven. Door al deze factoren mislukken broedsels regelmatig.

Oplossingsrichtingen

Vanwege de bovengeschetste situatie en het 'sense of urgency'-aandachtspunt is het nodig om de knelpunten met hoge prioriteit aan te pakken. Het creëren van rust in de nabijheid van (potentiele) broedlocaties is een voorwaarde voor het kunnen bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen. Dit kan doorgaans worden bewerkstelligd door het (zo nodig preventief) afzetten van broedzones, zodat activiteiten als strandrijden en strandrecreatie op voldoende afstand blijven van de kritieke plekken. Daarnaast moet bij het uitvoeren van kust(strand)suppleties en het beheer van stranden meer rekening gehouden worden met de aanwezigheid van broedlocaties, door een zonering in acht te nemen voor het werkgebied of – indien mogelijk – de werkzaamheden zelfs uit te voeren buiten de broedtijd. Voortzetten van het dynamisch kustbeheer en het huidige suppletiebeleid op de Waddeneilanden bieden belangrijke basisvoorwaarden (aanbod zand, verstuiving, mits in combinatie met een ongestoorde ontwikkeling van habitats) voor het ontstaan van (potentieel) geschikte voortplantingshabitats voor de beide plevieren.

5.4.2

Sterns

De **dwergstern** is Europa's kleinste stern. In Nederland is het een zomergast die van eind april tot eind augustus aanwezig is. De soort overwintert in Afrika. De dwergstern broedt tegenwoordig in rustige, schaars begroeide en dynamische milieus en is redelijk honkvast. Het traditionele nestbiotoop dat bestaat uit schelpenbanken op stranden is door recreatie vrijwel verdwenen. Dwergsterns foerageren op open water binnen drie kilometer van de kolonie op kleine vis en garnaalachtigen. Ze hebben de voorkeur voor ondiepe geulen en oeverzones, waar ze hun prooi al 'biddend' opsporen en vervolgens met een duikvlucht vangen. In de periode 1999-2003 was er slechts één broedpaar in de Noordzeekustzone. Het beeld daarna is sterk fluctuerend, met een uitschieter naar zo'n 15 broedparen (op de Razende Bol). De trend lijkt afnemend. Er geldt een 'sense of urgency'-aandachtspunt voor het broedgebied van de dwergstern.

Foto 5.15. Dwergstern met jong. (Foto Johan Krol, Natuurcentrum Ameland)

Ecologische vereisten en belangrijke aspecten voor het voorkomen van de dwergstern (broedvogel)

- Aanwezigheid van natuurlijke dynamiek voor en ongestoorde ontwikkeling van geschikt broedhabitat (zand, kiezel- of schelpenstranden);
- Afwezigheid van verstoring in broedhabitat;
- Afwezigheid van grondpredatoren;
- Voldoende voedselbeschikbaarheid (kleine vis, garnaalachtigen) binnen drie kilometer van kolonie.

Knelpunten

Het knelpunt op de schaal van de Noordzeekustzone is de kwetsbaarheid voor voortplanting van de soort door het feit dat er in het hele gebied maar één broedgebied (kleine broedkolonie op de Razende Bol) aanwezig is in plaats van een gespreid vóórkomen van meerdere geschikte broedgebieden (Lit. 14). Daar komt bij dat het verstoringsrisico ter plekke en dus de kwetsbaarheid van de locatie erg groot is.

Oplossingsrichtingen

Het garanderen van rust op bestaande broedlocatie (Razende Bol) en potentiële broedlocaties is essentieel voor het doelbereik. Vanwege de bovengeschetste situatie en het 'sense of urgency'-aandachtspunt is het nodig om de knelpunten met hoge prioriteit aan te pakken. Het is van belang om gespreid over de Noordzeekustzone (en aangrenzende gebieden), ook op nieuwe plekken, geschikte rustige broedgebieden te creëren. Dit kan op een vergelijkbare manier worden bereikt als hierboven beschreven bij de plevieren (Lit. 82).

5.5

Niet-broedvogels

In deze paragraaf worden de vogelsoorten behandeld die in de Noordzeekustzone als niet-broedvogels een instandhoudingsdoelstelling hebben gekregen in het aanwijzingsbesluit. Zie ook tabel 3.4 in subparagraaf 3.2.3 met informatie over de aangewezen vogelsoorten in de Noordzeekustzone.

5.5.1 Duikende viseters

Tabel 5.4. Knelpunten, oplossingsrichtingen en huidige aantallen voor de aangewezen duikende viseters van het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone.

Huidige aantallen: liggend streepje betekent: geen getal beschikbaar (geen telgegevens beschikbaar en/of geen betrouwbare schatting mogelijk); trend: ▼ = afnemend; ? = onduidelijk.

Naam vogel	Behalen doel met de huidige beheerpraktijk?	Knelpunten	Oplossingsrichtingen	Huidige aantallen (2008/2009 t/m 2012/2013); Trend
A001 Roodkeelduiker, A002 Parelduiker	Waarschijnlijk wel	Geen	Niet van toepassing. Overigens: garanderen rustige condities in foerageergebieden	-; ?
A017 Aalscholver	Waarschijnlijk niet	Kwaliteit/ draagkracht leefgebieden	Garanderen rustige condities op en rond rustplaatsen; verduurzamen visserij, reguleren scheepvaart, kustonderhoud	663; ▼

Zowel de **roodkeelduiker** als de **parelduiker** komen buiten het broedseizoen in de Noordzee voor. De roodkeelduiker met een piek in de periode november – januari, de parelduiker heeft de hoogste aantallen tijdens de voorjaarsstrek (in april en mei). Het aantal roodkeelduikers en parelduikers in de Noordzeekustzone is niet goed bekend. Dit komt doordat deze duikers weinig geconcentreerd voorkomen, zeer verstoringgevoelig zijn en daardoor moeilijk te tellen zijn (Lit. 14). Wel is duidelijk dat de roodkeelduiker talrijker voorkomt dan de parelduiker. Op basis van jaarlijkse zeetrekellingen lijkt het aantal overwinterende duikende viseters (met name roodkeelduikers) de laatste tien jaar toe te nemen. De aantallen tijdens de voor- en najaarsstrek laten echter geen trend zien (Lit. 6). Beide soorten houden zich vooral in de kustzone op en nauwelijks op open zee. Het zijn opportunisten die hun prooiën al duikend tot een tiental meters diep op zicht vangen. Het dieet bestaat uit een breed scala aan vissoorten met een grootte tussen de 4 en 25 centimeter.

De **aalscholver** is in Nederland het gehele jaar aanwezig; als broedvogel, doortrekker en/of overwinteraar. De Noordzeekustzone heeft een belangrijke functie als foerageergebied en voor slaap- en hoogwatervluchtplaatsen. Zie kaart 9, 'Hoogwatervluchtplaatsen vogels'. Hoogste aantallen worden in de periode mei - oktober aangetroffen, vooral op de Razende Bol, maar ook op de stranden van Vlieland, Terschelling, Ameland en Schiermonnikoog. De aalscholver jaagt op zicht op vis. Na de duik moet de aalscholver zijn verenkleed laten drogen. De aantallen aalscholvers in Nederland namen toe nadat de soort beschermd werd en de

voedselkwaliteit verbeterde. De toename versnelde zich rond 1990, maar het laatste decennium zijn de aantallen sterk afgenomen en is er een dalende trend.

Foto 5.16. Roodkeelduiker. (Steve Geelhoed, IMARES)

Ecologische vereisten en belangrijke aspecten voor het voorkomen van de roodkeelduiker, parelduiker en aalscholver

- Voldoende voedselbeschikbaarheid (kleine vis);
- Een doorzicht dat geschikt is om prooien te vangen;
- Voldoende rustig foerageergebied (open water);
- Voldoende rustgebied, met name in de periode november-april (aalscholver: zandplaten en harde oevers).

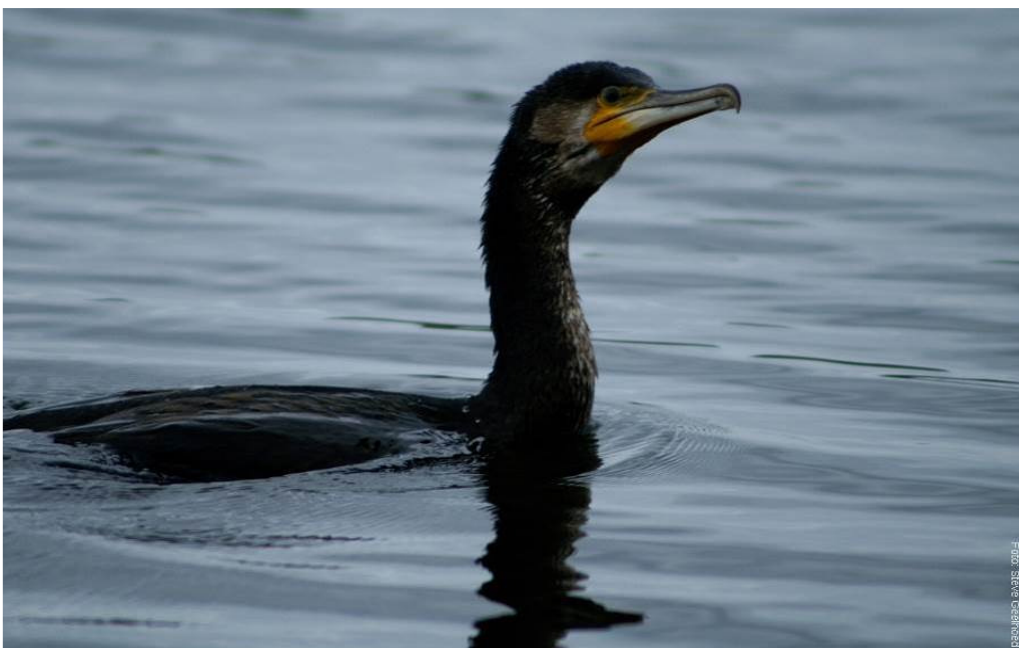

Foto 5.17. Aalscholver. (Foto Steve Geelhoed, IMARES)

Knelpunten

Er zijn geen knelpunten voor de aanwezigheid van de parelduiker en roodkeelduiker in de Noordzeekustzone. Er is waarschijnlijk voldoende voedsel in de vorm van vis aanwezig. Een punt van aandacht is de eventuele toename van verstoring, zoals scheepvaart en verdere ontwikkeling van menselijke activiteiten, omdat beide soorten duikers extreem verstoringgevoelig zijn met verstoringafstanden tot meer dan twee kilometer (observaties op zee en vanaf kust). Daarnaast bestaat er onduidelijkheid over aantallen en verspreiding van roodkeelduikers en parelduikers binnen de Noordzeekustzone.

Voor de aalscholver worden geen knelpunten voorzien qua aantallen rustplaatsen binnen de Noordzeekustzone. Een aandachtspunt is wel de toename van verstoring door autonome ontwikkelingen van activiteiten, zoals watersport en recreatie op en nabij de rustplaatsen (platen, stranden). De trend in aantallen aalscholvers daalt. Het is niet bekend of gebrek aan beschikbaarheid van prooivis hier ook een rol in speelt.

Oplossingsrichting

Het garanderen van voldoende rust op rustplaatsen van aalscholvers en in het foerageergebied van parel- en roodkeelduikers. Voor alle drie soorten is het van belang om vinger aan de pols te houden voor de aanwezigheid van voldoende rustige condities in rust- en foerageergebieden.

5.5.2

Duikenden

Tabel 5.5. Knelpunten, oplossingsrichtingen en huidige aantallen voor de aangewezen duikenden van het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone.

Trend: ▼ = afnemend.

Naam vogel	Behalen doel met de huidige beheerpraktijk?	Knelpunten	Oplossingsrichtingen	Huidige aantallen (2008/ 2009 t/m 2012/2013); Trend
A062 Topper	Onduidelijk	Trend onduidelijk, onvoldoende voedsel en rust	Verduurzamen visserij, reguleren scheepvaart, kustsuppleties (transport, bodem-beroering), luchtvaart	0,6; ▼
A063 Eider, A065 Zwarte zee-eend	Waarschijnlijk niet	Onvoldoende voedsel en rust	Verduurzamen visserij, reguleren scheepvaart, kustsuppleties (transport, bodem-beroering), luchtvaart	1374; ▼ 25842; ▼

De **topper** overwintert in ons land. Broedplaatsen van deze toppers liggen in het Oostzeegebied en op IJsland. In de winter foerageert de topper op kleine schelpdieren, die tot op enkele meters diepte (maximaal 7 meter (Lit. 33) worden opgedoken. Toppers foerageren voornamelijk 's nachts. De aanwezigheid van de topper in de Noordzeekustzone kan zeer sterk fluctueren. Van december tot en met februari worden de hoogste aantallen gezien. Grote aantallen toppers in de Noordzeekustzone komen vrij zelden voor en hangen samen met strenge winters, wanneer ijsgang op het IJsselmeer en de westelijke Waddenzee de voedselgronden daar onbereikbaar maakt (Lit. 14). In de Noordzeekustzone bevindt de topper zich voornamelijk nabij rijke ondiepe schelpdierbanken op overstroemde zandbanken, zoals boven Terschelling. De trend in aantallen is afnemend.

De **eider** is jaarrond aanwezig, maar de piek in de Noordzeekustzone ligt in de periode oktober-april. Dan zijn, naast de overwinterende broedvogels uit Nederland, ook vogels uit de broedpopulaties van Zweden, Duitsland en Denemarken aanwezig. De Noordzeekustzone heeft voor al deze eiders de functie als foerageergebied. Broeden en ruien vindt veelal plaats in de Waddenzee. Er verschijnen alleen grote aantallen eiders in de Noordzeekustzone als de voedselbeschikbaarheid in de Waddenzee slecht is en de eiders daardoor zelf ook in een slechtere lichamelijke conditie verkeren (Lit. 14). Eiders foerageren op schelpdieren (voorkeur voor *Spisula*, mossels en kokkels) en andere ongewervelde dieren (krabben en zeesterren). In de Waddenzee zijn de aantallen min of meer stabiel op een niveau net onder het doelaantal. De trend in de Noordzeekustzone is echter sterk afnemend.

Foto 5.18. Topper. (Foto IVN V&P)

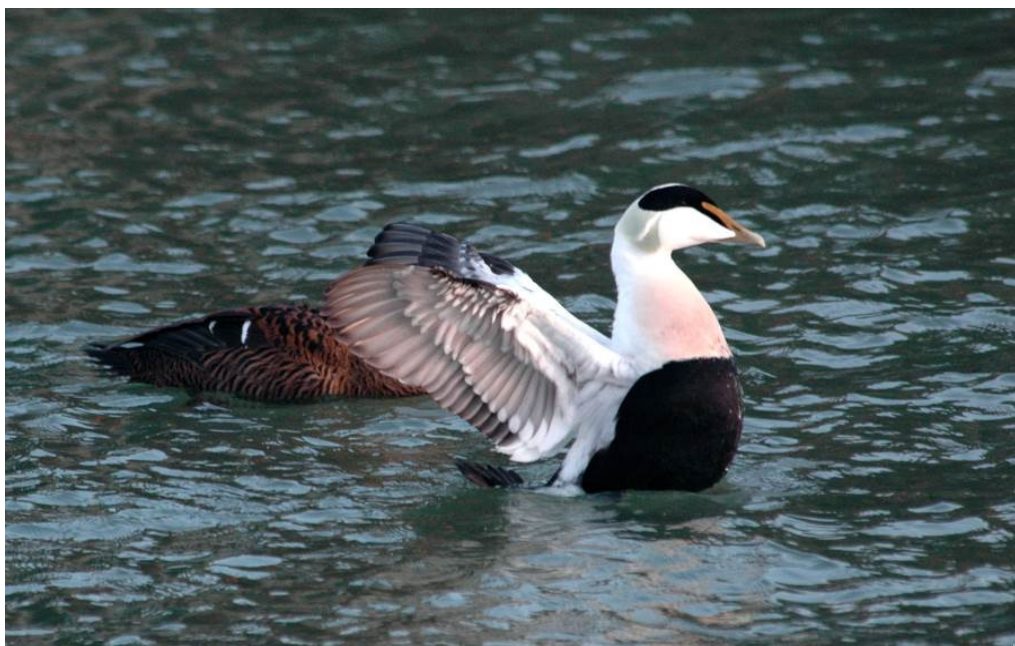

Foto 5.19. Eider. (Foto Bram Fey, ministerie van EZ)

Ook de **zwarte zee-eend** overwintert in Nederland, vooral in de Noordzeekustzone. Deze soort broedt niet in Nederland, maar in noordelijkere regionen als IJsland, Ierland, Schotland, Scandinavië en Siberië. De zwarte zee-eend is in wisselende aantallen in onze wateren aanwezig. De grootste aantallen zwarte zee-eenden in Nederland zitten in de Noordzeekustzone. Zijn aanwezigheid hangt sterk samen met het voedselaanbod (Lit. 14). De hoogste aantallen worden in de regel aangetroffen boven Ameland en Terschelling, maar hier zijn de schelpdierbanken met hoge dichtheden *Spisula* (de preferente voedselbron) de afgelopen jaren verdwenen.

Ook in de zone tussen Bergen en Petten is het bestand *Spisula* afgenomen. De zwarte zee-eenden zijn deels overgeschakeld op *Ensis* (Amerikaanse zwaardschede), maar het is onduidelijk of dit schelpdier even geschikt is als voedselbron. Soms wordt de Noordzeekustzone gebruikt om te ruien. De zwarte zee-eenden kunnen tijdens de rui niet vliegen. Het ruien vindt plaats op locaties met voldoende voedsel en rust. De trend in aantallen is negatief.

Ecologische vereisten en belangrijke aspecten voor het voorkomen van toppeer, eider en zwarte zee-eend

- Voldoende aanbod van geschikt voedsel van goede kwaliteit rondom de vloedlijn van stranden, voornamelijk ten aanzien van schelpdieren (*Spisula* in het bijzonder voor zwarte zee-eend);
- Voldoende bereikbaarheid van het voedsel (ondieper dan 7 meter diepte voor toppeer, ondieper dan 10 meter voor eider en ondieper dan 20 meter voor zwarte zee-eend);
- Voldoende rust waarbij verstoring door recreatie, beroepsvaart en vliegverkeer voorkomen dient te worden (vooral de zwarte zee-eend is zeer gevoelig voor verstoring);
- Geen tot beperkte bodemverstoring in relatie tot het vóórkomen van schelpdieren.

Foto 5.20. Zwarte zee-eend. (Foto IVN V&P)

Knelpunten

Voor de drie zee-eenden zijn de trends negatief. Bij al deze soorten is voedselbeschikbaarheid een cruciale factor. De voornaamste voedselbron van de zwarte zee-eend, *Spisula*, is nauwelijks meer in grote aantallen aanwezig. Het exacte voedselpakket (soort schelpdieren) van de topper in de Noordzeekustzone is onbekend. Naast knelpunten met betrekking tot voedselbeschikbaarheid speelt voor alle drie soorten ook verstoring een rol, met name door dicht onder de kust opererende (vissers)schepen en waterrecreatie (Lit. 18). Verstoring kan ook optreden bij zandsuppleties die in de buurt schelpdierbanken plaatsvinden of waarbij de transportroute door een belangrijk foerageergebied loopt. Daarnaast zijn duikeenden zeer kwetsbaar wanneer zij in aanraking komen met verontreinigingen (olie). Voor de eider is tevens sprake van externe knelpunten: zowel de jacht in Denemarken als slechte broedresultaten in de Scandinavische broedgebieden hebben mogelijk een negatief effect (Lit. 27).

Oplossingsrichtingen

Om de behoudsdoelstellingen voor topper, eider en zwarte zee-eend te kunnen halen zijn maatregelen noodzakelijk om de voedselbeschikbaarheid en de rust te vergroten. Dit kan worden bereikt door het verduurzamen van de visserij (overeenkomend met oplossingsrichtingen in paragraaf 5.2.1) en het ontzien van schelpdierbanken bij de uitvoering van kustsuppleties. Daarnaast kunnen verdere voorwaarden gesteld worden aan scheepvaart, recreatievaart, sportvisserij, militaire activiteiten en luchtvaart om meer rust voor foeragerende en rustende duikeenden te creëren.

5.5.3 Steltlopers

Tabel 5.6. Knelpunten, oplossingsrichtingen en huidige aantallen voor de aangewezen steltlopers van het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone.

Trend: ▲ = toenemend; ►◄ = stabiel; ? = onduidelijk.

Naam vogel	Behalen doel met de huidige beheer- praktijk?	Knelpunten	Oplossingsrich- tingen	Huidige aantallen (2008/2009 t/m 2012/2013); Trend
A130 Scholekster, A132 Kluut, A141 Zilverplevier, A143 Kanoet, A144 Drieteen- strandloper, A149 Bonte strandloper, A169 Steenloper, A137 Bontbekplevier	Waarschijn- lijk wel	Geen	Niet van toepassing. Overigens: garanderen rustige condities op hoogwater- vluchtplaatsen en foerageer- gebieden	2941; ? 90; ? 2282; ? 4808; ? 2582; ▲ 21343; ? 172; ? 431; ?
A157 Rosse grutto, A160 Wulp	Wel	Geen	Niet van toepassing. Overigens: garanderen rustige condities op hoogwater- vluchtplaatsen en foerageergebiede- den	3565; ▲ 779; ►◄

De steltlopers maken als niet-broedvogel gebruik van het strand, de platen, kwelders en duinen van de Noordzeekustzone. De meeste soorten steltlopers gebruiken de stranden en strekdammen van de Noordzeekustzone slechts in relatief geringe mate als foerageergebied.

De Noordzeekustzone heeft voor de **scholekster** vooral de functie van slaapplek en hoogwatervluchtplaats. Ze kunnen in wisselende aantallen jaarrond worden aangetroffen op de stranden van de gehele Noordzeekustzone. Grote concentraties zijn te vinden op Rottum, op de stranden van Ameland en Schiermonnikoog en op de Razende Bol. De achteruitgang van aantallen scholeksters hangt samen met de afname van broedvogels in de weidegebieden van laag-Nederland (Lit. 14).

Foto 5.21. Scholekster. (Foto Robbert Jak, IMARES)

De aantallen van de **kluut** zijn in de Noordzeekustzone relatief laag en gerelateerd aan de populatie in de Waddenzee. De kluut is het gehele jaar aanwezig, maar grotere aantallen maken tijdens de trektijd (juli-november en maart-april) gebruik van de slaap- en hoogwatervluchtplaatsen in de Noordzeekustzone. De belangrijkste slaapplaatsen en hoogwatervluchtplaatsen liggen op Rottumerplaat, de groene stranden van Ameland en Schiermonnikoog, het Noordzeestrand bij West-Terschelling en de Vliehors op Vlieland. (Zie kaart 9, 'Hoogwatervluchtplaatsen vogels'.)

Foto 5.22. Kluut met jong. (Foto Peter Heslenfeld)

Foto 5.23. Bontbekplevier. (Foto Johan Krol, Natuurcentrum Ameland)

Binnen de Noordzeekustzone is de **bontbekplevier** vooral aanwezig op de groene stranden van Ameland, Schiermonnikoog en Rottumerplaat. Daarnaast in lagere dichtheden ook op het zuidelijke strand van Texel nabij de Hors, de Razende Bol, de Vliehors op Vlieland en het zandstrand van Terschelling en Schiermonnikoog. De aantallen zijn tijdens de najaarstrek (augustus en september) verreweg het hoogst. De trend is sterk fluctuerend, met de huidige aantallen net onder het doelaantal.

De gehele Noordzeekustzone is van belang als hoogwatervluchtplaats voor de **zilverplevier**. De zilverplevier is vrijwel het hele jaar door in de Noordzeekustzone aanwezig met minimumaantallen in de broedperiode (juni-juli) en hogere aantallen in het najaar met een piek in november en lagere aantallen tijdens de voorjaarsstrek. De trend fluctueert, met de huidige aantallen net onder het doelaantal.

Foto 5.24. Zilverplevier. (Foto Steve Geelhoed, IMARES)

Foto 5.25. Kanoet. (Foto Piet Munsterman)

De **kanoet** komt in Nederland vrijwel uitsluitend voor in grote getijdengebieden. Een deel van de vogels uit de Waddenzee maakt gebruik van de Noordzeekustzone als slaappleats of hoogwatervluchtplaats. De kanoet is vooral tijdens de najaarstrek in grote aantallen in het waddengebied aanwezig, met een piek in november. De populatie maakt in de Noordzeekustzone gebruik van de hoger gelegen stranden van de Waddeneilanden en de Razende Bol. Tijdens strenge winters waarbij de Waddenzee dichtvriest, verhuizen de kanoeten massaal richting golfbrekers op de vastelandskust van de Noordzeekustzone tot aan de Hondsbossche en Pettemer Zeewering en bevinden zich dan net buiten het Natura 2000-gebied.

De **drieteenstrandloper** is in de Noordzeekustzone het hele jaar present, met lage aantallen in juni-juli en de hoogste aantallen in de winter (november-februari). Na de Waddenzee levert de Noordzeekustzone, met ongeveer een kwart van de Nederlandse drieteenstrandlopers, de grootste bijdrage. De Noordzeekustzone fungeert voor de drieteenstrandloper als foerageergebied (met name op de gemshoornworm). Drieteenstrandlopers komen wijd verspreid voor op de zandstranden van alle Waddeneilanden.

Foto 5.26. Drieteenstrandloper. (Foto Steve Geelhoed, IMARES)

Foto 5.27. Bonte strandloper. (Foto Steve Geelhoed, IMARES)

De **bonte strandloper** is een trekvogel die zich in voor- en najaar concentreert in het waddengebied en de Delta. In de Noordzeekustzone zijn de aantallen het hoogst in de trekperiode, en het laagst tijdens het broedseizoen. De bonte strandloper komt in de Noordzeekustzone verspreid voor op de stranden van alle Waddeneilanden.

Van de Nederlandse populatie **rosse grutto's** komt een gering deel voor in de Noordzeekustzone. De soort is een doortrekker met hoge dichtheden in het voorjaar (mei) en najaar (augustus-november). De stranden van de gehele Noordzeekustzone worden door de rosse grutto gebruikt als hoogwatervluchtplaats.

Foto 5.28. Rosse grutto's foeragerend langs de waterlijn. (Foto Steve Geelhoed, IMARES)

Foto 5.29. Wulp. (Foto Mervyn Roos)

De **wulp** is de grootse Nederlandse steltloper. In de Noordzeekustzone zijn de aantallen het hoogst in de winter, lager in voor- en najaar en het laagst tijdens het broedseizoen. In vergelijking met de Waddenzee is het aantal wulpen in de Noordzeekustzone laag. De wulp komt in de Noordzeekustzone wijd verspreid voor op de (groene) stranden van alle Waddeneilanden.

De Noordzeekustzone heeft voor de **steenloper** de functie van foerageergebied, slaapplek en hoogwatervluchtplaats. De steenloper komt in kleine groepen verspreid voor op taluds van dijken, stranden en kwelders langs de gehele Noordzeekustzone. In tegenstelling tot andere steltlopers kunnen de rustplaatsen klein van oppervlak zijn. De exacte locaties van de hoogwatervluchtplaatsen kan variëren onder invloed van verstoring en waterstand. De steenloper foerageert op insecten en krabbetjes op dijken, maar in de Noordzeekustzone vooral ook op schelpdieren, zoals kokkels, nonnetjes en mossels in de droogvallende zone. Een deel van de vogels die in de Noordzeekustzone overtijnen, foerageert in de Waddenzee. Daarnaast foerageert, rust en overtijt een substantieel deel van de steenlopers langs de vastelandskust van Noord-Holland (Hondsbossche- en Pettemer Zeewering, anno 2013-2014).

Ecologische vereisten en belangrijke aspecten voor het voorkomen van steltlopers (niet-broedvogels)

- Ongestoorde droogblijvende en/of droogvallende zandplaten, stranden, kwelders en dijken die jaarrond gebruikt kunnen worden om te foerageren en als hoogwatervluchtplaats;
- Bij hoogwater droogblijvende kwelders, schorren en zandplaten met een lage vegetatiebedekking die als hoogwatervluchtplaatsen worden gebruikt;
- Voor voedselvoorziening is de instandhouding van de voedselbeschikbaarheid op platen, kwelders en dijken vereist;
- Beschikbaarheid van schelpdieren in de droogvallende zone, met name kokkels, nonnetjes en mosselbanken.

Foto 5.30. Steenloper. (Foto Steve Geelhoed, IMARES)

Knelpunten

Er zijn in de Noordzeekustzone geen duidelijk aanwijsbare knelpunten. De verstoring gevoeligheid van hoogwatervluchtplaatsen kan echter toch een reden zijn dat de aantallen van bontbekplevier en zilverplevier onder de doelaantallen liggen. Voor de kluut heeft het 'sense of urgency'-aandachtspunt ook betrekking op verstoring van hoogwatervluchtplaatsen.

Oplossingsrichtingen

Niet van toepassing. Wel is het van wezenlijk belang om voldoende rust te garanderen op hoogwatervluchtplaatsen, en hiervoor op die plaatsen vinger aan de pols te houden, met name in verband met verstoring door luchtvaart (laagvliegen), recreatief gebruik en recreatievaart (op nabij gelegen vaarroutes).

5.5.4

Overig

Tabel 5.7. Knelpunten, oplossingsrichtingen en huidige aantallen voor de bergeend en dwergmeeuw van het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone.

Huidige aantallen: liggend streepje betekent: geen getal beschikbaar (geen telgegevens beschikbaar en/of geen betrouwbare schatting mogelijk); trend: ▼ = afnemend; ▲▼ = fluctuerend.

Naam vogel	Behalen doel met de huidige beheerpraktijk?	Knelpunten		Oplossingsrichtingen	Huidige aantallen (2008/2009 t/m 2012/2013); Trend
A048 Bergeend	Onduidelijk	Onduidelijk		Verkenning oorzaken afnemende aantallen. Overigens: garanderen rustige condities op hoogwater-tervluhtplaatsen en foerageergebieden	310; ▼
A177 Dwergmeeuw	Onduidelijk	Geen		Niet van toepassing	-; ▲▼

Tweederde van de Nederlandse bergeenden is te vinden in de Waddenzee. De Noordzeekustzone heeft voor de **bergeend** met name een functie als foerageergebied en slaappleats. De slaappleatsen worden ook door bergeenden uit de Waddenzee gebruikt. De bergeend foerageert in ondiep water en op slibvlakten. Het voedsel bestaat uit kleine ongewervelden, zoals schelpdieren, kreeftachtigen en wormen. Rustgebieden bevinden zich op het strand. In de Noordzeekustzone wordt de soort vooral gevonden op de Razende Bol, en de stranden van Ameland, Schiermonnikoog, Rottumerplaat en Rottumeroog. De bergeend is het gehele jaar aanwezig in Nederland. In de Noordzeekustzone zijn de aantallen het hoogst in het najaar en begin winter. Het aantal bergeenden vertoont landelijk sinds eind jaren zestig een matige toename. De trend in de Noordzeekustzone is afnemend, de aantallen zijn laag en fluctueren aanzienlijk. Mogelijk heeft dit te maken met gunstiger potenties in het aangrenzende Natura 2000-gebied Waddenzee.

De **dwergmeeuw** is een doortrekker die vooral in de perioden april – mei en oktober – november de kust aan doet. De Noordzeekustzone is één van de belangrijkste foerageergebieden in Nederland. Het dieet in de Noordzeekustzone is onduidelijk, maar zijn prooien bevinden zich dicht bij het wateroppervlak. Zo is het dieet in gebieden waar stromingen bij elkaar komen waarschijnlijk vis en ongewervelden die klein genoeg zijn om aan de oppervlakte beschikbaar te komen. De aantallen en verspreiding in ruimte zijn niet goed bekend. Uit zeetrekellingen (Lit. 7) blijkt dat de trend over de afgelopen tien jaar stabiel of licht positief is voor het voorjaar en negatief in het najaar.

Foto 5.31. Bergeend. (Steve Geelhoed, IMARES)

Foto 5.32. Dwergmeeuw. (Foto Steve Geelhoed, IMARES)

Ecologische vereisten en belangrijke aspecten voor het voorkomen van dwergmeeuw en bergeend

- Geen tot beperkte verstoring in gebieden waar stromingen bij elkaar komen (foerageergebied dwergmeeuw);
- Voldoende kleine vis en ongewervelden aan het wateroppervlak als voedsel voor dwergmeeuw;
- Instandhouding van drooggevalen wad ten behoeve van foerageren op schelpdieren en kreeftachtigen (bergeend);
- Voldoende rust op de rust- en slaapgebieden van de bergeend.

Knelpunten

Op basis van expert judgement is er voor de dwergmeeuw geen knelpunt. De ruimtelijke verspreiding van de dwergmeeuw in de Noordzeekustzone (en andere gebieden) is niet heel goed bekend. Dwergmeeuwen verblijven vrijwel altijd op het open water en komen tijdens hun verblijf in de Noordzeekustzone (vrijwel) niet aan land.

Voor de bergeend lijkt er geen knelpunt te zijn. Er zijn voldoende platen en strandvlaktes aanwezig om te rusten en foerageren. Wel is het van belang, gelet op de afnemende trend bij de lage aantallen, om vinger aan de pols te houden voor de aanwezigheid van voldoende rustige condities op foerageer- en slaapplekken. Het is onduidelijk wat de oorzaken zijn van het afnemend gebruik van dit ogenschijnlijk voldoende areaal in de Noordzeekustzone. Mogelijk is de kwaliteit in het leefgebied hier afgenomen en die van de Waddenzee toegenomen. Een verkenning hiernaar is wenselijk.

Oplossingsrichting

Voor de bergeend: uitvoeren van een verkenning naar de oorzaken van afnemende aantallen in de Noordzeekustzone, mede in relatie tot de aantallen in de Waddenzee.

5.6

Ecologische kansen voor de instandhoudingsdoelstellingen

In voorgaande paragrafen zijn de verschillende instandhoudingsdoelstellingen voor habitattypen en soorten behandeld waarvoor de Noordzeekustzone is aangewezen. Hierbij is per habitattype en soort ingegaan op onder andere de ecologische vereisten, aanwezige knelpunten en mogelijke oplossingsrichtingen. Om de doelstellingen te kunnen bereiken, ligt er een opgave om aanwezige knelpunten aan te pakken. Om het rendement van de te nemen maatregelen te optimaliseren zijn kansrijke zones (leefgebieden) geselecteerd. De kansrijke zones zijn geselecteerd door locaties te zoeken waarbij op dit moment de huidige ecologische vereisten voor het habitattype en/of soorten nog onvoldoende zijn, maar waar - gezien de potenties voor herstel of verbetering van de ecologische randvoorwaarden - wordt aangenomen dat de kans van slagen van maatregelen voor herstel of verbetering van de natuurwaarden het grootst is (Lit. 14, Lit. 15).

In de Noordzeekustzone bevinden zich twaalf kansrijke zones waar de doelstellingen gerealiseerd kunnen worden (zie figuur 5.1). De Ausgangssituatie voor verbetering van de natuurwaarden is in deze gebieden (in potentie) dermate gunstig, dat de kans van slagen voor verbeteropgaven groot is. In de twaalf kansrijke zones zijn stuk voor stuk aanvullende (beheer)maatregelen nodig. Deze krijgen in dit beheerplan de hoogste prioriteit. De twaalf kansrijke zones zijn uitgesplitst naar de vier typen deelgebieden van de Noordzeekustzone:

- **Gehele kustzee:** opgroei gebied voor jonge vis, foerageergebied voor bruinvis, grijze zeehond en gewone zeehond;
- **Relatief diepe delen van de kustzee:** leefgebied voor onder andere zwarte zee-eend, roodkeelduiker, topper en eider, evenwichtige leeftijdsopbouw van bodemdieren;
- **Stranden (van de Waddeneilanden), droogvallende slikken en platen:** rust en voedsel voor zeezoogdieren en vogels;
- **'Embryonale duinen' en begroeide stranden van de Waddeneilanden:** voortplantingsgebied voor vogels en grijze zeehond.

De analyse van kansrijke zones is gebruikt bij de invulling van maatregelen. De zones zijn bijvoorbeeld als uitgangspunt genomen bij het Vibeg-akkoord en het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone (zie bijlage B2.2).

Figuur 5.2. Ligging van de kansrijke zones met de hoogste prioriteit voor natuurbescherming in de Noordzeekustzone. Bron: Doeluitwerking Noordzeekustzone (Lit. 14, Lit. 15).

Gehele kustzone

De gehele zone met het habitatype 'permanent overstroomde zandbanken' is belangrijk als opgroei gebied voor juveniele vis en voor een natuurlijke opbouw van vispopulaties. Het gebied is foerageergebied voor de bruinvis, grijze zeehond en gewone zeehond.

Relatief diepe delen van de kustzee

Er zijn vier kansrijke zones in de relatief diepe delen (dieper dan 5-8 meter) van de kustzee. Het betreft de zeegebieden bij Terschelling, Ameland, Schiermonnikoog en tussen Bergen en Petten. Deze gebieden kenmerken zich door de aanwezigheid van opgroeiende vis, schelpdierbanken en andere kenmerkende bodemdieren met een relatief lange levensduur. In de gebieden kwamen schelpdierbanken van *Spisula* voor, tegenwoordig is vooral *Ensis* aanwezig. *Spisula* en kleine exemplaren van *Ensis* worden gegeten door duikeenden, zoals de zwarte zee-eend, topper en eider. Momenteel zijn de zeegebieden ten noorden van Ameland en Schiermonnikoog vrijwel de enige locaties waar groepen zwarte zee-eenden langdurig rusten en foerageren in de Noordzeekustzone. De vier zeegebieden zijn daardoor van groot belang voor de zwarte zee-eenden en de andere duikeenden. Om deze reden zijn maatregelen dringend nodig. Belangrijk voor de duikeenden is voldoende voedsel en voldoende rust in de winterperiode, zodat de eenden deze schelpdieren kunnen eten.

Stranden (van de Waddeneilanden), droogvallende slikken en platen

De Razende Bol, de Vliehors (Vlieland), de Noordsvaarder (Terschelling) en de plaat van de Engelse Hoek (ten westen van Terschelling) zijn kansrijke zones met strandvlaktes en droogvallende slikken en platen. Deze gebieden zijn van belang als rustgebieden voor de grijze en gewone zeehond en/of als rust- en hoogwatervluchtplaatsen voor steltlopers, zoals bonte strandloper, kluut, rosse grutto, scholekster en kanoet. De drieteenstrandloper en steenloper gebruiken deze gebieden om te foerageren. De dwergstern broedt in voorjaar en zomer op de Razende Bol. De Razende Bol is in potentie ook geschikt als broedlocatie voor de bontbekplevier en strandplevier, net als genoemde andere kansrijke zones. Rust is in al deze gebieden een vereiste.

'Embryonale duinen' en begroeide stranden van de Waddeneilanden

Kansrijke zones voor 'embryonale duinen' en begroeide stranden zijn te vinden op de Vliehors, het groene strand aan de noordwestzijde van Ameland, het gebied de Hon aan de oostzijde van Ameland, het groene strand van Schiermonnikoog en het groene strand van Rottummerplaat. Behoud of verbetering van de dynamische processen met aanvoer van zand en ongestoorde natuurlijke ontwikkeling is essentieel voor deze gebieden. De zones met 'embryonale duinen' en groene stranden zijn geschikte broedlocaties voor strandbroeders, zoals bontbekplevier, strandplevier en dwergstern. Tijdens het broedseizoen is rust een essentiële vereiste.

Systematiek voor maatregelen in de Noordzeekustzone

Op hoofdlijnen gezien bestaan er twee typen maatregelen:

1. Voorwaarden en mitigerende maatregelen

Deze kunnen variëren van het stellen van voorwaarden aan activiteiten, het uitvoeren van aanpassingen in het terrein (bijvoorbeeld beheermaatregelen als het instellen van broedzones met behulp van borden) tot het mitigeren van activiteiten. Hiermee kan worden voorkomen dat activiteiten een negatief effect hebben. Op die manier wordt bijgedragen aan het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen;

2. Instandhoudingsmaatregelen

Dit zijn maatregelen van civiel-technische aard, zoals het aanleggen van een schelpenbank of het vergraven van de bodem. Deze fysieke herinrichtingsmaatregelen kunnen nodig zijn om de instandhoudingsdoelstellingen te behalen en tussentijdse verslechtering van de kwaliteit van habitattypen en significante verstoring van soorten te voorkomen.

In de Noordzeekustzone hebben de knelpunten om de instandhoudingsdoelstellingen te bereiken voornamelijk betrekking op onvoldoende aanwezigheid van rustig broed-, rust- en/of foerageergebied en een onevenwichtige opbouw van de populaties bodemfauna en vissen. De sleutel voor de aanpak van deze knelpunten ligt bij menselijke activiteiten. Hiertoe worden de (beheer)maatregelen van het hierboven beschreven eerste type (voorwaarden en mitigatie) ingezet en is er verder geen noodzaak voor het nemen van (fysieke) instandhoudingsmaatregelen.

In het beheerplanproces is naar voren gekomen dat de in het aanwijzingsbesluit geformuleerde verbeterdoelstelling voor het habitatype 'permanent overstroomde zandbanken' bij ongewijzigd beleid en beheer voor en van dit gebied zeer lastig realiseerbaar zal zijn. Dit heeft vooral te maken met het feit dat menselijke activiteiten plaatsvinden met een duidelijke negatieve impact op het natuurlijk functioneren van de waterbodem en de relatief lange hersteltijden van het gehele ecosysteem. Het is dan ook noodzakelijk om al in de eerste beheerplanperiode een serieuze aanvang te nemen met de regulering van bodemberoerende activiteiten als bepaalde visserijvormen en activiteiten gelieerd met zandwinning en kustsuppleties op een zodanige wijze dat een verdere kwaliteitsverslechtering van dit habitatype wordt voorkómen, zodat verbetering op langere termijn mogelijk blijft.

In hoofdstuk 6 wordt nader ingegaan op de effecten van de huidige activiteiten op de instandhoudingsdoelstellingen en wordt een overzicht gegeven van de noodzakelijke voorwaarden en mitigerende maatregelen. In hoofdstuk 7 wordt aangegeven in hoeverre hiermee de doelstellingen worden bereikt.

6 Voorwaarden voor en mitigatie van huidige activiteiten

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de effecten van de huidige activiteiten op de instandhoudingsdoelstellingen in de Noordzeekustzone en welke voorwaarden of mitigerende maatregelen van belang zijn om significant negatieve effecten te voorkomen. Het Programma Aanpak Stikstof (PAS) in de Noordzeekustzone komt aan de orde in paragraaf 6.6.2.

6.1 Methodiek

Toetsing huidige activiteiten

Om te bepalen of de realisatie van de doelstellingen wordt belemmerd door menselijke activiteiten in het gebied zijn de huidige activiteiten geïnventariseerd en is getoetst wat de effecten van deze activiteiten zijn op de Natura 2000-doelstellingen. Uitgangspunt voor menselijke activiteiten in en rond Natura 2000-gebieden is dat ze de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen niet in de weg mogen staan.

Menselijke activiteiten kunnen in principe doorgang vinden en worden op grond van dit beheerplan alleen beperkt of gemitigeerd indien zij de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen kunnen aantasten. Voor activiteiten die geen effecten hebben en dus in de huidige vorm door mogen gaan, geldt de algemene voorwaarde dat zij in aard, omvang, intensiteit en tijd niet in betekenende mate wijzigen ten opzichte van die in de getoetste situatie.

In de Nadere effectenanalyse, die voor zover relevant beschouwd kan worden als een Passende Beoordeling overeenkomstig artikel 19a, lid 10, Nb-wet, is in beeld gebracht welke activiteiten het behalen van instandhoudingsdoelstellingen in de weg staan. Daarbij zijn de volgende documenten tot stand gekomen:

- Inventarisatie bestaand gebruik Waddenzee / Noordzeekustzone (Lit. 73); in deze lijst wordt per activiteit doorverwezen naar de rapporten Voortoets;
- Voortoets bestaand gebruik Noordzeekustzone – Hoofdrapport (Lit. 78);
- Voortoets visserijeffecten Noordzeekustzone (Lit. 17);
- Oplegnotitie voor Voortoets bestaand gebruik Noordzeekustzone (Lit. 26);
- Nadere effectenanalyse Waddenzee en Noordzeekustzone, Hoofdrapport (Lit. 28);
- Nadere effectenanalyse Waddenzee en Noordzeekustzone, Deelrapport Niet-Nb-wet vergund gebruik (Lit. 21);
- Nadere effectenanalyse Waddenzee en Noordzeekustzone, Deelrapport vergund gebruik (Lit. 23);
- Nadere effectenanalyse Waddenzee en Noordzeekustzone, Deelrapport Cumulatie (Lit. 18);
- Nadere effectenanalyse Waddenzee en Noordzeekustzone, Deelrapport Externe werking (Lit. 27);
- Nadere effectenanalyse Waddenzee en Noordzeekustzone, Beheerplankader voor baggeren (Lit. 24);
- Nadere effectenanalyse Waddenzee en Noordzeekustzone, Beheerplankader voor waterrecreatie (Lit. 25);
- Nadere effectenanalyse Waddenzee en Noordzeekustzone, Beheerplankader voor zandsuppleties (Lit. 29);

- Nadere effectenanalyse Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone, Beheerplankader voor visserij (Lit. 19);
- Nadere effectenanalyse staandwantvisserij - bruinvis in Natura 2000-gebied Noordzeekustzone (Lit. 22);
- Voortoets en Nadere effectenanalyses Waddenzee en Noordzeekustzone - Militaire activiteiten (Lit. 34 tot en met Lit. 39);
- Deelbeheerplan Joost Dourleinkazerne (Texel) en deelbeheerplan Vliehors (Lit. 35 en Lit. 36);
- Nadere effectenanalyse staandwantvisserij (Lit. 22);
- Toetsingen huidige activiteiten in de ontwerp Natura 2000-beheerplannen Waddeneilanden (Lit. 84 tot en met Lit. 88).

De maatregelen opgenomen in dit beheerplan zijn gebaseerd op de hierboven vermelde documenten. Van sommige vogelsoorten wijken de actuele gegevens (zie paragraaf 5.1) iets af van die tijdens de uitvoering van de Nadere effectenanalyse bekend waren. In die gevallen zijn deze actuelere vogelgegevens ook betrokken bij de beoordeling van de mate van effecten van activiteiten op de instandhoudingsdoelstellingen van de vogelsoorten.

Voor de Noordzeekustzone zijn speciale afspraken over de visserijen op zee gemaakt en visserijmaatregelen genomen. In december 2011 hebben de visserij-organisaties, natuurorganisaties en de rijksoverheid het zogenaamde Vibeg-akkoord (Lit. 45) getekend. Dit akkoord bevat een samenhangend pakket - als onderhandelingsresultaat - van uitgangspunten ter verduurzaming van de Noordzeevervisserij, met daarin maatregelen (fasering, zonerings, onderzoek) en afspraken voor de bescherming van natuurwaarden in de Noordzeekustzone. In september 2013 is een aanvullend Vibeg-akkoord gesloten voor de zeehengelsport (Lit. 43). Onderdeel van het Vibeg-akkoord zijn de afspraken over het instellen van beschermde zones en regimes van maatregelen per onderscheiden zone. De toegang tot deze zones is geïnstrumenteerd door middel van een Toegangbeperkend Besluit van het ministerie van EZ op grond van artikel 20 van de Nb-wet (Lit. 41)¹⁷. In bijlage B2.2 is een korte beschrijving opgenomen van het Vibeg-akkoord en het Toegangbeperkend Besluit. De ligging van de zones is te vinden op kaart 10, 'Maatregelen Noordzeekustzone'¹⁸.

Voor de toetsing van de huidige activiteiten is – mede in combinatie met de expertise en ervaringen van partijen in het gebied - gebruik gemaakt van de Doeluitwerking (Lit. 14, Lit. 15). In de Doeluitwerking zijn de instandhoudingsdoelstellingen uitgewerkt in ruimte, omvang en tijd. Op basis van expert judgement en de best beschikbare wetenschappelijke kennis is een oordeel gegeven of een voortzetting van het huidige beheer (zie paragraaf 4.5) voldoende zal zijn om aan de opgaven te voldoen. Bij de inventarisatie van de huidige activiteiten zijn locatie, omvang en periode waarin de activiteiten plaatsvinden in beeld gebracht. Op basis van deze beide inventarisaties en expert judgement is beoordeeld welke activiteiten mogelijk significant negatieve effecten hebben op het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen.

¹⁷ Hierna te noemen 'Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone'.

¹⁸ Het Vibeg-akkoord is medio 2015 geëvalueerd. Na nadere besluitvorming door partijen komt er waarschijnlijk een nieuw, aangepast Vibeg-akkoord. Het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone (geldig van 1 januari 2016 tot 1 januari 2018) wordt waarschijnlijk via een nieuw besluit in aangepaste vorm voortgezet (bijvoorbeeld qua ligging en/of fasering van zones) (Lit. 46).

Er is voor de toetsing onderscheid gemaakt tussen ten tijde van de toetsing vergunde en niet-vergunde activiteiten. De vergunde activiteiten zijn in het kader van het opstellen van het beheerplan niet op alle effecten getoetst, omdat via de vergunning voor deze activiteiten al gewaarborgd wordt dat er geen significante negatieve effecten zullen optreden. Hiervoor is de inschatting van mogelijk significante effecten overgenomen van het bevoegd gezag dat de vergunning heeft verleend. De eventuele niet-significante (rest-)effecten van deze activiteiten zijn wel meegenomen bij de cumulatieve toets van effecten van alle activiteiten in en rond het Natura 2000-gebied.

Bij de toetsing is verder uitgegaan van de veronderstelling dat instandhoudingsdoelstellingen waarvan is ingeschat dat ze gerealiseerd worden bij voortzetting van de huidige activiteiten geen significant negatieve effecten ondervinden. Voorwaarde is dan wel dat aard en omvang van de activiteiten niet in betekenende mate wijzigen, evenmin als de gebiedspecifieke staat van instandhouding van de soorten of habitattypen met een instandhoudingsdoelstelling.

Uitgangspunten bij beoordeling van vergunningplicht

Van bepaalde activiteiten is het niet uit te sluiten dat zij een negatief effect hebben op een of meer instandhoudingsdoelstellingen. Hiervoor zijn vergunningvoorschriften of voorwaarden voor vrijstelling van de Nb-wetvergunningplicht of mitigerende maatregelen nodig om te voorkomen dat deze activiteiten het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen in de weg staan. Als hieraan – naar het oordeel van het bevoegd gezag voor de Nb-wet – wordt voldaan kunnen de betreffende activiteiten doorgang vinden. Daarnaast kunnen in beginsel vergunningplichtige activiteiten doorgang vinden die gemotiveerd aantoonbaar positief uitpakken voor de instandhoudingsdoelstellingen en overige natuurwaarden in de Noordzeekustzone, dit ter beoordeling door het bevoegd gezag voor de Nb-wet. De vrijstellingsvoorwaarden zijn inhoudelijk gebaseerd op de bestaande Nb-wetvergunningvoorschriften tot op het moment van inwerkingtreding van dit beheerplan.

Niet-vergunningplichtige activiteiten kunnen, mits ze niet in betekenende mate wijzigen in vorm, omvang en tijd, doorgaan wanneer de daarvoor als mitigatie opgestelde gedragsregels worden nageleefd.

De mitigerende maatregelen zijn grotendeels ontleend aan reeds vóór de inwerkingtreding van dit beheerplan bestaande gedragsregels in gedragscodes. Waar nodig zijn voorwaarden en mitigerende maatregelen toegevoegd.

Of een activiteit al dan niet vergunningplichtig is, is bepaald door het daartoe bevoegde gezag voor de Nb-wet (ministerie van EZ of betreffende provincie). Dit oordeel vormt het uitgangspunt voor het beheerplan.

Alle in het beheerplan beschreven (specifieke) voorwaarden en mitigerende maatregelen zijn opgesteld in nauw overleg met de betreffende sectoren en natuurorganisaties. Hiermee wordt het draagvlak voor de regels ook de kans op naleving ervan vergroot. Het bevoegd gezag voor de Nb-wet is en blijft verantwoordelijk voor inhoud en handhaving van de (vrijstellings-)voorwaarden en mitigerende maatregelen die in dit beheerplan zijn opgenomen. Zie subparagraaf 6.6.1 voor het overzicht van de bevoegd gezag-instanties per activiteit.

Vrijstelling van vergunningplicht in het beheerplan of niet?

Bij vergunningplichtige activiteiten kan er voor worden gekozen om deze via het beheerplan vrij te stellen van Nb-wetvergunningplicht. Hiermee wordt tegemoet

gekomen aan een brede maatschappelijke wens tot deregulering. De vergunninghouders zijn hiervan eind 2011 schriftelijk op de hoogte gesteld.

Criteria die een rol spelen bij de bepaling of een activiteit geschikt is om in het beheerplan vrijgesteld te worden van de vergunningplicht zijn:

- Omvang, locatie en aard van de activiteit zijn goed te overzien gedurende de planperiode (2016-2022);
- Er zullen geen grote wijzigingen optreden als gevolg van bijvoorbeeld (her-) berekening quota, andere locatie, etcetera;
- Negatieve effecten van activiteiten (zoals geconstateerd in de toetsing bij het beheerplan) kunnen worden gemitigeerd met maatregelen of worden weggenomen met voorwaarden, gedurende de gehele looptijd van het beheerplan (6 jaar);
- De activiteit is momenteel niet in discussie (bezwaren, beroepen).

Voor zover in onderstaande opgaven is aangegeven dat een activiteit niet in het beheerplan wordt gereguleerd maar via een Nb-wetvergunning, geldt dat voor deze activiteit in de meeste gevallen wel een kaderstelling voor vergunningverlening is opgenomen in het beheerplan. De verwachting is dat op grond van deze informatie de vergunningverlening 'soepeler' kan verlopen.

Algemene voorwaarde voor alle categorieën

Voor alle activiteiten geldt de algemene voorwaarde dat de activiteiten in aard, omvang, locatie, intensiteit en tijd niet in betekenende mate wijzigen ten opzichte van de getoetste situatie. Bij uitbreiding of andere wijziging van de activiteiten kan geen gebruik meer worden gemaakt van de vrijstelling van vergunningplicht of het etiket 'niet-vergunningplichtig' en zullen de effecten van de (uitgebreide/gewijzigde) activiteit opnieuw moeten worden getoetst in het kader van de vergunningprocedure Nb-wet, dit ter beoordeling door het bevoegd gezag. Degene die de activiteit uitvoert of wil uitvoeren, dient zich daartoe te wenden tot het bevoegd gezag voor de vergunningverlening Nb-wet (ministerie van EZ of betreffende provincie). In paragraaf 6.6 is het toetsingskader voor toekomstige (nieuwe) activiteiten opgenomen.

Indeling van activiteiten in categorieën

Voor activiteiten in de Noordzeekustzone die negatieve effecten kunnen hebben op de instandhoudingsdoelstellingen zijn aanvullende voorwaarden ter vrijstelling van de Nb-wetvergunningplicht of mitigerende maatregelen (bij niet-Nb-wetvergunningplichtige activiteiten met toch mogelijk negatieve effecten) nodig om te voorkomen dat deze activiteiten het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen in de weg staan. Als voldaan wordt aan de aanvullende voorwaarden of de mitigerende maatregelen worden uitgevoerd kunnen de betreffende activiteiten doorgang vinden. In onderstaande paragrafen (6.2 tot en met 6.5) zijn de huidige activiteiten ingedeeld in de volgende vier categorieën:

1. Vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten, zonder specifieke voorwaarden;
2. Vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten, met specifieke voorwaarden;
3. Vergunningplichtige activiteiten die (afzonderlijk) vergunningplichtig blijven;
4. Niet-vergunningplichtige activiteiten, wel mitigatie vereist.

Categorie 1 - Vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten, zonder specifieke voorwaarden

Onder deze categorie vallen activiteiten die op grond van de Nb-wet vergunningplichtig zijn, maar die door middel van dit beheerplan zijn vrijgesteld van vergunningplicht. Deze activiteiten kunnen in hun huidige vorm en omvang doorgang vinden onder de generieke voorwaarde dat de activiteiten in aard, omvang, intensiteit en tijd niet in betekenende mate wijzigen ten opzichte van de getoetste situatie.

Categorie 2 - Vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten, met specifieke voorwaarden

Hieronder worden de activiteiten verstaan die via het beheerplan worden vrijgesteld van de Nb-wetvergunningplicht, maar die wel een significant effect kunnen hebben op de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen. De vrijstelling is daarom aan specifieke voorwaarden verbonden, die veelal zijn gebaseerd op de tijdens het opstellen van dit beheerplan geldende vergunningvoorschriften. Houdt men zich niet aan deze voorwaarden, dan wordt de activiteit wel weer vergunningplichtig en kan er direct op worden gehandhaafd.

Categorie 3 - Vergunningplichtige activiteiten die (afzonderlijk) vergunningplichtig blijven

Er zijn ook Nb-wetvergunningplichtige activiteiten die *niet* zijn vrijgesteld in dit beheerplan en dus gewoon vergunningplichtig blijven. Vergunninghouders moeten zich blijven houden aan de vergunningvoorschriften. Doet men dat niet, dan wordt artikel 19d lid 1 van de Nb-wet overtreden.

Categorie 4 - Niet-vergunningplichtige activiteiten, wel mitigatie vereist

Hieronder vallen alle activiteiten die – ten tijde van de toetsing – op zichzelf geen verslechterend of significant verstorend effect hebben op de soorten waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen, maar die wel bij autonome ontwikkeling en/of in combinatie met andere activiteiten een negatief (rest-)effect kunnen hebben. Indien alle (rest)effecten tezamen alsnog een verslechterend of significant verstorend effect hebben, worden in het beheerplan mitigerende maatregelen genomen waardoor deze effecten worden voorkomen.

Deze mitigerende maatregelen zijn niet juridisch afdwingbaar zonder aanvullend juridisch instrumentarium. Dit aanvullend juridisch instrumentarium wordt genoemd in het kader van de handhaving in paragraaf 8.2 van dit beheerplan en wordt verder uitgewerkt in het Handhavingsplan (Lit. 77).

Toelichting vrijstelling vergunningplicht en naleven voorwaarden

Voor alle Nb-wetvergunningplichtige activiteiten geldt dat ze in het beheerplan onder voorwaarden (alleen generiek of zowel generiek als specifiek) vrijgesteld kunnen worden van deze vergunningplicht. Dit is echter geen verplichting, de afweging daartoe wordt gemaakt door het betreffende bevoegd gezag. Zijn vergunningplichtige activiteiten onder het stellen van voorwaarden vrijgesteld in dit beheerplan, maar wordt niet aan één of meer van de voorwaarden voldaan, dan is de vrijstelling niet meer van toepassing en 'herleeft' de vergunningplicht. Er is in een dergelijk geval dus sprake van het verrichten van een activiteit (project of andere handeling) zonder vergunning en degene die de activiteit verricht, overtreedt daarmee artikel 19d lid 1 Nb-wet. Artikel 19d lid 2 Nb-wet is in deze gevallen niet van toepassing, omdat niet 'overeenkomstig het beheerplan' wordt gehandeld. Dit betekent dat degenen die vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten verrichten gehouden zijn aan de voorwaarden die op grond van het beheerplan aan deze activiteiten worden gesteld, zonder dat daarvoor extra besluiten nodig zijn (zoals een aanschrijving).

Bij bestaand gebruik in de zin van artikel 1, sub m Nb-wet kan het bevoegd gezag, ingeval wordt afgeweken van de gestelde voorwaarden, gebruik maken van de aanschrijvingsbevoegdheid in de zin van artikel 19c, tweede lid Nb-wet. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van de relevante informatie in dit beheerplan en de achtergronddocumenten.

De vrijstelling van vergunningplicht geldt niet voor de stikstofeffecten van deze activiteiten. Stikstofeffecten worden gereguleerd binnen het kader van het PAS. Het kan betekenen dat voor het stikstofeffect een melding moet worden gedaan of een Nb-wetvergunning nodig is, ter beoordeling van het bevoegd bezag Nb-wet.

Uitwerking huidige activiteiten

Uit de toetsing (Voortoets Noordzeekustzone, Lit. 17, Lit. 26, Lit. 34, Lit. 78) is gebleken dat een deel van de activiteiten geen of verwaarloosbare negatieve effecten heeft voor de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen. Deze activiteiten vormen geen belemmering voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen en kunnen in ongewijzigde vorm worden voortgezet. Voor de gedetailleerde opsomming van die activiteiten wordt verwezen naar de 'Lijst inventarisatie bestaand gebruik Waddenzee / Noordzeekustzone' (Lit. 73), de voortoetsen, nadere effectenanalyses en deelbeheerplannen betreffende militaire activiteiten (Lit. 34 tot en met Lit. 39) en – met betrekking tot de stranden van de Waddeneilanden – naar de Natura 2000-beheerplannen van de Waddeneilanden (Lit. 84 tot en met Lit. 88). Daarnaast zijn er veel activiteiten die, mits ongewijzigd in aard, omvang en tijd, zonder nieuwe aanvullende voorwaarden of maatregelen kunnen worden gecontinueerd. Deze activiteiten zijn ingedeeld bij de hiervoor toegelichte categorieën 2 of 4). Ook is gebleken dat nagenoeg alle gebruik waarbij wel negatieve effecten kunnen optreden, kan doorgaan mits voorzien van nieuwe bepalingen (vastgelegd in vrijstellingsvoorwaarden voor categorie 2 of mitigerende maatregelen voor categorie 4).

Voor een volledig overzicht van de resultaten van de toetsing van de activiteiten wordt verwezen naar de 'Lijst inventarisatie bestaand gebruik', 'Voortoets' en 'Nadere effectenanalyse'.

In onderstaande paragrafen zijn alle activiteiten onderverdeeld in de eerder genoemde vier categorieën.

Het is algemeen beleid dat een activiteit binnen gebieden waarvoor een Toegangbeperkend Besluit op grond van artikel 20 Nb-wet geldt (de artikel 20-gebieden) niet mag vóórkomen gedurende de gesloten periode. Activiteiten binnen artikel 20-gebieden blijven in beginsel vergunningplichtig (categorie 3), indien en voor zover dit blijkt uit het besluit (behalve wettelijke uitzonderingen op grond van Nb-wet artikel 20 lid 4). Een uitzondering hierop is gemaakt voor de reguliere monitoringsactiviteiten van het Rijk, waarvoor specifieke aanvullende voorwaarden zijn opgenomen in het beheerplan onder categorie 2 (vrijgesteld vergunningplichtig).

Leeswijzer paragrafen 6.2 tot en met 6.5

Categorie 1 (Nb-wetvergunningplichtig, maar vrijgesteld zonder specifieke voorwaarden) komt in de Noordzeekustzone niet voor.

Per activiteit wordt voor de categorieën 2, 3 en 4 een korte beschrijving per activiteit gegeven met een korte samenvatting van de (mogelijke) effecten.

Voor categorie 2 (Nb-wetvergunningplichtig – vrijgesteld met voorwaarden) wordt in paragraaf 6.3 voor de voorwaarden voor vergunningvrijstelling verwezen naar bijlage 3.

Voor categorie 3 (vergunningprocedure Nb-wet blijft nodig) is in veel gevallen een toetsingskader op hoofdlijnen voor vergunningen opgenomen in paragraaf 6.4. Voor sommige (kleinschalige) activiteiten uit deze categorie is dat niet altijd nodig.

Voor categorie 4 (niet-Nb-wetvergunningplichtig, met mitigatie) wordt in paragraaf 6.5 voor de nodige mitigerende maatregelen verwezen naar bijlage 4.

Een samenvattend overzicht van alle vrijstellingsvoorwaarden, kaders en mitigerende maatregelen in de Noordzeekustzone vindt u in tabel 7.9 van paragraaf 7.7. Het nummer dat per activiteit in onderstaande subparagrafen is genoemd na het '#'-teken, correspondeert met het nummer in deze tabel.

Meer uitgebreide beschrijvingen van de activiteiten zijn opgenomen in de Nadere effectenanalyse (Lit. 18 tot en met Lit. 25, Lit. 27, Lit. 28, Lit. 29, Lit. 37, Lit. 38, Lit. 39 en in Lit. 84 tot en met Lit. 88).

6.2 Categorie 1: vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten zonder specifieke voorwaarden

In de Noordzeekustzone zijn er geen Nb-wetvergunningplichtige activiteiten die onder deze categorie vallen.

6.3 Categorie 2: vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten met specifieke voorwaarden

Onder categorie 2 vallen de vergunningplichtige activiteiten die alleen onder specifieke voorwaarden geen significante negatieve effecten op de Natura 2000-doelstellingen hebben. Deze activiteiten zijn met inachtneming van deze voorwaarden (genoemd in het beheerplan en veelal af te leiden uit bestaande vergunningsvoorschriften) vrijgesteld van de Nb-wetvergunningplicht.

In de Noordzeekustzone vallen de volgende activiteiten onder categorie 2:

Beroepsmatige visserij

- Vaste vistuigvisserij (diverse vormen)

Recreatie

- Robbentochten
- Evenementen
- Kitesurfen Razende Bol

Civiele werken en overige activiteiten

- Reguliere kustsuppleties basiskustlijn (onderhoud), inclusief zandtransport en -winning
- Baggerwerken (onderhoud), in aansluiting op baggerwerken Waddenzee
- Onderhoud kabels en leidingen
- Onderhoud oeverconstructies
- Bestaande lozingen van stoffen
- Koelwaterlozing Petten
- Monitoring- en onderzoeksactiviteiten (regulier)
- Oefeningen incidenten- en calamiteitenbestrijding (regulier)
- Luchtvaart (laagvliegen gelimiteerde doelgroep civiele taken)
- Activiteiten Defensie: beproevingen vanuit schietterrein Petten

6.3.1 *Beroepsmatige visserij*

Op alle vormen van visserij zijn de generieke voorwaarden (#1) voor visserijvormen van toepassing. Deze zijn opgenomen in bijlage B2.1, waarin ook in een tabel is aangegeven welke van deze generieke voorwaarden (afkomstig uit de Nadere effectenanalyse) relevant zijn voor welke visserijvorm.

Vaste vistuigvisserij

Staadwantvisserij

Een staadwant is een passief vistuig bestaande uit een van drijvers voorziene bovenpees en een verzwaarde onderpees met daartussen één- of meerwandig netwerk. In de kustzone wordt met staadwant gevist op tong, kabeljauw, platvis (met name tarbot en griet) en zeebaars- en harder.

De staadwantvisserijen kunnen onderling behoorlijk variëren in nettypen en methoden (zoals maaswijdtes, hoogtes, netposities, lengten). De intensiteit van de staadwantvisserij in de Noordzeekustzone is (omgerekend) hetzelfde als elders op de Noordzee. De intensiteit van de tongvisserij is gemiddeld 20 keer hoger dan de kabeljauwvisserij met staadwant en 40 keer hoger dan de harder- en zeebaarsvisserij.

Uit tabel 6.1 blijkt dat de tongvisserij plaatsvindt van het vroege voorjaar tot en met de herfst; de zeebaars- en hardervisserij van het late voorjaar tot en met de zomer, terwijl de kabeljauwvisserij gebeurt in herfst en winter. De visserij op griet en tarbot vindt plaats van respectievelijk de late winter tot midden zomer (Lit. 22).

Tabel 6.1. Aanwezigheid gedurende het jaar van staandwantvisserij in de Noordzeekustzone. Zwart is grote intensiteit of dichtheid; grijs lage intensiteit of dichtheid; wit is afwezig.

Doelsoort	Net type	Cat.	J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D
Zeebaars en harder	Zeebaarsnet (GNS)	a												
Tong	Tongnet (GNS)	b												
Kabeljauw	Glad net (GNS); Spiegelnet(GTR)	c												
Tarbot	Spiegelnet(GTR)	c												
Griet	Spiegelnet (GTR)	c												

Voor habitattype 'permanent overstroomde zandbanken' is het effect van staandwantvisserij verwaarloosbaar. Bij vogels en zeehonden kan een klein negatief effect optreden door verstoring. In de Nederlandse kustwateren is het aantal watervogels dat gevangen wordt met staandwant echter beperkt. De aantallen gevangen watervogels per soort zijn dusdanig gering ten opzichte van de populatiegrootte dat het effect is te verwaarlozen. Ook bijvangst van zeehonden komt niet of nauwelijks voor, zodat er een verwaarloosbaar effect is. De staandwantvisserij kan een effect hebben op de topper, eider en zwarte zee-eend, aalscholver, brilduiker en grote zaagbek door silhouetwerking. Significante negatieve effecten op de bruinvis (vanwege bijvangst) in de Noordzeekustzone kan niet worden uitgesloten.

Sinds 2012 is onder regie van het ministerie van EZ een Noordzeebreed beschermingsplan voor de bruinvis in uitvoering genomen. Behalve het verbeteren van noodzakelijke kennis (zoals onderzoeken naar oorzaken bruinvissterfte, verstoringsbronnen, verspreiding leefgebied, ecologische draagkracht leefgebied, monitoring) zijn hierin ook maatregelen, gericht op het terugdringen van bijvangsten, opgenomen (Lit. 8).

Deze voorgestelde maatregelen zijn niet verplichtend voor het beheerplan Noordzeekustzone, maar zijn hierin wel grotendeels overgenomen. Ook kan op basis van de resultaten van de onderzoeken in een later stadium besloten worden of, en zo ja welke, aanvullende maatregelen op de Noordzee als geheel getroffen moeten worden (zie verder hieronder).

Voor het kunnen monitoren van bijvangsten van bruinvissen door de zeebaars- en hardervisserij ligt het voor de hand om aan te sluiten bij de manier van registratie en monitoring in de Waddenzee. Veel vissers op zeebaars en harder in de Noordzeekustzone hebben immers ook een vergunning voor het vissen in de Waddenzee. In 2016 wordt de wijze van registreren en monitoren door overheden, kennisinstituten en in nauwe samenwerking met de sector nader ontwikkeld en wordt gestart met een pilot. Het streven is om in 2018 met deze registratie en monitoring te starten. Zie verder paragraaf 8.3.

Om negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen te beperken, gelden er vrijstellingsvoorwaarden. In bijlage 3 (B3.1.1) zijn de vrijstellingsvoorwaarden (#2) voor deze activiteit opgenomen. Ook het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone dat van toepassing is, draagt bij aan vermindering van negatieve effecten.

Foto 6.1. en **Foto 6.2.** Staandwantvissen op zeebaars en harder. (Foto's Fokke van Saane)

Het ministerie van EZ heeft een Toegangbeperkend Besluit ex artikel 20 Nb-wet genomen met betrekking tot de Noordzeekustzone (Lit. 41). Hierin is voor de staandwantvisserij opgenomen dat deze visserijvorm jaarrond niet is toegestaan in de zone 1-gebieden¹⁹. Dit als uitkomst van één van de onderhandelingsresultaten in het kader van het Vibeg-akkoord. Zowel de voorwaarden uit bijlage B3.1.1 als het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone zijn nieuwe maatregelen in het kader

¹⁹ De zones 1 in het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone betreffen de meest beschermde zones ('ongestoorde zones') waarin alle visserij door middel van een Toegangbeperkend Besluit uitgesloten wordt, zie ook bijlage B2.2. De ligging van de zone 1-gebieden is aangegeven op kaart 10, 'Maatregelen Noordzeekustzone'.

van dit beheerplan. Hiermee worden significante effecten voorkómen en resteffecten beperkt.

Een generieke bescherming op de schaal van de gehele Noordzee lijkt overigens een meer geëigende aanpak dan alleen in de Natura 2000-gebieden (Lit. 49). Het genoemde Bruinvisbeschermingsplan is op hoofdlijnen leidend voor de voorwaarden in de Noordzeekustzone. De maatregelen in dit beheerplan worden (mede in de context van een generieke aanpak op de gehele Noordzee) in de loop van de uitvoeringsperiode van dit beheerplan opnieuw overwogen, na een eerste beoordeling en evaluatie van de resultaten van het Bruinvisbeschermingsplan.

Zegenvisserij

Deze vorm van visserij lijkt sterk op de staandwantvisserij, maar anders dan bij een staandwant is er altijd iemand actief aanwezig. Zegenvisserij wordt uitgevoerd tegen droogvallende platen en strekdammen, vrij direct onder de kust. Er worden lange rechthoekige netten gebruikt waaraan zegenlijnen bevestigd zijn. Net zoals een staandwant net is de bovenkant van het net voorzien van drijvers en is de onderkant verzaagd. Hiertussen is het net gespannen die door deze constructie rechtop blijft staan. In het midden van het net bevindt zich een zak waarin de vangst zich verzamelt. In de kustzone wordt met behulp van zegens op harder gevist.

Zegenvisserij kan een effect hebben op het habitatype 'permanent overstroomde zandbanken' door bodemberoering en bijvangst en op de topper, eider en zwarte zee-eend door silhouetwerking (Lit. 17).

Om negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen te beperken, gelden er vrijstellingsvoorwaarden. In bijlage 3 (B3.1.2) is een overzicht van alle voorwaarden (#2) voor deze activiteit opgenomen. Ook het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone dat van toepassing is, draagt bij aan vermindering van negatieve effecten.

Het ministerie van EZ heeft een Toegangbeperkend Besluit ex artikel 20 Nb-wet genomen (Lit. 41) met betrekking tot de Noordzeekustzone. De zegenvisserij is jaarrond niet toegestaan in de zones 1 uit dit Toegangbeperkend Besluit²⁰.

Zowel de voorwaarden uit bijlage B3.1.2 als het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone zijn nieuwe maatregelen in het kader van dit beheerplan. Hiermee worden significante effecten voorkómen en resteffecten beperkt.

Fuiken- en overige vaste vistuigvisserij

Visserij met fuiken, kubben, hoekwant, hoeklijn, kom- of kamer, ankerkuil, staande kuil en kruisnet (totebel). worden hier, vanwege de onderlinge overeenkomsten als één groep behandeld. De doelsoorten van de visserij met fuiken, kubben, hoekwant en hoeklijn zijn aal en platvis. Met fuiken wordt ook op krabben gevist. De visserij met kom en kamer, ankerkuil en staande kuil is vooral gericht op spiering en sprout. Met het kruisnet wordt aasvis of glasaal ten behoeve van onderzoek gevangen.

De visserij met fuiken kan een effect hebben op het habitatype 'permanent overstroomde zandbanken' door bijvangst en op de topper en eider door silhouetwerking (Lit. 17). De effecten van visserij met fuiken in de

²⁰ Idem als voetnoot 18.

Noordzeekustzone zijn in de Nadere effectenanalyse beoordeeld als verwaarloosbaar (Lit. 21).

Om negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen te beperken, gelden er vrijstellingsvoorwaarden. In bijlage 3 (B3.1.3) zijn de vrijstellingsvoorwaarden (#2) voor deze activiteit opgenomen. Ook het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone dat van toepassing is, draagt bij aan vermindering van negatieve effecten.

Het ministerie van EZ heeft een Toegangbeperkend Besluit ex artikel 20 Nb-wet genomen (Lit. 41) met betrekking tot de Noordzeekustzone. Visserij met fuiken en overige vaste vistuigen (als mede handlijnvisserij) is jaarrond niet toegestaan in de zones 1 uit dit Toegangbeperkend Besluit²¹.

Zowel de voorwaarden uit bijlage B3.1.3 als het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone zijn nieuwe maatregelen in het kader van dit beheerplan. Hiermee worden significante effecten voorkómen en resteffecten beperkt.

6.3.2

Recreatie

Robbentochten

Robbentochten zijn georganiseerde rondvaarten voor toeristen om naar een groep zeehonden op zandplaten te kijken. In de Noordzeekustzone gelegen belangrijke bestemmingen zijn de locaties Razende Bol (ten zuidwesten van Texel) en Engelse Hoek (ten westen van Terschelling). De rondvaartboten benaderen de locaties met rustende zeehonden dicht en liggen er meestal enige tijd stil.

Door het uitvoeren van robbentochten kan verstoring van zeehonden en vogels optreden. Om dit te voorkomen zijn voorwaarden geformuleerd.

Om verstoring van zeehonden en vogels te voorkómen zijn er voorwaarden (#8) opgesteld in de vorm van gedragsregels voor robbentochten buiten de artikel 20-gebieden. Deze voorwaarden zijn opgenomen in bijlage 3 (B3.2.1). Robbentochten binnen een artikel 20-gebied zijn - mits bepaald in het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone van het betreffende gebied - Nb-wetvergunningplichtig.

Bovengenoemde voorwaarden zijn nieuw in het kader van dit beheerplan. Hiermee worden significante effecten voorkómen en resteffecten beperkt.

Evenementen

Onder evenementen verstaan we georganiseerde activiteiten voor (breed) publiek. De evenementen kunnen grofweg worden verdeeld in waterevenementen en evenementen op de stranden.

Verstoring van kustbroedvogels kan plaatsvinden als evenementen plaatsvinden tijdens het broedseizoen in de nabijheid van broedgebieden. Dit kan onder andere leiden tot het 'mislukken' van broedsels, met negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen. Gedurende het gehele jaar kunnen evenementen nabij hoogwatervluchtplaatsen en zeehondenrustgebiedenverstoring geven van niet-broedvogels en zeehonden en daarnaast kunnen er ook vervuilende stoffen in het milieu terecht komen.

²¹ Idem als voetnoot 18.

Bestaande evenementen op de eilandstranden zijn vrijgesteld van Nb-wetvergunningplicht. Deze evenementen zijn behandeld en opgenomen in de beheerplannen van de Waddeneilanden. De bepalingen en afspraken voor de bestaande evenementen in die beheerplannen zijn onverkort ook van toepassing op dit beheerplan (Lit. 84 tot en met Lit. 88).

Nieuwe evenementen worden vrijgesteld van Nb-wetvergunningplicht als ze voldoen aan de vrijstellingsvoorwaarden die zijn opgenomen in bijlage 3 (B3.2.2) (#10). Hierdoor wordt voorkómen dat significante effecten op de instandhoudingsdoelstellingen optreden en worden resteffecten beperkt.

Deze voorwaarden vloeien gedeeltelijk voort uit reeds bestaande voorwaarden uit Nb-wetvergunningvoorschriften die worden overgenomen in dit beheerplan.

Grootschalige evenementen als de Ronde van Texel, het Oerol-festival op Terschelling en mogelijke powerboat-races, die gezien de grotere omvang en complexiteit niet passen binnen de vrijstellingsvoorwaarden van het beheerplan, blijven vergunningplichtig (categorie 3; subparagraaf 6.4.2).

Kitesurfen Razende Bol

Op de Razende Bol (zuidwestelijk gelegen van Texel) wordt het zuidelijkste deel gebruikt als 'startlocatie' voor het kitesurfen. De kitesurflocatie is weergegeven in bijlage 4 (B4.1.2, figuur B4.1a). Het kitesurfen vanaf de Razende Bol vindt daar door het jaar heen gezien incidenteel plaats. De locatie is moeilijk bereikbaar, men moet eerst het Marsdiep oversteken. De aantrekkelijkheid van deze locatie om te kitesurfen hangt sterk samen met gunstige weerscondities en de golfwerking ter plaatse. De effecten (op populatieniveau) van het kitesurfen op vogels aan en op het water en effecten op zeezoogdieren in het water zijn verwaarloosbaar tot afwezig, voornamelijk als gevolg van het relatief kleine oppervlak waarop deze activiteit plaatsvindt (Lit. 21). Ook is er een (zeer) geringe overlap in ruimte en tijd van de kitesurfactiviteiten met het vóórkomen van genoemde soorten.

Bij het kitesurfen zelf (op zee) vanaf de kitesurfspot is verstoring van broedlocaties van strandbroedvogels (dwergstern, bontbekplevier, strandplevier) door het kitesurfen niet aan de orde. De afstand ten opzichte van de daar in de regel voorkomende broedlocaties is daarvoor te groot (circa 1 kilometer). Wanneer alleen op de kitesurfspot de vlieger wordt opgelaten en van daaraf wordt gekitesurft zullen effecten op genoemde strandbroedvogels verwaarloosbaar zijn.

Om negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen te beperken, gelden er vrijstellingsvoorwaarden. In bijlage 3 (B3.2.3) zijn de vrijstellingsvoorwaarden (#11) voor deze activiteit opgenomen.

Daarnaast is het belangrijk dat de betreding van de Razende Bol door kitesurfers en overig publiek (plaatbezoek) in goede banen wordt geleid (Lit. 1). Hiertoe is reeds in 2012 een communicatietraject met betrekking tot bovengenoemde voorwaarden gestart richting deze doelgroepen. Het bredere belang van dit communicatietraject is om een draagvlak voor de bescherming van de natuurwaarden op de Razende Bol op te bouwen. Belangrijke middelen die worden ingezet zijn voorlichting en toezicht op de Razende Bol en gerichte communicatie naar de doelgroepen.

De voorwaarden uit bijlage B3.2.3 zijn nieuwe maatregelen in het kader van dit beheerplan (zie kaart 11, 'Maatregelen kustbroedvogels' en kaart 10, 'Maatregelen Noordzeekustzone'). Hiermee worden significante effecten voorkómen en resteffecten beperkt.

Kitesurfen op andere locaties dan de Razende Bol wordt beschreven onder subparagraaf 6.5.1. Alle in dit beheerplan opgenomen kitesurflocaties zijn weergegeven op luchtfoto's in bijlage 4 (figuur B4.1).

6.3.3 *Civiele werken en overige activiteiten*

Reguliere kustsuppleties basiskustlijn (onderhoud), inclusief zandtransport en –winning

Zandwinning

Het voor de kustsuppleties benodigde zand wordt gewonnen tussen de doorgetrokken -20 meter NAP-lijn en de begrenzing van de 12-mijlszone. Ieder jaar worden de locaties opnieuw bepaald waarbij het dan geldende MER een voorselectie van gebieden heeft gemaakt en beoordeeld. Een zandsuppletie vindt per locatie gemiddeld één keer per vier jaar plaats gedurende een periode variërend van enkele weken tot maanden.

Nabij Natura 2000-gebied Noordzeekustzone liggen zandwinlocaties ter hoogte van Den Helder, Texel, Vlieland, Terschelling en Ameland. Deze liggen zeewaarts van de doorgetrokken -20 meter NAP-lijn (dus buiten de Noordzeekustzone) en binnen de 12-mijlszone.

Transport

Voor het transport van het suppletiezand wordt over het algemeen vanuit economische overwegingen de kortst mogelijke vaarroute gevolgd, afhankelijk van de ligging van vaargeulen en ondieptes.

Verwachte kustsuppleties

Kustsuppleties zijn gericht op het dynamisch handhaven en onderhouden van de basiskustlijn, door het op peil houden van het zandvolume van het kustfundament ter voorkoming van erosie van de kust ('de kustlijnzorg, artikel 2.7 Waterwet').

Foto 6.3. Werkzaamheden strandsuppletie. (Foto Rijkswatestaat)

Door de basiskustlijn op zijn plek te houden worden de achterliggende functies beschermd tegen erosie. Het gaat daarbij in principe om alle functies, waaronder bijvoorbeeld: woongebieden (kustplaatsen), drinkwaterwinputten, natuur in duingebieden. De systematiek is steeds gelijk: structurele erosie tegengaan. Structurele erosie wordt vastgesteld op basis van de ligging en de trend van de momentane kustlijn ten opzichte van de basiskustlijn (zeewaarts of landwaarts ervan). Bij een overschrijding van de basiskustlijn in combinatie met een landwaartse trend wordt besloten tot een suppletie. Suppletiezand kan zowel onder water als op het strand worden aangebracht.

Een suppletie wordt ontworpen voor de verwachte erosie van circa vier tot vijf jaar. In de meeste gevallen is de situatie na vier à vijf jaar dus weer ongeveer als op het moment van suppleren ('suppletiecyclus'). Het jaarlijkse totale suppletievolume vanuit de kustlijninzorg (onderhoud) voor het gehele Nederlandse kustgebied is tot dusver gemiddeld circa 12 miljoen m³ zand (Lit. 69). Deze 12 miljoen m³ is als maximum genomen bij de toetsing voor de Noordzeekustzone (Lit. 29).

Suppletielocaties, waarbinnen de reguliere kustsuppleties (onderhoud) worden verwacht in de beheerplanperiode, zijn vermeld in tabel 6.2 en op kaart 5, 'Civiele werken en economisch gebruik'.

Tabel 6.2. Potentiële kustsuppletielocaties (onderhoud) winter 2016/2017 – winter 2022/2023.

Suppletielocatie	Paalnummers
Bergen - Camperduin	34,75 - 27,00
Camperduin - Callantsoog	27,00- 15,03
Callantsoog - Den Helder	15,03 - 1,00
Texel-Zuidwest	9,00 - 10,93
Texel-Midden	10,93 - 24,00
Texel-Noordwest	25,60 - 30,01
Vlieland-Oost (incl. Havenstrand)	45,00 - 54,80
Ameland-Noordwest	4,40 - 46,00
Ameland-Midden	11,20 - 23,00

Onderwatersuppleties hebben een effect op het habitatype 'permanent overstroomde zandbanken' wanneer schelpdierconcentraties worden bedekt met suppletiezand. Dit heeft ook mogelijk gevolgen voor de topper, eider en zwarte zee-eend, omdat deze vogelsoorten voornamelijk schelpdieren eten. Strandsuppleties kunnen de sedimentatieprocessen op de land direct beïnvloeden en daarmee een effect hebben op de habitattypen 'zilte pionierbegroeiingen' en 'schorren en zilte graslanden'. Het habitatype 'embryonale duinen' ondervindt mogelijk een effect door bedekking of vergraving of door het gebruik van te grof zand (verstuipt moeilijker). Dit laatste kan dan ook gevolgen hebben voor de habitattypen 'witte duinen', grijze duinen' en 'vochtige duinvalleien'. Daarnaast kan verstoring van de bontbekplevier, strandplevier en dwergstern optreden en kunnen nesten van deze vogels worden bedekt door het zand van de strandsuppleties.

De mogelijk negatieve effecten van het varen van zandsuppletievaartuigen kunnen zich voordoen door het verstoren van een aantal (rustende en foeragerende) vogelsoorten, te weten eider, topper en zwarte zee-eend en rustende grijze en gewone zeehonden.

Om negatieve effecten van zandwinning, zandtransport en suppleties op de instandhoudingsdoelstellingen te voorkomen of beperken, gelden er vrijstellingsvoorwaarden. In bijlage 3 (B3.3.1) zijn deze vrijstellingsvoorwaarden (#18) opgenomen. Deze vrijstellingsvoorwaarden zijn geldig voor alle suppleties die Rijkswaterstaat uitvoert in het kader van de kustlijnverzorging.

Foto 6.4. Onderwatersuppletie via 'rainbowen'. (Foto Rijkswaterstaat)

Actuele informatie over de werkelijk uit te voeren suppletieprojecten (status, planning, precieze raainummers, aanpak, uitvoeringswijze, hoeveelheden zand) vindt u op de volgende website van Rijkswaterstaat: www.rijkswaterstaat.nl (zoek op 'planning en aanpak kustonderhoud').

Voor de locatiespecifieke gegevens van suppleties die – onder de voorwaarden in het voorliggende beheerplan – zijn vrijgesteld van Nb-wetvergunningplicht wordt verwezen naar de hierboven genoemde website.

Indien bij een bepaalde suppletie in de Noordzeekustzone de maximum hoeveelheid van 12 miljoen m³ zou worden overschreden, of er zou worden afgeweken van één of meer van de in bijlage 3 (B3.3.1) genoemde vrijstellingsvoorwaarden, dan dient voor de betreffende suppletie een aanvraag voor een Nb-wetvergunning te worden ingediend bij het bevoegd gezag. Dit laatste geldt eveneens voor suppleties die Rijkswaterstaat uitvoert voor andere beleidsdoelen of in opdracht voor derden.

Baggerwerken (onderhoud), in aansluiting op baggerwerken Waddenzee

Baggerwerk in de Noordzeekustzone kan op *ad hoc*-basis worden uitgevoerd en dan meestal in de zeegaten tussen de eilanden, in aansluiting op onderhoudsbaggerwerk aan de vaargeulen in de Waddenzee. Voor een meer gedetailleerde beschrijving van deze activiteit wordt verwezen naar het Natura 2000-beheerplan Waddenzee (Lit. 83). Zie kaart 4, 'Scheepvaart, havens en baggerwerken'.

Foto 6.5. Baggeren zeegaten tussen Waddeneilanden. (Foto Rijkswaterstaat)

Baggeren heeft mogelijk een effect op de habitattypen 'permanent overstroomde zandbanken' en 'slik- en zandplaten' door veranderende sedimentatieprocessen en op schelpdieretende duikeenden en op platen foeragerende steltlopers door verstoring en bedekking van voedsel met sediment.

Om negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen te beperken, gelden er vrijstellingsvoorwaarden. Deze komen grotendeels voort uit reeds bestaande vergunningvoorschriften. In bijlage 3 (B3.3.2) zijn de vrijstellingsvoorwaarden (#19) als voorwaardenkader voor deze activiteit opgenomen. Hiermee worden significante effecten uitgesloten en resteffecten beperkt.

Het ministerie van EZ heeft een Toegangbeperkend Besluit ex artikel 20 Nb-wet genomen (Lit. 41) met betrekking tot de Noordzeekustzone. Baggerwerken zijn niet toegestaan in de zones 1, 2 en 3 van dit Besluit. Uitzondering wordt gemaakt – overeenkomstig de tekst van dit Besluit – voor baggerwerken die vallen onder de noodzakelijke uitvoering van beheer en onderhoud door of in opdracht van de overheid. De ligging van de zones 1, 2 en 3 is aangegeven op kaart 10, 'Maatregelen Noordzeekustzone'.

Nieuwe plannen of projecten op het gebied van (onderhouds)baggerwerk worden niet onder autonome ontwikkeling geschaard en dienen op mogelijke vergunningplicht Nb-wet te worden beoordeeld. Het bevoegd gezag (ministerie van EZ) bepaalt of er sprake is van een autonome ontwikkeling of van een nieuw plan of project en oordeelt of er een vergunning nodig is. Voor nieuwe baggerplannen of -projecten vormt het voorwaardenkader (B3.3.2) een toetsmoment voor zowel het bevoegd gezag als de initiatiefnemer.

Onderhoud kabels en leidingen

Het onderhoud aan kabels en leidingen betreft vooral inspectie van en onderhoud aan de diepteligging en/of de gronddekking. Kabels en leidingen dienen onder een laag sediment te liggen, maar door bodemerosie komen deze wel eens vrij te

liggen. Dit onderhoud vindt deels ad hoc en deels uit voorzorg plaats. Door de dynamiek op de zeebodem zal het geregeld nodig zijn om onderhoud te plegen, soms is er lokaal zelfs spoedeisend belang.

Van de eider en zwarte zee-eend wordt minder dan 1 procent van het leefgebied verstoord door onderhoud aan kabels en leidingen (Lit. 21). Verstoring door het onderhoud reikt tot circa 500 meter afstand van de verstoringsbron. De effecten van onderhoudswerk aan kabels en leidingen komen incidenteel en relatief lokaal voor. Er zijn voorwaarden nodig om lokale effecten en verstoringen te beperken. De ligging van de belangrijkste kabels en leidingen is weergegeven op kaart 5, 'Civiele werken en economisch gebruik'.

In bijlage 3 (B3.3.3) is een overzicht van de voorwaarden (#20) voor deze activiteit opgenomen. Daarnaast geldt dat in de zones 1, 2 en 3 volgens het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone (zie hieronder) het onderhoud aan kabels en leidingen, inclusief het uitvoeren van inspecties en surveys, jaarrond is toegestaan mits vergund op grond van de Nb-wet (zie subparagraaf 6.4.3) en bij voorkeur in de periode van 1 april tot 1 november, behoudens bij een calamiteit dan wel in andere gevallen van dringende noodzaak, dit ter beoordeling door het bevoegd gezag en onder eventueel nader voorgeschreven bepalingen.

Het ministerie van EZ heeft een Toegangbeperkend Besluit ex artikel 20 Nb-wet genomen (Lit. 41) met betrekking tot de Noordzeekustzone. In dit besluit zijn ook de hierboven omschreven toegangsbeperkingen voor de zones 1, 2, en 3 opgenomen voor onderhoud van kabels en leidingen. De ligging van de zones 1-3 is aangegeven op kaart 10, 'Maatregelen Noordzeekustzone'.

De voorwaarden zijn reeds bestaand (vergunningvoorschriften) en het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone is nieuw in het kader van dit beheerplan. Hiermee worden significante effecten voorkómen en resteffecten beperkt.

Planmatige reconstructies of vernieuwingen van (bestaande) kabels en leidingen worden beschouwd als nieuwe activiteiten die niet onder categorie 2 vallen en dus op mogelijke Nb-wetvergunningplicht dienen te worden beoordeeld. Voordat gestart wordt met een werk dient contact te worden opgenomen met het bevoegd gezag Nb-wet (provincie) om te bepalen of de activiteit wel of niet als nieuwe activiteit wordt ingedeeld.

Onderhoud oeverconstructies

Oeverconstructies vergen regelmatig onderhoud. Het betreft met name het reguliere onderhoud voor de kustverdediging aan strandhoofden, (strek)dammen, dijken en duinvoeten. Voor de werkzaamheden is de volgende indeling gemaakt:

- Onderhoud vanaf de zeezijde: damwerk met schepen, kustversteving door zandbanketten. Zandbanketten worden gevormd door het weghalen van het zand van het strand en de eerste en tweede zandbank in het water. De werkzaamheden duren meestal niet langer dan een dag per locatie;
- Onderhoud vanaf landzijde: damwerk met (groot) landmaterieel, duinversteving door het planten van helm, inspecties (met de auto).

Onderhoud aan oeverconstructies kan verstoring van vogels veroorzaken die op de constructie of in de nabijheid er van broed-, rust- of foerageren. Wanneer onderstaande voorwaarden in acht worden genomen kunnen effecten worden voorkómen.

In bijlage 3 (B3.3.4) is een overzicht van de voorwaarden (#22) voor deze activiteit opgenomen. Verstoring kan voorkomen worden als onderhoud van oevers en dergelijke in en nabij een hoogwatervluchtplaats niet uitgevoerd worden tijdens hoogwater, vooral als er een alternatieve hoogwatervluchtplaats in de directe omgeving als uitwijkmogelijkheid ontbreekt. Daarnaast dient onderhoud in/nabij broedlocaties buiten het broedseizoen uitgevoerd te worden.

De voorwaarden zijn nieuw in het kader van dit beheerplan. Hiermee worden significante effecten voorkómen en resteffecten beperkt.

Planmatige reconstructies of vernieuwingen van (bestaande) constructies worden beschouwd als nieuwe activiteiten die niet onder categorie 2 vallen en dus op mogelijke Nb-wetvergunningplicht dienen te worden beoordeeld. Voordat gestart wordt met een werk dient contact te worden opgenomen met het bevoegd gezag Nb-wet (provincie) om te bepalen of de activiteit wel of niet als nieuwe activiteit wordt ingedeeld.

Bestaande lozingen van stoffen

Onder een 'bestaande lozing' wordt verstaan een lozing die sinds de toetsing in het kader van dit beheerplan niet wijzigt wat betreft omvang en (geloosde) stoffen. Aan bestaande lozingen van stoffen worden vanuit Natura 2000 geen extra voorwaarden gesteld, mits ze voldoen aan de Waterwet en daarmee aan de KRW. Bij het verlenen van watervergunningen voor lozingen toetst de waterbeheerder aan het bestaande waterkwaliteitsbeleid (zie paragraaf 4.1). Belangrijk onderdeel hierbij is toetsing van activiteiten aan milieukwaliteitsnormen. Aan deze normen ligt een grondige ecotoxicologische analyse ten grondslag, waarbij gebruik wordt gemaakt van de best beschikbare kennis van de effecten van de stoffen op het ecosysteem en de daarin voorkomende organismen. In zijn algemeenheid biedt deze toetsing op basis van het waterkwaliteitsbeleid al een afdoende bescherming van Natura 2000-soorten en -habitattypen.

In de Nadere effectenanalyse wordt geconcludeerd dat er geen aanleiding is om te veronderstellen dat bestaande lozingen er de oorzaak van zijn dat instandhoudingsdoelstellingen niet worden bereikt. Op basis van de beschikbare kennis is beoordeeld dat in de huidige situatie er geen negatieve effecten van milieuvreemde stoffen kunnen optreden op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone.

Bestaande lozingen (peildatum Nadere effectenanalysetoetsing 2011) worden vrijgesteld van de vergunningplicht onder de voorwaarde (#24) dat degene die loost aantoonst dat de lozingen voldoen aan de bepalingen bij of krachtens de Waterwet.

Bovengenoemde voorwaarde is reeds van kracht. Hiermee worden significante effecten voorkómen en resteffecten beperkt.

Koelwaterlozing Petten

Het reactorcentrum bij Petten loost koelwater in de Noordzeekustzone. De inname van het koelwater vindt landinwaarts plaats (buiten de Noordzeekustzone). vanuit het Noord-Hollands Kanaal

Het opgewarmde water vormt een pluim, die door de getijbeweging en de wind voortdurend van grootte en richting verandert en door menging snel afkoelt. Het beïnvloede gebied is daardoor relatief gezien zeer klein ten opzichte van de gehele Noordzeekustzone. De warmtelozing kan invloed hebben op vogels van open water en het habitattype 'permanent overstroomde zandbanken'. Het habitattype kan

plaatselijk mogelijk beïnvloedt worden, maar het beïnvloede oppervlak is zeer klein ten opzichte van het gehele oppervlak binnen de hele Noordzeekustzone. Significant negatieve effecten op dit habitattype zijn dan ook niet te verwachten.

Vogels zullen te warm water zo mogelijk vermijden, zij hebben door het relatief kleine beïnvloede gebied daarvoor goed de mogelijkheid. Zij zullen hierdoor geen negatieve effecten ondervinden (Lit. 21).

Om algengroei te voorkomen wordt chloorbleekloog aan het koelwater toegevoegd. Lozing hiervan is gereguleerd via een vergunning in het kader van de Wet verontreiniging oppervlaktewater (overgegaan in de Waterwet), waarbij hoeveelheden en het toepassen van de best beschikbare technieken zijn geregeld. De geloosde concentraties blijven daarbij onder de wettelijk toegestane concentraties en een effect is dan ook niet te verwachten bij de getoetste hoeveelheden.

Onder de voorwaarde dat aangetoond dient te worden dat de inname en lozingen van koelwater bij Petten blijvend voldoen aan de bepalingen bij of krachtens de Waterwet (#25), kan deze activiteit vrijgesteld worden van de Nb-wetvergunningplicht.

Bovengenoemde vrijstellingsvoorwaarde is reeds van kracht. Hiermee worden significante effecten uitgesloten en resteffecten beperkt.

Monitoring- en onderzoeksactiviteiten (regulier)

Monitoren van biologische en niet-biologische kenmerken in het waddengebied en de Noordzee geschiedt in het kader van diverse beleidskaders. Monitoring onder gezag van het ministerie van IenM omvat de activiteiten ten behoeve van JARKUS (de JAaRijkse KUSTmetingen) en het landelijke MWTL-programma (Monitoring van de Waterstaatkundige Toestand des Lands). Ook het inventariseren van schelpdierbestanden in de Noordzeekustzone onder gezag van het ministerie van EZ wordt als huidige activiteit beschouwd aangezien ze langdurig en op structurele wijze worden uitgevoerd en getoetst.

Monitoringactiviteiten op zich omvatten een grotere opsomming aan activiteiten dan hier vermeld. Vaak betreft het projectmatige monitoring in het kader van onderzoeksprojecten. Deze vallen dan niet onder deze activiteit en moeten de Nb-wetvergunningprocedure doorlopen (zie subparagraaf 6.4.3).

Reguliere monitoring en onderzoeksactiviteiten kunnen verstoring van verschillende vogels en zeezoogdieren tot gevolg hebben.

Om negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen te beperken, gelden er vrijstellingsvoorwaarden. In bijlage 3 (B3.3.5) zijn de vrijstellingsvoorwaarden (#27) voor deze activiteit opgenomen.

Hierin zijn tevens specifieke aanvullende voorwaarden opgenomen voor reguliere monitoring door het Rijk binnen (permanent) gesloten artikel 20-gebieden. Deze voorwaarden zijn gebaseerd op reeds bestaande vergunningvoorschriften Nb-wet. Hiermee worden significant negatieve effecten van verstoring voorkómen en resteffecten zo veel mogelijk beperkt. De voorwaarden in bijlage B3.3.5 komen voort uit reeds bestaande vergunningsvoorschriften. Hiermee worden significante effecten uitgesloten en resteffecten beperkt.

Voordat gestart wordt met een nieuw onderzoek dient contact te worden opgenomen met het bevoegd gezag op grond van de Nb-wet om te kijken of de

activiteit onder reguliere monitoring en onderzoek valt of onder projectmatige monitoring en onderzoek. De laatste categorie is wel vergunningplichtig (zie subparagraaf 6.4.3).

Oefeningen incidenten- en calamiteitenbestrijding (regulier)

Wekelijks vinden er oefeningen plaats van de Koninklijke Nederlandse Reddingsmaatschappij (KNRM) door de redders en verkenningen/inspecties van het water (markeringen, ondieptes, etcetera). Deze activiteiten vinden plaats per individueel reddingstation of in samenwerking met meerdere reddingstations. Ongeveer twee keer per jaar wordt er door de Kustwacht geoefend op een specifieke noodsituatie (bijvoorbeeld oliebestrijding), meestal in groter verband.

Reguliere inspecties en oefeningen van de KNRM en Kustwacht (grond- en watergebonden inzet) kunnen verstoring van verschillende beschermde soorten tot gevolg hebben.

Om effecten te voorkómen kunnen deze activiteiten alleen uitgevoerd worden onder de in bijlage 3 (B3.3.6) genoemde vrijstellingsvoorwaarden (#29). Deze voorwaarden zijn gebaseerd op de gedragsregels van de KNRM en reeds bestaande vergunningsvoorschriften. Hiermee worden significante effecten voorkómen en resteffecten beperkt.

Niet-reguliere oefeningen en helikopterinzet blijven vergunningplichtig in het kader van de Nb-wet, zie subparagraaf 6.4.3. Ten aanzien van daadwerkelijke operationele incidenten- en calamiteitenbestrijding en SAR-reddingen is het beleid dat deze uiteraard te allen tijde doorgang moeten vinden.

Luchtvaart (laagvliegen gelimiteerde doelgroep civiele taken)

Een gelimiteerde groep van huidige vergunninghouders voor laagvliegen zijn vrijgesteld van vergunningplicht onder bepaalde voorwaarden. Het gaat daarbij om niet-militair luchtverkeer, dat bestaat uit Kustwachtvluchten en inspectievluchten voor controle van vergunningen, opsporing, calamiteiten en monitoring, waaronder tellingen van zeehonden en vogels, fotovluchten. Vliegvelen nabij de Noordzeekustzone waar zij gebruik van maken zijn Vliegveld de Kooy (Den Helder), Texel International Airport en Ameland Airport Ballum. Op Vlieland bevindt zich een helikopterhaven. Zie kaart 6, 'Militair gebruik en burgerluchtvaart'.

Laagvliegen zorgt voor verstoring van een aantal vogelsoorten, waaronder broedvogels en vogels op hoogwatervluchtplaatsen. De verstoring duurt enkele minuten en vindt incidenteel plaats en wordt als niet significant negatief beoordeeld.

Om negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen te beperken, gelden er vrijstellingsvoorwaarden, zowel algemeen als per groep (huidige vergunninghouders). In bijlage 3 (B3.3.7) zijn de vrijstellingsvoorwaarden (#36) voor deze activiteit opgenomen. Deze vrijstellingsvoorwaarden zijn alleen van toepassing op de in de bijlage genoemde organisaties. Andere initiatiefnemers zijn niet vrijgesteld van vergunningplicht en dienen contact op te nemen met het bevoegde gezag (provincie) voor deze Nb-wetvergunningplichtige activiteit.

Het ministerie van EZ heeft een Toegangbeperkend Besluit ex artikel 20 Nb-wet genomen met betrekking tot de Noordzeekustzone (Lit. 41). Hierin is voor de

burgerluchtvaart een minimale vlieghoogte bepaald van 300 meter boven de zone 1-gebieden (zie kaart 10, 'Maatregelen Noordzeekustzone').

De vrijstellingsvoorwaarden in bijlage B3.3.7 komen voort uit reeds bestaande vergunningsvoorschriften. Hiermee en met de voorwaarde uit het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone worden significante effecten uitgesloten en resteffecten beperkt.

Voor inspecties via laagvliegen gelden ook gedragsregels voor beheer, toezicht, inspectie en opsporing zie subparagraaf 6.5.2.

Militaire laagvliegactiviteiten zijn blijvend Nb-wetvergunningplichtig (zie subparagraaf 6.4.3).

Activiteiten Defensie: schietproeven vanuit schietterrein Petten

Vanuit het duin in Petten worden door het ministerie van Defensie schietproeven gehouden met mobiele installaties. Bij deze activiteiten gaat het om het beproeven en testen van wapensystemen en munitie. De schietproeven vinden plaats vanuit één locatie ('Petten KM') in zeewaartse richting. De aard van de beproevingen vraagt om een schootsruimte die op geen enkele andere schietinrichting beschikbaar is (Lit. 39). Zie kaart 6, 'Militair gebruik en burgerluchtvaart' voor de ligging van de schietzone vanuit het schietterrein Petten. De beschietingen vinden op maximaal 20 dagen plaats in de periode september tot en met mei, behoudens incidentele, extreme situaties die onverwijld beproevingen eisen.

De schietproeven hebben mogelijk versturende effecten op de dwergmeeuw, zwarte zee-eend en eider. De verstoring op de zwarte zee-eend en dwergmeeuw is verwaarloosbaar en op eider verwaarloosbaar tot klein. Eiders kunnen in situaties waarbij de Waddenzee geheel of gedeeltelijk is dichtgevroren als overlevingsstrategie (voedsel) in relatief grote aantallen uit wijken naar de Noordzeekustzone.

Om mogelijke negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstelling voor de eider te beperken, geldt er een vrijstellingsvoorwaarde. In bijlage 3 (B3.3.8) is de vrijstellingsvoorwaarde voor deze activiteit opgenomen.

De voorwaarde uit bijlage B3.3.8 is een nieuwe maatregel in het kader van dit beheerplan. Hiermee worden significante effecten voorkómen en resteffecten beperkt.

6.4

Categorie 3: vergunningplichtige activiteiten die afzonderlijk vergunningplichtig blijven

Voor activiteiten in categorie 3 vormt het beheerplan *geen* vrijstelling van de vergunningplicht. Deze activiteiten zijn (of worden) getoetst in het kader van een Nb-wetvergunningaanvraag.

De natuur en het waddengebied wordt al lange tijd op nationaal niveau beschermd door allerlei maatregelen via ruimtelijke ordening en natuurwetgeving (Nb-wet, Flora- en fauna wet). Er zijn reeds een aantal Nb-wetvergunningen verleend voor grote en kleinere activiteiten, met vergunningvoorschriften, die ervoor zorgen dat (eventuele) significante negatieve effecten van de activiteiten worden voorkomen en/of resteffecten worden beperkt. Eventuele activiteiten binnen artikel 20-gebieden zijn – indien en voor zover de toegang niet is verboden – Nb-wetvergunningplichtig indien de desbetreffende Toegangbeperkende Besluiten Noordzeekustzone dat bepalen.

Voor de volgende activiteiten vormt het beheerplan Noordzeekustzone *geen* vrijstelling van de Nb-wetvergunningplicht. Deze activiteiten zijn of worden getoetst

in het kader van een Nb-wetvergunningaanvraag. Onderstaande activiteiten zijn tevens getoetst in de Nadere effectenanalyse, zo nodig geactualiseerd en vervolgens meegenomen in de cumulatietoets. Wanneer de vergunningen aflopen maar de activiteit nog doorloopt, dient tijdig een nieuwe vergunning of vergunningverlenging aangevraagd te worden bij het bevoegde gezag voor de Nb-wet. Daarnaast moet uiteraard voor alle nieuwe initiatieven (plannen en projecten) in of rond het gebied door het bevoegd gezag worden beoordeeld of er een Nb-wetvergunning noodzakelijk is. Het bevoegd gezag zal bij zijn beoordeling van de vergunningaanvraag en bij de besluitvorming rekening houden met onder andere dit beheerplan, en meer in het bijzonder de in deze paragraaf opgenomen toetsingskaders. Het bevoegd gezag mag alleen gemotiveerd afwijken van deze kaders. Zie verder paragraaf 6.6.

In de Noordzeekustzone vallen de volgende activiteiten onder categorie 3:

Beroepsmatige visserij

- Boomkorvisserij met wekkerkettingen
- Garnalenvisserij
- Twin- of multirigvisserij (bordenvisserij)
- Schelpdiervisserij (*Spisula*- en mesheftenvisserij)

Recreatie

- Grootschalige en/of complexe evenementen

Civiele werken en overige activiteiten

- Schelpenwinning
- Onderhoud kabels en leidingen in zone 1-, 2- en 3-gebieden (van het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone)
- Diepe delfstoffenwinning (gaswinning oostelijk Ameland)
- Nieuwe lozingen van stoffen en nieuwe thermische lozingen
- Monitoring- en onderzoeksactiviteiten (projectgericht en niet-regulier)
- Oefeningen incidenten- en calamiteitenbestrijding en oefeningen Search And Rescue (waaronder inzet helikopters)
- Luchtvaart in aanvliegroutes Den Helder Airport (civiele helikoptervluchten)
- Activiteiten Defensie: militaire vliegactiviteiten (laagvliegen)

In het vervolg van deze paragraaf zijn de toetsingskaders opgenomen die specifiek voor de Noordzeekustzone gelden.

Voor een overzicht van de ten tijde van de inwerkingtreding van dit beheerplan geldende vergunningvoorschriften van activiteiten van categorie 3, wordt verwezen naar Lit. 23 (bijlage 2 van betreffende literatuurverwijzing) of de betreffende vergunning. Bij afwijkingen tussen de tekst uit het beheerplan en de vergunning is de tekst uit de vergunning te allen tijde doorslaggevend.

6.4.1

Beroepsmatige visserij

Alle in deze paragraaf beschreven visserijen zijn Nb-wetvergunningplichtig. Vanuit de respectievelijke (landelijke) Nb-wetvergunningen vinden monitoring, onderzoek en evaluaties plaats, op basis waarvan maatregelen en voorschriften - deels ook van toepassing op de Noordzeekustzone - in de loop van de uitvoeringsperiode van dit beheerplan kunnen wijzigen.

Op alle vormen van visserij zijn in ieder geval ook de generieke voorwaarden (#1, afkomstig uit de Nadere effectenanalyse) voor visserijvormen van toepassing. Deze zijn opgenomen in bijlage B2.1, waarin ook in een tabel is aangegeven welke van deze generieke voorwaarden relevant zijn voor welke visserijvorm.

Boomkorvisserij met wekkerkettingen

Boomkorvisserij op *Spisula*banken zou een negatief effect kunnen hebben op de *Spisula* en daaraan gekoppeld ook op de zwarte zee-eend en de eider. In de Noordzeekustzone zijn de (potentiële) effecten van boomkorvisserij aanzienlijk voor het habitatype 'permanent overstroomde zandbanken' vanwege de grote mate van overlap en gevoeligheid van het gebied voor bodemberoering (Lit. 17, Lit. 23).

Toetsingskader boomkorvisserij met wekkerkettingen en Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone (#3)

Het Vibeg-akkoord (Lit. 45) is een belangrijk kader voor deze visserij. Zie paragraaf 6.1 en bijlage B2.2 voor een nadere toelichting.

Het ministerie van EZ heeft een Toegangbeperkend Besluit ex artikel 20 Nb-wet genomen (Lit. 41) met betrekking tot de Noordzeekustzone. In dit besluit zijn toegangsbeperkingen voor verschillende zones opgenomen voor de boomkorvisserij met wekkerkettingen (zie ook bijlage 2.2). De ligging van de zones is te vinden op kaart 10, 'Maatregelen Noordzeekustzone'.

De boomkorvisserij met wekkerkettingen is reeds sterk afgebouwd. Met ingang van januari 2016 is deze visserij nog slechts op zeer minimaal niveau toegestaan in de Noordzeekustzone, buiten de zones 1, 2 en 3 van het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone en mits vergund op grond van de Nb-wet.²² Er zal onderzoek en monitoring plaatsvinden om de effecten van de beperking van bodemberoerende activiteiten op met name het habitatype 'permanent overstroomde zandbanken' nader te bepalen. Op grond daarvan kunnen bijstellingen plaatsvinden van het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone en het Vibeg-akkoord.

Garnalenvisserij

Garnalenvisserij heeft een negatief effect op de eider en de zwarte zee-eend door silhouetwerking. Er zijn ook negatieve (rest)effecten van garnalenvisserij op het habitatype 'permanent overstroomde zandbanken', maar de mate ervan is niet geheel duidelijk (Lit. 18, Lit. 79). De informatie in deze bronnen is verkregen op basis van aanwezige kennis en deskundigenoordeel. Er is nader (validerend) onderzoek uitgevoerd naar de gevolgen van garnalenvisserij in relatie tot bodemleefgemeenschappen en bijvangst.

Toetsingskader garnalenvisserij en Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone (#4)

Het Vibeg-akkoord en het Perspectief garnalenvisserij (Lit. 45) zijn belangrijke kaders voor deze visserij. Zie paragraaf 6.1 en bijlage B2.2 voor een nadere toelichting.

Tussen de betrokken overheden, de garnalensector en de natuurorganisaties is in 2014 door de Focusgroep 'Natuurherstel en Transitie Garnalenvisserij Waddenzee' het VisWad-convenant (met uitvoeringsprogramma) gesloten om de garnalenvisserij in het komende decennium verder te verduurzamen (Lit. 44).

²² Naar aanleiding van de uitkomsten van een nieuw Vibeg-akkoord (zie bijlage B2.2) vindt nadere besluitvorming plaats over de eventuele beëindiging van de boomkorvisserij met wekkerkettingen in de Noordzeekustzone.

Hierbij wordt stapsgewijs ingezet op verdere reductie van bijvangsten en additionele bescherming van de bodemleefgemeenschap, door technische maatregelen en/of het aanwijzen van voor de garnalenvisserij volledig of periodiek gesloten gebieden. De afspraken uit het VisWad-convenant hebben ook praktische implicaties voor de Noordzeekustzone. Ter illustratie: de garnalenvloot van de Waddenzee vist deels ook in de Noordzeekustzone met dezelfde technieken. Voor nadere informatie wordt verder verwezen naar het Ontwerp Natura 2000-beheerplan Waddenzee (Lit. 83).

Het ministerie van EZ heeft een Toegangbeperkend Besluit ex artikel 20 Nb-wet genomen (Lit. 41) met betrekking tot de Noordzeekustzone. In dit besluit zijn toegangsbeperkingen voor verschillende zones opgenomen voor de garnalenvisserij (zie ook bijlage B2.2). De ligging van de zones is te vinden op kaart 10, 'Maatregelen Noordzeekustzone'.

Er zal onderzoek en monitoring plaatsvinden om de effecten van de beperking van bodemberoerende activiteiten op met name het habitatype 'permanent overstroomde zandbanken' nader te bepalen. Op grond daarvan kunnen bijstellingen plaatsvinden van het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone, het Vibeg-akkoord en het Perspectief garnalenvisserij.

Foto 6.6. Garnalenvisser dicht onder de kust. (Foto G. Volgers)

Twin- of multirigvisserij (bordenvisserij)

Het effect van de bordenvisserij op het habitatype 'permanent overstroomde zandbanken' is onduidelijk. De bordenvisserij heeft een verwaarloosbaar effect op de eider, topper en zwarte zee-eend in de huidige situatie, bij toename van visserij-intensiteit zijn significante effecten niet uit te sluiten (Lit. 23).

Toetsingskader twin- of multirigvisserij (bordenvisserij) en Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone (#5)

Het Vibeg-akkoord is een belangrijk kader voor deze visserij. Zie paragraaf 6.1 en bijlage B2.2 voor een nadere toelichting.

Het ministerie van EZ heeft een Toegangbeperkend Besluit ex artikel 20 Nb-wet genomen (Lit. 41) met betrekking tot de Noordzeekustzone. In dit besluit zijn toegangsbeperkingen voor verschillende zones opgenomen voor de garnalenvisserij, die ook van toepassing zijn op de bordenvisserij (zie ook bijlage 2.2). De ligging van de zones is te vinden op kaart 10, 'Maatregelen Noordzeekustzone'. Er zal onderzoek en monitoring plaatsvinden om de effecten van de beperking van bodemberoerende activiteiten op met name het habitatype 'permanent overstroomde zandbanken' nader te bepalen. Op grond daarvan kunnen bijstellingen plaatsvinden van het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone en het Vibeg-akkoord.

Schelpdiervisserij (*Spisula*- en mesheftenvisserij)

De mesheftenvisserij heeft een klein effect op de kwaliteit van het habitatype 'permanent overstroomde zandbanken' door verstoring van de bodemstructuur en de structuur van soortensamenstelling en leeftijdsopbouw van de levensgemeenschappen. Het effect op de schelpdieretende eenden wordt ingeschat als verwaarloosbaar. Dit is gebaseerd op de verwaarloosbare ruimtelijke overlap, de gerichte visserij op mesheften van de grootste klassen die ongeschikt zijn voor consumptie door zee-eenden en het niet dichter benaderen van groepen vogels dan 500 meter volgens de vergunningvoorschriften (Lit. 23).

*Spisula*visserij heeft mogelijk effect op het habitatype 'permanent overstroomde zandbanken' door verstoring van de bodem. Door het wegvissen van *Spisula* wordt het voedselaanbod voor eider en zwarte zee-eend in de kustzone verminderd. Daarnaast kan er mogelijk verstoring optreden van rust door silhouetwerking voor eider, topper en zwarte zee-eend (Lit. 17).

Toetsingskader schelpdiervisserij (*Spisula*- en mesheftenvisserij) en Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone (#6)

Het Vibeg-akkoord is een belangrijk kader voor deze visserij. Zie verder paragraaf 6.1 en bijlage B2.2.

Het aantal Nb-wetvergunningen voor het vissen met vistuigen geschikt voor het vangen van schelpdieren wordt niet uitgebreid. De vergunninghouders vissen op basis van een visplan, waarin wordt aangegeven hoeveel en op welke wijze wordt gevisd.

Het ministerie van EZ heeft een Toegangbeperkend Besluit ex artikel 20 Nb-wet genomen (Lit. 41) met betrekking tot de Noordzeekustzone. In dit besluit zijn toegangsbeperkingen voor verschillende zones opgenomen voor de garnalenvisserij, die ook van toepassing zijn op de bordenvisserij (zie ook bijlage B2.2). De ligging van de zones is te vinden op kaart 10, 'Maatregelen Noordzeekustzone'. Er zal onderzoek en monitoring plaatsvinden om de effecten van de beperking van bodemberoerende activiteiten op met name het habitatype 'permanent overstroomde zandbanken' nader te bepalen. Op grond daarvan kunnen bijstellingen plaatsvinden van het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone en het Vibeg-akkoord.

6.4.2 Recreatie

Grootschalige en/of complexe evenementen

Grootschalige evenementen zoals de Ronde van Texel, het Oerol-festival op Terschelling en eventuele powerboat-races, die gezien de grotere omvang en

complexiteit niet passen binnen de vrijstellingsvoorwaarden van het beheerplan, blijven Nb-wetvergunningplichtig.

Door evenementen in het broedseizoen in de nabijheid van broedgebieden van kustbroedvogels en gedurende het gehele jaar bij hoogwatervluchtplaatsen kunnen vogels verstoord worden. Dit kan onder andere leiden tot het 'mislukken' van een broedsel. Door evenementen kan ook verstoring optreden van niet-broedvogels en zeehonden en kunnen schadelijke stoffen in het milieu terecht komen.

Toetsingskader grootschalige en/of complexe evenementen (#9)

Deze activiteiten zijn Nb-wetvergunningplichtig. De initiatiefnemers voor deze evenementen moeten bij het bevoegd gezag ten minste drie maanden van te voren een Nb-wetvergunningaanvraag indienen, voorzien van een plan waarin aard, omvang en timing van de activiteiten uiteengezet worden.

6.4.3

Civiele werken en overige activiteiten

Schelpenwinning

Schelpenwinning in de Noordzeekustzone vindt plaats in drie buitendelta's. Zie kaart 5, 'Civiele werken en economisch gebruik'. De schelpen die gewonnen worden, bestaan uit fossiele schelpen van bijvoorbeeld kokkels, mosselen, nonnetjes en gapers. In de Noordzee wordt gebruik gemaakt van sleepzuigers. De door natuurlijke processen vrijgekomen hoge dichtheden schelpen worden gewonnen.

Door bodemberoering wordt het habitatype 'permanent overstroomde zandbanken' aangetast en kan vertroebeling optreden. De aantasting van de zandbanken is lokaal en tijdelijk en vindt plaats over een gering oppervlakte. Visetende broedvogels en niet-broedvogels zoals sterns kunnen tijdens foerageren verstoord worden (Lit. 23).

Toetsingskader schelpenwinning en Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone (#31)

Deze activiteit is Nb-wetvergunningplichtig.

Schelpenwinning is toegestaan in de zeegaten ter hoogte van het Marsdiep, het Vlie en het Friese Zeegat, zoals bedoeld in de Beleidsregels Ontgroningen in Rijkswateren (Lit. 70). Het quotum wordt bepaald op basis van de netto natuurlijke aanwas van schelpen in de Waddenzee. Hiervan mag maximaal 50 procent worden gewonnen in de Waddenzee, de rest in de delta's van de zeegaten in de Noordzeekustzone. Het winnen van schelpen vindt alleen plaats in diepere geulen, beneden 5 meter NAP. Winning is niet toegestaan op minder dan 1500 meter afstand van werp-, rust- en zooggebieden van zeehonden, binnen een afstand van 500 meter van vogelconcentraties en binnen 100 meter van gebieden waar zich levende schelpenbanken bevinden.

Het ministerie van EZ heeft een Toegangbeperkend Besluit ex artikel 20 Nb-wet genomen (Lit. 41) met betrekking tot de Noordzeekustzone. Op grond van dit besluit is schelpenwinning verboden in zones 1. Zie ook bijlage B2.2. De ligging van de zones is te vinden op kaart 5, 'Civiele werken en economisch gebruik'.

Onderhoud kabels en leidingen in zone 1-, 2- en 3-gebieden (van het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone)

Op grond van het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone (Lit. 41) is het onderhoud van kabels en leidingen (inclusief inspecties en surveys) jaarrond alleen toegestaan mits vergund op grond van de Nb-wet. In de periode van 1 november

tot 1 april is het onderhoud aan kabels en leidingen alleen toegestaan in geval van een calamiteit dan wel in andere gevallen van dringende noodzaak, dit ter beoordeling vooraf door het ministerie van EZ en onder eventuele nader voorgeschreven bepalingen.

Diepe delfstoffenwinning (gaswinning oostelijk Ameland)

De gaswinning van de NAM op en noordoostelijk van Ameland kan bodemdaling tot gevolg hebben. Het habitatype 'vochtige duinvalleien' op Ameland raakt als gevolg van bodemdaling frequenter met zeewater overspoeld en ondervindt hierdoor een gering, maar niet significant negatief effect. Zie kaart 5, 'Civiele werken en economisch gebruik' voor de locaties van de gaswinning.

Deze activiteit is sinds 2013 Nb-wetvergund. Er is geen specifiek toetsingskader voor de gaswinning in dit beheerplan opgenomen. Eventuele toekomstige uitbreidingen van gaswinning zijn eveneens vergunningplichtig. Het is aan het bevoegd gezag (ministerie van EZ) hoe deze activiteit wordt vergund.

Met de gestelde voorschriften in de Nb-wetvergunning (onder andere het 'hand aan de kraan'-principe) mag verwacht worden dat noemenswaardige effecten niet zullen plaatsvinden of in ieder geval op tijd worden onderkend en hersteld dan wel gestopt, om verdere schade te voorkomen. Naast de natuurlijke sedimentatie zullen ook (extra) zandsuppleties in de Noordzeekustzone bijdragen aan het opvangen van de bodemdaling.

Nadere informatie is te vinden in het Natura 2000-beheerplan Waddenzee (Lit. 83, de paragrafen 7.3 en 7.4).

Toetsingskader nieuwe lozingen van stoffen en nieuwe thermische lozingen

Voor nieuwe lozingen dient nagegaan te worden of ze behalve aan de Waterwet ook voldoen aan de Nb-wet (Natura 2000).

Nieuwe lozingen van stoffen

Het uitgangspunt is dat nieuwe lozingen of uitbreidingen van bestaande lozingen niet zijn vrijgesteld van Nb-vergunningplicht. Deze lozingen kunnen vergunningplichtig zijn in het kader van de Nb-wet wanneer deze lozingen de kwaliteit van de natuurlijke habitattypen en de leefgebieden van de soorten in een Natura 2000-gebied kunnen verslechteren of een significant verstorend effect kunnen hebben op soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

Bij het verlenen van lozingsvergunningen voor nieuwe lozingen toetst de waterbeheerder aan het in paragraaf 4.1 beschreven waterkwaliteitsbeleid. Belangrijk onderdeel hierbij is de toetsing van lozingen aan milieukwaliteitsnormen (Bkmw). Aan deze normen ligt een grondige ecotoxicologische analyse ten grondslag, waarbij gebruik wordt gemaakt van de best beschikbare kennis van de effecten van de stoffen op het ecosysteem en de daarin voorkomende organismen. In zijn algemeenheid biedt deze toetsing op basis van het waterkwaliteitsbeleid een goede algemene bescherming van Natura 2000-soorten en -gebieden. De eisen vanuit de Nb-wet zijn daarmee voor een groot deel afgedekt. In dit beheerplan zijn met het oog op de voorkomende soorten en habitattypen geen strengere waterkwaliteitsnormen voor de Natura 2000-gebieden gesteld.

Locatiespecifiek kunnen Natura 2000-soorten en -habitattypen strengere eisen stellen aan de waterkwaliteit als gevolg van de ligging in of nabij de mengzone. De mengzone is een zone in de directe omgeving van het lozingspunt waarbinnen de milieukwaliteitsnormen mogen worden overschreden (zie Handboek Immissietoets hoofdstuk 3, Lit. 55). In het toetsingsproces voor de verlening van een Nb-

wetvergunning moet er dan dus door het bevoegd gezag voor de Nb-wet gecontroleerd worden of dergelijke soorten en habitattypen aanwezig zijn.

Nieuwe lozingen dienen te worden beoordeeld op hun locatiespecifieke effecten, zodat in de af te geven vergunning op grond van de Nb-wet gewaarborgd kan worden dat hierdoor geen significant negatief effect op het relevante Natura 2000-gebied ontstaat en het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar wordt gebracht.

Het toetsingskader (Bkmw) gaat ervan uit dat het beschermingsniveau op grond van het bestaande waterkwaliteitsbeleid bij toetsing van de watervergunning (overeenkomstig het Handboek Immissietoets) voldoende is om een Natura 2000-gebied in algemene zin afdoende te beschermen, tenzij bekend is dat er een soort of habitat aanwezig is die gevoelig is voor verontreiniging afkomstig uit puntlozingen. In dat geval moet onderzocht worden wat de kritische waarde van de relevante stoffen is voor de gevoelige soort of habitat. Is deze kritische waarde lager dan de norm waaraan op grond van het waterkwaliteitsbeleid getoetst wordt, dan kan een lozing mogelijk significant versturende effecten hebben.

Dit betekent dat het om nieuwe lozingen te kunnen vergunnen vereist is op voorhand na te gaan of er in de relevante Natura 2000-gebieden gevoelige soorten of habitattypen aanwezig zijn. Als er geen gevoelige soorten of habitattypen aanwezig zijn, dan is het voor de bescherming van het Natura 2000-gebied voldoende indien voldaan wordt aan de eisen van het bestaande waterkwaliteitsbeleid en kunnen nieuwe lozingen op deze voorwaarde worden vergund op grond van de Nb-wet. Indien er wel gevoelige soorten of habitattypen aanwezig zijn, moeten voor de relevante stoffen kritische waarden worden bepaald. Indien deze lager zijn dan de gangbare norm of doelstelling uit het reguliere waterkwaliteitsbeleid, dan dienen deze door het bevoegd gezag te worden gebruikt bij de toetsing en de beslissing over de aangevraagde Nb-wetvergunning. Nieuwe lozingen kunnen in dat geval worden vergund op grond van de Nb-wet, op voorwaarde dat het oppervlaktewater in het Natura 2000-gebied aan de kritische waarde blijft voldoen.

Effecten van allerlei andere activiteiten die gemoeid kunnen zijn met nieuwe lozingen, zoals de bouw van objecten, emissies van stoffen naar de lucht of het veroorzaken van geluidhinder, worden niet in dit toetsingskader beschreven maar dienen wel bij vergunningverlening te worden betrokken.

Nieuwe thermische lozingen

Warmte behoort tot de groep van 'overige stoffen' of overige verontreinigingen, waarvoor de waterkwaliteitsaanpak van toepassing is. Als algemene beleidslijn voor de waterkwaliteitsaanpak geldt dat door de emissie van dergelijke stoffen de waterkwaliteit niet significant mag verslechteren. De eventueel toe te passen technieken zijn dan ook afhankelijk van de toelaatbare belasting van het betreffende oppervlaktewater. Dit kan variëren van geen tot zeer stringente maatregelen.

Nota beoordelingssystematiek warmtelozingen

Uitgangspunt voor de beoordeling van onttrekking koelwater:

- Het oppervlaktewater mag met maximaal 3 °C worden opgewarmd door koelwaterlozing tot maximaal 28 °C;

- Mengzones die worden begrensd door de 30 °C-grens mogen niet te groot worden en kritische functies als drinkwater of waardevolle natuur moet buiten de mengzone liggen.

Activiteiten die de kwaliteit van de natuurlijke habitattypen en de leefgebieden van de soorten in een Natura 2000-gebied verslechteren of een significant versturend effect hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen zijn vergunningplichtig op grond van de Nb-wet. Onder de vergunningplichtige activiteiten vallen nieuwe warmtelozingen. Bekende warmtelozingen in en rond de Natura 2000-gebieden zijn individueel getoetst als onderdeel van de zogenoemde Nadere effectenanalyse (Lit. 21).

In het kader van de vergunningplicht zal specifiek onderzoek moeten worden gedaan naar de effecten van de warmtelozingen op de in het Natura 2000-gebied voorkomende soorten en habitattypen. Dit onderzoek kan verder strekken dan de in het kader van het waterkwaliteitsbeleid gehanteerde beoordelingssystematiek. Bij de thermische effecten is onderscheid te maken naar lokale effecten nabij het lozingspunt en meer regionale effecten op watersysteemniveau. Ten aanzien van warmtelozingen op het oppervlaktewater kan ten aanzien van Natura 2000-gebieden niet generiek gesteld worden dat wanneer die lozingen voldoen aan de waterkwaliteitsnorm voor watertemperatuur en dus een Watervergunning hebben, ze automatisch ook Natura 2000-proof zijn. Evenmin kan worden gesteld dat een nieuwe aanvraag voor warmtelozing, die niet voldoet aan de waterkwaliteitsnorm en dus zou leiden tot een grotere toename van de watertemperatuur dan de Waterwet toestaat, daarmee ook een probleem zou vormen voor Natura 2000. De mogelijke effecten van warmtelozingen op soorten of habitattypen met instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000 zijn sterk lokaal bepaald en niet af te leiden van de watertemperatuur van het waterlichaam in zijn totaliteit. Een warmtelozing op een plek in een groot waterlichaam kan, ook wanneer het lokaal om een flinke temperatuurstijging gaat, acceptabel zijn voor Natura 2000, als er op die bewuste plek in het waterlichaam geen sprake is van de aanwezigheid van voor watertemperatuur gevoelige soorten of habitattypen. Omgekeerd kan een qua temperatuurstijging veel minder grote warmtelozing op een relatief geïsoleerd deel van het als Natura 2000 aangemerkte waterlichaam lokaal wel (potentieel) aanwezige natuurdoelen met een grote gevoeligheid voor watertemperatuur frustreren.

Monitoring- en onderzoeksactiviteiten (projectgericht en niet-regulier)

Hierbij gaat het om verschillende vormen van projectgerichte monitoring zoals (wetenschappelijke) ecologische onderzoeken, monitoring van schelpdier- en visbestanden, vangen en zenderen van zeehonden.

Monitoring- en onderzoeksactiviteiten kunnen verstoring van verschillende vogels en zeezoogdieren tot gevolg hebben.

Toetsingskader monitoring- en onderzoeksactiviteiten (projectgericht, niet-regulier) (#28)

Deze activiteiten zijn Nb-wetvergunningplichtig. Er is geen apart toetsingskader voor deze activiteit. Het is aan het bevoegd gezag of en zo ja, onder welke voorschriften deze activiteit wordt vergund.

Oefeningen incidenten- en calamiteitenbestrijding en oefeningen Search And Rescue (waaronder inzet helikopters)

Grootschalige oefeningen voor incidenten- en calamiteitenbestrijding worden uitgevoerd onder regie van en/of door de Kustwacht. Bij civiele Search And Rescue (SAR) gaat het om de opsporing en redding van in nood verkerende bemanningen en passagiers van vliegtuigen, schepen en installaties voor olie- en gaswinning. De oefeningen voor SAR-activiteiten worden uitgevoerd met vliegende en varende eenheden van de Kustwacht.

Al deze grootschalige oefeningen zijn vergunningplichtig, de noodacties zelf uiteraard niet ('nood breekt wet').

Oefeningen voor incidenten- en calamiteitenbestrijding en SAR kunnen verstoring van verschillende vogels en zeezoogdieren tot gevolg hebben.

Toetsingskader incidenten- en calamiteitenbestrijding en Search And Rescue (waaronder inzet helikopters) (#30)

Deze activiteit is Nb-wetvergunningplichtig. SAR-oefeningen met helikopters voor het redden van drenkelingen ('hoisten') door de Kustwacht en de Marine mogen niet plaatsvinden boven de Razende Bol en het zeegebied tot een afstand van 1000 meter rond de Razende Bol.

Foto 6.7. 'Hoisten' door een SAR heli. (Foto ministerie van Defensie)

Specifiek voor de militaire helikopters zal het hoisten nader worden getoetst in het kader van de Nb-wetvergunning voor de militaire (laag)vliegactiviteiten (zie hieronder onder 'Activiteiten Defensie: militaire vliegactiviteiten'). De uitkomst van die toetsing en het oordeel van het bevoegd gezag (ministerie van EZ) is uiteindelijk leidend voor de uiteindelijk aan te houden voorschriften, zoals een al of niet grotere afstand tot de Razende Bol.

Luchtvaart in aanvliegroutes Den Helder Airport (civiele helikoptervluchten)

Het betreft hier beroepsluchtvaart, met name civiele helikoptervluchten van en naar platformen op de Noordzee, die gebruikmaken van aanvliegroutes van en naar Den Helder Airport. Zie kaart 6, 'Militair gebruik en burgerluchtvaart'. De activiteit vindt voornamelijk overdag plaats.

Deze luchtvaart kan verstoring van verschillende vogels en zeehonden tot gevolg hebben.

Toetsingskader luchtvaart in aanvliegroutes Den Helder Airport (#37)

Deze activiteit is Nb-wetvergunningplichtig. Er is geen apart toetsingskader voor deze activiteit. Het is aan het bevoegd gezag onder welke voorschriften deze activiteit wordt vergund. Deze voorschriften in de Nb-wetvergunning houden onder meer in:

- Ten zuiden van Den Helder: minimale vlieghoogte van 300 meter voor vertrekkende toestellen;
- Boven de Razende Bol: minimale vlieghoogte van 500 meter voor binnenkomende en 700 meter voor vertrekkende toestellen;
- Voor militaire vliegbewegingen vanaf de Kooy wordt boven de Razende Bol een minimum vlieghoogte van 300 meter in acht genomen. Deze activiteit zal nader worden getoetst in het kader van de Nb-wetvergunning voor de militaire (laag)vliegactiviteiten. De uitkomst van die toetsing en het oordeel van het bevoegd gezag (ministerie van EZ) is uiteindelijk leidend voor de aan te houden voorschriften, zoals een al of niet hogere minimum vlieghoogte.

Activiteiten Defensie: militaire vliegactiviteiten (laagvliegen)

Het militaire laagvliegen is in aard, omvang, intensiteit, plaats en duur van een andere orde dan laagvliegen door burgerluchtvaart. Zo worden de vliegactiviteiten veel herhaald op dezelfde plaats en gaat dit gepaard met hoge snelheden en veel geluidproductie. Militaire vliegactiviteiten hebben een gebiedsoverstijgend karakter. Er zijn om die reden landelijk twee Nb-wetvergunningen voor militaire vliegactiviteiten in procedure, respectievelijk in voorbereiding, te weten voor helikopters en voor (andere) vliegtuigen (incl. aanvliegen, schieten en het gebruik van explosieve bommen op de schietrange de Vliehors) (#39). Hierdoor kunnen te nemen maatregelen ook gebiedsoverstijgend genomen worden. In overleg met bevoegd gezag Nb-wet is besloten militaire vliegactiviteiten in de Noordzeekustzone Nb-wetvergunningplichtig te houden.

6.5

Categorie 4: niet-Nb-wetvergunningplichtige activiteiten, wel mitigatie vereist

De activiteiten die niet-Nb-wetvergunningplichtig zijn, maar die mogelijk wél effecten hebben, vallen onder categorie 4. Voor deze activiteiten geldt dat er mitigerende maatregelen vereist zijn.

In de Noordzeekustzone vallen de volgende activiteiten onder categorie 4:

Recreatie

- Waterrecreatie algemeen
- Recreatievaart (inclusief zeekajakken, charters toervaart)
- Kitesurfen algemeen
- Strandrecreatie en recreatief strandrijden met auto's
- Betreding van (hooggelegen) zandplaten
- Zeehengelen (recreatief, inclusief charters en beroepsmatig)
- Recreatieve staandwantvisserij

Civiele werken en overige activiteiten

- Scheepvaart (beroepsvaart en scheepvaart overheden)
- Activiteiten voor beheer, toezicht, inspectie en opsporing
- Strandbeheer algemeen (inclusief algemeen beheer Razende Bol)
- Burgerluchtvaart algemeen
- Activiteiten Defensie: schietoefeningen vanuit Den Helder (Fort Erfprins)
- Activiteiten Defensie: overige activiteiten (water en land)

6.5.1

Recreatie

Waterrecreatie algemeen

Voor alle vormen van waterrecreatie zijn tijdens het beheerplanproces – in samenspraak met betrokken partijen - gedragsregels (#7) opgesteld in de vorm van een 'gedragscode waterrecreatie'. Deze gedragscode waterrecreatie is als volgt:

1. Laat vogels met rust. Vermijd vooral verstoring van rustende, foeragerende en broedende vogels, alsmede vogels met jongen. Ontzie grote concentraties vogels op het wad en mijd verstoring van broedplaatsen en hoogwatervluchtplaatsen. Houd ook uw hond daar uit de buurt en in elk geval aan de lijn;
2. Laat zeehonden met rust. Blijf op afstand van zeehonden die rusten op platen, in het bijzonder wanneer ze daar met jongen zijn. Houd ook uw hond daar ver uit de buurt en in elk geval aan de lijn;
3. Vermijd het produceren van hard geluid en gebruik geen onnodig felle verlichting;
4. Laat geen afval/vervuiling achter in het gebied.

Een vanzelfsprekende, maar wel belangrijke toevoeging hierbij is: respecteer de aanwijzingen van de lokale (natuur-)terreinbeheerders.

Foto 6.8. Rustende zeehonden op de Engelse Hoek. (Foto Hans Lammers)

Deze gedragsregels zijn ontleend aan de 'Erecode voor wadliefhebbers' (zie bijlage 4, B4.1.7). De erecode wordt ondersteund door alle betrokken organisaties uit de recreatiesector, natuurorganisaties en overheden. De partijen zullen ook de in het kader van dit beheerplan opgestelde samenvattende gedragsregels uitdragen naar hun achterban en toepassen.

Wanneer wordt een zeehond verstoord?

Als indicatie van verstoring van de zeehonden gelden de volgende vuistregels:

1. de kop omhoog richten en de bron van onrust proberen te lokaliseren;
2. zich naar de waterkant keren en er naartoe schuifelen;
3. te water gaan.

Punt 1 wordt als indicatie gezien dat men te dicht bij de groep komt.

Punt 2 wordt als verstoring gezien in de zin van het gestelde en moet zeker worden voorkómen.

Punt 3 het te water gaan van de zeehonden, wordt beschouwd als een ernstige verstoring. Vooral de aanwezigheid van een zeehond met een jong dient tot grote voorzichtigheid te leiden en het aanhouden van grotere afstand.

Recreatievaart (inclusief zeekajakken, charters toervaart)

Recreatieschepen in de Noordzeekustzone varen voornamelijk verspreid buiten de belangrijke scheepvaartroutes, die lopen langs de kust van Noord-Holland, Texel en Vlieland. De pleziervaart in de Noordzeekustzone van en naar de Waddenzee volgt de betonde routes tussen de eilanden en tussen Texel en Den Helder.

Recreatievaart zorgt door geluid en silhouetwerking voor verstoring van op open water foeragerende vogels en zeehonden. Het snelvaren in de nabijheid van droog liggende platen kan lokaal een aandachtspunt zijn in verband met de verstoring van rustende zeehonden of vogels (hoogwatervluchtplaatsen).

Wanneer men zich aan de gedragsregels houdt en er mitigerende maatregelen worden genomen kunnen effecten worden uitgesloten.

Mitigerende maatregelen recreatievaart (inclusief zeekajakken, charters toervaart)(#13)

De gedragsregels Waterrecreatie algemeen (zie bijlage 4.1.7) zijn van toepassing. In bijlage 4 (B4.1.1) is een overzicht van de mitigerende maatregelen voor deze activiteit opgenomen.

Het ministerie van EZ heeft een Toegangbeperkend Besluit ex artikel 20 Nb-wet genomen met betrekking tot de Noordzeekustzone (Lit. 41). Hierin is voor scheepvaart (doorvaart, waaronder recreatievaart, inclusief ankeren) bepaald dat het niet is toegestaan aanwezige groepen vogels (100 exemplaren of meer) te benaderen in de zones 1 van dit Besluit, binnen een afstand van minimaal 1.500 meter in de periode van 1 november tot 1 april. Voor verdere details wordt verwezen naar bijlage B4.1.1. Zie kaart 10 ('Maatregelen Noordzeekustzone') voor de ligging van de zone 1-gebieden.

Het zone 1-gebied voor Bergen zal specifiek worden gemonitord op de aanwezigheid van zee-eenden en de eventuele verstoring door vaarbewegingen. Deze maatregel is bedoeld om vinger aan de pols te houden vanwege de jaarrond openstelling (alleen voor doorvaart) van dit zone 1-gebied.

De mitigerende maatregelen en het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone zijn nieuw in het kader van dit beheerplan. Samen met de overige (deels) reeds bestaande maatregelen worden significante effecten voorkómen en resteffecten beperkt.

Kitesurfen algemeen

Kitesurfen is verwant aan windsurfen, maar in plaats van een plankzeil wordt er voor de voortbeweging gebruik gemaakt van een grote vlieger. Het kitesurfen geschiedt voornamelijk op open ondiep water en vindt in principe jaarrond plaats, met een piek in voorjaar en zomer.

Het kitesurfen kan leiden tot lokale verstoring van vogels. Echter, op de schaal van de Noordzeekustzone is het oppervlak van de kitesurflocaties beperkt en is er bovendien geringe overlap (gebied en tijd) met het vóórkomen van vogels. Zolang de activiteit alleen beoefend wordt op de daartoe aangewezen plaatsen zijn negatieve effecten verwaarloosbaar tot klein en afdoende gemitigeerd.

Kitesurfen op de Razende Bol is toegerekend onder categorie 2 en beschreven onder subparagraaf 6.3.2.

Mitigerende maatregelen kitesurfen algemeen (#12)

De gedragsregels Waterrecreatie algemeen (zie bijlage 4.1.7) zijn van toepassing. In bijlage 4 (B4.1.2) is een overzicht van de mitigerende maatregelen voor deze activiteit opgenomen. Kitesurfen kan op bepaalde locaties plaatsvinden, volgens de APV van de betreffende gemeente en andere lokale bepalingen. De locaties aan de vastelandskust van Noord-Holland zijn opgenomen in bijlage 4 (B4.1.2, figuur B4.1). Alle locaties in de Noordzeekustzone, inclusief die op de Waddeneilanden zijn indicatief aangegeven op kaart 2, 'Recreatie'. Voor de precieze locaties op de Waddeneilanden en de daar geldende specifieke voorwaarden en bepalingen wordt verwezen naar de desbetreffende beheerplannen van de Waddeneilanden (Lit. 84 tot en met Lit. 88). Deze voorwaarden en bepalingen zijn onverkort ook van toepassing op dit beheerplan.

De zonering van kitesurfen is een bestaande maatregel, hiermee worden significante effecten voorkomen en resteffecten beperkt.

Strandrecreatie en recreatief strandrijden met auto's

Onder recreatie op stranden en strandvlaktes valt zonnen, zwemmen, wandelen, sporten, vliegeren en overig recreatief gebruik zoals activiteiten bij een strandpaviljoen en surfen. Surfen is toegestaan voor de kust van de Waddeneilanden, Den Helder, Julianadorp, Groote Keeten, Callantsoog, Petten, Camperduin. Het strandrijden met auto's op de Waddeneilanden gebeurt in recreatieve zin en daarnaast bij het strandjutten.

Voor een gedetailleerde beschrijving van activiteiten op de stranden van de Waddeneilanden wordt verwezen naar de beheerplannen van de desbetreffende eilanden (Lit. 84 tot en met Lit. 88).

Strandrecreatie en strandrijden in en in de directe nabijheid van (potentiële) broedgebieden van strandbroedvogels kunnen tijdens het broedseizoen voor verstoring zorgen. Voor de huidige locaties van broedkolonies wordt verwezen naar kaart 8, 'Kolonies broedvogels en sterns'.

Wanneer onderstaande mitigerende maatregelen worden uitgevoerd kunnen effecten op strandbroedvogels worden voorkómen.

Foto 6.9. Strandrecreatie. (Foto Loes de Jong)

Mitigerende maatregelen strandrecreatie en recreatief strandrijden met auto's (#14)

De maatregelen bestaan uit het (zonodig preventief) afsluiten van (potentiële) broedgebieden van strandbroedvogels op delen van de stranden en strandvlaktes van de Waddeneilanden. Daarnaast zal monitoring van strandrijden plaatsvinden op delen van de stranden van de eilanden. Dit geldt met name voor de eilanden Terschelling en Ameland. Door middel van deze monitoring wordt de vinger aan de pols gehouden van het strandrijden. Indien er effecten zijn, wordt een nadere zonering voor het strandrijden (al dan niet met behulp van een routing) ingesteld, teneinde verstoring te voorkomen.

Een overzicht van de mitigerende maatregelen staat kort in bijlage 4 (B4.1.3). De maatregelen zijn indicatief aangegeven in kaart 10, 'Maatregelen Noordzeekustzone' en kaart 11, 'Maatregelen kustbroedvogels'. Voor een gedetailleerde beschrijving van de locaties, de wijze van afsluiting, de wijze van monitoring, alsmede de in te stellen zonering of aan te houden routing bij het strandrijden, wordt verwezen naar de Natura 2000-beheerplannen van de desbetreffende Waddeneilanden (Lit. 84 tot en met Lit. 88). Deze maatregelen met bijbehorende voorwaarden zijn onverkort ook van toepassing op dit beheerplan.

Het (zonodig preventief) afsluiten van broedgebieden is een bestaande maatregel op Vlieland, Ameland (Groene strand), Schiermonnikoog (noordwestpunt en het strand ten oosten van paal 10) en is een nieuwe maatregel op Texel, Terschelling (Noordsvaarder, Boschplaat) en Ameland (Hon) in het kader van dit beheerplan. Zie kaart 10, 'Maatregelen Noordzeekustzone' en kaart 11, 'Maatregelen kustbroedvogels'. Het monitoren van strandrijden en het zonodig instellen van een nadere zonering of routing voor het strandrijden is een nieuwe maatregel op Terschelling en Ameland. Met deze mitigerende maatregelen worden significant negatieve effecten voorkómen en resteffecten beperkt.

Er geldt een gemeentelijke zonering op stranden (badzones, zones vrije recreatie, zones extreme sporten). Voor alle stranden geldt dat aan de APV en/of lokale bepalingen (ook van andere beheerders) moet worden voldaan.

Betreding van (hooggelegen) zandplaten

De betreding van zandplaten, in het bijzonder de Razende Bol ten zuidwesten van Texel, kan verstoring veroorzaken van vogels, die de platen gebruiken als broedlocatie of hoogwatervluchtplaats en van zeehonden. Zie ook bijgaand tekstkader.

In het zomerseizoen zijn er ook zeekanovaarders die zandplaten zoals de Razende Bol gebruiken voor een kort verblijf of om er te 'overtijen'. Dit overtijen kan één of soms zelfs twee tijen in beslag nemen.

Het betreden van zandplaten in en in de directe nabijheid van (potentiele) broedgebieden van strandbroedvogels kan tijdens het broedseizoen voor verstoring zorgen. Ook elders op de platen kunnen rustende of foeragerende vogels, die van de platen afhankelijk zijn als hoogwatervluchtplaats, worden verstoord. Jaarrond kunnen ook rustende zeehonden worden verstoord.

Wanneer onderstaande mitigerende maatregelen worden uitgevoerd kunnen effecten op strandbroedvogels en zeehonden worden voorkómen.

Mitigerende maatregelen betreding van (hooggelegen) zandplaten (#15)

De gedragsregels Waterrecreatie algemeen (zie bijlage 4.1.7) zijn van toepassing. In bijlage 4 (B4.1.4) is een overzicht van de mitigerende maatregelen voor deze activiteit opgenomen. De maatregelen zijn toegespitst op de situatie van de Razende Bol, maar kunnen ook op andere zandplaten van toepassing zijn.

Er zullen broedgebieden (zo nodig preventief) worden afgesloten in de broedtijd van strandbroedvogels, al of niet in combinatie met zeehondenrustgebieden. Zie kaart 10, 'Maatregelen Noordzeekustzone' en kaart 11, 'Maatregelen kustbroedvogels'. Op Rottumerplaat en Razende Bol zijn reeds artikel 20-gebieden ingesteld op de hele plaat, respectievelijk op een gedeelte van de plaat, om verstoring van rustende vogels en zeehonden te voorkomen.

Op de Razende Bol vindt monitoring plaats van de intensiteit van het recreatief plaatgebruik, als vinger aan de pols voor het verstoringsrisico van plaatbezoekers voor broedvogels en zeehonden.

Daarnaast is het belangrijk dat de betreding van de Razende Bol door kitesurfers en overig publiek op en rond de plaat in goede banen wordt geleid. Hiertoe is reeds in 2012 een communicatietraject met betrekking tot bovengenoemde voorwaarden gestart richting deze doelgroepen. Het bredere belang van dit communicatietraject is om draagvlak voor de bescherming van de natuurwaarden op de Razende Bol op te bouwen. Belangrijke middelen die worden ingezet zijn voorlichting en toezicht op de Razende Bol en gerichte communicatie naar de doelgroepen.

Deze mitigerende maatregelen zijn deels reeds bestaand en deels aanvullend in het kader van dit beheerplan. Hiermee worden significant negatieve effecten voorkómen en resteffecten beperkt.

Sinds 2012 wordt de mogelijkheid tot bivakking bij jachthavens op de bewoonde Waddeneilanden verbeterd, waardoor de behoefte om te overnachten op de zandplaten mogelijk vermindert.

Uitgelicht: pilot Razende Bol

De Razende Bol is een grote zandplaat in de Noordzee, in de buitendelta van het Marsdiep ten zuidwesten van Texel. De plaat ligt doorgaans droog en alleen bij extreme omstandigheden stroomt de zee er overheen.

De Razende Bol is van groot belang voor vogels: als broedlocatie voor strandbroeders (dwergstern, bontbekplevier, strandplevier) en als hoogwatervluchtplaats (vele vogels, bijvoorbeeld aalscholver, kanoet, scholekster). De plaat is verder van betekenis als rustplaats voor de gewone en grijze zeehond en als werpplaats voor de grijze zeehond (Lit. 14).

De Razende Bol is vooral op mooie zomerse dagen in trek als dagbestemming voor recreanten. Met voornamelijk motorbootjes of zeilend varen ze daar naartoe van uit Den Helder of Texel. Op topdagen kan het er druk zijn, vooral aan de zuidkant. Vanaf de zuidzijde wordt ook gekitesurfd (zie paragraaf 6.3).

Om de rust voor vogels en zeehonden te waarborgen is het noordelijk deel van het voorjaar tot de herfst niet toegankelijk voor publiek (artikel 20-gebied). Er staan verbodsborden, maar het toezicht is minimaal.

(Foto Landschap Noord-Holland)

Er vindt regelmatig verstoring plaats door ongewenst gedrag van bezoekers (Lit. 32). In de pilot 'integraal beheer Razende Bol' wordt gezocht naar een goede balans tussen de noodzakelijke rust voor natuurwaarden en de toegankelijkheid voor bezoekers (Lit. 31). De pilot mikt op preventie. Op zomerse dagen in het broedseizoen wordt voorlichting gegeven aan bezoekers over de kwetsbare natuur. Zonodig worden mensen aangesproken en wordt er gehandhaafd. Verschillende instanties (Landschap Noord-Holland, provincie Noord-Holland, ministerie van EZ, gemeente Texel) werken hierbij samen. De Vogelbescherming ontwikkelt speciale lespakketten over de natuur voor scholen. Waterrecreanten krijgen informatie via koepelorganisaties zoals de Nederlandse Kitesurf Vereniging en het Watersportverbond.

Zeehengelen (recreatief, inclusief charters en beroepsmatig)

Onder de zeehengelvisserij wordt hier verstaan de recreatieve hengelvisserij vanaf de oever (strand, strekdam) of een boot. Er worden drie vormen onderscheiden: 1.) visserij vanaf de kant (kantvisserij), 2.) visserij vanuit kleine sportbootjes, 3.) visserij vanaf grote sportvisboten voor groepen waarbij verder op zee wordt gevist. Bij het recreatief vissen wordt de vangst behouden voor eigen gebruik of teruggezet.

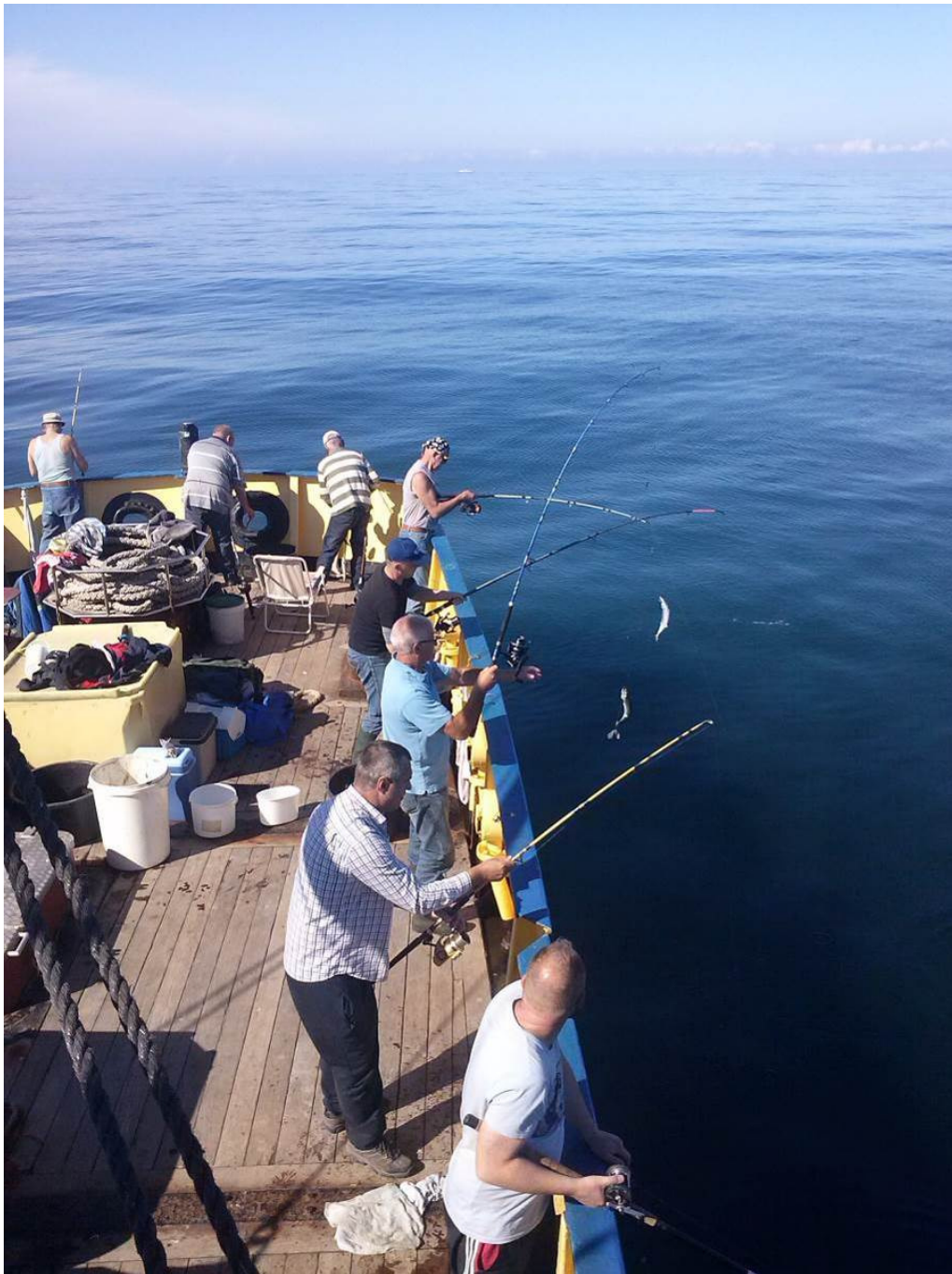

Foto 6.10. Zeehengelen op een 'charterboot'. (Foto Joost Drijver, Sportvisserij Dageraad Lauwersoog)

Er treedt verstoring op van toppers, eiders en zwarte zee-eenden op plaatsen waar grote groepen van deze vogels zich kunnen bevinden vanwege de aanwezigheid aldaar van schelpdierbanken.

Er is een aanvullend Vibeg-akkoord gesloten over de sportvisserij tussen de partijen van het Vibeg-akkoord (2011) en Sportvisserij Nederland (Lit. 43). Hierin zijn afspraken gemaakt over een duurzame hengelsport. Verder is vastgelegd dat sportvisserij als visserijvorm in zone 1-gebieden (zie bijlage B2.2 en kaart 10, 'Maatregelen Noordzeekustzone' voor de ligging van de zone 1-gebieden) wordt uitgesloten. De partijen spannen zich daarnaast maximaal in om relevante ecologische en visserijtechnische informatie te verzamelen. Ook zijn afspraken gemaakt over de inzet van partijen voor communicatie, voorlichting en handhaving. Wanneer onderstaande mitigerende maatregelen worden uitgevoerd kunnen effecten worden voorkómen.

Mitigerende maatregelen zeehengelen en Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone (#16)

Er gelden gedragsregels voor de zeehengelsport, zie bijlage 4 (B4.1.5). Hierin staat onder andere dat beschermde trekvisserij en ondermaatse vis terug gezet moeten worden.

Het ministerie van EZ heeft een Toegangbeperkend Besluit ex artikel 20 Nb-wet genomen (Lit. 41 en bijlage B2.2) met betrekking tot de Noordzeekustzone. In dit besluit is ook de hieronder omschreven toegangsbeperking voor de zone 1-gebieden opgenomen voor het zeehengelen ('handlijnnvisserij'): zeehengelen is niet toegestaan in zone 1-gebieden.

De mitigerende maatregelen en het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone zijn nieuw in het kader van dit beheerplan. Hiermee worden significante effecten voorkómen en resteffecten beperkt.

Recreatieve staandwantvisserij

De recreatieve staandwantvisserij is een kleinschalige activiteit die overwegend plaatsvindt vanaf het voorjaar tot de herfst. Het is een echte strandactiviteit en wordt wel geschaard onder het 'kleinschalig historisch gebruik' (zie tekstkader in paragraaf 4.3 onder 'Recreatie'). Men vist met het staandwantnet vooral op zeebaars en platvis. De vangsten zijn bedoeld voor eigen gebruik.

Een aantal diersoorten (met name vogels, bruinvissen) kunnen enig effect ondergaan door verstoring en bijvangst. De bijvangst van vogels door staandwandvisserij is echter verwaarloosbaar gebleken. De aantallen gevangen watervogels per soort zijn dusdanig gering ten opzichte van de populatiegrootte dat het effect is te verwaarlozen. Ook de bijvangst van zeehonden komt niet of nauwelijks voor, zodat er een verwaarloosbaar effect is.

Bijvangst van bruinvissen is getoetst voor het recreatief staandwantvissen op de eilandstranden²³. Van de omvang van deze activiteit zijn geen exacte gegevens bekend. Naar inschatting is de gemiddelde dagelijkse omvang in het seizoen (voorjaar tot herfst) klein, orde grootte enkele tientallen activiteiten op alle vijf Waddeneilanden. Dit lijkt ook een passend niveau bij 'kleinschalig historisch

²³ De eilandstranden behoren bij het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone, waarbij voor de bruinvis een verbeterdoelstelling (kwaliteit leefgebied) is geformuleerd. De stranden van de vastelandkust van Noord-Holland liggen buiten de Noordzeekustzone (zie paragraaf 1.2). Daar geldt geen doelstelling voor de bruinvis, zodat voor die situatie geen toetsing heeft plaatsgevonden.

gebruik'. Significant negatieve effecten van de bijvangst van bruinvissen in de recreatieve staandwantnetten kunnen – hoewel relatief klein – niet worden uitgesloten (Lit. 22).

Mitigerende maatregelen recreatieve staandwantvisserij (#17)

De gedragsregels Waterrecreatie algemeen (zie bijlage 4.1.7) zijn van toepassing. De mitigerende maatregelen voor alle recreatief staandwantvisserij in de gehele Noordzeekustzone zijn ontleend aan de Uitvoeringsregeling voor de recreatieve staandwantvisserij (Lit. 50, Lit. 51). Zie bijlage 4 (B4.1.6).

Daarnaast zijn er nog enkele aanvullende mitigerende maatregelen gesteld in bijlage B4.1.6 op grond van de toetsing voor dit beheerplan (Lit. 22). De aanvullende mitigerende maatregelen zijn van toepassing op de stranden van de Waddeneilanden en zijn gericht op bescherming van bruinvissen. De mitigerende maatregelen zijn gekoppeld aan het hierboven beschreven huidige niveau van de intensiteit van het recreatief staandwantvissen vanaf de eilanden.

De mitigerende maatregelen zijn nieuw in het kader van dit beheerplan. Hiermee worden significante effecten voorkómen en resteffecten beperkt.

6.5.2

Civiele werken en overige activiteiten

Scheepvaart (beroepsvaart en scheepvaart overheden)

De Noordzeekustzone is een belangrijk open vaargebied in Nederland. Een indicatie van het scheepvaartverkeer is weergegeven op kaart 3, 'Scheepvaart Noordzeekustzone en havens'.

Scheepvaart door beroepsvaart kan verstoring veroorzaken van vogels. Met name de roodkeelduiker, parelduiker en zwarte zee-eend zijn gevoelige soorten.

Wanneer onderstaande mitigerende maatregelen worden uitgevoerd kunnen significante effecten worden voorkómen.

Mitigerende maatregelen scheepvaart (#32)

In bijlage 4 (B4.2.1) is een overzicht van de mitigerende maatregelen voor deze activiteit opgenomen.

Het ministerie van EZ heeft een Toegangbeperkend Besluit ex artikel 20 Nb-wet genomen met betrekking tot de Noordzeekustzone (Lit. 41). Hierin is voor scheepvaart (doorvaart, inclusief ankeren) bepaald dat het niet is toegestaan aanwezige groepen vogels (100 exemplaren of meer) te benaderen in de zones 1 van dit Besluit, binnen een afstand van minimaal 1.500 meter in de periode van 1 november tot 1 april. Voor verdere details wordt verwezen naar bijlage B4.2.1. Voor de ligging van de zone 1-gebieden wordt verwezen naar kaart 10, 'Maatregelen Noordzeekustzone'.

Het zone 1-gebied voor Bergen zal specifiek worden gemonitord op de aanwezigheid van zee-eenden en de eventuele verstoring door vaarbewegingen. Deze maatregel is bedoeld om vinger aan de pols te houden vanwege de jaarrond openstelling (alleen voor doorvaart) van dit zone 1-gebied.

De mitigerende maatregelen en het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone zijn nieuw in het kader van dit beheerplan. Samen met de overige (deels) reeds bestaande maatregelen worden significante effecten voorkómen en resteffecten beperkt.

Activiteiten voor beheer, toezicht, inspectie en opsporing

Overheden en terreinbeheerders zijn in de Noordzeekustzone actief voor beheer-, toezicht-, inspectie- en opsporingstaken. Ze doen dit te voet en met voer- en vaartuigen. De Kustwacht voert regelmatig inspectievluchten uit over de gehele Noordzee in het kader van handhaving ten behoeve van milieu, verkeer en veiligheid en visserij.

Door deze activiteiten kunnen foerageer-, broed- en rustgebieden (met name hoogwatervluchtplaatsen) van vogels en werp-, rust- en zooggebieden van zeehonden verstoord worden.

Wanneer onderstaande mitigerende maatregelen worden uitgevoerd kunnen effecten worden voorkómen.

Mitigerende maatregelen beheer, toezicht, inspectie en opsporing (#33)

Er is een gedragscode (herzien in 2009) voor beheermedewerkers, toezichthouders, inspecteurs en opsporingsambtenaren waar men zich aan moet houden. De code is vastgesteld in regulier overleg met het ministerie van EZ, Rijkswaterstaat, het ministerie van Defensie, de drie provincies, gemeenten, terreinbeheerders en enkele andere toezichthoudende instanties. Deze mitigerende gedragscode is opgenomen in bijlage 4 (B4.2.2). Ten behoeve van het beheer op Rottum (waar onder Rottumerplaat) geldt een beheerregeling, inclusief mitigatie (Lit. 74).

De mitigerende maatregelen zijn reeds bestaande maatregelen. Hiermee worden significante effecten voorkómen.

Strandbeheer algemeen (inclusief algemeen beheer Razende Bol)

Ten behoeve van toeristische belangen vindt er op de stranden geregeld inspectie en zonodig onderhoud plaats, zoals het aanschuiven van het zand bij de strandopgangen en strandtenten. De strandreiniging vindt plaats vanuit het belang van natuur en milieu, maar is uiteraard ook van belang om het strand aantrekkelijk te houden voor recreatie en toerisme. Een gedetailleerde beschrijving van strandbeheer is te vinden in de Natura 2000-beheerplannen van de eilanden (Lit. 84 tot en met Lit. 88).

Foto 6.11. Zwerfvuil. (Foto Rijkswaterstaat)

Onder het algemeen beheer van de Razende Bol vallen inspecties en het verwijderen van milieuschadelijke aanspoelsels en andere zaken. Het algemeen strandbeheer kan verstoring veroorzaken van vogels en zeehonden. Wanneer de onderstaande mitigerende maatregelen worden uitgevoerd kunnen significante effecten worden voorkómen

Mitigerende maatregelen strandbeheer algemeen (inclusief algemeen beheer Razende Bol) (#34)

In bijlage 4 (B4.2.3) is een overzicht van de mitigerende maatregelen voor deze activiteit opgenomen. Deze maatregelen zijn ontleend aan de gedragscode voor beheermedewerkers, toezichthouders, inspecteurs en opsporingsambtenaren (zie hierboven).

Voor alle stranden geldt: er kunnen specifieke (gemeentelijke) maatregelen van toepassing zijn volgens de APV en/of lokale bepalingen (ook van andere beheerders), waar men zich aan moet houden bij het uitvoeren van strandbeheer.

De gedragscode is een bestaande maatregel, maar nieuw voor deze activiteit. De overige maatregelen zijn reeds bestaande maatregelen. Hiermee worden significante effecten voorkómen.

Burgerluchtvaart (algemeen)

Het betreft hier recreatieve luchtvaart (gemotoriseerd en ongemotoriseerd) en beroepsmatige (niet-militaire) luchtvaart, met uitzondering van inspectievloten (zie subparagraaf 6.3.3) en beroepsmatige luchtvaart van en naar vliegveld De Kooy te Den Helder (zie subparagraaf 6.4.3). Zie kaart 6, 'Militair gebruik en burgerluchtvaart'.

Specifiek voor de recreatieve luchtvaart (ongemotoriseerd en gemotoriseerd) heeft de luchtvaartsector de 'Gedragscode verantwoord vliegen' opgesteld (KNVvL, 2007). Deze gedragscode houdt onder meer in:

- In principe mijden van Natura 2000-gebieden;
- Wanneer het Natura 2000-gebied niet vermeden kan worden, wordt een minimumvlieghoogte aangehouden van 1000 voet (ongeveer 300 meter).

Indien deze hoogte wordt aangehouden en mede door het korte- en incidentele karakter van de activiteit heeft de recreatieve luchtvaart geen effect op de instandhoudingsdoelstellingen.

Mitigerende maatregelen recreatieve luchtvaart (#35)

Conform de 'Gedragscode verantwoord vliegen' (zie boven) is de minimum vlieghoogte boven de Noordzeekustzone 300 meter. In bijlage 4 (B4.2.4) is het overzicht van de mitigerende maatregelen voor deze activiteit opgenomen.

Dit zijn bestaande maatregelen in het kader van dit beheerplan. Hiermee worden significante effecten voorkómen en resteffecten beperkt.

Mitigerende maatregel burgerluchtvaart algemeen (#35)

Het ministerie van EZ heeft een Toegangbeperkend Besluit ex artikel 20 Nb-wet genomen met betrekking tot de Noordzeekustzone (Lit. 41). Hierin is voor de burgerluchtvaart ook een minimale vlieghoogte bepaald van 300 meter boven de zone 1-gebieden (zie kaart 10, 'Maatregelen Noordzeekustzone' voor de ligging van de zone-1 gebieden).

In de eerste beheerplanperiode wordt door het ministerie van IenM het initiatief genomen voor aanpassing van de minimumvlieghoogte naar 450 meter voor burgerluchtvaartverkeer in het gedeelte van de Noordzeekustzone, zoals aangeduid in de Structuurvisie Derde Nota Waddenzee. Deze hoogte geldt reeds boven het PKB-gebied Waddenzee. Voor het vaststellen van een nieuwe algemene norm boven de Noordzeekustzone is het nodig om eerst een besluit te nemen in het kader van de Wet luchtvaart.

Deze mitigerende maatregel en het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone zijn nieuw in het kader van dit beheerplan. Hiermee worden significante effecten voorkómen en resteffecten beperkt.

Activiteiten Defensie: schietoefeningen vanuit Den Helder (Fort Erfprins)

Vanuit de marinekazerne Fort Erfprins in Den Helder vinden schietoefeningen door het Ministerie van Defensie plaats in de richting van de Razende Bol. Zie kaart 6 ('Militair gebruik en burgerluchtvaart') voor de ligging van de schietzone vanuit Fort Erfprins. De objecten (doelen) waar naartoe wordt geschoten liggen in de regel voor de Razende Bol. De activiteit vindt plaats gedurende ongeveer 20 dagen (door het jaar heen), gemiddeld een paar uren per dag. Deze activiteit is getoetst in de Nadere effectenanalyse van de militaire activiteiten in Waddenzee en Noordzeekustzone (Lit. 37).

Er kunnen versturende effecten van deze activiteit zijn op vogelsoorten, waaronder zee-eenden, scholekster, kanoet, dwergmeeuw, broedende dwergsterns en plevieren. Dit geldt eveneens voor de gewone en grijze zeehond.

Mitigerende maatregelen schietoefeningen vanuit Den Helder (Fort Erfprins) (#40)

Om de eventuele negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen te beperken, gelden er mitigerende maatregelen. Zie bijlage 4 (B4.2.5).

Deze maatregelen zijn nieuwe maatregelen in het kader van dit beheerplan. Hiermee worden significante effecten voorkómen en resteffecten beperkt.

Activiteiten Defensie: overige activiteiten (water en land)

De overige watergerelateerde militaire activiteiten in de Noordzeekustzone betreffen vaar- en duikactiviteiten vanuit de marinehaven in Den Helder. Snelvaren (met rigid inflatable boat's (RIB's)) vindt in de gangbare praktijk overwegend plaats binnen diverse betonde geulen in het westelijk deel van het gebied. De Hors wordt door de Koninklijke Mariniers gebruikt voor het beoefenen van aanlandingen met amphibische vaartuigen. Dit vindt incidenteel ook plaats op het Noordzeestrand van de Vliehors en de oostpunt van Vlieland. De doorvaart van marineschepen door het gebied is meegenomen bij de beroepsscheepvaart.

Het effect op de natuurwaarden van bovengenoemde activiteiten is verwaarloosbaar (Lit. 37, Lit. 38).

Het snelvaren in de nabijheid van droog liggende platen kan lokaal een aandachtspunt zijn in verband met de verstoring van rustende zeehonden of vogels (hoogwatervluchtplaatsen).

Bij de overige grondgebonden activiteiten gaat het om het schieten met oefenmunitie en om beheeractiviteiten (Vlieland - schietrange Vliehors) in verband met het uitwerpen van projectielen. Het betreft in dit beheerplan – gelet op de ligging van de plangrens – alleen in het noordelijkste gedeelte van de schietrange

op de Vliehors. Het geluid en fysieke gebeurtenissen (zoals rondrijden met materieel en graafwerkzaamheden) veroorzaken verstoring van vogels. Voor een gedetailleerde beschrijving van militaire activiteiten in het gedeelte van de Noordzeekustzone op de Waddeneilanden wordt verwezen naar Lit. 84 en Lit. 85. De effecten op vogels in de Noordzeekustzone worden als klein beoordeeld. Wanneer onderstaande mitigerende maatregelen worden uitgevoerd kunnen significante effecten worden voorkómen en resteffecten beperkt.

Mitigerende maatregelen overige activiteiten Defensie (water en land) (#41)

In bijlage 4 (B4.2.6) is een overzicht van de mitigerende maatregelen voor overige militaire activiteiten opgenomen. Deze maatregelen zijn ontleend aan de gedragscode voor activiteiten voor beheer, toezicht, inspectie en opsporing (zie hierboven). Ter aanvulling is een bepaling opgenomen in bijlage B4.2.6 over het snelvaren in gebieden met betonde geulen.

Dit is een bestaande maatregel, maar nieuw voor deze activiteit.

De beschreven maatregelen voor grondgebonden militaire activiteiten in de beheerplannen van Texel en Vlieland zijn onverkort ook van toepassing op dit beheerplan.

Hiermee worden significante effecten voorkómen en resteffecten beperkt.

6.6 Toetsingskader toekomstige activiteiten en stikstofdepositie (PAS)

6.6.1 Toetsingskader toekomstige activiteiten

In bovenstaande paragrafen staat welke activiteiten onder voorwaarden vrijgesteld worden en welke activiteiten vergunningplichtig zijn en blijven. Het beheerplan dient daarnaast ook als toetsingskader voor vergunningverlening voor toekomstige activiteiten. Het kan daarbij zowel gaan om nieuwe ontwikkelingen in huidige activiteiten als om nieuwe toekomstige activiteiten²⁴.

Voor deze nieuwe ontwikkelingen of activiteiten, die nog onbekend zijn qua aard, omvang en locatie, dienen de initiatiefnemer en de vergunningverlener samen te bepalen welke aspecten onderzocht moeten worden. De informatie in dit beheerplan, met name uit de hoofdstukken 3, 5, 6 en 7, kan hiervoor uiteraard worden benut.

De analyses, voorwaarden en toetsingskaders in deze hoofdstukken geven voor veel activiteiten specifiek aan of deze wel of niet (blijven) voldoen aan de randvoorwaarden vanuit Natura 2000. Ze kunnen een hulpmiddel zijn voor initiatiefnemers/gebruikers en het bevoegd gezag bij het vergunningverleningsproces voor toekomstige activiteiten.

Bepalen vergunningplicht toekomstige activiteiten en aanvragen van een Nb-wetvergunning

Bestaande en nieuwe activiteiten die niet in het beheerplan zijn beschreven, kunnen mogelijk vergunningplichtig zijn op grond van de Nb-wet. Of een activiteit ook daadwerkelijk vergunningplichtig is, hangt af van de mogelijke effecten op de Natura 2000-doelstellingen. Deze mogelijke effecten hangen niet alleen samen met de aard en omvang van de activiteit, maar ook met de tijdsduur, de locatie en de periode. Bij de toetsing moet eveneens rekening worden gehouden met functies buiten het gebied zoals foerageergebied, broedgebied en verbindingzones.

²⁴ Nieuwe activiteiten: Hieronder worden verstaan: uitbreidingen van bestaande activiteiten of geheel nieuwe activiteiten, een en ander volgens artikel 19f van de Nb-wet.

Als u een (nieuwe) activiteit wilt uitvoeren of een nieuw initiatief wilt nemen, waarbij een effect op de Natura 2000-doelstellingen van de Noordzeekustzone in het geding kan zijn, dan heeft u wellicht een Nb-wetvergunning nodig. Het is in die gevallen aan te raden om daarvoor contact op te nemen met het bevoegd gezag voor de Nb-wet. De desbetreffende instanties zijn voor de bestaande activiteiten aangegeven in onderstaande tabel. In de meeste gevallen geldt, dat het ministerie van EZ het bevoegd gezag voor de Nb-wet is voor activiteiten buiten de zeewaartse provinciegrens, terwijl de provincies dat zijn binnen die grens. Voor de nieuwe activiteiten die niet in deze lijst staan vermeld, kunt u altijd terecht bij één van deze instanties in uw provincie en desgewenst informatie inwinnen via de website www.overheid.nl.

Tabel 6.2. Bevoegd gezag Nb-wet per (huidige) activiteit.

Activiteit	Categorie ²⁵	Instantie
Visserij		
Vaste vistuigvisserij (diverse vormen)	2	Ministerie van EZ, provincie
Boomkorvisserij met wekkerkettingen	3	Ministerie van EZ
Garnalenvisserij	3	Ministerie van EZ
Twin- of multirigvisserij (bordenvisserij)	3	Ministerie van EZ
Schelpdiervisserij (<i>Spisula</i> - en mesheftenvisserij)	3	Ministerie van EZ
Recreatie		
Waterrecreatie algemeen	4	Ministerie van EZ, provincie
Robbentochten	2	Provincie
Grootschalige en/of complexe evenementen	3	Provincie
Evenementen	2	Provincie
Kitesurfen Razende Bol	2	Provincie
Kitesurfen algemeen	4	Provincie
Recreatievaart (inclusief zeekajakken, charters toervaart)	4	Provincie
Strandrecreatie en recreatief strandrijden met auto's	4	Provincie
Betreding van (hooggelegen) zandplaten	4	Provincie
Zeehengelen (recreatief, inclusief charters en beroepsmatig)	4	Ministerie van EZ, provincie
Recreatieve staandwantvisserij	4	Ministerie van EZ, provincie
Civiele werken en overige activiteiten		
Reguliere kustsuppleties (inclusief zandtransport en -winning) basiskustlijn	2	Ministerie van EZ
Baggerwerken (onderhoud), in aansluiting op baggerwerken Waddenzee	2	Ministerie van EZ
Onderhoud kabels en leidingen	2	Ministerie van EZ, provincie
Onderhoud kabels en leidingen in zone 1-, 2- en 3-gebieden (van het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone)	3	Ministerie van EZ, provincie

²⁵ Zie voor een toelichting van de categorieën paragraaf 6.1. Voor de beschrijving van de activiteiten zie paragraaf 6.3 (categorie 2), paragraaf 6.4 (categorie 3) en paragraaf 6.5 (categorie 4).

Onderhoud oeverconstructies	2	Provincie
Diepe delfstoffenwinning (gaswinning oostelijk Ameland)	3	Ministerie van EZ
Bestaande lozingen van stoffen	2	Ministerie van EZ
Koelwaterlozing Petten	2	Ministerie van EZ
Nieuwe lozingen van stoffen en nieuwe thermische lozingen	3	Ministerie van EZ
Monitoring- en onderzoeksactiviteiten (regulier)	2	Provincie
Monitoring- en onderzoeksactiviteiten (projectgericht en niet-regulier)	3	Provincie
Oefeningen incidenten- en calamiteitenbestrijding (routinematig)	2	Provincie
Oefeningen incidenten- en calamiteitenbestrijding en Search and Rescue (waaronder inzet helikopters)	3	Ministerie van EZ, provincie
Schelpenwinning	3	Ministerie van EZ, provincie
Scheepvaart (beroepsvaart en scheepvaart overheden)	4	Ministerie van EZ, provincie
Activiteiten voor beheer, toezicht, inspectie en opsporing	4	Provincie
Strandbeheer algemeen (inclusief algemeen beheer Razende Bol)	4	Provincie
Burgerluchtvaart algemeen	4	Ministerie van EZ, provincie
Luchtvaart (laagvliegen gelimiteerde doelgroep civiele taken)	2	Provincie
Luchtvaart in aanvliegroutes Den Helder Airport (civiele helikoptervluchten)	3	Provincie
Activiteiten Defensie: schietproeven vanuit Petten.	2	Ministerie van EZ
Activiteiten Defensie: militaire vliegactiviteiten (laagvliegen)	3	Ministerie van EZ
Activiteiten Defensie: schietoefeningen vanuit Den Helder (Fort Erfprins)	4	Ministerie van EZ
Activiteiten Defensie: overige activiteiten (water en land)	4	Ministerie van EZ

6.6.2 Stikstofdepositie (PAS)

Algemeen

Stikstofemissies van diverse menselijke activiteiten als industrie, landbouw en verkeer leiden landelijk tot omvangrijke deposities van stikstof op onder andere de natuurgebieden. Sinds 31 maart 2010 voorziet de Nb-wet in een juridisch kader voor een zogenoemde programmatische aanpak voor de vermindering van de stikstofdepositie. Het Programma Aanpak Stikstof (PAS) is op 15 juli 2015 in werking getreden. Het doel van het PAS is een samenhangende aanpak die verzekert dat de doelstellingen van voor stikstof gevoelige habitattypen of leefgebieden in de Natura 2000-gebieden worden gerealiseerd. Het PAS biedt tevens inzicht in de ruimte voor ontwikkelingen die op deze gebieden effect kunnen hebben.

In het algemeen maken de huidige depositieniveaus het voor activiteiten in en rond Natura 2000-gebieden die bijdragen aan de stikstofdepositie moeilijk om een

vergunning op grond van de Nb-wet (artikel 19d) te verkrijgen. Ook in de Natura 2000-beheerplanprocessen kunnen er impasses ontstaan bij de bepaling van activiteiten die kunnen doorgaan – eventueel onder voorwaarden en mitigatie in de beheerplannen met oog op de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied – zonder vergunningentrajec op grond van de Nb-wet (artikel 19a in samenhang met artikel 19d lid 2).

Het PAS moet zorgen dat er in en rond de Natura 2000-gebieden weer ruimte komt voor economische ontwikkeling, terwijl tegelijkertijd wordt zeker gesteld dat de natuurkwaliteit in die gebieden behouden blijft of beter wordt. Het PAS is bovendien bedoeld om in het vergunningentrajec over adequate informatie te beschikken, waaraan men bijvoorbeeld kan zien of er nog ruimte is voor uitbreidingen en zo ja, hoeveel.

Het PAS en de beheerplannen lopen ieder hun eigen (juridische) spoor. Door de inhoudelijke samenhang en om een compleet beeld te schetsen, zijn de resultaten en conclusies van de analyses hieronder wel kort samengevat. Mocht er in de toekomst aanleiding zijn om wijzigingen aan te brengen aangaande te treffen 'PAS-maatregelen' (zie artikel 19ki, eerste en tweede lid uit het wetsvoorstel tot wijziging van de Nb-wet in verband met het PAS), dan gebeurt dit binnen het juridische PAS-spoor. Dit beheerplan zal niet worden aangepast indien er tijdens de beheerplanperiode wijzigingen optreden aangaande het PAS.

Noordzeekustzone

In het kader van het PAS zijn gebiedsanalyses opgesteld voor alle Natura 2000-gebieden in Nederland en daarin eventuele knelpunten onderzocht voor de stikstofgevoelige habitattypen. Zo ook voor de Noordzeekustzone.

De gebiedsdelen binnen het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone op de vijf bewoonde eilanden zijn meegenomen in de analyses van de desbetreffende Waddeneilanden.

Uit de PAS-gebiedsanalyse komt de Noordzeekustzone naar voren als 'geen PAS-gebied', omdat er geen sprake blijkt te zijn van overschrijdingen van kritische depositiewaarden van stikstof voor de in dit gebied aanwezige habitattypen of leefgebieden (Lit. 11).

De ontwikkeling van de habitattypen in de Noordzeekustzone die mogelijk te maken kunnen hebben met stikstofproblematiek (de habitattypen 'zilte pionierbegroeiingen', 'schorren en zilte graslanden', 'embryonale duinen' en 'vochtige duinvalleien', zie hoofdstuk 5) wordt bovendien dominant gestuurd door hoogdynamische processen als overstromen, erosie, sedimentatie, overstuiving. Deze fysieke randvoorwaarden zijn sterk bepalend voor de ecologische kwaliteiten van deze habitats. Ook de factor 'ongestoorde ontwikkeling' (rust in de breedste zin van het woord), waarop in dit beheerplan is ingezet via voorwaarden, mitigatie en maatregelen, is sturend voor de ecologische kwaliteitsontwikkeling in de diverse stadia van de habitattypen en het uiteindelijk bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen (Lit. 14).

Stikstofdepositie als invloedsfactor lijkt, in vergelijking met de hierboven beschreven processen, hieraan ondergeschikt.

Aangezien stikstofdepositie in de Noordzeekustzone geen knelpunt vormt voor de kwaliteit van habitattypen en het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen zijn daarop gerichte PAS-maatregelen voor dit gebied niet nodig.

Een vergelijkbare redenering geldt ook voor de kwaliteit van de leefgebieden van de broedvogels strandplevier en bontbekplevier, waarbij, naast behoud van de natuurlijke dynamiek, rust in het voortplantingshabitat de voornaamste ecologische randvoorwaarde en sleutel voor broedsucces is (Lit. 14), en waarop in dit

beheerplan eveneens is ingezet via voorwaarden, mitigatie en maatregelen. Gelet op het ruimschoots aanwezige voedselaanbod in de vloedzone van de Noordzeekustzone lijkt ook voor het bereiken van de instandhoudingsdoelen van deze vogelsoorten de factor stikstofdepositie van ondergeschikt belang.

Voor diverse huidige activiteiten en voor toekomstige plannen en projecten is de uitstoot van stikstof één van de toetsingscriteria voor vergunningverlening door het bevoegd gezag in het kader van de Nb-wet. De beoordeling daarvan vindt weliswaar plaats buiten dit beheerplan, maar het beheerplan fungeert wel mede als toetsingskader, naast de via het PAS (met name AERIUS Monitor) beschikbare inzichten. Er dient rekening te worden gehouden met periodieke actualisatie/aanpassing van de gebiedsanalyses en het PAS-programma.

7 Doelbereik na het nemen van maatregelen

In hoofdstuk 5 is per habitatype of soort(groep) het knelpunt benoemd wanneer relevant. Daarnaast is aangegeven op welke manier het knelpunt kan worden opgelost. In hoofdstuk 6 zijn de voorwaarden en mitigerende maatregelen aan activiteiten beschreven die noodzakelijk zijn voor het bereiken van de doelstellingen. Dit hoofdstuk gaat eerst in op de invloeden van externe werking en op de cumulatieve effecten. Vervolgens komt de mate van doelbereik aan bod, uitgesplitst naar realisatie in de eerste of een volgende beheerplanperiode. In paragraaf 7.7 wordt een overzicht gegeven van maatregelen die bijdragen aan het doelbereik. In bijlage 6 is een synopsistabel opgenomen waarin doelen, knelpunten en maatregelen samengevat zijn weergegeven.

7.1 Externe werking

Onder externe werking wordt verstaan dat het aan factoren van buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied is toe te schrijven dat de instandhoudingsdoelstelling van habitatype of soort, of de daarbij behorende doelaantallen, binnen de begrenzing niet (kunnen) worden gehaald. In het deelrapport Externe werking van de Nadere effectenanalyse is dit uitgewerkt (Lit. 27). Van een groot aantal vormen van externe werking kunnen in de huidige situatie significante negatieve effecten op de Noordzeekustzone worden uitgesloten. Wanneer er geen wijzigingen van betekenis optreden in deze menselijke activiteiten rondom de Noordzeekustzone, kunnen deze activiteiten gewoon doorgang vinden. Het gaat daarbij om de volgende vormen van externe werking:

Significant verstorende effecten van **industrie** in de omgeving van de Noordzeekustzone (haven- en bedrijventerreinen vanwege koelwaterinname, licht en silhouetwerking en ook geluid en trilling) zijn in de Nadere effectenanalyse uitgesloten vanwege een te grote afstand van industriegebieden tot de begrenzing van het gebied. Significante negatieve effecten door stikstofdepositie op de instandhoudingsdoelstellingen van de Noordzeekustzone zijn uitgesloten. Zie subparagraaf 6.6.2.

Effecten van de **landbouw** door silhouetwerking zijn in de Nadere effectenanalyse voor alle instandhoudingsdoelstellingen uitgesloten. Significante negatieve effecten door stikstofdepositie op de instandhoudingsdoelstellingen van de Noordzeekustzone zijn uitgesloten. Zie subparagraaf 6.6.2.

Significant negatieve effecten door (stikstof)depositie door **verkeer** zijn eveneens uitgesloten. Zie subparagraaf 6.6.2.

Zandwinning, zandsuppleties en baggerwerkzaamheden (inclusief baggerspreiding) kunnen tot effecten door externe werking leiden door vertroebeling, vrijkomen van verontreinigingen en verstoring door geluid en silhouetwerking. De suppleties vinden niet alleen plaats binnen de Natura 2000-begrenzing van de Noordzeekustzone maar ook zuidelijker langs de Nederlandse kust. De mogelijke gevolgen van de uitvoering van deze suppleties op de instandhoudingsdoelstellingen voor de Noordzeekustzone worden gemitigeerd door de vergunningsvoorschriften of de vrijstellingsvoorwaarden (Nb-wetvergunningplicht) van deze activiteiten.

Recreatie kan leiden tot verstoring door licht en silhouetwerking (maatgevend ten opzichte van geluid). Significante verstoring door silhouetwerking door de recreatie, bijvoorbeeld voor rustende vogels op hoogwatervluchtplaatsen of foeragerende vogels op het water, is in de Nadere effectenanalyse voor alle soorten echter uitgesloten.

Door verstoring, barrièrewerking en sterfte kunnen met name **windturbines** effecten hebben op (trek)vogels via externe werking. De verstoring (silhouetwerking, geluid en licht) leidt niet tot effecten op de Noordzeekustzone aangezien er in de huidige situatie slechts een verwaarloosbaar areaal aan windparken te vinden is in de nabijheid van de Noordzeekustzone. Bovendien kan worden gesteld dat in de vergunningsvoorschriften voor de aanwezige windparken voorwaarden zijn opgenomen om het optreden van deze mogelijke externe effecten tegen te gaan.

Een aantal **overige factoren** kan in specifieke situaties leiden tot effecten. Doordat het water dat vanuit het achterland op de Noordzeekustzone geloosd wordt steeds minder voedselrijk wordt, neemt de stikstof- en fosfaatbelasting van het water in het gebied steeds verder af. Hoewel dit vanuit het streven de Noordzeekustzone zo natuurlijk mogelijk te laten functioneren een positieve ontwikkeling is, zijn er aanwijzingen dat hierdoor de voedselbeschikbaarheid in het gebied negatief wordt beïnvloed. Dit kan negatieve effecten hebben op een aantal soorten. Voor een aantal soorten hebben problemen in de broed- en overwinteringsgebieden een negatieve invloed op de populatiegrootte in de Noordzeekustzone. Doordat de overgang tussen zoet en zout water hard is (alleen de Eems stroomt via de Waddenzee vrij in de Noordzeekustzone uit) zijn de meeste migratieroutes voor trekvissoorten moeilijk passeerbaar. Deze barrièrewerking is dan ook een punt van aandacht en er worden maatregelen getroffen (KRW, zie paragraaf 4.1). Voor de bruinvis zijn voedselbeschikbaarheid, risico op bijvangst en verstoring door onderwatergeluid factoren van betekenis.

Voor die soorten en habitattypen, waarvan de instandhoudingsdoelstelling dan wel de daarbij genoemde 'doelaantallen' niet worden bereikt, is in de Nadere effectenanalyse nagegaan of deze situatie geheel of gedeeltelijk toegeschreven kan worden aan externe werking. Zouden er namelijk effecten direct en concreet adresseerbaar zijn toe te schrijven aan factoren in de onmiddellijke omgeving van het Natura 2000-gebied (zoals lozingen, vermestingen of geluid), dan zou het bevoegd gezag Nb-wet vanwege de externe werking immers handhavend kunnen optreden (op grond van Nb-wet artikel 19d, eerste lid). Voor de Noordzeekustzone zijn uit de Nadere effectenanalyse geen gevallen van op deze wijze concreet adresseerbare externe werking naar voren gekomen.

In Tabel 7.1 wordt per habitatype of soort gekeken naar factoren van externe werking op het behalen van de instandhoudingsdoelstelling. Het betreft voornamelijk factoren van buiten de Natura 2000-begrenzing die niet te concretiseren zijn naar één of slechts een beperkt aantal handelingen of gebruikers.

Tabel 7.1. Overzicht van de habitattypen en soorten die de geformuleerde doelstellingen binnen de Noordzeekustzone niet halen (doelbereik in eerste beheerplanperiode 'onduidelijk' of 'waarschijnlijk niet') en waarvan dat geheel of gedeeltelijk toegeschreven kan worden aan externe werking. Categorie A (geel) = externe werking speelt een rol in het niet behalen van het doel; categorie B (oranje) = wel behalen doel qua 'behoud omvang en kwaliteit leefgebied', maar niet qua aantal van de populatie, door invloed van externe werking; n = niet-broedvogel; b = broedvogel; cat. = categorie; bpp = beheerplanperiode.

Naam doelstelling	Cat.	Omschrijving vorm van externe werking	Toelichting / actie
Habitattypen			
Permanent overstroomde zandbanken	A	Mogelijk Noordzeevervisserij, maar dit is een onduidelijke factor; klimaatverandering (warmere winters/ watertemperatuur): nadelig voor broedval schelpdieren, vissoorten trekken eerder naar de Noordzee	Effect Noordzeevervisserij mogelijk te onderzoeken in 2 ^e bpp, afhankelijk van de ontwikkelingen in 1 ^e bpp
Slik- en zandplaten	A	Klimaatverandering (warmere winters/ watertemperatuur): nadelig voor broedval schelpdieren, toename predatoren juveniele mossels	
Habitatsoorten			
Fint	B	Ongeschikt paai- en opgroei gebied in Duitsland (troebelings Eems)	Geagendeerd in Integraal Management Plan Eems en aanvulling Natura 2000-beheerplan Eems
Bruinvis	A	Voedselbeschikbaarheid Noordzee-breed; bijvangsten Noordzeevervisserij; onderwatergeluid Noordzeebreed	N.a.v. de resultaten van het landelijke Bruinvisbeschermings plan worden hier de komende jaren nadere afspraken over gemaakt in overleg tussen min. EZ, min. IenM, visserijsector en natuurorganisaties
Schelpdieretende duikeenden			
Zwarte zee-eend (n)	A	Mogelijk effecten van ongeschikter worden broedgebieden (klimaat?), of jacht in Oostzeegebied (alternatief overwinteringsgebied)	
Eider (n)	B	Klimaatverandering (warmere winters): toename overwinteren in Oostzee of wateren rond Denemarken	

Naam doelstelling	Cat.	Omschrijving vorm van externe werking	Toelichting / actie
Topper (n)	B		
Pionierbroedvogels van kale schaars begroeide gronden			
Strandplevier (b)	A	Broedpopulatie in buitenland (rond Middellandse Zee/Afrika) onder druk	
Overige soorten			
Kanoet (n)	A	Klimaatverandering (hogere watertemperatuur): afname voedselbeschikbaarheid (schelpdieren)	

Effecten die zijn toe te schrijven aan externe factoren van meer diffuse aard en/of die ver buiten de omgeving van het Natura 2000-gebied spelen, liggen buiten de invloedssfeer van wat in een beheerplan kan worden geregeld. Hiervoor zal een aanpak op nationaal of zelfs internationaal niveau nodig zijn.

7.2

Cumulatie

In bijlage 5 is per instandhoudingsdoelstelling een overzicht gegeven van de cumulerende effecten van verschillende activiteiten en andere factoren (natuurlijke factoren, externe factoren) binnen de Noordzeekustzone (Lit. 18). Daarbij is gekeken naar doelrealisatie zonder én met mitigerende maatregelen. Zonder uitvoering van mitigerende maatregelen zijn er mogelijk significante effecten door cumulatie van factoren op het habitatype 'permanent overstroomde zandbanken', de broedvogels strandplevier en bontbekplevier en de niet-broedvogels eider, topper en zwarte zee-eend. Uit de analyse blijkt dat er na uitvoering van mitigerende maatregelen en met inachtneming van voorwaarden of vergunningvoorschriften geen significante effecten optreden bij cumulatie van effecten van verschillende activiteiten en andere factoren. Voor de broedvogels strandplevier, bontbekplevier en de niet-broedvogels eider, topper en zwarte zee-eend zal dit in de eerste beheerplanperiode het geval zijn. Voor het habitatype 'permanent overstroomde zandbanken' en de bruinvis zal dit in de tweede of derde beheerplanperiode het geval zijn.

7.3

Worden de doelen bereikt?

Deze paragraaf geeft aan in hoeverre de instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone bereikt worden, met welke maatregelen en op welke termijn. Per habitatype of soort(groep) is, wanneer relevant, het knelpunt benoemd, is aangegeven op welke manier het eventuele knelpunt wordt opgelost en in hoeverre daarmee de instandhoudingsdoelstelling gerealiseerd wordt.

Het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen kan door:

1. Het uitvoeren van reeds geplande maatregelen en/of;
2. Het uitvoeren van Natura 2000-(instandhoudings)maatregelen²⁶ en/of;
3. Het formuleren van voorwaarden aan vergunningplichtige activiteiten die vrijgesteld worden van een Nb-wetvergunning en het handhaven op de naleving hiervan en/of;
4. Het uitvoeren van mitigerende maatregelen en/of;

²⁶ Het nemen van instandhoudingsmaatregelen speelt niet in de Noordzeekustzone. Wel zijn enkele instandhoudingsmaatregelen in de Waddenzee, zoals voor trekvisserij, ook van grote betekenis op het doelbereik van die soorten in de Noordzeekustzone.

5. Het formuleren van toetsingskaders voor Nb-wetvergunningplichtige activiteiten en het rekening houden daarmee door initiatiefnemers en vergunningverleners.

In de tabellen in onderstaande paragrafen 7.4 tot en met 7.6 zijn in de vierde kolom de nummers van nieuwe maatregelen opgenomen die van belang zijn voor het betreffende habitatype of de beschermde soort. De nummers verwijzen naar de nummers in tabel 7.9 in paragraaf 7.7 met daarin het totale overzicht van maatregelen.

Bij het bepalen van het doelbereik is er vanuit gegaan dat de maatregelen daadwerkelijk worden uitgevoerd en dat aan de gestelde voorwaarden wordt voldaan. De soorten met hetzelfde knelpunt, waarvoor dezelfde maatregelen worden getroffen zijn zoveel mogelijk geclusterd.

7.4 Doelbereik habitattypen

In tabel 7.2 is de informatie over knelpunten, maatregelen en doelbereik voor de aangewezen habitattypen samengevat.

Permanent overstroomde zandbanken

Om de behoudsdoelstelling te realiseren zijn er maatregelen nodig ter vermindering van de verstoring door menselijke activiteiten, met name in de diepere zones van de Noordzeekustzone. Door vermindering van bodemverstoring door de mens kan de dynamiek die daar van nature thuis hoort weer de dominant sturende factor voor de gewenste natuurwaarden worden. Het Vibeg-akkoord en het Perspectief garnalenvisserij (Lit. 45) over de verduurzaming van de visserij leidt tot een pakket van maatregelen, dat ten goede komt aan bodemdieren, schelpdierbanken en vispopulaties. Dit pakket bestaat uit zonerings (gehele- of gedeeltelijke sluiting (voor visserij en deels ook ander gebruik), partiële openstelling (voor visserij met geen tot licht bodemberoerende vangsttechnieken), verlaging van de visserijdruk en onderzoek (zie hoofdstuk 6, bijlage B2.2 en kaart 10, 'Maatregelen Noordzeekustzone'). Het is echter niet te verwachten dat bij uitvoering van deze maatregelen de samenstelling en leeftijdsopbouw van de visgemeenschap' en het vóórkomen van bepaalde typische soorten vissen aantoonbaar zal veranderen, aangezien deze voor een zeer belangrijk deel wordt bepaald door ontwikkelingen in vispopulaties op volle zee (Lit. 10).

De effecten als gevolg van zandsuppleties en -winningen worden tot een aanvaardbaar niveau teruggebracht door middel van de voorwaarden in dit beheerplan (Lit. 29). Dit zorgt ervoor, samen met de hierbovengenoemde visserijmaatregelen, dat cruciale kwaliteitskenmerken als schelpdierbanken en de leeftijdsopbouw van de bodemlevensgemeenschap zich kunnen herstellen.

Tabel 7.2. Inschatting doelbereik voor de aangewezen habitattypen van het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone. De nummers in de kolom 'Nieuwe maatregel vanaf 2009 of met ingang van 1^e bp' corresponderen met nummers in tabel 7.9.

Naam habitatype	Behalen doel met de huidige beheerpraktijk?	Knelpunten	Nieuwe maatregel vanaf 2009 of met ingang van 1 ^e bp	Doelbereik
H1110B Permanent overstroomde zandbanken	Niet	Geen natuurlijke opbouw bodemfauna en vispopulaties, onvoldoende vis- en schelpdiervoorkomens, menselijke verstoring	2/3/4/5/6bc/ 18/19/20b/ 21/22/25/ 31c	Waarschijnlijk niet in 1^e beheerplanperiode Waarschijnlijk wel in 2^e of 3^e beheerplanperiode
H1140B Slik- en zandplaten	Waarschijnlijk wel	Geen	18/20b/21/ 22/23	Waarschijnlijk wel
H1310A/B Zilte pionierbegroeiingen (zeekraal/ zeevetmuur)	Waarschijnlijk wel	Geen		Waarschijnlijk wel
H1330A Schorren en zilte graslanden (buitendijks)	Waarschijnlijk wel	Geen		Waarschijnlijk wel
H2110 Embryonale duinen	Waarschijnlijk wel	Geen	14ac/18/20b/ 21/22	Waarschijnlijk wel
H2190B Vochtige duinvalleien (kalkrijk)	Onduidelijk	Onvoldoende gegevens oppervlakte en kwaliteit habitatype		Onduidelijk

Het is niet aannemelijk dat verbetering van een meer natuurlijke populatieopbouw van vissen en schelpdieren (geheel) binnen de eerste planperiode kan worden gerealiseerd. Voor het vóórkomen van oudere individuen van langlevende soorten duurt herstel langer dan de eerste beheerplanperiode van zes jaar. Op de langere termijn wordt als gevolg van hierboven genoemde maatregelen de instandhoudingsdoelstelling van 'permanent overstroomde zandbanken' waarschijnlijk wel behaald.

De staat van instandhouding van 'slik- en zandplaten' is gunstig: er is op landelijk niveau geen afnemende trend in oppervlak en kwaliteit (Lit. 60). Hierdoor wordt het doel van behoud van het oppervlakte en kwaliteit waarschijnlijk wel gehaald.

Het beoogde behoud van kwaliteit en oppervlakte van **'zilte pionierbegroeiingen'** wordt waarschijnlijk wel gehaald. Het in stand houden van sterke dynamiek als dominant kenmerk van het habitatype is hierbij cruciaal.

Zonder aanvullende maatregelen wordt het beoogde behoud van oppervlakte en kwaliteit van **'schorren en zilte graslanden'** waarschijnlijk wel gehaald. Het in stand houden van sterke dynamiek als dominant kenmerk van het habitatype is hierbij cruciaal, naast het kustsuppletiebeleid en het uitvoeren van de gestelde voorwaarden voor kustsuppleties in dit beheerplan. Tevens is het voor de kwaliteit van belang dat de aanwezige variatie aan verschillende hoogtezones en geomorfologische vormen (slufter, groene stranden, zandige en kleiige kwelders) aanwezig blijft.

Het beoogde doel voor van behoud van de oppervlakte en kwaliteit van **'embryonale duinen'** wordt waarschijnlijk wel gehaald. Door het dynamisch kustbeheer, inclusief het kustsuppletiebeleid en het uitvoeren van de gestelde voorwaarden voor kustsuppleties in dit beheerplan ontstaan er voldoende randvoorwaarden voor de ontwikkeling van nieuwe 'embryonale duinen'. Het 'sense of urgency'-aandachtspunt (vanwege het belang als voortplantingshabitat) voor dit habitatype wordt ingevuld door het nemen van maatregelen gericht op voldoende broed- en rustgebied voor de aangewezen broedvogels (zie subparagraaf 7.6.1), een ongestoorde ontwikkeling van het habitatype, in combinatie met monitoring.

Er zijn geen of verwaarloosbare effecten van activiteiten op **'kalkrijke vochtige duinvalleien'** binnen de Noordzeekustzone. Door de hoge dynamiek binnen de Noordzeekustzone veranderen periodiek de stadia van successie van groene stranden en gaan natuurlijke duinhabitatypen door de jaren heen af en toe in elkaar over. Hierdoor zal het areaal aan 'kalkrijke vochtige duinvalleien' in sommige perioden wel en in andere perioden niet of in geringe mate worden aangetroffen. De randvoorwaarden voor ontwikkeling van 'kalkrijke vochtige duinvalleien' zijn binnen de Noordzeekustzone echter aanwezig, maar vanwege de sterke dynamiek is het dus onduidelijk of het doel in de eerste en/of volgende planperioden wordt behaald. Het habitatype zal over langere tijdsperioden in meerdere of mindere mate wel aanwezig zijn. Om deze redenen is het doelbereik als onduidelijk getypeerd. Behoudens een extra monitoringinspanning (zie paragraaf 8.3) zijn geen specifieke aanvullende maatregelen voorzien.

7.5

Doelbereik habitatoorten

In onderstaande tabel is de informatie over knelpunten, maatregelen en doelbereik voor de aangewezen habitatoorten samengevat.

Tabel 7.3. Inschatting doelbereik voor de aangewezen habitatoorten van het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone. De nummers in de kolom 'Nieuwe maatregel vanaf 2009 of met ingang van 1^e bp' corresponderen met nummers in tabel 7.9.

Naam habitatoort	Behalen doel met de huidige beheerpraktijk?	Knelpunten	Nieuwe maatregel vanaf 2009 of met ingang van 1 ^e bp	Doelbereik
H1095 Zeeprík, H1099 Rivierprík	Waarschijnlijk wel	Geen		Waarschijnlijk wel
H1103 Fint	Waarschijnlijk wel	Geen	2/3/4/5/16	Waarschijnlijk wel

Naam habitatsoort	Behalen doel met de huidige beheer- praktijk?	Knelpunten	Nieuwe maatregel vanaf 2009 of met ingang van 1 ^e bp	Doelbereik
H1351 Bruinvis	Niet	Kwaliteit leefgebied	2/17	Waarschijnlijk niet in 1^e beheerplan- periode Waarschijnlijk wel in 2^e beheerplan- periode
H1364 Grijze zeehond	Waarschijnlijk wel	Geen	2/8/11/13/14ac/ 15b/17/18/19/ 20b/21/22/35bc/ 40/41	Waarschijnlijk wel
H1365 Gewone zeehond	Wel	Geen	2/8/11/13/15b/ 17/18/19/20b/21/ 22/35bc/40/41	Wel

Het doel voor de **rivierprik** en **zeeprik** voor het behoud van omvang en kwaliteit van het leefgebied in de Noordzeekustzone wordt waarschijnlijk in de eerste beheerplanperiode gehaald. Voor beide soorten geldt dat de waterkwaliteit voldoende is en bijvangst gering zijn (Lit. 16). De trend is positief. Voor de **fint** geldt min of meer het zelfde. De waterkwaliteit is verbeterd en de fint vertoont een licht positieve trend (Lit. 60). Het uitvoeren van geplande KRW-maatregelen ter bevordering van de vismigratie tussen de Waddenzee en het IJsselmeer in de beheerplanperiode (Lit. 83) kan een gunstige uitwerking hebben voor trekvis in de Noordzeekustzone. Het doel wordt waarschijnlijk wel bereikt.

De doelrealisatie voor de **bruinvis** wordt in de eerste beheerplanperiode waarschijnlijk niet gehaald. Noordzeebreid is de kwaliteit van het leefgebied onvoldoende door verstoring (onderwatergeluid) en bijvangst van bruinvis. In de winterperiode is voldoende voedsel aanwezig, in de zomer is dat onduidelijk. Een generieke bescherming op de schaal van de gehele Noordzee lijkt een meer geëigende aanpak dan alleen in beschermde (Natura 2000-)gebieden (Lit. 49). Op grond van het Bruinvisbeschermingsplan (Lit. 8) is in 2012 onder regie van het ministerie van EZ onderzoek en monitoring gestart. De belangrijkste aandachtsvelden vanuit dit beschermingsplan zijn: kennis over de bruinvispopulatie op de Noordzee, en kennis over de impact van versturende factoren (geluid en bijvangst), naast het waar nodig invoeren van beschermingsmaatregelen. Ter vermindering van bijvangst en verstoring in de Noordzeekustzone gelden voorwaarden voor visserijen met staande netten. Deze voorwaarden worden (mede in de context van een generieke aanpak op de gehele Noordzee) opnieuw overwogen na een beoordeling en evaluatie van de resultaten van het Bruinvisbeschermingsplan (verwacht in 2017). Door het later op gang komen van de Noordzeebreide aanpak is het niet waarschijnlijk dat het doel al wordt behaald in de eerste beheerplanperiode. Wel wordt aangenomen dat de maatregelen om bijvangsten van bruinvis bij staandwantvisserijen en de zonering (verstoringvrije zones 1-gebieden) volgens het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone positief bijdragen aan het doelbereik.

Gelet op de nog steeds toenemende populatie van de **grijze zeehond** wordt binnen de eerste beheerplanperiode waarschijnlijk wel voldaan aan het doel van behoud van omvang en kwaliteit van het leefgebied voor het behoud van de populatie. De toename in omvang van de populatie wordt mede bepaald door de succesvolle voortplanting binnen de Noordzeekustzone. Er zijn momenteel blijkbaar voldoende leef-, foerageergebied en ligplaatsen voor de groeiende populatie. Zie kaart 7, 'Zeehondenligplaatsen'. In de eerste beheerplanperiode dient vanwege het 'sense of urgency'-aandachtspunt vinger aan de pols te worden gehouden voor de omvang van de populatie en de aanwezigheid van voldoende rustig voortplantingshabitat binnen de Noordzeekustzone. Deze soort kan indirect profiteren van de maatregelen die worden genomen in het broedgebied van de bontbekplevier en strandplevier. Indien zou gaan blijken dat er extra bescherming voor de grijze zeehonden nodig is, dan kan op dat moment overwogen worden enkele daarvoor geschikte plekken in het waddengebied, die reeds in de broedtijd (van strandbroedvogels) worden gesloten, ook in de winterperiode te sluiten (in feite naar een jaarrond sluiting van die locaties).

Foto 7.1. Pup grijze zeehond. (Foto iStockPhoto)

Gezien de gestage groei van de populatie van de **gewone zeehond** kan men aannemen dat de populatiegrootte nog onder de draagkracht van het totale leefgebied (Noordzeekustzone en Waddenzee) ligt en dus nog verder kan doorgroeien. Het behoudsdoel wordt in de eerste beheerplanperiode bereikt.

7.6

Doelbereik vogels

Het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen voor vogels is voor een aantal soorten afhankelijk van nieuwe maatregelen. Daarnaast is er een algemene maatregel voor alle vogels, namelijk het handhaven van voldoende rust in broedgebieden, op hoogwatervluchtplaatsen en in rui- en foerageergebieden.

In tabel 7.4 is de informatie over knelpunten, nieuwe maatregelen en doelrealisatie voor de aangewezen broedvogelsoorten samengevat. In tabel 7.5 tot en met 7.8 is dit voor de niet-broedvogels gedaan.

7.6.1 Doelbereik broedvogels

Tabel 7.4. Inschatting doelbereik voor de aangewezen broedvogels van het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone. De nummers in de kolom 'Nieuwe maatregel vanaf 2009 of met ingang van 1^e bp' corresponderen met nummers in tabel 7.9.

Naam vogel	Behalen doel met de huidige beheerpraktijk?	Knelpunten	Nieuwe maatregel vanaf 2009 of met ingang van 1 ^e bp	Doelbereik
A137 Bontbekplevier, A138 Strandplevier	Niet	Onvoldoende rustige broedgebieden in combinatie met een ongestoorde ontwikkeling ervan	8/11/13/14ac/ 15b/18/19/ 20b/21/22/ 35bc/39/40/ 41	Waarschijnlijk wel
A195 Dwergstern	Niet	Onvoldoende rustige broedgebieden	8/11/13/14ac/ 15b/18/19/ 20b/21/22/ 35bc/39/40/ 41	Waarschijnlijk wel

Om de doelstellingen voor de **bontbekplevier** en **strandplevier** te realiseren dienen er maatregelen te worden genomen om de huidige broedlocaties te behouden, ongestoorde ontwikkeling te garanderen en de rust op de broedlocaties te herstellen. Vooral recreatieve activiteiten op de stranden leiden tot verstoring van broedsels. In aanvulling op het huidige beleid worden er met ingang van de eerste beheerplanperiode nieuwe gedragsregels voor onder andere (water)recreanten en het strandbeheer ingesteld die rust van broedvogels en vogels met jongen waarborgen. Een uitbreiding van rustig voortplantingshabitat voor deze broedvogels wordt gerealiseerd door het (al of niet preventief) afsluiten van broedlocaties op stranden (onder meer op de Razende Bol, Vlieland-Vliehors en Ameland-Hon, zie kaart 10, 'Maatregelen Noordzeekustzone') en de vinger aan de pols houden bij (en zonodig zoneren van) het strandrijden op de Waddeneilanden. De voorwaarden voor kustsuppleties in dit beheerplan zijn eveneens gericht op bescherming van broedplekken. Met ingang van dit beheerplan wordt bij het suppleren potentieel voortplantingshabitat gevrijwaard, moeten natuurwaarden vooraf worden geïnventariseerd en wordt een bufferafstand ten opzichte van bestaande broedlocaties in acht genomen. Tegelijk heeft het voortzetten van dynamisch kustbeheer in de zeereep van de Waddeneilanden, inclusief het suppletiebeleid, een positief effect op strandplevier en bontbekplevier, door toename in potentieel broedareaal.

Mits adequaat gehandhaafd en gecontroleerd, voorziet deze combinatie van voorwaarden voor vergunningvrijstelling en mitigerende maatregelen in het verhogen van de (potentiële) draagkracht voor broedende strand- en bontbekplevier en daarmee waarschijnlijk ook in het kunnen halen van de instandhoudingsdoelstellingen binnen de eerste beheerplanperiode.

De **dwergstern**, waarvoor het voortplantingshabitat een 'sense of urgency'-aandachtspunt heeft, lift mee op de maatregelen die beoogd zijn voor de strand- en bontbekplevier. Dit kan een gunstig effect hebben op een meer gespreid voorkomen van broedlocaties voor de dwergstern binnen de Noordzeekustzone. Zie kaart 8, 'Kolonies broedvogels en sterns' en kaart 11, 'Maatregelen Kustbroedvogels'. Dit is positief, omdat door een betere spreiding van broedlocaties de doelrealisatie voor de Noordzeekustzone niet slechts afhankelijk is van voornamelijk één enkele locatie (Razende Bol).

7.6.2 Doelbereik niet-broedvogels

Duikende viseters

Tabel 7.5. Inschatting doelbereik voor de aangewezen duikende viseters van het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone. De nummers in de kolom 'Nieuwe maatregel vanaf 2009 of met ingang van 1e bp' corresponderen met nummers in tabel 7.9.

Naam vogel	Behalen doel met de huidige beheerpraktijk?	Knelpunten	Nieuwe maatregel vanaf 2009 of met ingang van 1 ^e bp	Doelbereik
A001 Roodkeelduiker, A002 Parelduiker	Waarschijnlijk wel	Geen	2/3/4/5/13/16/ 18/20b/21/32ab/ 35/38/40/41	Waarschijnlijk wel
A017 Aalscholver	Waarschijnlijk niet	Kwaliteit/ draagkracht leefgebieden	2/3/4/5/8/11/13/ 14ac/15b/17/18/ 20b/21/22/32ab/ 40/41	Waarschijnlijk wel

De doelen voor de **roodkeelduiker** en **parelduiker** worden waarschijnlijk wel gehaald. Er is voldoende voedsel in de vorm van vis aanwezig. Daarnaast dragen de zonering en de maatregelen op grond van het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone waarschijnlijk positief bij aan de doelstellingen voor beide duikeenden. Een aandachtspunt is de toename van activiteiten zoals scheepvaart, met name in de buitendelta's van de zeegaten bij de Waddeneilanden.

Ook het doel voor de **aalscholver** wordt waarschijnlijk wel gehaald binnen de eerste beheerplanperiode. Er zijn voldoende rustplaatsen aanwezig. Een aandachtspunt voor alle drie vogelsoorten is het garanderen van voldoende rust in de foerageer- en rustgebieden bij toename van activiteiten op en aan het water. Dit vergt een adequate handhaving. De visserijmaatregelen (zoals die uit het Vibeg-akkoord) dragen mogelijk ook bij aan een verbetering van de voedselbeschikbaarheid.

Duikeenden

Tabel 7.6. Inschatting doelbereik voor de aangewezen duikeenden van het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone. De nummers in de kolom 'Nieuwe maatregel vanaf 2009 of met ingang van 1^e bp' corresponderen met nummers in tabel 7.9.

Naam vogel	Behalen doel met de huidige beheerpraktijk?	Knelpunten	Nieuwe maatregel vanaf 2009 of met ingang van 1 ^e bp	Doelbereik
A062 Topper	Onduidelijk	Onvoldoende voedsel en rust	2/3/4/5/6/11/ 13/16/18/20b/ 21/31c/32/35bc/ 38/39/40/41	Waarschijnlijk wel
A063 Eider	Waarschijnlijk niet	Onvoldoende voedsel en rust	2/3/4/5/6/8/11/ 13/16/18/20b/ 21/31c/32/35bc/ 38/39/40/41	Waarschijnlijk wel
A065 Zwarte zee-eend	Waarschijnlijk niet	Onvoldoende voedsel en rust	2/3/4/5/6/11/ 13/16/18/20b/ 21/31c/32/35bc/ 38/39/40/41	Waarschijnlijk niet in 1^e beheerplan-periode Waarschijnlijk wel in 2^e of 3^e beheerplan-periode

Het halen van de doelstelling voor de **topper**, **eider** en **zwarte zee-eend** is mede afhankelijk van het daadwerkelijke herstel van het aanbod schelpdieren als onderdeel van het habitatype 'permanent overstroomde zandbanken'. Voor de zwarte zee-eend wordt het herstel in grote mate bepaald door voedselbeschikbaarheid van *Spisula*, met name ten noorden van de Waddeneilanden Terschelling, Ameland en ook wel Schiermonnikoog en in de kustzone tussen Bergen en Petten. Oorzaken van buiten de Noordzeekustzone zijn mogelijk minstens zo doorslaggevend (zie paragraaf 7.1).

De huidige populatietrend van de topper en eider is onduidelijk.

Weersomstandigheden en ontwikkelingen (voedselaanbod) in de Waddenzee en IJsselmeer kunnen een factor van betekenis zijn voor aantallen toppers in de Noordzeekustzone. De aantallen eiders worden in grote mate gestuurd door de voedselsituatie in de Waddenzee. Recente aantallen eiders in het waddengebied kunnen echter nog niet duidelijk gekoppeld worden aan een herstel van de voedselsituatie in de Waddenzee.

Er is een effect van de (bodemberoerende) visserij op de voedselvoorziening van de topper, eider en zwarte zee-eend evenals enige verstoring door visserij, luchtvaart, recreatie en zandsuppleties. Voor de zwarte zee-eend, die zeer gevoelig is voor silhouetwerking, is de verstoring van rust in de foerageergebieden in de winter groot, met name door vaartuigen.

De maatregelen ter bescherming van het habitatype 'permanent overstroomde zandbanken' en maatregelen op grond van het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone (zie paragraaf 7.4, en kaart 10, 'Maatregelen Noordzeekustzone') dragen positief bij aan de doelstellingen voor de topper, eider en zwarte zee-eend. De eider zal daar bovenop nog profiteren van overeenkomstige maatregelen in de Waddenzee (zie paragraaf 6.4.1). Voor de topper en eider worden deze

doelstellingen waarschijnlijk wel in de eerste beheerplanperiode gehaald. Voor de zwarte zee-eend komt de doelrealisatie waarschijnlijk pas op de langere termijn in zicht.

Steltlopers

De beoogde doelen voor de verschillende steltlopers worden waarschijnlijk behaald binnen de eerste beheerplanperiode. Binnen de Noordzeekustzone zijn voldoende slaap –en hoogwatervluchtplaatsen aanwezig. Met het oog op de autonome ontwikkelingen (recreatie) is het van belang om slaap –en hoogwatervluchtplaatsen vrij te houden van verstoring. Dit vergt een adequate handhaving.

Tabel 7.7. Inschatting doelbereik voor de aangewezen steltlopers (niet-broedvogels) van het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone. De nummers in de kolom 'Nieuwe maatregel vanaf 2009 of met ingang van 1^e bp' corresponderen met nummers in tabel 7.9.

Naam vogel	Behalen doel met de huidige beheer- praktijk?	Knelpunten	Nieuwe maatregel vanaf 2009 of met ingang van 1 ^e bp	Doelbereik
A130 Scholekster, A132 Kluut, A141 Zilverplevier, A143 Kanoet, A144 Drieteenstrandloper, A149 Bonte strandloper, A169 Steenloper, A137 Bontbekplevier	Waarschijn- lijk wel	Geen	8/11/13/14ac/ 15b/17/18/19/ 21/22/35bc/ 40/41	Waarschijn- lijk wel
A157 Rosse grutto, A160 Wulp	Wel	Geen	8/11/13/14ac/ 15b/17/18/19/ 21/22/35bc/ 40/41	Wel

Overig

Het is onduidelijk of de beoogde behoudsdoelstelling voor de **bergeend** wordt bereikt. Weliswaar zijn er voldoende hoogwatervluchtplaatsen (platen, stranden) aanwezig om te rusten en te foerageren, maar mogelijk zijn ze toch niet geschikt genoeg vanwege verstoring. Met het oog op de autonome ontwikkelingen van activiteiten blijft oppervlaktebehoud en het garanderen van rustige condities op hoogwatervluchtplaatsen en foerageergebieden een punt van aandacht. Door een verkenning uit te voeren naar de oorzaken van afnemende aantallen in de Noordzeekustzone, mede in relatie tot de aantallen in de Waddenzee, wordt mogelijk duidelijk waar aangrijpingspunten zitten voor verbetering van het leefgebied.

Gegevens over aantallen van de **dwergmeeuw** zijn onvoldoende beschikbaar om de draagkracht van het gebied goed te kunnen toetsen. Voedselbeschikbaarheid is waarschijnlijk voldoende. De effecten van alle activiteiten binnen de Noordzeekustzone afzonderlijk of in cumulatie zijn verwaarloosbaar klein (Lit. 18). Maatregelen ter vermindering van visserij- en recreatiedruk op het water zullen een licht positief effect hebben op de dwergmeeuw. Gezien de trend op basis van

zeetrekellingen (Lit. 7) is de verwachting dat de doelstelling waarschijnlijk wel in de eerste beheerplanperiode behaald wordt.

Tabel 7.8. Inschatting doelbereik voor de aangewezen overige niet-broedvogels van het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone. De nummers in de kolom 'Nieuwe maatregel vanaf 2009 of met ingang van 1^e bp' corresponderen met nummers in tabel 7.9.

Naam vogel	Behalen doel met de huidige beheer- praktijk?	Knelpunten	Nieuwe maatregel vanaf 2009 of met ingang van 1 ^e bp	Doelbereik
A048 Bergeend	Onduidelijk	Onduidelijk	8/11/13/14ac/ 15b/17/18/20b /21/22/35bc/ 39/40/41	Onduidelijk
A177 Dwergmeeuw	Onduidelijk	Geen	8/11/13/14ac/ 15b/16/18/ 35bc/38/39/ 40/41	Waarschijn- lijk wel

7.7 Overzicht van alle maatregelen

In tabel 7.9 is een overzicht opgenomen van alle maatregelen. Zoals reeds aangegeven in het afsluitende tekstkader in paragraaf 5.6 zijn dit alleen voorwaarden (inclusief toetsingskaders en gedragsregels), beheermaatregelen en mitigerende maatregelen. Fysieke instandhoudingsmaatregelen zijn voor de Noordzeekustzone niet noodzakelijk.

De bijbehorende teksten in de paragrafen 6.3, 6.4 en 6.5 (met bijlagen) zijn leidend.

Tabel 7.9. Overzicht van voorwaarden in beheerplan (Cat. 2), toetsingskaders voor vergunningvoorschriften Nb-wet (Cat. 3), mitigerende maatregelen (Cat. 4). In de vijfde kolom is aangegeven of het gaat om reeds bestaande maatregelen, nieuwe maatregelen in de periode vanaf 2009 (jaar van aanwijzingsbesluit) tot en met 2015 of nieuw vanaf start beheerplan in 2016. In de laatste kolom staat aangegeven voor welke instandhoudingsdoelstelling de maatregel van belang is. Zie tabel 3.2 voor de vertaling van de codes van habitattypen; hvp's = hoogwatervluchtplaatsen, TBB NZKZ: Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone, APV: Algemene Plaatselijke Verordeningen.

Legenda:

O	Oude, bestaande maatregel/voorwaarde, reeds in werking/geldend vóór 2009
N1	Nieuwe maatregel/voorwaarde/voorschrift vanaf 2009, in werking ná aanwijzingsbesluit Noordzeekustzone februari 2009
N2	Nieuwe maatregel/voorwaarde/voorschrift met ingang van 1 ^e beheerplanperiode

Nr (#)	Activiteit	Cat	Voorwaarden, toetsingskaders, vergunningvoorschriften, (mitigerende) maatregelen		Voor doelstelling
Visserij (beroepsmatig)					
1	Visserij algemeen	2,3	a. Algemene (generieke) voorwaarden, onder andere ten aanzien van afvalmaterialen, geluid, niet verstoren van (rustende) zeehonden en vogels, terugzetten gevangen trekvis en afgesloten gebieden (B2.1)	O	Bruinvis, zeehonden, duikers, zee-eenden
2	Vaste vistuigvisserij (diverse vormen)	2	a. Voorwaarden vermindering bruinvisbijvangst, onderzoek en monitoring conform Bruinvisbeschermingsplan (B3.1). Zo nodig tussentijdse bijstelling voorwaarden o.g.v. Bruinvisbeschermingsplan	N2	H1110B, fint, bruinvis, zeehonden, duikers, zee-eenden
			b. Zonering (gesloten gebieden) volgens TBB NZKZ (B2.2)	N1	
3	Boomkorvisserij met wekker kettingen	3	a. Conform vergunningvoorschriften Nb-wet (toetsingskader 6.4.1)	N1	H1110B, fint, duikers, zee-eenden
			b. Verduurzaming volgens Vibegakkoord en zonering (gesloten gebieden) volgens TBB NZKZ (B2.2)		
			c. Onderzoek en monitoring van effecten TBB NZKZ		
4	Garnalenvisserij	3	a. Conform vergunningvoorschriften Nb-wet (toetsingskader 6.4.1).	N1	H1110B, fint, duikers, zee-eenden
			b. Begrenzing en verduurzaming garnalenvisserij volgens Afsprakenkader Verduurzaming Garnalenvisserij (Perspectief garnalenvisserij) (toetsingskader 6.4.1)		

Nr (#)	Activiteit	Cat	Voorwaarden, toetsingskaders, vergunningvoorschriften, (mitigerende) maatregelen		Voor doelstelling
			c. Zonering (gesloten gebieden) volgens TBB NZKZ (B2.2)		
			d. Onderzoek en monitoring van effecten TBB NZKZ (toetsingskader 6.4.1 en B2.2)		
5	Twin- of multirigvisserij (bordenvisserij)	3	a. Conform vergunningvoorschriften Nb-wet (toetsingskader 6.4.1)	N1	H1110B, fint, duikers, zee-eenden
			b. Zonering (gesloten gebieden) volgens TBB NZKZ (B2.2)		
			c. Onderzoek en monitoring van effecten TBB NZKZ (toetsingskader 6.4.1 en B2.2)		
6	Schelpdiervisserij (<i>Spisula</i> -en mesheftenvisserij)	3	a. Conform vergunningvoorschriften Nb-wet (toetsingskader 6.4.1)	O	H1110B, zee-eenden
			b. Zonering (gesloten gebieden) volgens TBB NZKZ (B2.2)	N1	
			c. Onderzoek en monitoring van effecten TBB NZKZ (toetsingskader 6.4.1 en B2.2)		
Recreatie					
7	Waterrecreatie algemeen	4	Overkoepelende gedragsregels recreatie (6.5.1), gebaseerd op de 'Erecode voor wadliefhebbers' B4.1.7)	O	zeehonden, plevieren, dwergstern, vogels op hvp's
8	Robbentochten	2	Voorwaarden (gedragsregels) in beheerplan gericht op voorkómen verstoring van met name rustende zeehonden (B3.2.1)	N2	zeehonden, eider, vogels op hvp's
9	Grootschalige en/of complexe evenementen	3	Conform vergunningvoorschriften Nb-wet (toetsingskader 6.4.2)	O	H1310, H2110, zeehonden, plevieren, dwergstern, zee-eenden
10	Evenementen	2	Voorwaarden in beheerplan (B3.2.2) gericht op voorkómen van verstoring vogels/ zeehonden	O	
11	Kitesurfen Razende Bol	2	a. Voorwaarden in beheerplan (B3.2.3) gericht op voorkómen van verstoring vogels/ zeehonden en zonering van activiteit	N2	zeehonden, plevieren, dwergstern, duikers, zee-eenden, vogels op hvp's
			b. Voorlichting, monitoring en toezicht doelgroep		
12	Kitesurfen algemeen	4	Mitigerende maatregelen (B4.1.2): Zonering van de activiteit tot daartoe aangewezen locaties onder geldende APV en/of lokale bepalingen	O	

Nr (#)	Activiteit	Cat	Voorwaarden, toetsingskaders, vergunningvoorschriften, (mitigerende) maatregelen		Voor doelstelling
13	Recreatievaart (inclusief zeekajaken, charters-toervaart)	4	a. Mitigerende maatregelen (B4.1.1) gericht op voorkómen van verstoring vogels/ zeehonden en zonering volgens TBB NZKZ (B2.2)	N2	zeehonden, alle strandvogels en vogels op hvp's, duikers, zee-eenden
			b. Monitoring effecten op zee-eenden van openstelling voor doorvaart van zone 1 voor Bergen in winterperiode		
14	Strand-recreatie en recreatief strandrijden met auto's	4	Mitigerende maatregelen (B4.1.3): a. Monitoring van het strandrijden en het zonodig instellen van een nadere zonering of routing op Waddeneilanden	N2	H2110, grijze zeehond, alle strandvogels en vogels op hvp's
			b. Afsluiting (zo nodig preventief) van broedgebieden in broedtijd strandbroedvogels Vlieland (Vliehors); Ameland (Groene strand inclusief corridor); Schiermonnikoog (noordwestpunt en oostzijde vanaf paal 10)	O	
			c. Afsluiting (zo nodig preventief) van broedgebieden in broedtijd strandbroedvogels Texel, Terschelling (Noordsvaarder, Boschplaat); Ameland (Hon)	N2	
			e. Mitigerende maatregelen (zonering stranden) volgens APV en/of lokale bepalingen	O	
15	Betreding van (hooggelegen) zandplaten	4	Mitigerende maatregelen (B4.1.4): a. (Preventief) afsluiten broedgebieden in broedtijd strandbroedvogels en zeehondenrustgebieden	O	Zeehonden, plevieren, dwergstern, vogels op hvp's
			b. Voorlichting, monitoring en toezicht bezoekers	N2	
16	Zeehangelen (recreatief, inclusief charters en beroepsmatig)	4	a. Gedragsregels voor zeehengelsport (B4.1.5)	N1	Fint, zee-eenden, algemene milieukwaliteit
			b. Zonering (gesloten gebieden) volgens TBB NZKZ (B2.2 en B4.1.5)	N1	
17	Recreatieve staandwant visserij	4	a. Mitigerende maatregelen (B4.1.6) op grond van de Uitvoeringsregeling voor de recreatieve staandwantvisserij	N1	Bruinvis, zeehonden, vogels op hvp's

Nr (#)	Activiteit	Cat	Voorwaarden, toetsingskaders, vergunningvoorschriften, (mitigerende) maatregelen		Voor doelstelling
			b. Beheersen omvang visserij op niveau van kleinschalig historisch gebruik Waddeneilanden. Registratie, monitoring en tussen-tijdse evaluatie (B4.1.6)	N2	
Civiele werken en overige activiteiten					
18	Reguliere kustsuppleties basis-kustlijn (onderhoud), inclusief zand-transport en -winning	2	a. Voorwaarden in beheerplan (B3.3.1) ter voorkoming van aantasting habitattypen en verstoring van vogels en zeehonden b. Zonering (doorvaart gesloten gebieden) volgens TBB NZKZ (B2.2 en B3.3.1)	N2	H1110B, H1140B, H2110, zeehonden, plevieren, dwergstern, duikers, zee-eenden, foeragerende steltlopers
19	Baggerwerken (onderhoud), in aansluiting op baggerwerken Waddenzee	2	a. Voorwaarden in beheerplan (B3.3.2) ter voorkoming van aantasting habitattypen en verstoring van vogels en zeehonden b. Zonering (gesloten gebieden) volgens TBB NZKZ (B2.2 en B3.3.2)	N2	H1110B, zeehonden, foeragerende steltlopers
20	Onderhoud kabels en leidingen	2	a. Voorwaarden in beheerplan (B3.3.3) gericht op beperking verstoring en toepassen van bij voorkeur gebiedseigen afdekkingsmateriaal b. Zonering volgens TBB NZKZ (B2.2 en B3.3.3) ter voorkoming van verstoring zee-eenden. Zie ook #21	O N1	H1110B, H1140B, H2110, zeehonden, plevieren, dwergstern, duikers, zee-eenden, vogels op hvp's
21	Onderhoud kabels en leidingen in zones 1, 2 en 3 (van het TBB NZKZ)	3	Conform vergunningvoorschriften Nb-wet (toetsingskader 6.4.3)	N1	
22	Onderhoud oeverconstructies	2	Voorwaarden in beheerplan (B3.3.4) gericht op het ontzien van hvp's en broedlocaties	N2	H1110B, H1140B, H2110, zeehonden, plevieren, dwergstern, vogels op hvp's
23	Diepe delfstoffenwinning (gas-	3	Conform voorschriften vergunningen Nb-wet (o.a. monitoring en 'hand aan de	O	H1330A, H1140A in Waddenzee

Nr (#)	Activiteit	Cat	Voorwaarden, toetsingskaders, vergunningvoorschriften, (mitigerende) maatregelen		Voor doelstelling
	winning oostelijk Ameland)		kraan')		
24	Bestaande lozingen van stoffen	2	Vrijstelling Nb-wet op voorwaarde dat degene die loost aantoonst dat de lozingen voldoen aan de bepalingen bij of krachtens de Waterwet (paragraaf 6.3.3)	O	Zeehonden, aalscholver
25	Koelwaterlozing Petten	2	Vrijstelling Nb-wet op voorwaarde dat degene die loost aantoonst dat de lozingen voldoen aan de bepalingen bij of krachtens de Waterwet (paragraaf 6.3.3)	O	H1110B, rivierprik, zee-prik, fint, zee-eenden
26	Nieuwe lozingen van stoffen en nieuwe thermische lozingen	3	Conform vergunningvoorschriften Nb-wet (toetsingskader 6.4.3)	O	Rivierprik, zee-prik, fint, zeehonden, aalscholver, zee-eenden
27	Monitoring- en onderzoeksactiviteiten (regulier)	2	Voorwaarden in beheerplan (B3.3.5) gericht op beperking verstoringen vogels en zeehonden	O	Zeehonden, rustende, foeragerende en broedende vogels
28	Monitoring- en onderzoeksactiviteiten (projectgericht en niet-regulier)	3	Conform vergunningvoorschriften Nb-wet (toetsingskader 6.4.3)	O	
29	Oefeningen incidenten- en calamiteitenbestrijding (regulier)	2	Voorwaarden (B3.3.6) gericht op beperking verstoring vogels en zeehonden, op basis van gedragscode KNRM	O	
30	Oefeningen incidenten- en calamiteitenbestrijding en oefeningen Search and Rescue (waaronder inzet helikopters)	3	Conform vergunningvoorschriften Nb-wet (toetsingskader 6.4.3)	O	

Nr (#)	Activiteit	Cat	Voorwaarden, toetsingskaders, vergunningvoorschriften, (mitigerende) maatregelen		Voor doelstelling
31	Schelpenwinning	3	a. Conform vergunningvoorschriften Nb-wet (toetsingskader 6.4.3): gericht op kwantitatieve beperking en voorkoming van aantasting habitattypen en verstoring van vogels en zeehonden	O	H1110B, duikers, zee-eenden
			b. Voorschriften uit Besluit ontgrondingen rijkswateren	O	
			c. Zonering (gesloten gebieden) volgens TBB NZKZ (B2.2)	N2	
32	Scheepvaart (be-roepsvaart en scheepvaart overheden)	4	a. Mitigerende maatregelen (B4.2.1) ter beperking verstoring duikers en zee-eenden	N2	duikers, zee-eenden
			b. Zonering (doorvaart gesloten gebieden) volgens TBB NZKZ (B2.2)		
			c. Monitoring effecten op zee-eenden van openstelling voor doorvaart van zone 1 voor Bergen in winterperiode		
33	Activiteiten voor beheer, toezicht, inspectie en opsporing	4	Gedragsregels (B4.2.2) gericht op beperking verstoring en onder andere het melden van verstoringen	O	Zeehonden, rustende, foeragerende en broedende vogels
34	Strandbeheer algemeen (inclusief algemeen beheer Razende Bol)	4	a. Mitigerende maatregelen (B4.2.3) ter voorkoming van aantasting habitattypen en verstoring van dieren, opruimen van milieuschadelijke materialen	O	Alle habitattypen, vissen, zeezoogdieren en vogels
			b. Mitigerende maatregelen volgens APV en/of lokale bepalingen	O	
35	Burgerluchtvaart algemeen	4	a. Mitigerende maatregelen (B4.2.4) volgens gedragsregels verantwoord vliegen, waaronder een minimum vlieghoogte van 300 meter	O	Zeehonden, rustende, foeragerende en broedende vogels, duikers, zee-eenden
			b. Mitigerende maatregel (B2.2/B4.2.4) volgens TBB NZKZ, minimum vlieghoogte van 300 meter	N2	
			c. Instellen min. vlieghoogte van 450 meter (B4.2.4)	N2	
36	Luchtvaart (laagvlie-	2	Vrijstelling Nb-wet op basis van generieke en voor de gelimiteerde	O	Zeehonden, rustende, foeragerende en

Nr (#)	Activiteit	Cat	Voorwaarden, toetsingskaders, vergunningvoorschriften, (mitigerende) maatregelen		Voor doelstelling
	gen gelimiteerde doelgroep civiele taken)		doelgroepspecifieke voorwaarden in het beheerplan (paragraaf 6.3.3 en B3.3.7). Onder meer het niet vliegen bij hvp's tijdens laagwater en geluidsbeperkingen ten aanzien van het toestel		broedende vogels
37	Luchtvaart in aan-vliegroutes Den Helder Airport (civiele helikopter-vluchten)	3	Conform vergunningvoorschriften Nb-wet (toetsingskader 6.4.3)	0	Zeehonden, rustende, foeragerende en broedende vogels
38	Activiteiten Defensie: schietproeven vanuit Petten	2	Voorwaarden (B3.3.8) gericht op beperking verstoring eiders	N2	Eiders en overige zee-eenden
39	Activiteiten Defensie: militaire vliegactiviteiten (laagvliegen)	3	Conform vergunningvoorschriften Nb-wet	N1	Zeehonden, rustende, foeragerende en broedende vogels
40	Activiteiten Defensie: schietoefeningen vanuit Den Helder (Fort Erfprins)	4	Mitigerende maatregelen (B4.2.5) gericht op beperking verstoring vogels en zeehonden	N2	Zeehonden, alle vogels (vogelconcentraties)
41	Activiteiten Defensie: overige activiteiten (water en land)	4	Gedragsregels (B4.2.2) voor beheermedewerkers, toezichthouders, inspecteurs en opsporingsambtenaren en mitigerende maatregelen (B4.2.6) ten aanzien van snelvaren, inspecties en beheer	N2	Zeehonden, rustende, foeragerende en broedende vogels

8 Uitvoering en financiering

In voorgaande hoofdstukken is vastgesteld welke maatregelen uitgevoerd moeten worden om de instandhoudingsdoelstellingen te kunnen halen. Dit hoofdstuk geeft inzicht in de wijze waarop de maatregelen uitgevoerd zullen worden. Er wordt hierbij ingegaan op diverse uitvoeringsaspecten als communicatie, toezicht en handhaving, monitoring, kosten en financiering.

8.1 Communicatie

Het Natura 2000-beheerplan Noordzeekustzone heeft gevolgen voor omwonenden, gebruikers, bezoekers, ondernemers en belangenorganisaties in de regio. Voor het slagen van de doelstellingen uit het beheerplan is het belangrijk deze groepen te informeren over de natuurwaarden, het belang van natuurbescherming, de maatregelen uit het beheerplan en de gevolgen voor hun activiteiten. Een goede en eenduidige communicatie over deze onderwerpen draagt bij aan bewustwording, begrip en draagvlak.

Bij dit beheerplan behoort de volgende 'kern-boodschap' over het waddengebied:

'Wonen, werken en recreëren in het waddengebied is een belevenis. Het getij en de natuur maken het tot een uniek gebied dat van levensbelang is voor allerlei vogels, vissen en zoogdieren. Deze dieren moeten ongestoord naar voedsel kunnen zoeken, kunnen broeden, rusten of hun jongen groot kunnen brengen. Ga bewust om met de waddennatuur. Geniet én werk mee aan het behoud van dit unieke gebied. Zo kunnen natuur beschermen, gebruiken en beleven ook in de toekomst prima samengaan.'

8.1.1 Doelstellingen en doelgroepen voor de communicatie

Natuur beleven, gebruiken en beschermen, daar draait het om in de Natura 2000-gebieden. De Noordzeekustzone met zijn omgeving biedt ruimte voor zowel natuur als voor commercieel en recreatief gebruik. De hoofddoelstelling van de communicatie over natuurbescherming is een realistisch beeld te scheppen van mogelijkheden, beperkingen, maar ook kansen voor de natuur en het gebruik door de mens, en daarbij begrip en draagvlak te creëren bij de verschillende doelgroepen.

De doelgroepen voor de communicatie zijn:

- algemeen publiek: de bezoekers, gebruikers, en omwonenden;
- belangengroepen en ondernemers met betrekking tot – met name – visserij, scheepvaart en havens, civiele werken, recreatie en toerisme, natuur en milieu;
- organisaties die zijn betrokken bij beleid, beheer en uitvoering van en in de Noordzeekustzone.

De communicatie-inspanningen zijn er tevens op gericht om in bredere zin een bijdrage te leveren aan een positief imago van het gebied.

Over het belang van het beheerplan Noordzeekustzone, de achtergronden en de procedures, wordt de volgende informatie beschikbaar gemaakt:

- Context beheerplan: De formele context en de opgaven van het beheerplan, zoals het wettelijk kader en het aanwijzingsbesluit;
- Inhoud en belangen beheerplan: Het beheerplan zelf en de onderliggende informatie en plannen, zoals de effectenanalyses, de Doeluitwerking, de

afwegingen die in het beheerplan zijn gemaakt, de maatregelen, voorwaarden en gedragsregels. Daarnaast informatie over uitvoeringszaken als toezicht en handhaving, monitoring, organisatie en financiering;

- Natuurwaarden (soorten en habitattypen) op grond van informatie uit onderzoek en monitoring. Het belang om dit zichtbaar te maken is essentieel om draagvlak te krijgen voor de bescherming ervan. Het gaat daarbij om zowel actuele informatie als om educatieve informatie;
- Informatie over stappen en procedures, voor wie plannen heeft voor nieuwe activiteiten in het gebied.

8.1.2 *Samenwerking in de uitvoering van de communicatie*

In het gebied geven diverse overheden, (belangen)organisaties en bedrijven reeds informatie over de natuurlijke en toeristische kwaliteiten van de kust, de Noordzee en de Waddenzee. Deze informatie wordt meestal doelgericht verstrekt, zoals bij bezoekerscentra, de stranden, de jachthavens, op de veerboten of bij grootschalige ruimtelijke initiatieven langs de kust. Daar waar dat relevant en mogelijk is, sluiten de bovengenoemde communicatie-inspanningen vanuit dit beheerplan hierbij aan. Dit gebeurt door de betreffende partijen te informeren over de betekenis van de natuurwaarden en de betekenis van het beheerplan voor hun activiteiten. Op deze manier kunnen de partijen worden ingezet als intermediair in de communicatie richting het brede publiek en kan worden bereikt dat partijen eenduidige boodschappen verkondigen.

Waar mogelijk wordt aangesloten bij bestaande initiatieven in de regio, zoals 'Werelderfgoed Waddenzee', Actieplan Vaarrecreatie Waddenzee (Lit. 80), 'Erecode voor wadliefhebbers' (bijlage B4.1.7) of project 'Rust voor vogels, ruimte voor mensen' (zie paragraaf 4.5).

Directe communicatie in het terrein over natuurwaarden en beschermingsmaatregelen vindt via pilots plaats in de vorm van persoonlijke publieksgeleiding ('wadwachters'), zoals op de Razende Bol. De drie provincies Noord-Holland, Fryslân en Groningen, de drie ministeries van IenM (Rijkswaterstaat), EZ en Defensie, alsmede de vijf terreinbeheerders Staatsbosbeheer, Vereniging Natuurmonumenten, Landschap Noord-Holland, It Fryske Gea en het Groninger Landschap, zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor een goede uitvoering van de communicatie in het waddengebied op basis van de gestelde doelen. Vanuit deze partijen is een communicatie-overleggroep gevormd. De belangrijkste taak voor deze overleggroep is om overzicht te houden over de lopende ontwikkelingen en (nieuwe) initiatieven te nemen waar kansen liggen om samen te werken. Daarmee kunnen win-winsituaties worden bewerkstelligd.

8.1.3 *Communicatieplan*

De organisatie van de communicatie, de uitgangspunten, strategie en de in te zetten middelen zijn nader uitgewerkt in het onderliggende Communicatieplan bij dit beheerplan (Lit. 75). Het Communicatieplan geeft tevens richtlijnen en kaders (zoals voor stijl en vorm) voor de uitvoering van de communicatiemiddelen ter ondersteuning van de realisatie van beheerplanmaatregelen. Daarnaast wordt in het Communicatieplan ingaan op voorlichtingsaspecten en kansen voor educatie. Het Communicatieplan kan tijdens de planperiode worden geactualiseerd.

8.2 Toezicht en handhaving

Voorlichting en toezicht zijn de belangrijkste instrumenten om gebruikers en bezoekers van de Noordzeekustzone te informeren over de maatregelen die worden genomen om de natuur te beschermen en de naleving hiervan te bevorderen. Groeit de bekendheid van nieuwe regels en voorwaarden, dan zal bij overtredingen van de regels ook vaker repressief worden opgetreden. Bij het toezicht en de handhaving werken overheidsdiensten en terreinbeheerders samen. De strategie en de organisatie van de inspectie, toezicht en opsporing (handhaving) zijn uitgewerkt in het Handhavingsplan (met bijbehorend jaarlijks uitvoeringsprogramma). Dit wordt gecoördineerd door Rijkswaterstaat (Lit. 77).

Doelen

De doelen van toezicht en handhaving zijn:

- Respectvol omgaan met de natuur in het algemeen en gebiedsbreed;
- Toezicht en handhaving leveren een bijdrage aan het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen;
- Verbeteren van het naleefgedrag van de gebruikers in relatie tot de diverse gedragsregels in het beheerplan.

Strategie

Een goede naleving bevordert de natuurkwaliteit in het algemeen en draagt bij aan het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen. Dit is vooral zo voor soorten die gebaat zijn bij voldoende rust (zoals broedende, foeragerende, rustende of ruiende vogels) in een omgeving en perioden met een reële kans op verstoring (zoals in de broed- en ruiperiode en in het toeristenhoogseizoen).

In de strategie van toezicht en handhaving zijn de volgende elementen verwerkt:

- Preventie door voorlichting en communicatie en zichtbaarheid in het veld ('er zijn');
- Eigen verantwoordelijkheid van de gebruikers en belangenorganisaties;
- Uitstralen van het gebiedsbrede belang;
- Eenduidige manier van handhaving;
- Programmatisch handhaven.

Als overtredingen voortduren of als er sprake is van een incident/overtreding waar, gelet op de aard ervan, direct tegen moet worden opgetreden, kan besloten worden tot repressieve maatregelen, zoals het opleggen van een dwangsom of het opmaken van een proces-verbaal in het kader van een strafrechtelijke aanpak. De belangrijkste wettelijke basis voor de handhaving zijn de Nb-wet (met de op grond van deze wet genomen Toegangbeperkend Besluiten van artikel 20-gebieden) en de Flora- en faunawet. Zie ook bijlage 7, waarin een volledige opsomming is opgenomen en waaruit al zoveel mogelijk in de voorgaande teksten van dit beheerplan een koppeling is gemaakt tussen maatregelen en de juridische borging daarvan. Een voorbeeld van zo'n koppeling is dat op grond van de Flora- en faunawet (art 46 lid 3) 'jacht' in Natura 2000-gebieden niet is toegestaan. Het verdient aanbeveling om in de planperiode toe te werken naar een meer eenduidige regelgeving bij vergunningen en bepalingen, met name die van de artikel 20-gebieden.

8.2.1 *Uitvoering toezicht en handhaving*

De belangrijkste partners in de toezicht- en handhavingsorganisatie voor de Noordzeekustzone zijn:

- Kustwacht, incl. Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA), KLPD;
- Ministerie van Economische Zaken;
- Ministerie van Infrastructuur en Milieu/Rijkswaterstaat;
- Provincies Groningen, Fryslân en Noord-Holland;
- Terreinbeheerders (Staatsbosbeheer, Vereniging Natuurmonumenten, Landschap Noord-Holland, It Fryske Gea;
- Gemeenten Waddeneilanden;
- Regiopolitiekorpsen Fryslân en Noord-Holland;
- Openbaar Ministerie.

In het Handhavingsplan bij dit beheerplan (Lit. 77) is de organisatie en de samenwerking tussen deze partijen in het waddengebied beschreven.

Voor de gehele Noordzee wordt jaarlijks een Handhavingsplan vastgesteld door de Permanente Contactgroep Handhaving Noordzee (PKHN). Hierin zitten de verantwoordelijke organisaties die met elkaar samenwerken in Kustwachtverband. Voor de aangewezen Natura 2000-gebieden op de Noordzee is het beleidsdoel het instandhouden van de beschermde natuur.

8.2.2 *Aanpak in relatie tot huidige activiteiten in beheerplan*

Voor de handhaving van voorwaarden en mitigerende maatregelen die in het kader van dit beheerplan worden gesteld aan activiteiten in het gebied is het onderscheid tussen 'wel en niet vergunningplichtig' van belang. In hoofdstuk 6 van dit beheerplan zijn de huidige activiteiten in het Natura 2000-gebied ingedeeld in drie categorieën (cat. 2, 3 en 4; cat. 1 ontbreekt in de Noordzeekustzone). De aanpak van toezicht en handhaving verschilt per categorie en wordt hieronder toegelicht.

Aanpak categorie 2: in het beheerplan: vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten

Voor de vrijstelling in het beheerplan van de onder 2 genoemde activiteiten geldt de algemene voorwaarde dat de activiteiten niet in betekenende mate veranderen ten opzichte van de in dit beheerplan getoetste situatie. Daarnaast gelden voor de onder categorie 2 genoemde activiteiten specifieke voorwaarden die zijn beschreven in paragraaf 6.3. Het bevoegd gezag voor de vergunningverlening is ook het bevoegd gezag dat toezicht houdt op de naleving van de voorwaarden van de vrijstelling van de vergunningplicht en gaat bij overtreding over tot handhaving.

Aanpak categorie 3: vergunningplichtige activiteiten, die vergunningplichtig blijven

De handhaving van de onder 3 genoemde activiteiten blijft ongewijzigd: overtreding van vergunningvoorschriften is een overtreding van artikel 19d lid 1 Nb-wet. Hoewel dit beheerplan geen wijziging brengt in het toezicht en de handhaving van deze categorie activiteiten, is deze categorie voor de onderlinge samenhang en het overzicht voor de handhaving in het gebied wel meegenomen.

Aanpak categorie 4: niet-vergunningplichtige activiteiten, met mitigerende maatregelen

De (mitigerende) maatregelen en gedragsregels die gelden voor de activiteiten genoemd onder categorie 4 zijn beschreven in paragraaf 6.5. Directe handhaving daarvan is niet mogelijk, omdat het beheerplan daarvoor geen rechtsgrondslag

biedt. Wel bieden de Nb-wet en andere relevante wetten, zoals de Flora- en faunawet, bruikbare en afdwingbare bepalingen om de naleving van deze maatregelen te bevorderen. Een overzicht hiervan is opgenomen in bijlage 7 bij dit beheerplan. Indien blijkt dat de afspraken opgenomen in de gedragscode(s) onvoldoende worden nageleefd, kan als 'terugvaloptie' handhaving wel plaatsvinden op grond van de zorgplicht (artikel 19I Nb-wet).

8.2.3 *Globale beschrijving instrumenten*

Gedragsregels

Op de Noordzee is in de gedeelten rond de Waddeneilanden en in de geulen tussen de eilanden het Convenant Vaarrecreatie Waddenzee van toepassing. Dit convenant bevat de gedragsregels in de vorm van de 'Erecode voor wadliefhebbers' (bijlage B4.1.7). Deze wordt breed gedragen door de recreatiesector, natuurorganisaties en overheden. Op basis van de evaluatie van het Convenant Vaarrecreatie (Lit. 2) zijn nieuwe afspraken gemaakt tussen overheden, terreinbeherende organisaties en belangenorganisaties over een beheerst (duurzaam) recreatief medegebruik van de Waddenzee, inclusief gedeelten van de Noordzee rond de Waddeneilanden (Actieplan Vaarrecreatie Waddenzee met intentieverklaring, (Lit. 80). De gedragscode waterrecreatie (zie subparagraaf 6.5.1) is ontleend aan de hiervoor genoemde erecode en is van toepassing in de Noordzeekustzone met ingang van de eerste beheerplanperiode.

Naast bovenstaande gedragscodes zijn verschillende andere gedragscodes van toepassing (zie bijlage 4: Gedragsregels zeehengelsport, Gedragsregels beheermedewerkers, toezichthouders, inspecteurs en opsporingsambtenaren, Gedragscode verantwoord vliegen).

Preventief toezicht

Onderdeel van toezicht en handhaving is dat de bekendheid van gedragsregels moet worden verbeterd. Dit gebeurt via een speciale website, aanwezigheid op watersportbeurzen en het verspreiden van folders (zie ook het Communicatieplan, paragraaf 8.1). Daarnaast zijn in het Actieplan Vaarrecreatie Waddenzee afspraken vastgelegd over het organiseren van een zogenaamde schipperscursus. Deze cursus is bedoeld voor schippers van rondvaartboten, de chartervaart en sportvisserij, maar ook particuliere vaarders op het wad. In de cursus, waarvan er al meerdere hebben plaatsgevonden, worden de deelnemers gewezen op de kwetsbaarheid van de natuur en het nut van het zich houden aan gedragsregels.

Van groot belang is daarnaast de zichtbaarheid van toezichthouders op het land, het water en in de lucht ('er zijn').

De regels die gelden in het waddengebied zullen sneller worden nageleefd als de gebruikers weten welke activiteiten waar en wanneer wel of niet zijn toegestaan, met een toelichting waarom het wel of niet mag. Hierin spelen de toezichthouders een belangrijke rol. Naast de mondelinge informatie en het verstrekken van informatie via folders en websites, is ook het plaatsen van informatieborden op centrale plaatsen waar regelmatig bezoekers komen noodzakelijk.

Vergunningen/ontheffingen

Voor verschillende grotere activiteiten worden vergunningen of ontheffingen verleend door het bevoegd gezag. Het is van groot belang dat vergunningvoorschriften en voorwaarden handhaafbaar zijn geformuleerd en de toezichthouders op de hoogte zijn van de inhoud van de vergunningen en ontheffingen en de daaraan verbonden bepalingen. Het delen van kennis en inzicht (bijvoorbeeld via een integraal vergunningenregister en GIS) over de vergunningen

en ontheffingen door de betrokken organisaties is van groot belang om de controle op de naleving van de vergunningen en ontheffingen op adequate wijze te kunnen uitvoeren.

Gebiedssluitingen

Het afsluiten of slechts onder voorwaarden 'betreden' van rustgebieden, ongestoorde zones en overige zoneringen op het water of op de stranden ter bescherming van specifieke natuurwaarden gebeurt overwegend op grond van de Nb-wet, artikel 20 ('Toegangbeperkende Besluiten', zie ook paragraaf 6.1). Dit beleid wordt ook gevolgd in de beheerplanperiode. Behalve afsluiting (en handhaving) op grond van de Nb-wet kan er ook terrein worden afgesloten (en gehandhaafd) door terreinbeheerders of door gemeenten, bijvoorbeeld op grond van artikel 461 wetboek van Strafrecht, respectievelijk de APV. Zie tevens de informatie over gebiedssluitingen in paragraaf 4.5.

Foto 8.1. Bebording vogelbroedgebied groene strand Ameland. (Foto Tonnie Overdiep)

Door het Kustwachtcentrum in Den Helder wordt toezicht gehouden op naleving (door de visserij en scheepvaart) van de bepalingen van het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone (Lit. 41). Dit gebeurt met behulp van radarsignalen en signalen van diverse volgsystemen (waaronder het AIS – Automatic Identification System, verplicht voor beroepsscheepvaart en vissersschepen groter dan 15 meter). Daarnaast voert de Kustwacht inspecties en controles (routinematig, dan wel gericht) uit op de naleving van het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone met de operationele vliegende en varende eenheden.

Door de natuurlijke dynamiek in het waddengebied is het vrijwel ieder jaar noodzakelijk dat de begrenzing en de periode van afsluiting van deze zogenaamde artikel 20-gebieden worden geactualiseerd en aangepast. Hierbij wordt de procedure gevolgd conform de 'Leidraad aanwijzing artikel 20-gebieden' (Lit. 64), die afstemming tussen het bevoegd gezag (ministerie van EZ) en betrokken maatschappelijke organisaties waarborgt. In dit proces wordt steeds gezocht naar een goede balans tussen natuurbescherming enerzijds en de belangen en wensen van de gebruikers in het gebied anderzijds. Met ingang van 2011 is in de Waddenzee begonnen met enkele pilots, waarin specifiek maatwerk wordt geleverd.

Dit houdt in: nauwkeurig nagaan waar en in welke periode de te beschermen natuurwaarden voorkomen, inventariseren wat de eventuele problemen zijn van de gebruikers door de gebiedsafsluitingen en met elkaar vaststellen wat er, en in welke periode, nog wel en niet kan plaatsvinden. Hierover worden afspraken gemaakt, zoals over monitoring van activiteiten en het naleefgedrag door gebruikers. Hierbij wordt wanneer mogelijk de eigen verantwoordelijkheid van gebruikers in acht genomen (Lit. 80).

8.2.4 Registratie en meldpunt

Registratie

Op het Kustwachtcentrum in Den Helder worden signalen van radar- en volgsystemen (zie paragraaf 8.2.3) ontvangen, omgezet in beelden en geregistreerd. Samen met rapportages van de vliegende- en varende eenheden in Kustwachtverband en waarnemingen van de Waddenunit (min. EZ) is dit van belang bij voorvallen met betrekking tot het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone.

Foto 8.2. Kustwachtvliegtuig. (Foto Koninklijke Marine)

De data worden bewaard op tapes en beheerd door het MARIN. Toezichthouders en opsporingsambtenaren van overheidsdiensten en terreinbeheerders kunnen (via een BOA-registratiesysteem) incidenten en overtredingen in de Waddenzee, inclusief aangrenzende delen van de Noordzeekustzone, registreren.

Meldpunt

Voor het melden van incidenten en overtredingen (of vermoedens van) inzake natuur en milieu kunnen de volgende vuistregels worden gehanteerd met betrekking tot:

- het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone: bij het Kustwachtcentrum in Den Helder;
- de Razende Bol: bij het meldpunt van de provincie Noord-Holland of bij de Waddenunit van het min. EZ;

- de stranden van de Waddeneilanden: bij de lokale natuurterreinbeheerder of het meldpunt van de betreffende gemeente;
- overige gevallen: de meldpunten van de betreffende gemeente of provincie.

8.3 **Monitoring en evaluatie van instandhoudingsdoelstellingen en maatregelen**

Monitoringgegevens zijn nodig om te kunnen evalueren of en in welke mate de maatregelen bijdragen aan het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen in het aanwijzingsbesluit. De gegevens zijn van belang voor de landelijke rapportage van het ministerie van EZ aan de Europese Commissie. Daarnaast vormen ze een belangrijke basis in vergunningtrajecten. Voor bevoegd gezag en beheerders is monitoring in Natura 2000-gebieden van belang om een vinger aan de pols te houden van de ontwikkeling van activiteiten en het doelbereik en om op grond daarvan eventueel tussentijds maatregelen bij te stellen of zelfs (nieuwe) maatregelen te nemen. Daarnaast worden de gegevens gebruikt bij het beheer van het gebied. Tegen het eind van de looptijd van dit beheerplan volgt een integrale evaluatie en, zo nodig, een bijstelling van de maatregelen in een volgend beheerplan.

Voor de onderbouwing en aanpak bij de uitwerking van de monitoring wordt verwezen naar het uitgebreidere 'Monitoringplan ten behoeve van het Natura 2000-beheerplan Noordzeekustzone' (Lit. 76). De inhoud van dit monitoringplan is conform het 'Programma van eisen voor gebiedsgerichte monitoring Natura 2000' (Lit. 66).

Onderstaande punten maken onderdeel uit van de monitoring, die in deze paragraaf (en in het monitoringplan) aan bod komen:

1. Instandhoudingsdoelstellingen van soorten en habitattypen;
2. (Effecten van) activiteiten en mitigerende maatregelen.

Monitoring instandhoudingsdoelstellingen

Alle soorten en habitattypen met een instandhoudingsdoelstelling worden gemonitord. Daarbij worden omvang en relevante kwaliteitsaspecten gevolgd. Er wordt uitgegaan van de bestaande meetnetten. Voor een beschrijving van de meetnetten en parameters, per habitatype en -soort, en onderbouwing wordt verwezen naar het Monitoringplan.

Monitoring activiteiten en mitigerende maatregelen

Volgend uit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn en de Nb-wet moet bekend zijn of nieuwe en huidige activiteiten (significante) effecten kunnen hebben op de instandhoudingsdoelstellingen in Natura 2000-gebieden. Dit moet voor het beheerplan en voor vergunningaanvragen getoetst kunnen worden. Om over deze informatie te kunnen beschikken kan registratie of monitoring nodig zijn.

Voor de huidige activiteiten is monitoring of registratie relevant indien ontwikkelingen (van de activiteiten) onzeker zijn, en waarbij potentieel significante effecten op instandhoudingsdoelstellingen kunnen optreden.

Monitoring van nieuwe en bestaande vergunningplichtige activiteiten wordt in het vergunningspoor direct gekoppeld aan de vergunningsvoorschriften en maakt dus geen onderdeel uit van het Monitoringplan.

Verantwoordelijkheden ten aanzien van monitoring

De voortouwnemer is verantwoordelijk om de samenwerking en afstemming tijdens de uitvoering en het vervolg (evaluatie, rapportage) te organiseren. Uitgangspunten voor de verantwoordelijkheden bij de uitvoering van de monitoring:

1. Elke beheerder is verantwoordelijk voor de monitoring in het eigen beheergebied, tenzij hier andere afspraken over zijn gemaakt;
2. Elke beheerder is verantwoordelijk voor de registratie of monitoring van eigen activiteiten (mitigerende maatregelen met betrekking tot effecten van deze activiteiten horen hier ook bij);
3. Voor de monitoring van maatregelen geldt dat de partij die maatregelen neemt, ook verantwoordelijk is voor de monitoring hiervan;
4. Indien een activiteit niet direct valt onder beheer of vergunningplichtig gebruik (met monitoring als vergunningsvoorschrift) dan is het betreffende bevoegd gezag verantwoordelijk voor de monitoring, tenzij andere afspraken zijn gemaakt.

Een uitwerking van deze uitgangspunten ten aanzien van het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone is opgenomen in tabel 8.1.

Tabel 8.1. Verantwoordelijkheden ten aanzien van monitoring van instandhoudingsdoelstellingen, -maatregelen en activiteiten binnen het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone.

Onderdelen monitoring	Wie monitort/registreert?
Instandhoudingsdoelstellingen	(belangrijkste meetnetten)
H1110B 'permanent overstroomde zandbanken', H1140B 'slik- en zandplaten'	Rijkswaterstaat, ministerie EZ (IMARES)
H1310A en B 'zilte pionierbegroeiingen', H1330A 'schorren en zilte graslanden'	Rijkswaterstaat, terreinbeheerders, provincies
H2110 'embryonale duinen', H2190B 'vochtige duinvalleien'	Terreinbeheerders, provincies
H1351 bruinvis	Ministerie EZ, Rijkswaterstaat
H1364 grijze zeehond, H1365 gewone zeehond	Ministerie EZ (IMARES)
H1095 zeeprk, H1099 rivierprk, H1103 fint	Ministerie EZ (IMARES)
Watervogels	Rijkswaterstaat, ministerie EZ, Zeetrektellers, Sovon
Broedvogels	Ministerie EZ, Sovon
Uitvoering mitigerende maatregelen	Partij die maatregel neemt, in kader van vergunningverlening Nb-wet of voorwaarden in beheerplan, rapporteert aan bevoegd gezag Nb-wet
(Effecten) activiteiten	Betreffende gebruiker/beheerder of bevoegd gezag voor vergunningverlening Nb-wet relateert effecten aan instandhoudingsdoelstellingen

Evaluatie Natura 2000-beheerplan

Het beheerplan (inclusief onderliggende plannen) en de resultaten worden door de voortouwnemer en de bevoegd gezag partijen samen met de andere betrokken partijen geëvalueerd aan het eind van de eerste uitvoeringsperiode van het beheerplan. De evaluatie is ter voorbereiding van het tweede beheerplan, waarin nieuwe maatregelen kunnen worden opgenomen en reeds bestaande maatregelen kunnen worden aangepast.

Bevoegd gezag partijen kunnen zonodig ook tussentijds, gedurende de uitvoeringsperiode van het beheerplan, voorwaarden of maatregelen bijstellen, mochten monitoringresultaten daartoe aanleiding geven.

Specifieke aspecten diverse activiteiten

Voor een aantal activiteiten zijn of worden specifieke afspraken gemaakt over (al of niet aanvullende) monitoring en over onderzoek gedurende de beheerplanperiode, mede gericht op het invullen van leemtes in kennis. Het gaat om de volgende punten:

Staadwantvisserij

De onderstaande punten vloeien voort uit het Bruinvisbeschermingsplan (Lit. 8):

1. Uitvoering van een gedetailleerdere monitoring/registratie van de staadwantvisserij activiteiten (betreft typen staadwant, inspanning, locaties en tijdstippen) en de bijvangst daarvan (met name bruinvis, fint en watervogels);
2. Uitvoering van monitoring/registratie om te bepalen of er in de (nabije) toekomst verschuivingen gaan plaatsvinden tussen de verschillende typen staadwantvisserij. Aangezien het risico op bijvangst van bruinvissen per type staadwant varieert, zou een toename van risicovolle staadwantvisserijtypen moeten worden voorkomen;
3. Onderzoek naar en toepassen van mogelijke technische maatregelen ter voorkoming/beperking van bijvangst.

Zie ook de punten 11 en 12 onder het kopje '*Bruinvis*' verderop in de tekst.

De uitvoering van bovenstaande punten vindt plaats in het kader van het implementatietraject van het genoemde Bruinvisbeschermingsplan. Verschillende vissers op zeebaars en harder die in de Waddenzee actief zijn, vissen ook in de Noordzeekustzone. Voor het kunnen monitoren van bijvangsten van bruinvissen door de zeebaars- en hardervisserij wordt om die reden aangesloten bij de manier van registratie en monitoring in de Waddenzee. In 2016 wordt een pilot (looptijd twee jaar) gestart met een digitaal registratiesysteem, aanvullend op de huidige registratiewijze. Doel van deze pilot is om een systeem te ontwikkelen en in de praktijk door gebruikers te testen op effectiviteit en gebruiksvriendelijkheid. Overheden, kennisinstituten en vissers werken hierbij nauw samen (Lit. 83). De insteek is om gebruik te maken van een elektronisch logboek, waarbij gebruiksgemak en eenvoud, passend ook bij de kleinschalige bedrijvigheid, belangrijke uitgangspunten zijn. Na evaluatie van de pilot worden in overleg met betrokken partijen nadere afspraken maken om het registratiesysteem in te voeren.

Bodemberoerende visserij

4. Onderzoek en monitoring van bodemdieren op en in 'permanent overstroomde zandbanken', vanwege de beperking van de effecten van bodemberoering door visserijen (maatregelen Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone).

Strandrijden (met auto's)

5. Uitvoeren van monitoring van strandrijden als vinger aan de pols ter voorkoming van verstoring van broedzones van strandbroedvogels op Waddeneilanden.

Plaatbezoek en relatie natuurwaarden Razende Bol

6. Uitvoeren van monitoring van versturende effecten van plaatbezoek (recreatie) en de gevolgen voor vogels (met name broedvogels) en zeehonden. Deze monitoring vindt plaats in het kader van de gebiedsvisie voor de Razende Bol en het geleiden van het recreatief gebruik op en rond de Razende Bol. Voor de monitoring wordt aangesloten bij de monitoringsystematiek die in het kader van het Actieplan Vaarrecreatie Waddenzee (Lit. 80) wordt afgesproken.

Recreatieve staandwantvisserij Waddeneilanden

7. Vinger aan de pols houden via registraties van en toezicht op de omvang van het recreatief staandwantvissen. Een evaluatie van deze voorwaarde vindt plaats drie jaar na de vaststelling van het Natura 2000-beheerplan Noordzeekustzone.

Zee-eenden, visserij en scheepvaart (doorvaart) in zeegebied voor Bergen

8. Uitvoeren van effectmonitoring op zee-eenden in dit zone 1 gebied (op grond van het TBB Noordzeekustzone). Deze maatregel is bedoeld om vinger aan de pols te kunnen houden voor verstoring van zee-eenden van de doorgaande scheepvaart en recreatievaart in dit zone 1 gebied;

Foto 8.3. Een vlucht zwarte zee-eenden.
(bron foto onbekend)

Foto 8.4. Zeetrektellers in actie bij Camperduin. (Foto Hans Lammers)

'Embryonale duinen' als voortplantingshabitat van strandbroedvogels

9. Uitvoeren van een monitoring van de ongestoorde ontwikkeling van embryonale duinen, vanwege het belang voor bescherming van (potentiele) broedzones sense of urgency-aandachtspunt voor het voortplantingshabitat.

Habitattype 'vochtige duinvalleien'

10. Aanvullende monitoring ten opzichte de huidige monitoring om meer informatie te krijgen over de oppervlakte en kwaliteit van dit habitattype.

Bruinvis

De onderstaande punten vloeien voort uit het Bruinvisbeschermingsplan (Lit. 8):

11. Aanvullende monitoring ten opzichte van de huidige monitoring om meer informatie te krijgen over de effecten van onderwatergeluid op bruinvissen;
12. Verkrijgen van inzicht in achtergronden van verspreiding in ruimte en tijd van bruinvissen in de zuidelijke Noordzee (onderzoek verspreiding leefgebied, ecologische draagkracht).

Grijze zeehond

13. Vinger aan de pols houden vanwege het sense of urgency-aandachtspunt voor het voortplantingshabitat.

Bergeend

14. Uitvoeren van een verkenning naar de oorzaken van afnemende aantallen bergeenden in de Noordzeekustzone, mede in relatie tot de aantallen in de Waddenzee.

Over de wijze van monitoren, registreren, (tussentijds) evalueren en rapporteren worden nadere afspraken gemaakt tussen bevoegd gezagpartijen (zie ook paragraaf 8.4) in het kader van het uitvoeringsplan.

8.4

Verdeling van verantwoordelijkheden, uitvoering en financiering

In dit beheerplan zijn de maatregelen voor het realiseren van Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen in de Noordzeekustzone uitgewerkt. Het uitvoeren van de maatregelen en afspraken is de gezamenlijke (bestuurlijke) verantwoordelijkheid van de zes bevoegd gezag partijen, te weten het ministerie van IenM, het ministerie van EZ, ministerie van Defensie en de provincies Noord-Holland, Fryslân en Groningen. In deze paragraaf is beschreven hoe de uitvoeringstaken op hoofdlijnen zijn verdeeld tussen de verantwoordelijke instanties, hoe de bijbehorende kosten zijn verdeeld en hoe de uitvoering is georganiseerd (Lit. 75 tot en met Lit. 77, Lit. 89).

Verantwoordelijkheden

Voor de verdeling van de verantwoordelijkheden en extra²⁷ kosten voor de uitvoering van de in het beheerplan genoemde maatregelen zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het uitvoeren van (beheer)maatregelen is de verantwoordelijkheid van de betreffende beheerders. Dit zijn in opdracht van de provincies: Staatsbosbeheer, Vereniging Natuurmonumenten en provinciale terreinbeherende organisatie. Daarnaast zijn dat het ministerie van Defensie en - in opdracht van het ministerie van IenM - Rijkswaterstaat;
- Het nemen van maatregelen die ter mitigatie dienen van effecten die een bepaald gebruik of activiteit met zich brengen, is de verantwoordelijkheid van degene die de activiteit uitvoert of – indien dat niet mogelijk is – degene die belang heeft bij het betreffende gebruik of activiteit;
- Voor toezicht en handhaving in het kader van de Nb-wet zijn de bevoegde gezagen voor de vergunningverlening van de betreffende activiteiten

²⁷ Met de komst van dit beheerplan beginnen betrokken partijen niet vanaf nul. Er worden al veel maatregelen genomen, waarvoor reeds financieringsregelingen zijn getroffen. Die bestaande praktijk wordt voortgezet. Er is een aantal extra maatregelen nodig die direct voortvloeien uit dit beheerplan, dat zijn dus de extra kosten waarvoor financiering gevonden is conform de verdeling in de tabel in deze paragraaf.

verantwoordelijk. Dit zijn de Provincies en het ministerie van EZ. Het beheerplan verandert niets aan de bevoegdheden. Andere partijen – Openbaar Ministerie, Rijkswaterstaat, terreinbeherende organisaties en de betrokken politieregio's – dragen hier aan bij in het kader van programmatisch handhaven;

- Elke partij is verantwoordelijk voor de monitoring in het eigen beheergebied passend bij de eigen beleidstaak. Waar dat nodig wordt geacht is monitoring van activiteiten door gebruikers een verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag voor de vergunningverlening, tenzij hier andere afspraken over zijn gemaakt;
- Communicatie is een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van de bevoegde gezagen. De regie ligt bij de voortouwnemer; voor de uitvoering wordt primair gebruik wordt gemaakt van de eigen communicatiekanalen van de betrokken partijen.

Coördinatie uitvoering en afstemming

Rijkswaterstaat vervult voor de Noordzeekustzone in de eerste planperiode ook de voortouwnemersrol bij de regie over de uitvoering van het beheerplan, zonder in de bevoegdheden en verantwoordelijkheden van andere partijen te treden. Er is tijdens de planperiode een noodzaak tot afstemming tussen de uitvoeringstrajecten van de zeven Natura 2000-beheerplannen in het waddengebied (Lit. 83 - Lit. 88). Daarbij wordt vooral gedacht aan de relatie tussen het droge en het natte deel. Via een overleg van de uitvoeringscoördinatoren van de gebieden krijgt dit vorm. Ook specifiek Wadden-gerelateerde uitvoeringszaken kunnen hierin worden opgelost of eventueel landelijk aangekaart.

Het kan nodig zijn om afstemmingskwesties tussen partijen in de uitvoering naar een bestuurlijk niveau te tillen. Denk aan financiële knelpunten, nieuwe ontwikkelingen of eventuele tussentijdse bijstellingen van het beheerplan. Afhankelijk van de zwaarte en gezamenlijkheid van het onderwerp kan dit worden opgelost binnen een stuurgroep van de bevoegd gezag partijen.

Voor de organisatie van de uitvoering van de beheerplannen in het waddengebied wordt verwezen naar paragraaf 4.1 van het Algemeen deel beheerplannen waddengebied (Lit. 89).

Uitvoeringsproces

Bij de uitvoering van dit beheerplan (en de andere beheerplannen in het waddengebied) zal de Beheerraad Waddengebied als een overleg- en adviesplatform fungeren. Dit onder meer ten behoeve van de onderlinge afstemming van de uitvoering van maatregelen, advisering over de aanpak en de communicatie over de uitvoering van maatregelen, de planning en eventueel aanpassing van de geformuleerde maatregelen. In de Beheerraad zal jaarlijks de voortgang van de uitvoering worden besproken en kunnen afspraken worden gemaakt hoe om te gaan met eventuele problemen rond de uitvoering. Specifieke Noordzee-gerelateerde onderwerpen worden zo nodig ingebracht in andere bestaande overlegvormen, zoals het Interdepartementale Directeuren Overleg Noordzee (IDON), Vibeg-regiegroep, Toeristisch Overleg Waddenzee (TOW), of in kleiner verband tussen partijen.

Voor het beheer van de strandvlakten en kwelders van de Waddeneilanden zijn/worden op de eilanden beheeroverleggroepen ingesteld. Hierin worden tussen vertegenwoordigers van de bevoegd gezag partijen en gemeenten beslissingen genomen over beschermingsmaatregelen van broedzones en andere mogelijke maatregelen. Bij de uitwerking van de maatregelen en de voorbereiding van de beheeroverleggroepen zijn ook vertegenwoordigers betrokken vanuit andere

organisaties, waarmee wordt samengewerkt en afgestemd. Dit samenwerkingsmodel is belangrijk vanwege het verkrijgen van het noodzakelijke draagvlak voor de maatregelen.

Financiering

Hieronder wordt op hoofdlijnen ingegaan op de tussen de bevoegd gezag partijen afgesproken benodigde extra financiering voor verschillende zaken in de eerste uitvoeringsperiode van het Natura 2000-beheerplan Noordzeekustzone.

Het budget voor **maatregelen** is nodig voor het herstel en de inrichting van broedlocaties van strandbroedvogels op de Waddeneilanden en de Razende Bol. De kosten bij **monitoring** betreffen vooral de (benthos)monitoring van het bodemhabitat 'permanent overstroomde zandbanken'. Daarnaast zijn er kosten voor kleinschalige specifieke natuur- en effectmonitoring.

Communicatie wordt gezien als een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid, waarin Rijkswaterstaat, Defensie en de provincies een aandeel leveren in financiën of inzet van mensen/capaciteit. Communicatie over de Noordzeekustzone gaat in veel gevallen goed samen met die voor het gehele waddengebied, dus inclusief de eilanden en de Waddenzee. Tevens wordt er maatwerk communicatie gedaan, bijvoorbeeld bij 'hotspots'.

Provincie Noord-Holland draagt bij aan monitoring en communicatie via het Actieplan Vaarrecreatie (* in tabel 8.2).

De financiering van de **Evaluatie** (rapportage) van de eerste planperiode van het beheerplan ligt bij de voortouwnemer Rijkswaterstaat, in samenwerking met de andere bevoegde instanties en betrokken partijen.

In tabel 8.2 is een indicatie op hoofdlijnen gegeven van de benodigde extra financiering voor de eerste uitvoeringsperiode van het Natura 2000-beheerplan Noordzeekustzone.

Tabel 8.2. Kostenindicatie Natura 2000-beheerplan Noordzeekustzone, eerste uitvoeringsperiode 2016-2022.

Kostenindicatie uitvoeringsperiode 2016-2022	IenM	EZ	Defensie	Noord- Holland	Fryslân	Groningen
	Extra kosten in 1000-en euro's					
Maatregelen (broedlocaties)	150			90	420	
Handhaving TBB Nzkz (Vibeg-zones)		300				
Monitoring	430	300		*		
Communicatie	105		10	*	10	
Evaluatie	230				10	
Totaal	915	600	10	90	440	0

9 Sociaal-economische aspecten

In de voorgaande hoofdstukken van het beheerplan is aangegeven wat er wel (en niet) kan in en rond het Natura 2000-gebied. Daarbij is voornamelijk gekeken naar de huidige activiteiten en naar verwachte ontwikkelingen hierin. In dit hoofdstuk wordt in grote lijnen ingegaan op de betekenis van het beheerplan voor de verdere ontwikkeling van activiteiten en economische bedrijvigheid.

9.1 Inleiding

In het gebiedsproces zijn de bouwstenen van dit beheerplan met maatschappelijk omgeving besproken en afgestemd. Zodoende is er gebouwd aan draagvlak onder dit beheerplan. Voor veel activiteiten is een grote mate van consensus bereikt. Hierdoor was het niet noodzakelijk om een volledige analyse te maken van de regionale economie en een diepgaande sociaal-economische analyse uit te voeren. In dit beheerplan wordt uitgebreid beschreven waaraan de activiteiten moeten voldoen zodat betrokkenen weten waar zij aan toe zijn en wat het beheerplan voor hen betekent. De analyses in dit hoofdstuk hebben alleen betrekking op de mogelijke sociaal-economische consequenties van het aanwijzen en het beheren van het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone. Omdat is aangenomen dat de aanwijzing van het gebied geen direct effect zal hebben op bijvoorbeeld voorgenomen ruimtelijke ontwikkelingen, is in deze paragraaf niet nader ingegaan op dit soort ontwikkelingen.

In de Noordzeekustzone staat de natuur in al zijn facetten voorop. In onze visie is er ruimte voor duurzaam medegebruik en sociaal-economische ontwikkeling zolang de natuur dat aan kan. Dat vraagt een bepaalde grondhouding en verantwoordelijkheidsgevoel van de mensen. Het gaat erom dat ondernemers, recreanten en beheerders naar een manier van handelen zoeken (en die ook vinden), die passend is voor hun bedrijfsplan én de waarden van natuur en landschap.

In dit beheerplan is uitgegaan van **autonome ontwikkelingen** van activiteiten in de eerste planperiode. Samen met de beoordeling van de huidige situatie, levert dit het hierna volgende beeld op.

9.2 Visserij

In de paragrafen 6.1, 6.6, 7.4 en in bijlage B2.2 wordt uitgebreid ingegaan op de verduurzamingstrajecten van de visserijsector, met name van de bodemberoerende visserijen (Vibeg-akkoord, Perspectief garnalenvisserij, VisWad-convenant).

Waar gebiedssluitingen aan de orde zijn, hangen de daarmee samenhangende economische kosten voor de visserij af van de mate van afhankelijkheid van de visserijsector van deze betreffende gebieden. Een studie van het Landbouw-Economisch Instituut (LEI) uit 2006 (Lit. 30) voor de Voordelta liet zien dat een groot deel van de garnalenvisserij voor minder dan 10 procent afhankelijk is van een bepaald gebied. Net als de garnalenvisserij zijn ook de boomkorvisserij en de bordenvisserij voor een klein deel van hun totale vangst afhankelijk van het gebied. Op basis hiervan lijkt de belangrijkste economische schade van het geheel of gedeeltelijk sluiten van gebieden in de Noordzeekustzone veelal te bestaan uit het moeten omvaren om elders te vissen. De schade daardoor wordt grotendeels bepaald door de brandstofkosten, die de laatste jaren fors zijn gestegen.

De overstap naar innovatieve technieken, zoals de pulskorvisserij, levert significante brandstofbesparing op in de boomkorvisserij, echter in mindere mate in de garnalenvisserij. De economische positie van de garnalensector is momenteel economisch relatief zwak. Deze sector kan eventuele kostenstijgingen niet goed doorberekenen in de prijzen. Dit betekent dat maatregelen, zoals het moeten omvaren of verder varen naar andere visgronden, een grote impact hebben op de rentabiliteit, en uiteindelijk de overlevingskansen van deze sector. Een substantieel deel van de garnalenvloot van de Waddenzee is ook actief in de Noordzeekustzone boven de eilanden of in de zeegaten tussen de eilanden.

In de garnalenvisserij is momenteel bovendien sprake van overcapaciteit. Dit leidt ertoe dat de Noordzee en de Waddenzee intensief worden bevist. Het is daardoor vaak lastig om nieuwe visgronden te vinden die nog niet worden bevist. Omdat kan worden aangenomen dat vissers in eerste instantie die gronden bevissen waar de meeste vis/garnalen zit, zullen de overgebleven visgronden waar nog niemand vist (als die al beschikbaar zijn), waarschijnlijk minder visbestanden bevatten, en dus minder opbrengst opleveren dan de visgronden waar de vissers in eerste instantie actief waren.

Verder kan verplaatsen van visserijactiviteiten leiden tot sociale onrust onder vissers doordat de reeds aanwezige vissers geconfronteerd worden met nieuwe concurrenten die in hun viswater actief worden.

Overschakelen op alternatieve visserijactiviteiten is niet altijd mogelijk. Ten eerste is garnalenvisserij een redelijk specifieke vorm van visserij, waardoor het niet goed mogelijk is om over te schakelen op een andere vorm van visserij. Daarnaast hebben ook andere vormen van visserij te maken met beperkingen vanuit natuur- en andere wetgeving.

Foto 9.1. Vissershaven Lauwersoog. (Foto Hans Lammers)

Visserijgemeenschappen zoals in de gemeenten Den Oever, Lauwersoog en Zoutkamp zijn sterk afhankelijk van de garnalensector (visserij, afslag, verwerking, scheepsreparatie, toeleveringsbedrijven). Het betreft hier gemeenten die gelegen zijn in relatief economisch zwakkere regio's waardoor beperkte kostenstijgingen en lagere opbrengsten al kunnen leiden tot zekere sociaal-economische gevolgen.

Net als de boomkorvisserij, zijn ook de garnalen- en bordenvisserij 'overall' gezien voor een relatief klein deel van hun totale vangst afhankelijk van het gebied en kan men waarschijnlijk de activiteiten geheel of gedeeltelijk verleggen naar andere gebieden. Voor lokaal opererende, 'kleine' ondernemingen met gemengde actieve vistuigen binnen de Noordzeekustzone kunnen de Vibeg-maatregelen mogelijk wel tot problemen leiden.

Foto 9.2. Protestactie visserij 2010. (Foto ministerie van EZ)

Bij het bepalen van de beschermingszones 1 en 2 van het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone (zie paragraaf 6.1) is deels rekening gehouden met de belangen van de (garnalen)visserij. Belangrijke gebieden die voor garnalenvisserij interessant zijn, zijn zoveel mogelijk open gebleven voor de garnalenvisserij. Bij de ligging van de gesloten zones is daarnaast zoveel mogelijk rekening gehouden met de belangen van de schelpdiervisserij en kleinschalige standwant- en hengelvissers binnen het gehele gebied.

De profijtelijkheid van de algehele visserij is door de bank genomen in de afgelopen jaren aanzienlijk gedaald, met een gemiddeld gezien zwakke economische positie tot gevolg. De beschikbaarheid van alternatieve locaties voor de visserij in de Noordzee wordt in de komende jaren naar verwachting wel minder. In de laatste jaren worden steeds meer ruimtelijke claims (zoals windturbineparken) gelegd op gebieden in de Noordzee, waardoor het areaal dat gebruikt kan worden voor de visserij kleiner wordt.

De visserijmaatregelen passen in een breed toekomstbeeld voor verduurzaming van de gehele Noordzee- en Waddenzeevisserij, waar de visserijsector, overheden en natuurorganisaties naar toe werken (zie paragraaf 6.1, bijlage 2 en Lit. 44 en Lit. 45). Het gaat hierbij zowel om ecologische als economische duurzaamheid. Dit laatste houdt in: een gezonde bedrijfstak die zorgt voor een voldoende en een regelmatige aanvoer en die de markt voorziet van een hoogwaardig en gewaardeerd product. Dit vertaalt zich in vangstcapaciteit die past binnen de ecologische randvoorwaarden en de vangstmogelijkheden voor platvis, rondvis en schaal- en schelpdieren. Een gezonde bedrijfstak biedt ook een basis om blijvend te

investeren in de verduurzaming van de visserij. Met deze aanpak kan de visserij rekenen op een breed maatschappelijk draagvlak. Zij voldoet daarmee aan de voorwaarden voor duurzaam en maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Het versterken van het ondernemerschap binnen de visserijsector wordt vanuit de koepels en het ministerie van EZ ondersteund met het instellen van regionale 'blueports'²⁸ in Noordwest-Nederland en rond Lauwersoog (Lit. 40). De bedoeling is om vanuit deze blueports innovaties en vernieuwingen binnen de sector op regionaal niveau aan te jagen. Van deze blueports kan een positieve spinoff uitgaan naar de posities van de havens.

9.3 Recreatie

Sportvisserij

Naast beroepsvisserij vindt er ook veel sportvisserij plaats. Het betreft hier veelal hengelaars (vanaf de kant of vanuit kleine bootjes), alsmede het (groepsmatig) hengelen vanaf grotere charterschepen. De zee-sportvisserij is kustbreed een belangrijke sociaal-economische activiteit met spin-off naar diverse daaraan gerelateerde bedrijvigheid. De sportvisserij vindt plaats in alle seizoenen (in het winterseizoen zijn de activiteiten echter het laagst), met dat verschil, dat er in de verschillende periodes op andere vissoorten wordt gevestigd, bijvoorbeeld in de zomer vooral makreel en zeebaars, in de winter vooral wijting en jonge kabeljauw. Waar vroeger nog werd gevestigd 'voor de pot', wordt de vis tegenwoordig veel vaker weer terug gezet.

Sport vissers kunnen last ondervinden van de beroepsvissers (en andersom), waarbij vooral de toename aan staand wand visserij ervoor kan zorgen dat men in elkaars viswater zit.

Het regime in de (deels) gesloten zones 1 volgens het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone (zie subparagraaf 6.5.1 en bijlage B2.2) leidt voor de hengelvisserij op zee vanaf boten op enkele plekken tot verschuivingen van viswater of het verleggen van routes er naar toe. Dit heeft met name gevolgen voor enkele charterbedrijven in Lauwersoog.

Het in paragraaf 9.2 beschreven verduurzamingstraject voor beroepsvisserijvormen kan op termijn leiden tot betere kwaliteit vis, wat zich uiteindelijk vertaalt in een ook voor sportvisserij aantrekkelijker visgebied.

Recreatievaart en watersport

De recreatievaart en de watersport worden niet gehinderd door maatregelen in voorliggend beheerplan. Derhalve zijn er geen sociaal-economische gevolgen te verwachten.

Strandrecreatie en overig strandgebruik

Bij het ontwerpen en lokaliseren van maatregelen voor de bescherming van broedzones van strandbroedvogels op stranden en strandvlaktes ('koppen en staarten') van de Waddeneilanden en op de Razende Bol (zie paragraaf 6.5) is zoveel mogelijk afgestemd en rekening gehouden met de lokale belangen van de strandrecreatiesector en het overig strandgebruik, zoals strandrijden en strandjatten. Er vloeien geen nadelige sociaal-economische gevolgen uit deze maatregelen. Dit is ook het geval voor de maatregelen voor recreatief

²⁸ Blueports zijn samenhangende netwerken van bedrijvigheid, kennisinstellingen en mogelijk maatschappelijke organisaties op het gebied van visserij.

staandwantvissen op de Waddeneilanden en de bestaande evenementen in het gebied.

Ecotoerisme (excursies, robbentochten, demonstratievisserij, zwerftochten langs de stranden en dergelijke) komt steeds meer in de belangstelling. Dit levert een positieve bijdrage voor de ontwikkeling van de gevoelswaarde voor de natuur bij een breed publiek en mogelijk daarmee ook voor het draagvlak onder de maatregelen in dit beheerplan (zie ook paragraaf 8.1). Voor het bedrijfsleven in het waddengebied lijken er in het ecotoerisme goede potenties te liggen op bedrijfs-economisch vlak.

9.4

Civiele werken

Bereikbaarheid havens, beroepsvaart

Er volgen uit het beheerplan geen beperkingen voor de bereikbaarheid van de havens op de Waddeneilanden en de vaste wal. De beroepsvaart binnen de Noordzeekustzone vindt overwegend plaats van en naar de havens van Den Helder, Harlingen en de Eemsmond. Deze beroepsvaart wordt niet gehinderd door maatregelen in dit beheerplan.

Er zijn geen sociaal-economische gevolgen te verwachten als gevolg van dit beheerplan.

Zand- en schelpenwinning, kustsuppleties en overig onderhoud

Zandwinning vindt plaats buiten de Noordzeekustzone en wordt niet gehinderd door maatregelen in dit beheerplan. Er is geen overlap tussen de schelpenwinning en zone 1-gebieden uit het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone. Voor zand- en schelpenwinning zijn geen sociaal-economische gevolgen te verwachten.

Kustsuppleties worden gecontinueerd met inachtneming van de betreffende vrijstellingsvoorwaarden in dit beheerplan. Het toepassen van deze voorwaarden leidt niet tot extra consequenties voor de uitvoering van de kustlijnzorg en leidt niet tot wijzigingen in de mate van kustbescherming en de zorg voor de kustveiligheid. Andere vormen van civiele werken en gebruik zoals het onderhoud van (strek)dammen, bouwconstructies, kabels en leidingen, meetpalen en dergelijke kunnen worden voortgezet overeenkomstig de huidige regelgeving, de voorwaarden en de gedragsregels in dit beheerplan.

Er zijn geen sociaal-economische gevolgen te verwachten met betrekking tot het kustonderhoud. Opname van deze activiteiten in het beheerplan heeft als voordeel deregulering (geen losse vergunningen meer nodig).

10 Literatuurlijst / bronnen

- Lit. 1** Beheerraad Waddenzee (anonymus) (2010). Gebiedsvisie voor de Razende Bol. Pilot beheeropgave. Gespreksnotitie voor de Beheerraad Waddenzee d.d. 29 januari 2010.
- Lit. 2** Berenschot & Royal HaskoningDHV (2012). Convenant Vaarrecreatie Waddenzee, Evaluatie 2012, Een tussentijdse balans. Eindrapport – juli 2012.
- Lit. 3** Betten, N, A. van Eck, T. Huijzer, B. Koolstra, M. Menke, R. Hoijsink. Projectplan Zwakke Schakels Noord-Holland. In opdracht van HHNK en RWS. Arcadis-rapport 076650982:H. Definitief 30 augustus 2013.
- Lit. 4** Brasseur, S., T. van Polanen Petel, G. Aarts, E. Meesters, E. Dijkman & P. Reijnders (2010). Grey seals (*Halichoerus grypus*) in the Dutch North Sea: population ecology and effects on wind farms. Imares-rapport C137/10).
- Lit. 5** Brasseur, S.M.J.M., M. Scheidat, G.M. Aarts, J.S.M. Cremer, & O.G. Bos (2008). Distribution of marine mammals in the North Sea for the generic appropriate assessment of future offshore wind farms. Imares-rapport C046/08.
- Lit. 6** Camphuysen C.J. (2009). Het gebruik van zeetrekellingen bij de analyse van populatieschommelingen van duikers *Gaviidae* langs de kust. Sula 22 (1): 1-24.
- Lit. 7** Camphuysen C.J. (2009). Het gebruik van zeetrekellingen bij de analyse van populatieschommelingen (2) Dwergmeeuwen *Larus minutus* langs de kust. Sula 22 (2): 49- 66.
- Lit. 8** Camphuysen, C.J. & M.L. Siemensma (2011). Conservation plan for the Harbour Porpoise *Phocoena phocoena* in the Netherlands: towards a favourable conservation status. NIOZ-rapport 2011-07. Royal Netherlands Institute for Sea Research, Texel.
- Lit. 9** De Waddeneilanden (2005). Kleinschalig historisch medegebruik 'natuur en mens, bondgenoten in wederzijds belang'.
- Lit. 10** Deerenberg, C.M., F. Heinis, R.H. Jongbloed (2011). Passende Beoordeling boomkorvisserij op vis in de Nederlandse kustzone: Noordzeekustzone. Imares-rapport C130/11, deel3/5.
- Lit. 11** Dienst Landelijk Gebied en Rijkswaterstaat (Water, Verkeer, Leefomgeving) (2015). Documenten PAS: Herstelstrategieën voor de Noordzeekustzone, januari 2014 en Gebiedssamenvatting, januari en mei 2015.
- Lit. 12** Interdepartementale Directeuren Overleg Noordzee (IDON), Ministerie van Infrastructuur en milieu, Ministerie van Defensie, Ministerie van Economische zaken, Landbouw en Innovatie, Rijkswaterstaat (2011). Integraal Beheerplan Noordzee 2015. Herziening november 2011.

- Lit. 13** Iperen, W.H. van (2012). Verkeersanalyse scheepvaart Noordzeekustzone. MARIN-rapportnummer. 26147-1-MSCN-rev.2.
- Lit. 14** Jak, R.G., R.S.A. van Bemmelen, W.E. van Duin, S.C.V. Geelhoed & J.E. Tamis (2014). Natura 2000-doelen in de Noordzeekustzone, van doelen naar opgaven voor natuurbescherming. Bijlagerapport. In opdracht van: Rijkswaterstaat Noordzee. Bijlage bij Imares-rapport C123/14.
- Lit. 15** Jak, R., & J. Tamis (2014). Natura 2000-doelen in de Noordzeekustzone, van doelen naar opgaven voor natuurbescherming. Hoofdrapport. In opdracht van: Rijkswaterstaat Noordzee. Imares-rapport C123/14a.
- Lit. 16** Jansen, H.M., H.V. Winter, I. Tulp, T. Bult, R. van Hal, J. Bosveld & R. Vonk (2008) Bijvangst van salmoniden en overige trekvisserij vanuit een populatieperspectief. In opdracht van Ministerie van landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Directie Visserij. Imares-rapport C039/08. Publicatiedatum – mei 2008.
- Lit. 17** Jongbloed, R.H., D.M.E. Slijkerman, J.E. Tamis, O.G. Bos, H.M. van Overzee & R.G. Jak (2011). Voortoets visserijeffecten Noordzeekustzone. Kwalitatieve analyse van visserijeffecten op Natura-2000 instandhoudingsdoelen ten behoeve van het Beheerplan Noordzeekustzone, geactualiseerde versie. In opdracht van EL&I Directie regionale zaken, Vestiging Noord. Imares-rapport C135/11. Publicatiedatum – 30 december 2011.
- Lit. 18** Jongbloed, R.H., J.E. Tamis & B.J.H. Koolstra (2011). Nadere effectenanalyse Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone Deelrapport cumulatief. In opdracht van Rijkswaterstaat Waterdienst/Noord- Nederland/Noordzee en ministerie van EL&I DRZ Noord. Imares-rapport C174/11 Arcadis-rapport 075486183: H. Publicatiedatum – 30 december 2011.
- Lit. 19** Jongbloed, R.H. & J.E. Tamis (2011). Nadere effectenanalyse Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone, Beheerplankader visserij. In opdracht van Rijkswaterstaat Waterdienst/Noord-Nederland/Noordzee en ministerie van EL&I DRZ Noord. Imares-rapport C173/11. Publicatiedatum – 30 december 2011.
- Lit. 20** Jongbloed, R.H. & J.E. Tamis (2011). Nadere effectenanalyse Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone, Bijlagerapport Nb-wetvergunde visserij. Bijlage bij Arcadis-rapport 075248083. In opdracht van Rijkswaterstaat Waterdienst/Noord-Nederland/Noordzee en ministerie van EL&I DRZ Noord. IMARES-rapport C172/11. Publicatiedatum – 30 december 2011.
- Lit. 21** Jongbloed, R.H., J.T. van der Wal, J.E. Tamis, S.I. Jonker, B.J.H. Koolstra & J.H.M. Schobben (2011). Nadere effectenanalyse Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone, Deelrapport Niet-Nb-wetvergund gebruik. In opdracht van Rijkswaterstaat Noordzee/Noord-Nederland/Waterdienst. Imares-rapport C170/11 Arcadis-rapport 075990726: C. Publicatiedatum – 30 december 2011.
- Lit. 22** Jongbloed, R.H., N.T. Hintzen, M.A.M. Machiels & A.S. Couperus (2013). Nadere effectenanalyse staandwantvisserij - bruinvis in Natura 2000-gebied Noordzeekustzone. In

opdracht van Rijkswaterstaat Zee en Delta. Imares-rapport C206/13. Publicatiedatum – 18 december 2013.

Lit. 23 Jonker, S.I., B.J.H. Koolstra, J.E. Tamis & R.H. Jongbloed (2011). Nadere effectenanalyse Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone, Deelrapport Nb-wetvergund gebruik. In opdracht van Rijkswaterstaat Waterdienst/Noord-Nederland/Noordzee en ministerie van EL&I DRZ Noord. Imares-rapport C172/11 Arcadis-rapport 075248083:F. Publicatiedatum – 30 december 2011.

Lit. 24 Jonker, S. & B. Koolstra (2011). Nadere effectenanalyse Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone, Beheerplankader voor baggeren. In opdracht van Rijkswaterstaat Waterdienst/Noord-Nederland/Noordzee en Ministerie van EL&I DRZ Noord. Arcadis-rapport 075238575:D – Definitief 30 december 2011.

Lit. 25 Jonker, S.I. & I. Bakkers (2011). Nadere effectenanalyse Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone, Beheerplankader voor waterrecreatie. In opdracht van Rijkswaterstaat Waterdienst/Noord-Nederland/Noordzee en Ministerie van EL&I DRZ Noord. Arcadis-rapport 075116410:J. Definitief – 30 december 2011.

Lit. 26 Jonker, S.I. (2011). Nadere effectenanalyse Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone, Oplegnotitie voor voortoets bestaand gebruik Noordzeekustzone (met uitzondering van militaire activiteiten en visserij). In opdracht van Rijkswaterstaat Waterdienst/Noord-Nederland/Noordzee en ministerie van EL&I DRZ Noord. Arcadis-rapport 075735923:B.1. Definitief – 30 december 2011.

Lit. 27 Koolstra, B.J.H., R.H. Jongbloed, J.E. Tamis, & I. Bakkers (2011). Nadere effectenanalyse Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone, Deelrapport externe werking. In opdracht van Rijkswaterstaat Waterdienst/Noord-Nederland/Noordzee en ministerie van EL&I DRZ Noord. Arcadis-rapport 075397777.I.2 – Definitief 30 december 2011.

Lit. 28 Koolstra, B.J.H. & R.H. Jongbloed (2011). Nadere effectenanalyse Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone. Hoofdrapport. In opdracht van Rijkswaterstaat Waterdienst/Noord-Nederland/Noordzee, EL&I DRZ Noord. Imares-rapport C178/11, Arcadis-rapport 075419636:F. Publicatiedatum – 30 december 2011.

Lit. 29 Koolstra, B., S. Jonker, & I. Bakkers (2011). Nadere effectenanalyse Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone, Beheerplankader voor zandsuppleties. In opdracht van Rijkswaterstaat Waterdienst/Noord-Nederland/Noordzee en ministerie van EL&I DRZ Noord. Arcadis-rapport 075526996:E – Definitief 30 december 2011.

Lit. 30 Landbouw-Economisch Instituut (LEI) (2006) Economische effecten van sluiting van het beoogde zeereservaat in de Voordelta voor het viscluster. Rapport 1.06.02.

Lit. 31 Landschap Noord-Holland (Kuiper, E., et al.) (2011). Visie natuur en recreatie Razende Bol.

Lit. 32 Landschap Noord-Holland (2015). Evaluatie pilot Razende Bol.

Lit. 33 Leeuw J.J. de (1997). Demanding divers: ecological energetics of food exploitation by diving ducks. Van Zee tot Land 61. Rijkswaterstaat Directie IJsselmeergebied, Lelystad.

Lit. 34 Linders, C.E., & R.A.J. Pahlplatz (2010). Voortoets militaire activiteiten in Waddenzee en Noordzeekustzone, in opdracht van Centrale Directie Dienst Vastgoed Defensie, Ministerie van Defensie. Bureau Meervelt, Projectnummer: 08-031. Definitief – februari 2010.

Lit. 35 Arcadis, Deelbeheerplan Joost Dourleinkazerne. In opdracht van het ministerie van Defensie/Dienst Vastgoed Defensie. Arcadis-rapport 11042/0F7/025/000810Ev, december 2007.

Lit. 36 Linders, C.E., & Pahlplatz, R.A.J. (2010). Deelbeheerplan Natura 2000 Schietrange de Vliehors en Cavalerie Schietkamp Vlieland. In opdracht van Centrale Directie Dienst Vastgoed Defensie, Ministerie van Defensie. Bureau Meervelt, Projectnummer: 08-031/10-011-1. Definitief – december 2010.

Lit. 37 Linders, C.E., & R.A.J. Pahlplatz (2012). Nadere effectenanalyse militaire activiteiten in Waddenzee en Noordzeekustzone. In opdracht van Centrale Dienst Vastgoed Defensie, Ministerie van Defensie. Bureau Meerveld – Definitief september 2012.

Lit. 38 Linders, C.E., & R.A.J. Pahlplatz (2013). Nadere effectenanalyse militaire activiteiten in Waddenzee en Noordzeekustzone. Aanvulling snelvaren. Status: Definitief 12 december 2013. In opdracht van Centrale Directie Dienst Vastgoed Defensie, Projectnummer: 13-034.

Lit. 39 Linders, C.E., & R.A.J. Pahlplatz (2014). Nadere effectenanalyse militaire schietterreinen Petten KL en KM. Status: Definitief 18 maart 2014, aanvulling 22 april 2014. In opdracht van Centrale Directie Dienst Vastgoed Defensie, Projectnummer: 014-017.

Lit. 40 Ministerie van Economische Zaken (2011). Kamerbrief: naar de top: het bedrijvenbeleid in actie(s). D.d. 13 september 2011, kenmerk A/TOP/11134377.

Lit. 41 Ministerie van Economische Zaken (2016). Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone zones I t/m III. Besluit van 19 januari 2016, kenmerk 15181243.

Lit. 42 Ministerie van Economische Zaken (2013) Essentietabel Natura 2000-gebied 007, Noordzeekustzone. Geraadpleegd november 2013.

Lit. 43 Ministerie van Economische Zaken (2013). Sportvisserij binnen de grenzen van Natura 2000. Aanvullende afspraken op het Vibeg akkoord over sportvisserij in de Noordzeekustzone en Vlakte van de Raan voor de ontwikkeling van natuur en visserij.

Lit. 44 Ministerie van Economische Zaken, colleges GS Noord-Holland, Fryslân en Groningen, Coalitie Wadden Natuurlijk, VisNed en Nederlandse Vissersbond (2014). Convenant transitie garnalenvisserij en natuurambitie Rijke Waddenzee.

Lit. 45 Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (2011). Vissen binnen de grenzen van Natura 2000, afspraken over het visserijbeheer in de Noordzeekustzone en Vlakte van de Raan voor de ontwikkeling van natuur en visserij & Perspectief garnalenvisserij. Vibeg-akkoord, 15 december 2011.

- Lit. 46** Ministerie van Economische Zaken (2014). Tweede Kamerbrief betreffende Motie Geurts d.d. 14 april 2015. Kenmerk EZ/DGAN-NB/15050561.
- Lit. 47** Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (2010). Wijzigingsbesluit Natura 2000-gebied Noordzeekustzone. Staatscourant d.d.14 maart 2011. Kenmerk PDN/2010-326.
- Lit. 48** Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (2012). Wijzigingsbesluit Natura 2000-gebied Noordzeekustzone d.d. 4 oktober 2012. Kenmerk PDN/2012-007.
- Lit. 49** Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (2012). Wijzigingsbesluit Natura 2000-gebied Noordzeekustzone d.d. 18 oktober 2012. Kenmerk ELenI/PDN/2012-007-2.
- Lit. 50** Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (2012). Regeling van de staatssecretaris van EL&I van 27 juni 2012, nummer 268070, houdende wijziging van de Uitvoeringsregeling visserij ten behoeve van het onder voorwaarden toestaan van recreatief gebruik van staandwant in de visserijzone.
- Lit. 51** Ministerie van Economische Zaken (2014). Tweede Kamerbrief betreffende Evaluatie recreatief staand want d.d. 22 april 2014. Kenmerk EZ/DGA-DAD/13194622.
- Lit. 52** Ministerie van Economische Zaken (2014). Tweede Kamerbrief betreffende Windenergie op zee d.d. 26 september 2014. Kenmerk EZ/DGETM-ED/14153930.
- Lit. 53** Ministerie van Infrastructuur en Milieu (2013). Brochure Deltaprogramma Veiligheid.
- Lit. 54** Ministerie van Infrastructuur en Milieu (2012, 2014). Mariene Strategie voor het Nederlandse deel van de Noordzee 2012-2020, Deel 1, Deel 2.
- Lit. 55** Ministerie van Infrastructuur en Milieu (2011). Handboek Immissietoets, toetsing van lozingen op effecten voor het oppervlaktewater.
- Lit. 56** Ministerie van Infrastructuur en Milieu (2009). Nationaal Waterplan 2009-2015. 22 december 2009.
- Lit. 57** Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (2006). Natura 2000 doelendocument. Juni 2006.
- Lit. 58** Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (2006). Natuurkalender broedvogels. 19 december 2006.
- Lit. 59** Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (2008). Uitvoeringsregeling Visserij. 19 september 2008.
- Lit. 60** Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (2008/2010). Natura 2000 Profieldocumenten: Vogels, Habitattypen, Habitatsoorten.

Lit. 61 Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (2009). Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Noordzeekustzone, d.d. 26 februari 2009.

Lit. 62 Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (2009). Begrenzing visserijcapaciteit nationale staandwantvloot kleiner dan 10 meter. Staatscourant 2009, nummer 12724. D.d. 24 augustus 2009, nummer 17603.

Lit. 63 Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (2009). Leeswijzer Natura 2000-essentietabellen. juni 2009.

Lit. 64 Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (2009). Leidraad aanwijzing artikel 20 Natuurbeschermingswet 1998 Waddengebied. April 2009.

Lit. 65 Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (2009). Maatregelen begrenzing staandwantvisserij. Brief aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. 24 augustus 2009.

Lit. 66 Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (2009). Programma van Eisen Gebiedsgerichte Monitoring Natura 2000. Juli 2009.

Lit. 67 Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Rijkswaterstaat, CIW (2005). CIW Beoordelingssystematiek warmtelozingen, d.d. 25 november 2004, vastgesteld op 21 juni 2005.

Lit. 68 Ministerie van Verkeer en Waterstaat (2000). Derde Kustnota. Traditie, trends en toekomst.

Lit. 69 Rijkswaterstaat (2014). Ontwerp Beheer- en ontwikkelplan voor de rijkswateren 2016-2021.

Lit. 70 Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Hoofdirectie juridische zaken (2010). Beleidsregels ontgrondingen in rijkswateren daterend van 20 september 2010, nummer VenW/BSK/-2010/127556.

Lit. 71 Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (2007). Planologische kernbeslissing Derde Nota Waddenzee, tekst na parlementaire instemming, bijlage 1 (nadere omschrijving PKB-grens en coördinaten langs Noordzeekustzone en de Waddeneilanden). Februari 2007.

Lit. 72 Regiebureau Natura 2000 in samenwerking met Vereniging Nederlandse Gemeenten (2011). Factsheet Natura 2000 en bestemmingsplannen.

Lit. 73 Rijkswaterstaat (2008). Lijst inventarisatie bestaand gebruik Waddenzee / Noordzeekustzone.

Lit. 74 Rijkswaterstaat (2010). Beheerregeling Rottum. Beheer Rottumeroog en Rottumerplaat 2011 - 2016. 13 december 2010.

Lit. 75 Rijkswaterstaat (2011). Communicatieplan Natura 2000 Waddengebied, beschermen, gebruiken, beleven! Februari 2013.

Lit. 76 Rijkswaterstaat (2015) Monitoringplan ten behoeve van het Natura 2000-beheerplan Noordzeekustzone. S. Stuijzand et al. November 2015.

Lit. 77 Rijkswaterstaat (2015). Handhavingsplan Natura 2000 Waddenzee en Noordzeekustzone. Ontwerpplan. R. Wijmenga. oktober 2015.

Lit. 78 Slijkerman, D.M.E., J.E. Tamis & R.H. Jongbloed (2008). Voortoets bestaand gebruik Noordzeekustzone – hoofdrapport - (m.u.v. visserij en militair gebruik). In opdracht van Rijkswaterstaat Noordzee. Imares-rapport C091/08. Publicatiedatum – 4 december 2008.

Lit. 79 Stichting Verduurzaming Garnalenvisserij (2013). Passende beoordeling garnalenvisserij Natura 2000 gebieden Waddenzee, Noordzeekustzone. Oosterschelde, Westerschelde, Voordelta en Vlakte van de Raan. December 2013.

Lit. 80 Twynstra Gudde (2013). Actieplan vaarrecreatie Waddenzee 2014-2018. Samen meer voor de Waddenzee. Derde versie, 9 september 2013.

Lit. 81 Vogelbescherming Nederland (2013). Rust voor vogels, ruimte voor mensen. In samenwerking met Vereniging Natuurmonumenten, Landschap Noord-Holland, Staatsbosbeheer, It Fryske Gea en Het Groninger Landschap. Vogelbescherming Nederland, Zeist.

Lit. 82 Winden, J. van der, K.L. Krijgsveld, H. Inberg & R.C. Fijn (2008). Beschermingsplan Duin- en Kustvogels, basisrapporten A en B. Bureau Waardenburg/Vogelbescherming Nederland.

Overige Natura 2000-beheerplannen (naast dat van de Noordzeekustzone) en Algemeen deel voor het waddengebied:

Lit. 83 Ministerie van Infrastructuur en Milieu (2016). Natura 2000-beheerplan Waddenzee.

Lit. 84 Ministerie van Economische Zaken (2016). Natura 2000-beheerplan Duinen van Texel.

Lit. 85 Ministerie van Economische Zaken (2016). Natura 2000-beheerplan Duinen van Vlieland.

Lit. 86 Ministerie van Economische Zaken (2016). Natura 2000-beheerplan Duinen van Terschelling.

Lit. 87 Ministerie van Economische Zaken (2016). Natura 2000-beheerplan Duinen van Ameland.

Lit. 88 Ministerie van Economische Zaken (2016). Natura 2000-beheerplan Duinen van Schiermonnikoog.

Lit. 89 Ministerie van Economische Zaken (2016). Algemeen deel Natura 2000-beheerplannen waddengebied.

Bijlage 1 Begrippenlijst – overzicht van termen en afkortingen

A

Aanwijzingsbesluit	Algemene Maatregel van Bestuur waarin een Natura 2000-gebied wordt aangewezen en begrensd en waarin de instandhoudingsdoelstellingen van dat gebied worden vastgesteld.
APV	Algemene Plaatselijke Verordeningen.
Artikel 20-gebied	Op grond van artikel 20 van de Nb-wet kan de toegang tot een Natura 2000-gebied of een deel hiervan beperkt worden – al of niet onder specifieke voorwaarden – , voorzover dit noodzakelijk is voor de bescherming van natuurwaarden.
Autonome ontwikkelingen	Bij huidige activiteiten: ontwikkelingen in huidige activiteiten waaraan geen politiek-bestuurlijke besluitvorming ten grondslag ligt, maar die wel kunnen leiden tot wezenlijke veranderingen in die activiteiten. Hierdoor kunnen ook de mogelijke effecten op Natura 2000-doelen wijzigen. Bij geomorfologische, hydrologische of ecologische processen: ontwikkelingen die zonder menselijke inmenging 'vanzelf' zijn te verwachten, zoals o.a. erosie, sedimentatie, klimaat en weer, vegetatiesuccessie, natuurlijke populatieontwikkelingen, etcetera.

B

Bevoegd gezag	Overheidsinstelling / bestuursorgaan, bevoegd om besluiten te nemen of beschikkingen af te geven, bijvoorbeeld ten aanzien van vergunningverlening.
Benthos	Verzamelnamen voor alle organismen die leven op de bodem van zoete en zoute wateren.
BOA	Buitengewoon opsporingsambtenaar.

C

D

Depositie	Neerslag of afzetting van luchtverontreinigende stoffen op bodem, water, planten, dieren of gebouwen. Het gaat in milieuverband om depositie van verzurende (bijvoorbeeld ammoniak) en vermestende (bijvoorbeeld stikstof en ammoniak) stoffen.
Dijk	Door mensen aangelegde waterkering.
Doelbereik	Mate waarin het doel bereikt wordt.
Doeluitwerking	Uitwerking van Natura 2000-doelen in omvang, ruimte en tijd.

E

Ecosysteem

Een ecosysteem wordt gevormd door de wisselwerkingen tussen alle organismen en de abiotische omgeving binnen een zekere geografische of anderszins afgebakende eenheid. Proces van slijtage van een vast oppervlak.

Erosie

F

Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet regelt de bescherming en het behoud van de gunstige staat van instandhouding van in het wild levende planten en dieren in Nederland.

G

Gedragcode

Document waarin regels en richtlijnen worden gegeven voor gedrag, bijvoorbeeld om natuurwaarden te ontzien.

Getij

Periodieke wisseling van de waterstand.

H

Habitat

Is de plaats waar een bepaald organisme voorkomt, doordat de abiotische factoren en biotische factoren van die plaatsen voldoen aan de eisen die het organisme stelt om te kunnen overleven, groeien en zich voort te planten. EU-Richtlijn (EU-Richtlijn 92/43/EEG van 21 mei 1992) die als doel heeft het in stand houden van de biodiversiteit in de Europese Unie door het beschermen van natuurlijke en halfnatuurlijke habitattypen en soorten.

Habitatrichtlijn

Habitatype

Land- of waterzone met bijzondere geografische, abiotische en biotische kenmerken die zowel geheel natuurlijk als halfnatuurlijk kunnen zijn (= letterlijke definitie die in de Richtlijn staat).

Handhaving

Optreden nadat een overtreding is geconstateerd in het kader van toezicht, waarbij een onderscheid gemaakt kan worden tussen bestuursrechtelijke handhaving (handhavend optreden door het bevoegd gezag (bestuur) en strafrechtelijke handhaving (handhavend optreden door (buitengewone) opsporingsambtenaren in dienst van politie, natuurbeheerders, provincies en andere organisaties onder leiding van het Openbaar Ministerie (Functioneel Parket).

Hoogwater

Normaal gemiddelde (dagelijks) hoogwater als gevolg van het getij.

Hvp's

Hoogwatervluchtplaatsen.

I

Instandhoudingsdoelstelling

Doelstelling die is gesteld aan een Natura 2000-gebied en die betrekking heeft op de instandhouding van de leefgebieden van vogels en/of aan de instandhouding van de natuurlijke habitats of populaties in het wild levende dier- en plantensoorten (bron: artikel 1 sub k jo. 10a lid 2 Nb-wet). Een instandhoudingsdoelstelling is geformuleerd in termen van behoud of

	verbetering van oppervlakte (leefgebied) en/of kwaliteit (van leefgebied).
K	
KRW	Kaderrichtlijn <u>Water</u> . Deze richtlijn, die sinds 2000 van kracht is, moet ervoor zorgen dat de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater in Europa in 2015 op orde is gekomen (www.rijkswaterstaat.nl).
Kritische depositiewaarde	Niveau waarboven stikstofdepositie schadelijk is voor natuur.
Kwelder	Begroeide buitendijkse landaanwas die bij hoge waterstanden overspoeld wordt met zeewater. In het midden en zuiden van Nederland 'schor' genoemd.
L	
Laagwater	Normaal gemiddelde (dagelijks) laagwater als gevolg van het getij.
Leefgebied	Een leefgebied is de leefomgeving waarin een bepaalde soort of levensgemeenschap leeft. Een soort kan verschillende leefgebieden nodig hebben in de loop van een jaar of zijn levenscyclus.
Litoraal	Getijde zone.
M	
Ministerie van LNV	(Voormalig) Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (nu ministerie van EZ).
Ministerie van EL&I	(Voormalig) Ministerie van Economische zaken, Landbouw & Innovatie (nu ministerie van EZ).
Ministerie van IenM	Ministerie van Infrastructuur en Milieu.
Mitigerende maatregelen / mitigatie	Maatregelen die mogelijk schadelijke effecten van menselijke activiteiten op natuurwaarden voorkomen of zoveel mogelijk beperken.
Morfologie	De wisselwerking tussen de beweging van het water, het transport van zand en slib in zee en de afkalving (erosie), aanzanding en aanslibbing.
MWTL	<u>M</u> onitoring van de <u>W</u> aterstaatkundige <u>T</u> oestand des <u>L</u> ands.
N	
Natura 2000	Natura 2000 is de benaming van het Europese netwerk van natuurgebieden waarin belangrijke flora en fauna voorkomen, gezien vanuit een Europees perspectief. Op de gebieden zijn de Vogel- en/of Habitatrichtlijn van toepassing.
Natura 2000-gebied	Gebied behorende tot het Natura 2000-netwerk; in Nederland een gebied beschermd volgens de Natuurbeschermingswet 1998, tevens aangewezen en/of aangemeld als Vogel- en/of Habitatrichtlijngebied (artikel 10a Nb-wet).
Natuurbeschermingswet 1998	Wet die natuurgebieden beschermt. Bescherming vindt onder meer plaats door activiteiten met mogelijke negatieve gevolgen op de instandhoudingsdoelstellingen van het beschermde gebied niet toe te staan, tenzij een vergunning kan worden verkregen.

NEA	Nadere effectenanalyse.
O	
OSPAR	Het OSPAR-verdrag (1992) betreft de bescherming van het mariene milieu in het noordoostelijk deel van de Atlantische Oceaan en is vernoemd naar de steden waar het verdrag tot stand is gekomen (Oslo en Parijs).
P	
PAK	Polycyclische aromatische koolwaterstoffen.
PAS	Programma Aanpak Stikstof.
Preventief toezicht	Gericht op het voorkómen van overtredingen in de vorm van voorlichting, informatieverstrekking, aanwezigheid in het gebied en waarschuwen.
R	
RWS	Rijkswaterstaat.
S	
Schor	Begroeide buitendijkse landaanwas die bij hoge waterstanden overspoeld wordt met zeewater. In het noorden van Nederland 'kwelder' genoemd.
Sedimentatie	Bezinken en afzetten van vaste stof in een vloeistof.
Staat van instandhouding (SvI) (landelijk)	De toestand (omvang en kwaliteit) waarin de soorten of de habitattypen waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd zich (landelijk) bevinden.
Stikstofdepositie	Neerslag of afzetting van luchtverontreinigende stikstofverbindingen op bodem, water, planten, dieren of gebouwen. Het gaat bij stikstof om depositie van een vermestende stof.
Stuifdijk	Kunstmatig opgestoven duinenrij .
Sovon	Samenwerkende organisaties vogelonderzoek Nederland (Sovon) organiseert de landelijke vogeltellingen en voert onderzoek uit voor beheer, beleid en wetenschap.
Successie	Onder (natuurlijke) successie wordt verstaan de ontwikkeling van de vegetatie van een terreindeel wanneer daar door de mens geen belemmeringen aan worden opgelegd (zie bij 'Autonome ontwikkelingen).
T	
Toegangbeperkend Besluit	In het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 ex artikel 20 kan de toegang tot een (deel van een) Natura 2000-gebied, voorzover dit noodzakelijk is voor de bescherming van natuurwaarden, beperkt worden. De begrenzing en eventuele voorwaarden van de toegankelijkheid zijn vastgelegd in een Toegangbeperkend Besluit (TBB).
Toezicht	Controle op het naleven van wettelijke regels of regels opgenomen in gedragscodes, waarbij nog geen overtreding is geconstateerd. Toezicht op de naleving van deze regels gebeurt door daartoe bevoegde personen in dienst van of namens het

bevoegd gezag voor de betreffende regelgeving. Toezicht op de naleving van gedragsregels gebeurt door personen die daartoe zijn aangewezen door partijen die betrokken zijn bij dit beheerplan.

V

Vegetatie

Het vóórkomen van planten in samenhang met de plaats waar zij groeien en in de rangschikking die zij spontaan hebben aangenomen.

Verdroging

Een gebied wordt als verdroogd aangemerkt als aan dat gebied een natuurfunctie is toegekend en de grondwaterstand in het gebied onvoldoende hoog is om bescherming van de karakteristieke grondwaterafhankelijke ecologische waarden in dat gebied te garanderen. Een gebied met een natuurfunctie wordt ook als verdroogd aangemerkt als ter compensatie van een te lage grondwaterstand water van onvoldoende kwaliteit moet worden aangevoerd.

Verstoring

In het kader van het beheerplan wordt onder verstoring verstaan 'alle gedrags- of fysiologische reacties ten gevolge van aanwezigheid van mensen' (naar Krijgsveld et al. 2004).

Vogelrichtlijn

EU-Richtlijn (EU-Richtlijn 2009/147/EG van 30 november 2009 inzake het behoud van de vogelstand) die tot doel heeft om alle natuurlijk in het wild levende vogelsoorten op het grondgebied van de Europese Unie te beschermen, inclusief en in het bijzonder de leefgebieden van bedreigde en kwetsbare soorten.

W-Z

Zwakke schakels

Onderdelen van de zeekering die, bij het maximale scenario voor zeespiegelrijzing (tot 2020), niet meer aan de veiligheidsnormen zullen voldoen.

Bijlage 2 Generieke visserijvoorwaarden en Vibeg-akkoord

B2.1 Generieke visserijvoorwaarden Noordzeekustzone

1. Het is niet toegestaan afval of materialen in het gebied achter te laten;
Restafval (bijvoorbeeld losgesneden touw) dient te worden opgevangen en niet in het water terecht te komen
2. Het is niet toegestaan om, anders dan voor communicatiemiddelen de veiligheid betreffende, geluidsapparatuur te laten spelen;
3. Indien rustende zeehonden aanwezig zijn, dient een zodanige afstand in acht te worden genomen dat zeehonden niet worden verstoord (een afstand van 1500 meter tot zeehonden is hiertoe voldoende). Mocht deze veilige afstand niet realiseerbaar zijn, omdat bijvoorbeeld de vaargeul langs een plaat onvoldoende breedte heeft, vaar in dat geval dan zo rustig mogelijk door, liefst aan de andere kant van de geul;
4. Wanneer tijdens de visactiviteiten beschermde soorten van de rivierprik, zeeprik of fint worden gevangen moeten deze direct worden teruggezet;
5. Broedkolonies moeten worden vermeden (een afstand van 500 meter tot broedende vogels is hiertoe voldoende);
6. Indien vogelconcentraties aanwezig zijn, dient een zodanige afstand in acht te worden genomen, dat vogels niet worden verstoord (een afstand van minimaal 500 meter tot groepen vogels is hiertoe voldoende). Mocht deze veilige afstand niet realiseerbaar zijn, omdat bijvoorbeeld de vaargeul langs een plaat onvoldoende breedte heeft, vaar in dat geval dan zo rustig mogelijk door, liefst aan de andere kant van de geul;
7. Om verstoring te voorkomen dient in geval van visserij na zonsondergang uitsluitend de wettelijke verplichte en voor de visserij benodigde verlichting te worden gevoerd met een niet groter dan noodzakelijke sterkte;
8. Registratie en monitoring van het gebruik en in sommige gevallen ook de effecten daarvan, volgens het Monitoringplan bij dit beheerplan, onder andere methode, locatie, omvang/intensiteit, visvangsten, bijvangsten en perioden;
9. Op de Noordzeekustzone is een regime van ruimte- en tijdzonering van toepassing: het TBB Noordzeekustzone (Vibeg-maatregelen, zie bijlage B2.2);
10. Het is niet toegestaan om de gesloten gebieden (artikel 20 Nb-wet) voor de periode dat ze gesloten zijn, te bevaren, bevissen en te betreden;
11. Van opgetreden incidenten, waaronder verstaan worden alle gebeurtenissen waarbij onbedoeld schadelijke stoffen in het water komen dan wel anderszins schade aan de zee kan worden toegebracht, dient onverwijld melding te worden gedaan aan het bevoegd gezag Nb-wet, onder overlegging van alle relevante gegevens.

Bovengenoemde voorwaarden zijn van toepassing op Nederlandse én buitenlandse vissers in de Noordzeekustzone. Zonodig worden de voorwaarden voor buitenlandse vissers door het ministerie van EZ genotificeerd bij de Europese Commissie.

Tabel B2.1. Overzicht van welke bovenstaande generieke voorwaarden van de Noordzeekustzone relevant zijn voor de betreffende visserijvorm (aangegeven met een X).

Visserijvorm	Generieke voorwaarden Noordzeekustzone					
	1	2	3	4	5	6-11
Boomkorvisserij			x			x
Bordenvisserij			x			x
Fuikenvisserij	x	x	x	x	x	x
Mesheftenvisserij			x			x
Garnalenvisserij			x			x
Hengelvissers	x	x	x	x	x	x
Standaardvisserij	x	x	x	x	x	x
Zegenvisserij	x	x	x	x	x	x

B2.2 Vibeg-akkoord en het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone

Samenvatting belangrijkste uitgangspunten Vibeg-akkoord met betrekking tot de Noordzeekustzone (Lit. 45)

1. Beëindiging van de visserij met wekkerkettingen in de Noordzeekustzone;
2. Voor alle andere vormen van visserij geldt dat zij verenigbaar zijn met de Natura 2000-doelstellingen en zich kenmerken door een voortgaande verduurzaming;
3. Geen toename van de visserij-intensiteit in Noordzeekustzone. Dit is te realiseren via enerzijds de sluiting van delen van de Natura 2000-gebieden voor visserij en anderzijds via een beheerste visserij in het resterende deel van het Natura 2000-gebied. De best beschikbare technieken en visserijpraktijk wordt daarbij toegepast;
4. Maatregelen zijn van toepassing op Nederlandse én buitenlandse vissers.
5. Vergunningplichtige visserijvormen zijn alleen toegestaan na het doorlopen van een Nb-wetprocedure, welke leidt tot regulering door middel van een Nb-wetvergunning dan wel door vrijstelling in het Natura 2000-beheerplan (zie paragraaf 6.1);
6. Voor de onderzoeksgebieden geldt dat daar wordt gevestigd (of juist niet) conform de afspraken die daarover vanuit het onderzoek zijn/worden gemaakt. Deze activiteiten passen binnen het regulerend kader van de Nb-wet.

Het Vibeg-akkoord is in 2015 geëvalueerd. De focus van de evaluatie lag op het maatregelenpakket voor de garnalenvisserij. Na nadere besluitvorming door partijen komt er waarschijnlijk een nieuw, aangepast Vibeg-akkoord (Lit. 46).

Zonerings (samenvatting hoofdpunten op grond van het TBB Noordzeekustzone)

Voor de werkelijk geldende tekst wordt verwezen naar de bron (Lit. 41). Het huidige TBB (geldig van 1 januari 2016 tot 1 januari 2018) wordt – mede naar aanleiding van een aangepast Vibeg-akkoord – waarschijnlijk via een nieuw besluit in aangepaste vorm voortgezet (bijvoorbeeld qua ligging en/of fasering van zones) (Lit. 46).

Zones 1: gesloten of beperkt toegankelijk voor alle activiteiten ('ongestoorde zones')

In de Noordzeekustzone zijn de zones 1 gesloten voor alle vormen van visserij (inclusief de sportvisserij). Hiermee wordt een zo ongestoord mogelijke ontwikkeling gewaarborgd. Ander gebruik wordt zoveel mogelijk in overeenstemming gebracht met dit doel. Daartoe wordt voor alle gebruiksfuncties hetzelfde afwegingskader gehanteerd. De zones 1 zijn zoveel mogelijk gesitueerd op locaties waar (potentiële) schelpdiervoorkomens (belang habitat en voedsel) en vogelconcentraties (rust voor zee-eenden) samenvallen. De zones 1 beslaan circa 10 procent van het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone.

Zones 2: gesloten of beperkt toegankelijk voor bodemberoerende visserijen en andere bodemberoerende activiteiten

Deze gebieden zijn/worden – op een aantal uitzonderingen na – gesloten voor bodemberoerende activiteiten. Daarmee wordt een zo ongestoord mogelijke ontwikkeling van het bodemleven nagestreefd. De zones 2 beslaan circa 15 procent van het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone.

Zones 3: innovatiegebieden, open voor niet-bodemberoerende visserijen en visserijen volgens de best beschikbare en innovatieve technieken

Als stimulans voor de ontwikkeling van innovatieve technieken zijn de zones 3 aangewezen waar uitsluitend met de best beschikbare technieken en visserijpraktijken mag worden gevist, mits vergund op grond van de Nb-wet. De zones 3 beslaan circa 28 procent van het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone.

Er zal onderzoek en monitoring plaatsvinden om de effecten van de beperking van bodemberoerende activiteiten op met name het habitatype 'permanent overstroomde zandbanken' nader te bepalen. Op grond daarvan kunnen bijstellingen van het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone plaatsvinden. Onderzoeksgebieden kunnen worden geplaatst in de zones 1 tot en met 3 en zo nodig ook daarbuiten. Onderzoeksplannen worden in overleg met de betrokken partijen opgesteld.

De ligging van bovengenoemde zones (TBB anno 2016) is weergegeven op kaart 10, 'Maatregelen Noordzeekustzone'.

Bijlage 3 Voorwaarden ter vrijstelling van vergunningplichtige activiteiten (categorie 2)

B3.1 Visserij

Voor alle visserijen zijn naast de hier genoemde voorwaarden, tevens de generieke voorwaarden uit bijlage B2.1 van toepassing.

B3.1.1 Voorwaarden staandwantvisserij

Per januari 2010 is de totale toegestane lengte van de netten, die per vaartuig tegelijk in de Noordzeekustzone mocht staan, begrensd tot maximaal 25 kilometer (Lit. 65). Ook is het dan voor vaartuigen kleiner dan 10 meter alleen toegestaan om met staandwantvistuig te vissen indien zij een vermelding staandwant op hun Europese visvergunning hebben staan. Voor andere vaartuigen onder 10 meter is de staandwantvisserij vanaf dat moment verboden verklaard (Lit. 62).

Aanvullend op het bovenstaande zijn op grond van dit beheerplan de volgende voorwaarden van toepassing:

1. Staandwantvissers die actief zijn in de Noordzeekustzone werken mee aan het onderzoek, dat in het kader van het bruinvisbeschermingsplan (Lit. 8) wordt uitgevoerd. Daarbij accepteren zij camera's aan boord en het gebruik van de camerabeelden om inzicht te geven in de bijvangst van bruinvissen;
2. Maximale toegestane netlengtes die per vaartuig in de Noordzeekustzone mogen staan, zijn:
 - tongvisserij: 15 kilometer;
 - kabeljauwvisserij: 5 kilometer.
3. Visserij op kabeljauw: gebruik pingers in de maanden december-februari;
4. Visserij op griet: gebruik pingers in de maand maart;
5. Bruinvissen, trekvissoorten, zeehonden en vogels die verstrikt zijn geraakt in netten worden zo snel mogelijk bevrijd. Blijkt het dier nog te leven dan dient het terugzetten zorgvuldig plaats te vinden;
6. Monitoring/registratie van bijvangsten vindt plaats via een elektronisch logboek. Alle bijvangsten dienen in een maandelijks overzicht via een elektronisch logboek gemeld te worden bij het bevoegd gezag;
7. De inwinning van gegevens over de vaste vistuigvisserij op zeebaars en harder zal worden uitgebreid. Als eerste stap zal in 2016 een pilot worden gestart met een digitaal registratiesysteem, aanvullend op de huidige registratiewijze. Doel van deze pilot (looptijd twee jaar) is om een systeem te ontwikkelen en in de praktijk door gebruikers te testen op effectiviteit en gebruiksvriendelijkheid. De aanvullende gegevensinwinning is specifiek gericht op: vislocatie, bijvangsten van trekvissoorten, vogels en zeezoogdieren, het gebruikte vistuig (soort, afmeting, aantal) en de visvangstgegevens. Een en ander in nader overleg uit te werken tussen bevoegd gezag, visserij- en natuurorganisaties. Met deze gegevens zullen de provincies en vissers na evaluatie van de pilot in overleg met betrokken partijen nadere afspraken maken om het registratiesysteem in te voeren;
8. Visserij op zeebaars/harder dient, om verstriking te voorkómen, te worden voorzien van zogenaamde drijvers, zodat het vistuig bij laagwater naar de bodem zakt;
9. Het vissen met een staandwant, dat tijdens laagwater 'overeind' blijft staan is verboden

10. In geval van visserij na zonsondergang wordt uitsluitend de wettelijke verplichte en voor de visserij benodigde verlichting met een niet groter dan noodzakelijke sterkte gevoerd. De verlichting dient uitsluitend op het visvak gericht te zijn. Overige (niet wettelijk verplichte) lampen dienen te worden uitgeschakeld;
11. Staandwantvisserij is niet toegestaan in zones 1 volgens het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone.

B3.1.2 Voorwaarden zegenvisserij

1. Bruinvissen, zeehonden en vogels die verstrikt zijn geraakt in netten worden zo snel mogelijk bevrijd. Blijkt het dier nog te leven dan dient het terugzetten zorgvuldig plaats te vinden;
2. Monitoring/registratie van bijvangsten vindt plaats via het elektronisch logboek. Alle bijvangsten dienen in een maandelijks overzicht via elektronisch logboek gemeld te worden;
3. In geval van visserij na zonsondergang wordt uitsluitend de wettelijke verplichte en voor de visserij benodigde verlichting met een niet groter dan noodzakelijke sterkte gevoerd. De verlichting dient uitsluitend op het visvak gericht te zijn. Overige (niet wettelijk verplichte) lampen dienen te worden uitgeschakeld;
4. Zegenvisserij is niet toegestaan in zones 1 volgens het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone.

B3.1.3 Voorwaarden fuiken- en overige vaste vistuigvisserij

1. In geval van visserij na zonsondergang wordt uitsluitend de wettelijke verplichte en voor de visserij benodigde verlichting met een niet groter dan noodzakelijke sterkte gevoerd. De verlichting dient uitsluitend op het visvak gericht te zijn. Overige (niet wettelijk verplichte) lampen dienen te worden uitgeschakeld;
2. Van september tot en met november geldt een visverbod op aal (Lit. 59);
3. Fuiken- en overige vaste vistuigvisserij is niet toegestaan in zones 1 volgens het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone.

B3.2 Recreatie

B3.2.1 Voorwaarden robbentochten

*Gedragsregels, met name ter voorkoming van verstoring van de zeehonden.
De schipper van het excursieschip (vaartuig) is verantwoordelijk voor het naleven van de gedragsregels.*

1. Het is verboden zich zonder Nb-wetvergunning te bevinden in een gesloten gebied zoals genoemd in Nb-wet artikel 20 lid 3;
2. De rustplaatsen van zeehonden mogen alleen zodanig benaderd worden door het schip dat de zeehonden niet verstoord worden. Als indicatie van verstoring wordt verwezen naar de 'vuistregels' in het bijgaand tekstkader 'Wanneer wordt een zeehond verstoord?'. Dit betekent dat voorkomen moet worden dat:
 - a. de zeehonden in het water vluchten;
 - b. de mogelijke vluchtroute van de zeehonden naar open water geblokkeerd wordt of dreigt te worden;
 - c. de opvarenden van het excursieschip lawaai maken (luid praten, schreeuwen, muziek en/of gsm) en veel en/of plotseling bewegen (rennen, armbewegingen etcetera);
3. Stil liggen binnen 100 meter van een zeehondenpopulatie (of een zeehondenrustplaats) is verboden;

4. Rond de rustplaats van zeehonden mag maar één vaartuig tegelijkertijd aanwezig zijn voor bezichtiging. Meerdere schepen zijn alleen toegestaan indien deze in trein-vorm rustig (maximaal 6 kilometer per uur) achter elkaar voortbewegen. Verboden zijn: zigzaggend op de zeehonden afvaren, een vaarsnelheid hebben van meer dan 6 kilometer per uur, versnellen/afremmen en achteruit varen. In alle gevallen zal de motor moeten blijven draaien;
5. Voeren van de zeehonden is verboden;
6. Geluidsapparatuur alleen gebruiken voor communicatiedoeleinden en veiligheid: er mag voor het informeren van de deelnemers van de robbentocht geen gebruik worden gemaakt van geluidsapparatuur in de directe nabijheid van de zeehondenpopulaties of hun rustplaatsen (dit geldt dus niet tijdens het varen naar de locatie en terugkeer naar de haven);
7. Exploitanten van excursieschepen voor robbentochten zijn verplicht om een jaarlijkse opgave te doen vóór 1 februari aan het bevoegd, waarin in ieder geval is opgenomen het aantal tochten per bezochte locatie. Met deze gegevens zullen de provincies en exploitanten gezamenlijk afspraken maken om de robbentochten indien nodig te reguleren en te voorkomen dat de zeehondenpopulatie significant negatieve gevolgen ondervindt van de robbentochten.

Wanneer wordt een zeehond verstoord?

Als indicatie van verstoring van de zeehonden gelden de volgende vuistregels:

1. de kop omhoog richten en de bron van onrust proberen te lokaliseren;
2. zich naar de waterkant keren en er naartoe schuifelen;
3. te water gaan.

Punt 1 wordt als indicatie gezien dat men te dicht bij de groep komt.

Punt 2 wordt als verstoring gezien in de zin van het gestelde en moet zeker worden voorkómen.

Punt 3, het te water gaan van de zeehonden, wordt beschouwd als een ernstige verstoring. Vooral de aanwezigheid van een zeehond met een jong dient te leiden tot grote voorzichtigheid en het aanhouden van een grotere afstand.

B3.2.2 Voorwaarden evenementen

Bestaande evenementen op de eilandstranden zijn vrijgesteld van Nb-wetvergunningplicht. Deze evenementen zijn behandeld en opgenomen in de beheerplannen van de Waddeneilanden (Lit. 84 tot en met Lit. 88). De bepalingen en afspraken voor de bestaande evenementen in die beheerplannen zijn onverkort ook van toepassing op dit beheerplan. De onderstaande voorwaarden zijn van toepassing op toekomstige nieuwe evenementen:

1. Voor toekomstige nieuwe evenementen zal de initiatiefnemer een melding moeten doen aan het bevoegd gezag in het kader van de Nb-wet (de provincie). Vervolgens zal, indien het bevoegd gezag dat nodig acht, de initiatiefnemer een plan moeten opstellen met daarin beschreven waar, hoe en wanneer het evenement plaatsvindt;
2. Dit plan moet minimaal drie maanden voor de uitvoering ter goedkeuring worden voorgelegd aan de desbetreffende provincie en de natuurbeheerder van het betreffende gebied. Het op te stellen plan heeft zorg en aandacht voor het milieu en de natuur en is gericht op het voorkomen/verminderen van negatieve effecten. Afhankelijk van de aard, locatie en timing van het evenement moet in het plan aandacht zijn voor de zaken onder de volgende punten 3 tot en met 6;

3. Milieu: er mogen geen schadelijke stoffen in de Noordzee terecht komen (denk onder andere aan olie uit aggregaten en machines). Licht- en geluidseffecten moeten zoveel mogelijk voorkomen worden;
4. Vogels: er moet in de broedperiode voldoende afstand (500 meter) worden houden tot broedlocaties (kolonies). Er moet voldoende afstand (500 meter) worden houden tot foeragerende vogels en vogelconcentraties op hoogwatervluchtplaatsen;
5. Zeehonden: er moet voldoende afstand (1500 meter) worden gehouden tot rust- en zoogplaatsen van zeehonden;
6. Varen, rijden en vliegen: bij gebruik van vaartuigen mag er niet sneller dan 20 kilometer per uur worden gevaren. Bij gebruik van auto's/rijtuigen op de oevers en stranden, mag er niet sneller worden gereden dan 25 kilometer per uur. Op het strand zal tot op maximaal 50 meter boven de vloedlijn worden gereden. Bij gebruik van vliegtuigen mag er niet onder de 450 meter gevlogen worden;
7. Evaluatie: Ter bepaling van het bevoegd gezag in het kader van de Nb-wet (provincie) zal binnen 1 maand een evaluatiegesprek plaatsvinden met alle betrokken partijen. Zo mogelijk zal ten behoeve van de evaluatie monitoring van het evenement plaatsvinden.

B3.2.3 Voorwaarden kitesurfen Razende Bol

- Kitesurfen is toegestaan op de kitesurflocatie, die is weergegeven (incl. vertrek-/aankomstplaats op de plaat) in Bijlage B4.1.2 (figuur B4.1a);
- Aanhouden van minimale afstand voor kitesurfactiviteiten (inclusief oplaten vliegers) van 750 meter tot gemarkeerde (potentiële) broedlocaties en de markering van het ingestelde artikel 20-gebied (Nb-wet).

B3.3 Civiele werken en overige activiteiten²⁹

B3.3.1 Voorwaarden reguliere kustsuppleties basiskustlijn (onderhoud), inclusief zandtransport en -winning

De volgende vrijstellingsvoorwaarden voor de kustsuppleties in het kader van kustlijninzorg (onderhoud) en de daaraan verbonden zandwinning en transport zijn geldig. De te verwachten suppletielocaties in de uitvoeringsperiode van dit beheerplan zijn weergegeven in tabel B3.3.1 en op kaart 5, 'Civiele werken en economisch gebruik'.

²⁹ Bij bestendig beheer en onderhoud van werken door Rijkswaterstaat en andere beheerders geldt de algemene voorwaarde dat de gedragscode Flora- en faunawet moet worden gehanteerd.

Tabel B3.3.1. Potentiële suppletielocaties (onderhoud) winter 2016/2017 – winter 2022/2023 (beheerplanperiode 2016-2022).

Suppletielocatie	Paalnummers
Bergen - Camperduin	34,75 – 27,00
Camperduin - Callantsoog	27,00- 15,03
Callantsoog - Den Helder	15,03 – 1,00
Texel-Zuidwest	9,00 - 10,93
Texel-Midden	10,93 - 24,00
Texel-Noordwest	25,60 - 30,01
Vlieland-Oost (incl. Havenstrand)	45,00 - 54,80
Ameland-Noordwest	4,40 – 46,00
Ameland-Midden	11,20 – 23,00

De actuele projectinformatie over de daadwerkelijk uit te voeren suppletieprojecten, gelegen binnen de in dit beheerplan opgenomen suppletielocaties (status, planning, precieze raainummers projecten, aanpak, uitvoeringswijze, hoeveelheden zand) vindt u op de volgende website van Rijkswaterstaat: www.rijkswaterstaat.nl (en zoek op 'planning en aanpak kustonderhoud').

A. Zandsuppleties

Bij de bepaling is aangegeven of de bepaling geldt voor onderwatersuppleties, strandsuppleties of voor beide.

Permanent overstroomde zandbanken (onderwatersuppleties)

1. Suppleties worden zodanig uitgevoerd dat schelpenbanken van levende *Spisula subtruncata* niet bedekt worden met zand;
2. Indien Rijkswaterstaat aantoont dat bedekking met zand van de in artikel 1 genoemde schelpenbanken onvermijdelijk is, worden de uit te voeren suppleties niet gestart in de periode van 1 juni tot 1 maart;
3. De suppleties die schelpenbanken met levende *Ensis directus* bedekken zijn toegelaten als Rijkswaterstaat aantoont dat er geen negatieve gevolgen zullen zijn voor de voedselvoorziening van zee-eenden.

Zilte pionierbegroeiingen, schorren en zilte graslanden (strandsuppleties)

4. Suppleties die worden uitgevoerd binnen 1 kilometer van 'zilte pionierbegroeiingen' en/of 'schorren en zilte graslanden' zijn alleen toegelaten als Rijkswaterstaat aantoont dat de suppletie geen negatieve effecten veroorzaakt op deze habitattypen.

'Embryonale duinen' (strandsuppleties)

5. Suppleties die een oppervlak van meer dan 1 hectare 'embryonale duinen' bedekken, zijn alleen toegelaten als Rijkswaterstaat aantoont dat dit habitatype rondom het suppletiegebied zich positief ontwikkelt en dat er geen negatieve gevolgen optreden voor dit habitatype als gevolg van de suppletie.

'Witte duinen', 'grijze duinen', 'vochtige duinvalleien' (strandsuppleties)

6. De samenstelling en korrelgrootte van het zand bij strandsuppleties komt zo veel mogelijk overeen met het zand van het strand dat grenst aan de suppletielocatie;
7. Bij (voor verkalking) gevoelige kalkarme duingebieden wordt het zand op het strand niet hoger aangebracht dan +3 meter NAP.

Grijze en gewone zeehond (onderwater- en strandsuppleties)

8. Schepen die zand suppleren houden minimaal 1200 meter afstand van het deel van de zandplaat(platen) waarop zich grijze of gewone zeehonden bevinden;
9. Het suppleren vanuit schepen op kortere afstand dan 1200 meter is toegestaan als Rijkswaterstaat aantoont dat wegens fysieke omstandigheden (zoals de ligging van vaargeulen en ondieptes op de route van suppletievaartuigen) niet aan die afstandsvereiste kan worden voldaan en er geen negatieve gevolgen zijn voor zeehonden ten aanzien van het gebruik van de betreffende zeehondenligplaats(en);
10. Bij het vóórkomen van zeehonden met pups op zandplaten en bij de suppletielocatie is uitvoering van suppleren conform artikel 9 alleen toegestaan buiten de onderstaande werp- en zoogperioden van zeehonden:
 - bij grijze zeehonden: tussen 1 december en 31 januari;
 - bij gewone zeehonden: tussen 1 mei en 31 juli;
11. In situaties als bedoeld bij het hierboven vermelde artikel 10 gelden voor schepen de volgende aanvullende voorwaarden:
 - Geen bemanning aan dek, tenzij dit strikt noodzakelijk is;
 - Geen andere verlichting dan navigatieverlichting, behoudens noodgevallen;
 - Geen geluidsproductie anders dan die uit technische- (motor) of veiligheidsoverwegingen (scheepshoorn) noodzakelijk is.

Bontbekplevier, strandplevier en dwergstern (broedvogels)

12. Strandsuppleties worden tijdens het broedseizoen niet uitgevoerd op locaties die door de beheerder zijn afgesloten of gemarkeerd als broedgebied voor bontbekplevier, strandplevier of dwergstern;
13. Indien Rijkswaterstaat een broedgeval vaststelt buiten de in artikel 12 vermelde broedgevallen binnen 500 meter van de voorgenomen suppletielocatie, neemt Rijkswaterstaat een afstand van minimaal 350 meter in acht tussen de nestplaats(sen) en de grens van het werkgebied van de strandsuppletie.

Topper, eidereend en zwarte zee-eend (onderwater- en strandsuppleties)

14. Schepen die zand suppleren, houden minimaal 500 meter afstand van vogelconcentraties van topper, eidereend- en zwarte zee-eend.

B. Transport van zand tussen win- en suppletielocaties

Grijze en gewone zeehond

15. Op schepen die zand transporteren zijn de voorwaarden opgenomen in de artikelen 8 tot en met 11 overeenkomstig van toepassing, met dien verstande, dat voor de term "suppleren" de term "transporteren" moet worden gelezen.

Topper, eidereend en zwarte zee-eend

16. Schepen die zand transporteren, houden minimaal 500 meter afstand tot vogelconcentraties van topper, eidereend en zwarte zee-eend.

Zee-eenden in zones 1 (op grond van het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone ex artikel 20 Nb-wet, Lit. 41)

17. Voor zandsuppletievaartuigen is doorvaart van 1 november tot 1 april mogelijk via een variabele corridor, waarvan de exacte locatie afhankelijk is van de ligging van het zandwingebied en de te bereiken suppletielocatie en de aanwezigheid van concentraties zee-eenden. De ligging van de variabele corridor wordt in overleg met het bevoegd gezag vastgesteld, waarbij als uitgangspunt geldt dat de vaarafstand tussen het zandwingebied en de

suppletielocatie zo kort mogelijk is met dien verstande, dat er een afstand van minimaal 1500 meter in acht wordt genomen ten opzicht van concentraties zee-eenden.

C. Zandwinningen

18. Zandwinningen gelegen nabij Natura 2000-gebieden in de Noordzeekustzone zijn toegelaten op een afstand van minimaal 900 meter buiten het Natura 2000-gebied;
19. Zandwinningen nabij Natura 2000-gebieden op locaties waar dieper dan 2 meter in de bodem zand gewonnen wordt, zijn toegelaten op een afstand van minimaal 2000 meter van het Natura 2000-gebied.

D. Aanvullende voorwaarden voor melding aan en afstemming met het bevoegd gezag en het publiek

20. Voorgenomen zandsuppleties worden door Rijkswaterstaat tenminste drie maanden voorafgaand aan de uitvoeringsperiode gemeld bij het bevoegd gezag. Bij de melding worden tevens de locatie, wijze van uitvoering, hoeveelheden zand en maatregelen ter voorkoming of beperking van negatieve effecten op de beschermde natuurwaarden weergegeven. Dat geldt onder andere voor gegevens over schelpenbanken (artikelen 1 en 3), 'zilte pioniersbegroeiingen' (artikel 4), 'embryonale duinen' (artikel 5), de samenstelling van suppletiezand (artikel 6), de aanwezigheid van zeehonden nabij suppleties en transport (artikel 8, 10 en 15) en de ligging van de variabele corridors (artikel 17);
21. Twee weken voor uitvoering van de werkzaamheden meldt Rijkswaterstaat bij het bevoegd gezag de aanwezigheid van broedgevallen van strandbroeders bij de strandsuppletielocatie (artikel 13);
22. Gelijktijdig met de melding aan het bevoegd gezag volgens artikel 20 informeert Rijkswaterstaat de betrokken gemeente en doet publieke mededeling van de voorgenomen suppletie. Hierbij geeft Rijkswaterstaat ook aan op welke wijze de gegevens als vermeld in de artikelen 20 en 21 beschikbaar worden gesteld aan het publiek.

Toelichting vrijstellingsvoorwaarden reguliere kustsuppleties (inclusief zandtransport en -winning) basiskustlijn

Algemeen

Rijkswaterstaat is voor de uitvoering van het programma Kustlijninzorg verantwoordelijk voor de suppleties op en langs de Nederlandse kust. De suppleties worden uitgevoerd door baggerbedrijven in opdracht van Rijkswaterstaat. De opgenomen vrijstellingsvoorwaarden richten zich op zowel Rijkswaterstaat als de aannemers. In aanvulling op deze vrijstellingsvoorwaarden, op grond van zijn zorgplicht volgens de Nb-wet, stelt Rijkswaterstaat voor de aannemers een protocol op waarin voorschriften zijn opgenomen als extra garantie van de nakoming van de vrijstellingsvoorwaarden. Het protocol maakt onderdeel uit van de aangenomen opdracht.

Rijkswaterstaat meldt de uit te voeren suppleties ten minste drie maanden voorafgaand aan de uitvoering aan het bevoegd gezag en maakt dat ook bekend aan het publiek, waaronder de maatschappelijke organisaties met wie Rijkswaterstaat samenwerkt op het gebied van monitoring en onderzoek naar de gevolgen van kustsuppleties op beschermde habitattypen en soorten in Natura 2000-gebieden.

Om vergunningvrij te kunnen werken dienen Rijkswaterstaat en de aannemers zich te houden aan de voorwaarden van de vrijstellingen. In enkele gevallen hangt hun handelen af van de specifieke omstandigheden, zoals het vóórkomen van schelpenbanken van *Ensis* of *Spisula* (artikel 1 en 3), 'zilte pionierbegroeiingen' (artikel 4), 'embryonale duinen' (artikel 5), samenstelling van het suppletiezand (artikel 6), het vóórkomen van zeehonden (artikel 10) en nestplaatsen van broedvogels (artikel 13). In deze gevallen dient Rijkswaterstaat aan te tonen dat aan de eisen wordt voldaan.

Artikelgewijze toelichting

Artikel 1, 2 en 3

Bedekking van schelpenbanken van *Spisula* door onderwatersuppleties is niet toegestaan. Deze banken zijn de laatste decennia sterk in aantal afgenomen en vormen het voorkeursvoedsel van zee-eenden. Daarom zijn zwarte zee-eenden genooddaakt om ook *Ensis* te eten. Alleen kleine *Ensis*-schelpen zijn voor hun geschikt als voedsel.

Als suppleren op een locatie met een *Spisula*bank onvermijdelijk is dient tot 1 maart de *Spisula*bank beschikbaar te blijven als voedsel voor zee-eenden en niet te worden bedekt met suppletiezand. De datum van 1 maart staat voor het einde van het (zwaartepunt van) het foerageerseizoen van zee-eenden. Vanaf 1 juni start de broedval van *Spisula subtrucata*. Na 1 juni dient de broedval van de bank op de desbetreffende suppletielocatie te worden ontzien.

Bedekking van concentraties *Ensis* is in beginsel evenmin toegestaan. *Ensis* komt minder geconcentreerd in banken voor langs de hele kust. Zee-eenden zijn voor hun voedsel niet locatiegebonden, zodat ze meerdere voedselgebieden kunnen gebruiken. Als bedekking onvermijdelijk is maar er blijkt voldoende *Ensis* voedsel beschikbaar te zijn, kan Rijkswaterstaat de suppletie volgens de voorwaarden uitvoeren.

Artikel 4

Als er 'zilte pionierbegroeiingen' en/of 'schorren of zilte graslanden' voorkomen binnen 1 kilometer van de voorgenomen suppletie, moet Rijkswaterstaat aantonen dat de suppletie geen negatief effect heeft op dit/deze habitatype(n).

Artikel 5

De dynamiek van 'embryonale duinen' is groot. Kleinere voorkomens van 'embryonale duinen' zijn niet goed te identificeren. Voor grotere gebieden (meer dan 1 hectare) is dat wel goed mogelijk. Vandaar dat de voorwaarde in dit artikel zich richt op de gebieden groter dan 1 hectare. Bedekking van deze gebieden is niet toegelaten, tenzij blijkt dat de 'embryonale duinen' zich bij de suppletielocatie positief ontwikkelen en er geen negatieve gevolgen optreden.

Artikel 6

Van nature wordt de korrelgrootte van het zand op het strand bepaald door stroming, golven, getij en wind. Suppletiezand kan van het natuurlijke zand op het strand verschillen. De aanwezige bodemfauna en het herstel na de suppletie is onder meer gerelateerd aan de korrelgrootte van het aanwezige zand.

Voor het besluit bodemkwaliteit worden zandmonsters genomen in het wingebied. De gegevens daarvan zullen bij de beoordeling van de geschiktheid van de samenstelling en korrelgrootte van het zand betrokken worden, in combinatie met gegevens over de sedimentverdeling langs de kust.

Artikel 7

Zand op het strand zal door natuurlijke processen de duinen in waaïen. Boven de 3 meter NAP heeft alleen de wind vat op het zand. Onder de 3 meter NAP zal ook de zee invloed hebben op het transport van het zand. Inwaaïend zand heeft overwegend positieve effecten op duinhabitats. Het suppletiezand wordt op zee gewonnen en is daarom kalkrijk. Veel inwaaïend zand kan de vegetatie van kalkarme duinen beïnvloeden. In de Natura 2000-beheerplannen voor de duinen langs de Noordzee zijn de gebieden opgenomen waar instandhoudingdoelen voor kalkarme duinen gelden (Lit. 83 tot en met Lit. 88).

Artikel 8, 9, 10, 11 en 15

Door de ligging van vaargeulen en ondieptes op de route van suppletievaartuigen kan het voorkomen dat de voorgeschreven afstand van 1200 meter van zeehondenligplaats(en) niet mogelijk is. Rijkswaterstaat moet dan vooraf aantonen dat er geen negatieve gevolgen zijn.

Voor de huidige verspreiding van zeehondenligplaatsen wordt verwezen naar kaart 7, 'Zeehondenligplaatsen'. De afstand in de Noordzee van 1200 meter ten opzichte van werp- en zoogplaatsen van zeehonden is overgenomen uit: Beleidsregels ontgrondingen in rijkswateren (Lit. 70). Op de Noordzee moet 1200 meter afstand worden gehouden, in de Waddenzee 1500 meter.

Artikel 12 en 13

De markering vindt onder andere plaats door middel van borden langs het broedgebied. Potentiële broedgebieden liggen op de Razende Bol en de stranden van Texel, Vlieland (Vliehors), Terschelling (Noordvaarder; Boschplaat oostwaarts van paal 19), Ameland (Noordwest-(Groene)strand; Hon oostwaarts van paal 23), Schiermonnikoog (Noordwest-strand; strand oostwaarts van paal 10). Voor de ligging van broedkolonies wordt verwezen naar kaart 8, 'Kolonies broedvogels en sterns'.

Dit artikel sluit aan op de bepalingen elders in dit beheerplan voor strandgebruik zoals recreatie, strandrijden en beheeractiviteiten op de stranden en strandvlaktes (paragrafen 6.5.1 en 6.5.2). De in artikel 13 gehanteerde norm van 350 meter afstand tot de nestplaatsen is bepaald op basis van expert judgement: 200 meter verstoringsafstand + 150 meter bufferzone.

Artikel 14 en 16

De afstand van 500 meter is afkomstig uit: Beleidsregels ontgrondingen in rijkswateren (Lit. 70).

Artikel 17

Dit artikel is overeenkomstig de desbetreffende bepalingen uit het Toegangbeperkend Besluit ex artikel 20 Nb-wet voor de Noordzeekustzone (Lit. 41). De ligging van de zones 1 is weergegeven op kaart 10 ('Maatregelen Noordzeekustzone') bij dit beheerplan.

Artikel 18 en 19

Volgens de derde kustnota is het ter bescherming van het kustfundament niet toegelaten zand te winnen in de zone tussen de kust en de zogenaamde doorgaande -20 meter NAP-lijn. Zeewaarts is winning uit dien hoofde wel toegelaten. Om praktische redenen is bij de aanwijzing van het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone dezelfde zeewaartse begrenzing gekozen als het kustfundament.

Om zeker te stellen dat de winning geen directe negatieve effecten veroorzaakt op het Natura 2000-gebied, moet de winning minimaal 900 meter verder in zee plaatsvinden.

Voor grootschalige ontgroningen (meer dan 10 miljoen m³ per vergunningaanvraag) of ontgroningen met een windiepte van meer dan 2 meter beneden de oorspronkelijke zeebodem of op een plek waar al eerder tot twee meter beneden de oorspronkelijke zeebodem ontgrond is, geldt dat die uitsluitend zijn toegestaan minimaal 2 kilometer zeewaarts van de doorgaande NAP -20 meter-lijn omdat ook in de toekomst kleinschalige ondiepe zandwinning en zandwinning ten behoeve van de uitvoering van kustsuppleties relatief dicht bij de kust mogelijk moet blijven (Lit. 70).

Artikel 20

Rijkswaterstaat meldt de uit te voeren suppleties uiterlijk drie maanden voor de uitvoeringsperiode aan het bevoegd gezag begeleid met de basisinformatie (artikel 22). Deze uitvoeringsperiode duurt 1 tot 2 jaar en is de tijd die Rijkswaterstaat aan de aannemer vergund heeft om (een deel van) het suppletieprogramma te realiseren.

Artikel 21

Broedvogelgegevens zijn pas later beschikbaar. Daarom meldt Rijkswaterstaat dit uiterlijk 2 weken voor daadwerkelijke uitvoering van de werkzaamheden bij het bevoegd gezag. Rijkswaterstaat vraagt de gegevens op bij de lokale vogelwacht en laat zonodig een aanvullende inventarisatie van broedgevallen op de suppletielocatie uitvoeren.

Artikel 22

Rijkswaterstaat stelt deze informatie ook beschikbaar via het internet aan het brede publiek en de maatschappelijke organisaties met wie Rijkswaterstaat samenwerkt op het gebied van monitoring en onderzoek naar de gevolgen van kustsuppleties op beschermde habitattypen en soorten in Natura 2000-gebieden.

Om het publiek tijdig te attenderen op nieuwe suppletieactiviteiten en de nieuwe informatie op internet, zal Rijkswaterstaat via zijn eigen communicatiekanalen deze attendering verspreiden.

B3.3.2 Voorwaarden baggerwerken (onderhoud), in aansluiting op baggerwerken Waddenzee

Dit voorwaardenkader volgt het beleidskader Structuurvisie Derde Nota Waddenzee (PKB) en de algemene principes van Natura 2000. Daarbij is de huidige situatie van baggerwerkzaamheden als uitgangspunt genomen (bestaande en regelmatig terugkerende onderhoudsbaggeractiviteiten, zie desbetreffende voorwaardenkader in het Natura 2000-beheerplan Waddenzee met bijbehorende kaarten (Lit. 83), ongeacht of er sprake is van gebruik met of zonder bestaande Nb-wetvergunning. Voor ontwikkelingen die niet binnen dit voorwaardenkader vallen, blijft het Nb-wetvergunningentraject van toepassing. Het voorwaardenkader wordt in de planperiode herzien als wijzigingen in de technieken of kennis – gericht op beter behalen van de doelen – daartoe aanleiding geven.

De volgende voorwaarden uit het Natura 2000-beheerplan Waddenzee zijn ook van toepassing op dit beheerplan:

1. In de Noordzeekustzone mag incidenteel alleen baggersediment worden gebaggerd uit vaargeulen in aansluiting op onderhoudsbaggerwerk in de Waddenzee;
2. Bij verspreiding van baggerspecie die wordt gelost door middel van bodemdeuren of een kraan, moet worden verspreid op de op kaart aangegeven verspreidingslocaties. Dit zijn relatief diepe locaties (geuldelen waar weinig bodemfauna aanwezig is) met relatief hoge stroomsnelheden (voor optimale verspreiding) en waar de speciespreiding niet in conflict komt met ander beheer;
3. Bij verspreiden van de specie zo weinig mogelijk verspreidingslocaties gebruiken om verstoring in ruimtelijke zin te beperken;
4. Bij slibhoudende baggerspecie (vooral in havens) vindt het baggeren en verspreiden bij voorkeur plaats tijdens de winterperiode (in verband met een lagere primaire productie in deze periode). Wanneer het om nautische- of veiligheidsredenen niet mogelijk is om de werkzaamheden in deze periode uit te voeren kan het werk buiten deze periode uitgevoerd worden. Ook wanneer baggeren, indien geconcentreerd in een (winter)periode, zou leiden tot toename van de hoeveelheid baggerspecie kan van bovenstaande regel worden afgeweken;
5. Baggerspecie mag niet worden verspreid:
 - a. binnen 1000 meter van gebieden met rijke flora en fauna, waaronder mossel-, oester- en kokkelbanken en mosselpercelen;
 - b. binnen 500 meter van vogelbroedgebieden en hoogwaterrustplaatsen;
 - c. binnen 1500 meter van rust- en zoogplaatsen van zeehonden;
 - d. bij voorkeur niet tijdens de kentering;
6. Steekzuigen is niet toegestaan in verband met het ontstaan van grote putten in de bodem;
7. Transport naar verspreidingslocaties met een persleiding alsmede 'rainbowen' worden nu niet toegepast en zijn niet toegestaan binnen dit kader. Mocht er gezien de bereikbaarheid van de locatie behoefte aan zijn, dan dient de vergunningprocedure gevolgd te worden;
8. Het opwoelen en 'op stroom zetten' van baggerspecie (agiteren, ploegen) binnen/in de omgeving van het werkgebied mag niet leiden tot transport van het opgewoelde sediment naar aangrenzende baggerlocaties;
9. Ten behoeve van afstemming van de werkzaamheden vindt minstens éénmaal per jaar in het eerste kwartaal overleg plaats tussen Nb-wet bevoegd gezag vergunningverlening (ministerie van EZ) en een vertegenwoordiger van de vaarweg- en havenbeheerders;
10. Jaarlijks worden de baggeractiviteiten geregistreerd door de beheerders en doorgegeven aan het ministerie van EZ. Daarbij worden de volgende aspecten geregistreerd:
 - a. hoeveelheid gebaggerd materiaal;
 - b. kwaliteit (voldoen aan eisen Besluit Bodemkwaliteit);
 - c. samenstelling van het sediment;
 - d. verspreidingslocatie, -periode en -diepte;
 - e. monitoring effecten verspreidingslocaties (zie punt 11, nader uit te werken);
 - f. motivering baggeren en verspreiden buiten winterperiode;

11. Toezicht zandonttrekking: alle vaar- en werktuigen betrokken bij het onttrekken van zand moeten zijn voorzien van een registratiesysteem. Daarbij wordt ondermeer de registratie van varen, zuigen/ploegen, storten en stil liggen onderscheiden;
12. Van opgetreden incidenten, waaronder alle gebeurtenissen waarbij schadelijke stoffen vrijkomen dan wel waardoor anderszins schade aan het betrokken beschermde gebied kan worden toegebracht, dient onverwijld melding te worden gedaan aan de ministeries van EZ en IenM onder overlegging van alle relevante gegevens.
13. Tevens is de volgende voorwaarde van toepassing in de Noordzeekustzone:
Op grond van het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone is het niet toegestaan aanwezige groepen vogels (100 exemplaren of meer) te benaderen in de zones 1 van dit Besluit, binnen een afstand van minimaal 1.500 meter in de periode van 1 november tot 1 april.

B3.3.3 Voorwaarden onderhoud kabels en leidingen

1. Het bedrijf dient het 'incident', waarbij sprake is van het niet meer voldoen aan de dekkingseisen, te melden bij het bevoegd gezag Nb-wet (ministerie van EZ of provincie), ministerie van EZ (Mijnbouwwet) en Rijkswaterstaat (Waterwet) en een plan van aanpak (uitvoeringsplan) in te dienen ter instemming. In dit plan dient in ieder geval te worden aangegeven: de locatie (kaartje), contactpersoon, omvang 'reparatie' in lengte en/of hoeveelheid en eventueel aanwezige natuurwaarden;
2. De kabel of leiding afdekken met gebiedseigen bodemmateriaal. Bij afwijking dient dit te worden gemotiveerd (bijvoorbeeld om civiel-technische reden) in het plan;
3. Werkzaamheden niet uitvoeren op locaties met ruiende eiders en zwarte zee-eenden (zomer). Bij ligplaatsen van groepen zeehonden het werk uitvoeren buiten de gesloten perioden en overigens in afstemming met de Waddenunit van ministerie van EZ;
4. Na afloop van de 'reparatie' een melding en korte evaluatie toezenden aan het bevoegd gezag Nb-wet (ministerie van EZ of provincie);
5. Onderhoud van kabels en leidingen (inclusief inspecties en surveys) is jaarrond toegestaan in de zone 1-, 2- en 3-gebieden uit het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone, mits vergund op grond van de Nb-wet. In de periode van 1 november tot 1 april is onderhoud alleen toegestaan ingeval van calamiteiten dan wel in andere gevallen van dringende noodzaak, dit ter beoordeling vooraf door het ministerie van EZ en onder eventuele nader voorgeschreven bepalingen;
Zie voor de ligging van de zone 1-gebieden kaart 10, 'Maatregelen Noordzeekustzone'.

B3.3.4 Voorwaarden onderhoud oeverconstructies

1. Onderhoud van oevers en dergelijke in en nabij een hoogwatervluchtplaats niet uitvoeren tijdens hoogwater, indien alternatieve hoogwatervluchtplaats in de directe omgeving als uitwijkmogelijkheid ontbreken;
2. Onderhoud in of nabij broedlocaties uitvoeren buiten het broedseizoen;
3. Open teenconstructies van dammen en dijken handhaven en bij reconstructies zo veel mogelijk toepassen, ten behoeve van foerageer- en leefgebied van onder andere vogels;

4. Incidenteel (niet-regulier) onderhoud melden aan bevoegd gezag Nb-wet (provincie).

B3.3.5 Voorwaarden monitoring- en onderzoeksactiviteiten (regulier)

1. Voordat gestart wordt met een nieuw onderzoek dient contact te worden opgenomen met het bevoegd gezag op grond van de Nb-wet (provincie) om te kijken of de activiteit onder reguliere monitoring en onderzoek valt of onder projectmatige monitoring en onderzoek. De laatste categorie is wel vergunningplichtig (zie paragraaf 6.3.3);
2. Het verontrusten en/of verstoren van (broed)vogels dient zoveel mogelijk vermeden te worden. Het doorkruisen van broedkolonies is niet toegestaan. Van broedende vogels mogen geen nesten worden verstoord en/of vertrappt en/of eieren worden meegenomen;
3. Verstoring van groepen vogels moet worden voorkómen, dit geldt voor de foerageerplaatsen, de slaapplaatsen en de hoogwatervluchtplaatsen;
4. Veldbezoeken dienen alleen plaats te vinden onder daartoe gunstige weersomstandigheden om extreme afkoeling of (over)verhitting van legsels te voorkómen;
5. Uitzwermen dient te worden voorkómen;
6. Het meenemen van honden is niet toegestaan;
7. Gebruik van geluidsapparatuur, anders dan voor communicatiedoeleinden en de veiligheid, is niet toegestaan;
8. Er mag geen afval en dergelijke worden achtergelaten in het gebied;
9. Verstoring van groepen zeehonden op zeehondenligplaatsen moet worden voorkómen. Hiertoe wordt een zodanige afstand in acht genomen dat rustende zeehonden niet worden verstoord (een afstand van 1500 meter tot zeehonden is hiertoe voldoende);
10. Onderzoeksmaterialen dienen na afloop van het onderzoek weer verwijderd te worden uit het veld;
11. Tijdens het onderzoek wordt geen gebruik gemaakt van gemotoriseerde, rijdende voertuigen;
12. Het is niet toegestaan om bij het onderzoek materialen te gebruiken die een verontreinigend effect hebben op de omgeving;
13. Er dient overeenstemming te zijn met de terreinbeheerder en/of eigenaar over de toegang en wijze van uitvoering;
14. Het is verboden om met motorboten sneller te varen dan 20 kilometer/uur, behalve overdag in de hoofdvaargeulen en veerbootroutes waar dat wel is toegestaan (zie bijlage B4.2.2, Scheepvaart);
15. Monitoring en onderzoek waarbij er laaggevlogen wordt, dient tevens rekening te houden met het kader voor laagvliegen.

Aanvullende vrijstellingsvoorwaarden voor het Rijk met betrekking tot reguliere monitoring, specifiek in artikel 20-gebieden:

16. In gebieden met een beperkte periode van sluiting vinden de monitoringstaken plaats buiten de gesloten periode(n);
17. Rijkswaterstaat dient elk jaar een planning (met periode, locatie, middelen) in van de voorgenomen metingen in de permanent gesloten artikel 20-gebieden bij het bevoegd gezag Nb-wet, de desbetreffende provincie;
18. De provincie dient van te voren in te stemmen met de jaarplanning van de metingen in deze gebieden, in afstemming met de toezichthouders (Waddenunit) van het ministerie van EZ;

19. Volledigheidshalve wordt erop gewezen dat voor de gebieden met particulier eigendom en/of beheer tevens de toestemming nodig van de betreffende eigenaar/beheerder.

B3.3.6 Voorwaarden oefeningen incidenten- en calamiteitenbestrijding (regulier) (gedragsregels KNRM)

1. Voldoende afstand houden (minimaal 500 meter) van hoogwatervluchtplaatsen van vogels;
2. Voldoende afstand houden (minimaal 500 meter) van broed- en foerageergebieden van vogels;
3. Houd een afstand van minimaal 1500 meter in acht ten opzichte van ligplaatsen van zeehonden;
4. Gebruik geen 'KNRM'-vuurwerk 's nachts bij rust-, broed- of foerageergebieden van vogels of zeehonden ligplaatsen;
5. Snelvaren (snelheid hoger dan 20 kilometer per uur) alleen op de aangegeven plaatsen, in bijzondere situaties of bij noodzakelijke oefeningen;
6. Pas bij oefeningen de snelheid aan de omstandigheden aan. Verstoor geen op het water rustende of foeragerende groepen vogels en matig de snelheid in nauw of ondiep water';
7. Draai geen diepe putten in de bodem met schroeven of waterjets;
8. Grootschalige oefeningen blijven vergunningplichtig in het kader van de Nb-wet, zie subparagraaf 6.4.3.

B3.3.7 Luchtvaart (laagvliegen gelimiteerde doelgroep civiele taken)

Algemene voorwaarden voor alle laagvlieg-activiteiten

1. Voorafgaande aan iedere vlucht dient de vlucht te worden gemeld aan bevoegd gezag (provincie Fryslân) en de door de provincie gegeven aanwijzingen dienen te worden opgevolgd;
2. Jaarlijks dient in januari een overzicht van de gemaakte vluchten in het afgelopen kalenderjaar aan het bevoegd gezag (provincie Fryslân) te worden gezonden;
3. Laagvliegen (beneden 450 meter) boven alle gebieden die op basis van artikel 20 Nb-wet zijn gesloten, is verboden (gedurende de gesloten periode).

Rijkswaterstaat: inspectievluchten voor controle vergunningen, monitoring, opsporing, calamiteiten

4. Maximaal 35 inspectievluchten (duur ongeveer 4 tot 6 uur) per jaar plus 2 milieu-inspectievluchten tijdens de milieuestafette. De milieu-inspectievluchten dienen plaats te vinden na het beëindigen van het broedseizoen en voordat de eerste grote concentraties overwinterende vogels zich in de gebieden vestigen (juli, augustus en september);
5. De inspectievluchten zijn uitsluitend toegestaan boven de gebieden op de door bevoegd gezag geaccordeerde kaart, met helikopters van het type Eurocopter 120 of een type met een vergelijkbaar of lager geluidsniveau;
6. Indien Rijkswaterstaat voornemens is te vliegen met een type helikopter met een hoger geluidsniveau dan de Eurocopter 120 dient hij dit voornemen van tevoren te melden aan bevoegd gezag, onder vermelding van het type en opgave van reden;
7. Tijdens de inspectievluchten dient er gevlogen te worden op een hoogte van minimaal 500 voet (150 meter). Alleen in geval van waarneming van zaken die afwijken van de normale situatie mag incidenteel lager gevlogen worden, zij het nooit lager dan 200 voet (60 meter);

8. Er mag uitsluitend gevlogen worden binnen de volgende tijden: tussen 1 oktober en 30 april: van 9.00 tot 16.00 uur, tussen 1 mei en 30 september: van 7.00 tot 19.00 uur;
9. Inspectie van de dijken dient plaats te vinden door alleen bij laag water langs de kwelders en aan de binnenkant van de dijken te vliegen;
10. Bij hoogwater mag niet laag gevlogen worden in de nabijheid van of boven hoogwatervluchtplaatsen voor vogels of langs kwelders;
11. Het is niet toegestaan om tijdens het broedseizoen (15 maart en 15 juli) in de nabijheid van of boven broedgebieden te vliegen;
12. Er dient gebruik gemaakt te worden van elektronische (zee)kaarten gekoppeld aan een plaatsbepalingssysteem waarop alle artikel 20-gebieden, zeehondenrustplaatsen en overige kwetsbare gebieden zijn aangegeven;
13. Indien er veranderingen zijn in de omstandigheden waaronder de vluchten worden uitgevoerd, bijvoorbeeld een wijziging in het aantal vluchten of van het type toestel, dan moet dit voortijdig doorgegeven c.q. aangevraagd te worden aan het bevoegde gezag (provincie Fryslân).

SAR-helikoptertrainingsvluchten: Bristow Helicopters LTD (of vergelijkbaar)

14. Maximaal 10 trainingsvluchten per jaar. Indien er getraind wordt tijdens hoogwater, dan dienen de trainingslocaties zorgvuldig uitgekozen te worden en in ieder geval op ruim water, op een afstand van meer dan 1500 meter van op basis van artikel 20 Nb-wet gesloten gebieden;
15. De vliegroute naar de trainingslocaties dusdanig te kiezen dat boven vaargeulen gevlogen wordt;
16. Trainingsvluchten dienen te worden uitgevoerd buiten de broedperiode van vogels (15 maart - 15 juli).

Skypictures: foto-, inventarisatie- en inspectievluchten (in opdracht van Imares voor schelpdierinventarisatie)

17. Op de weg naar de te fotograferen (scheeps-)locaties en op de weg terug boven de 1500 voet (450 meter) vliegen;
18. Maximaal circa 20 fotovluchten per jaar en circa 6 inspectievluchten per jaar;
19. Verstoring van groepen vogels of zeehonden dient te worden voorkomen door niet onder de 1500 voet te vliegen in de nabijheid van zeehondenligplaatsen of hoogwatervluchtplaatsen voor vogels.

Flying focus: fotovluchten van schepen (in opdracht van scheepswerven voor nieuwbouwschepen)

20. Op de weg naar de te fotograferen (scheeps-)locaties en op de weg terug boven de 1500 voet (450 meter) vliegen;
21. Maximaal circa 12 vluchten per jaar, niet-seizoensgebonden;
22. Laagvliegen ten behoeve van fotografie is in de volgende gebieden onder voorwaarden toegestaan: Marsdiep.

IMARES, vliegtellingen (duik)eenden

23. De vluchten uitvoeren in de maanden november, december en februari tijdens hoogwater en op een hoogte van minimaal 150 meter;
24. Uitvoeren met het toestel Cessna 172 (of vergelijkbaar) in circa 3 dagen;
25. Boven de randen van de eilanden mag alleen gevlogen worden boven de 450 meter;
26. De vluchten worden ten minste 1 dag van te voren via een e-mail gemeld bij de terreinbeheerders, de bemanningen van de schepen van het ministerie van EZ en provincie Fryslân.

Rijkswaterstaat, vliegtellingen overwinterende zee-eenden (in het kader van Nationaal Netwerk Ecologische Monitoring)

27. In een periode van twee dagen vliegen in alle telgebieden op een constante hoogte van 150 meter;
28. De vluchten uitvoeren in de maanden januari of februari en alleen tijdens hoogwater.

Zeehondencreùche 't Hart, zeehondentellingen

29. De minimale toegestane vlieghoogte is 150 meter; waar mogelijk dient hoger gevlogen te worden. De eerste telling vindt plaats zo snel mogelijk na de piek in het geboorteseizoen van de gewone zeehond;
30. De tweede telling vindt ruim een maand later plaats, tijdens het verharingsseizoen;
31. Voor de tellingen wordt gebruik gemaakt van de route welke is ingetekend op de door bevoegd gezag geaccordeerde kaart;
32. Verstoring van de in het gebied aanwezige groepen zeehonden en (foeragerende) vogels dient te worden vermeden; zwangere of zogende dieren dienen te worden ontzien.

B3.3.8 Activiteiten Defensie: schietproeven vanuit Petten

1. De beproevingen vanuit locatie Petten KM worden opgeschort in situaties dat de Waddenzee grotendeels is dichtgevroren.

Bijlage 4 Mitigerende maatregelen en gedragsregels ten aanzien van niet-vergunningplichtige activiteiten (categorie 4)

B4.1 Recreatie

B4.1.1 Recreatievaart (inclusief zeekajakken, charters toervaart)

Op deze vorm van recreatie zijn de gedragsregels uit de 'Erecode voor wadliefhebbers' van toepassing (zie bijlage B4.1.7).

De recreatievaart houdt zich aan de - indien aanwezig - vaarwegmarkeringen. Voor het snelvaren in gebieden met betonde vaargeulen is de volgende maatregel van toepassing:

1. Snelvaren vindt uitsluitend plaats binnen de betonde vaargeulen.

Het ministerie van EZ heeft een Toegangbeperkend Besluit ex artikel 20 Nb-wet genomen met betrekking tot de Noordzeekustzone (Lit. 41). In dit besluit zijn ook de hieronder omschreven toegangsbeperkingen voor de zone 1-gebieden opgenomen voor de recreatievaart ('vaartuigen'). Zie voor de ligging van de zone 1-gebieden kaart 10, 'Maatregelen Noordzeekustzone'.

Op grond van dit Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone geldt voor doorvaart en ankeren:

1. Toegestaan in de periode van 1 april tot 1 november;
2. Toegestaan in de periode van 1 november tot 1 april, mits aanwezige groepen vogels (100 exemplaren of meer) niet worden benaderd tot een afstand van minimaal 1500 meter;
3. Toegestaan zonder verstoringsafstand in de delen van zone 1 welke betonde of te betonnen scheepvaartroutes betreffen en in het zone 1-gebied boven Rottumeroog en Rottumerplaat daar waar deze zone overlapt met het verdragsgebied Eems-Dollard.

B4.1.2 Kitesurfen algemeen

Kitesurfen kan op bepaalde locaties plaatsvinden onder de gemeentelijke voorwaarden volgens de APV en lokale bepalingen. De kitesurflocaties aan de stranden staan indicatief aangegeven met een symbool op kaart 2, 'Recreatie'. Voor een gedetailleerde kaart met kitesurflocaties op de Waddeneilanden wordt verwezen naar de desbetreffende beheerplannen van de eilanden (Lit. 84 tot en met Lit. 88). De voorwaarden voor deze locaties in die beheerplannen zijn onverkort ook van toepassing op het beheerplan Noordzeekustzone.

De kitesurflocaties langs de vastelandskust van Noord-Holland, inclusief locatie Razende Bol, staan hieronder vermeld en zijn ingetekend op de luchtfoto's van figuur B4.1.

Gemeente Texel:

- Razende Bol

Gemeente Den Helder:

- Huisduinen, strandslag Badhuisstraat

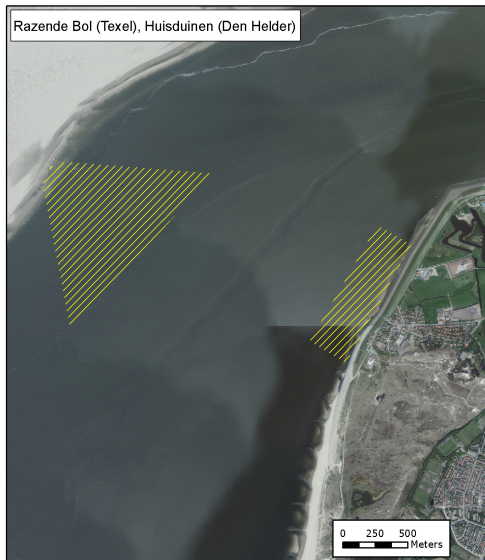
Gemeente Schagen:

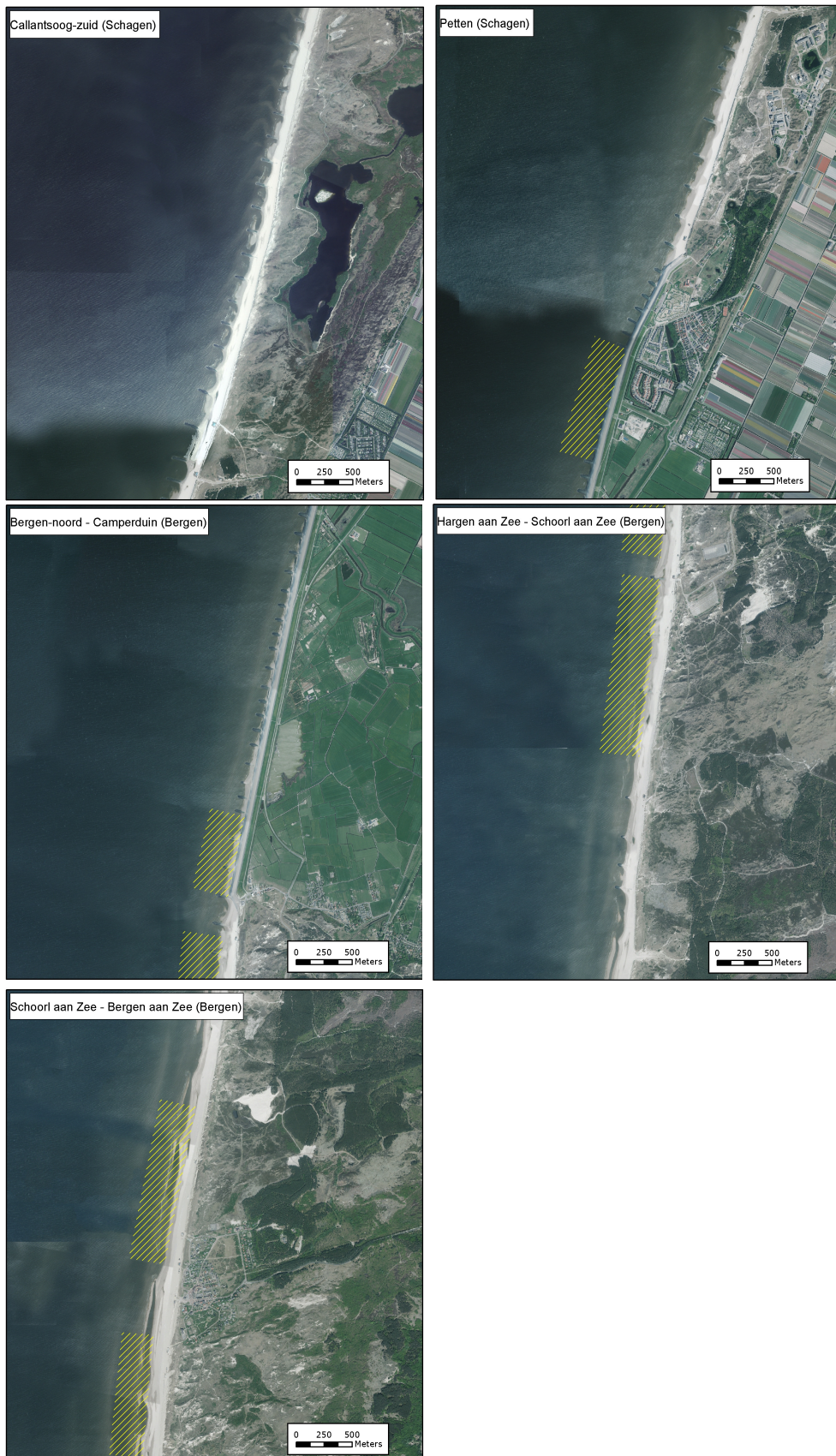
- Petten, ter hoogte van de Pettemer Zeewering
- Callantsoog, strandslag Seinpost

Gemeente Bergen:

- Bergen-noord, ter hoogte van de 'Hondsbossche Zeewering
- Camperduin
- Hargen aan Zee
- Schoorl aan Zee
- Bergen aan Zee

Voor de exacte begrenzing van alle kitesurflocaties in de Noordzeekustzone en de lokale bepalingen voor het kitesurfen wordt verwezen naar de desbetreffende gemeentelijke APV en/of lokale bepalingen van strandbeheerders. Deze zijn onverkort ook van toepassing op dit beheerplan.

Figuur B4.1. Vastelandskust Noord-Holland met kitesurflocaties.

B4.1.3 Strandrecreatie en recreatief strandrijden met auto's

1. Afsluiting (zo nodig preventief) van broedgebieden in de broedtijd van strandbroedvogels op delen van stranden van Texel, Vlieland, Terschelling (Noordsvaarder, Boschplaat paal 19 oostwaarts), Ameland (Groene strand circa paal 5-7; Hon ten oosten van paal 23), Schiermonnikoog (noordwestpunt, oostzijde vanaf paal 10). De locaties zijn indicatief aangegeven op kaart 10, 'Maatregelen Noordzeekustzone'. Zie voor de exacte locaties en wijze van afsluiting de Natura 2000-beheerplannen van de Waddeneilanden (Lit. 84 tot en met Lit. 88). De voorwaarden voor die locaties in die beheerplannen zijn onverkort ook van toepassing op dit beheerplan;
2. Monitoring en zonodig instellen van een zonering/routering van strandrijden op delen van de stranden en strandvlaktes van Terschelling en Ameland;
3. De gemeentelijke voorwaarden volgens de APV en lokale bepalingen zijn van toepassing.

B4.1.4 Betreding van (hooggelegen) zandplaten

De onderstaande maatregelen zijn toegespitst op de situatie van de Razende Bol, maar kunnen ook op andere zandplaten van toepassing zijn.

1. Afsluiting (zo nodig preventief) van broedgebieden in broedtijd van strandbroedvogels, al of niet in combinatie met zeehondenrustgebieden;
2. Uitvoeren van monitoring van de versturende effecten van recreanten en de gevolgen voor vogels en zeehonden op de Razende Bol;
3. Uitvoeren van voorlichting en toezicht, gericht op doelgroepen van recreanten.

Op deze vorm van recreatie zijn ook de gedragsregels uit de 'Erecode voor wadliefhebbers' van toepassing (zie bijlage B4.1.7).

B4.1.5 Zeehengelen (recreatief, inclusief charters en beroepsmatig)

Gedragsregels zeehengelsport

1. Ken de regels, zie de website www.sportvisserijnederland.nl (en klik op 'vispas' en daarna op 'visserijwet en regels');
2. Neem afval mee naar huis;
3. Probeer te vissen met loodvervangers en het verlies van lood waar mogelijk te voorkomen;
4. Deponeer lood dat niet meer gebruikt kan worden bij het chemisch afval;
5. In kustwateren, waaronder de Waddenzee, geldt een beperking van twee hengels per persoon;
6. Zet ondermaatse vis en beschermde vissoorten meteen terug.

Ook de generieke visserijvoorwaarden zijn deels van toepassing. Deze zijn opgenomen in bijlage B2.1.

Op grond van het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone (Lit. 41) is de volgende voorwaarde gesteld aan het zeehengelen ('handlijnnvisserij'):

7. Verboden in zones 1-gebieden. Zie voor de ligging van de zone 1-gebieden kaart 10, 'Maatregelen Noordzeekustzone'.

B4.1.6 Recreatieve staandwantvisserij

De volgende acht voorwaarden zijn geldig voor de recreatieve staandwantvisserij in de gehele Noordzeekustzone. Deze punten zijn ontleend aan de Uitvoeringsregeling staandwantvisserij in de visserijzone (Lit. 50):

1. Het betreft historisch gebruik, als zodanig aan te melden door gemeenten bij het ministerie van EZ;
 2. Recreatief staandwantvissen is alleen toegestaan indien men als zodanig en aantoonbaar is geregistreerd bij de desbetreffende gemeente;
 3. Maximale netlengte van 50 meter;
 4. Maximale stahoogte van het net van 0,65 meter;
 5. Plaatsing van het net tussen de hoogwater- en laagwaterlijn;
 6. Net van een eenvoudig type (type 'botwant');
 7. Maximale statijd 1 etmaal, maximaal 1 net per persoon;
 8. Melding bijgevangen bruinvissen bij de gemeenten.
- Voor de exacte formulering wordt verwezen naar de genoemde Uitvoeringsregeling.

Specifiek voor de recreatieve staandwantvisserij vanaf de stranden van de Waddeneilanden gelden – naast bovengenoemde acht voorwaarden – de volgende aanvullende voorwaarden:

9. De omvang van het recreatief staandwantvissen blijft op het huidige kleinschalige niveau, passend bij een omvang van het kleinschalige historisch gebruik op de eilanden. Ter indicatie: het dagelijks gemiddelde voor de vijf Waddeneilanden samen ligt op enkele tientallen activiteiten (zie subparagraaf 6.5.1);
10. Tussen de gemeenten en het ministerie van EZ zijn afspraken gemaakt over de wijze van registratie, monitoring, inspectie van de recreatieve staandwantvisserij en de rapportage daarvan door de gemeenten aan het ministerie van EZ. Hiermee wordt vinger aan de pols gehouden voor het kunnen beheersen van de omvang (en daarmee de mogelijke effecten). Een evaluatie van deze aanvullende voorwaarden vindt plaats drie jaar na de vaststelling van het Natura 2000-beheerplan Noordzeekustzone.

Op deze vorm van recreatie zijn ook de gedragsregels uit de 'Erecode voor wadliefhebbers' van toepassing (zie bijlage B4.1.7).

B4.1.7 Waterrecreatie algemeen ('Erecode voor wadliefhebbers')

De 'Erecode voor wadliefhebbers' bestaat uit gedragsregels die gelden voor iedereen die vaart of loopt op het wad en die beogen de natuur te ontzien en te beschermen. Uitgangspunt van deze erecode is de verantwoordelijkheid en het inzicht van de wadliefhebbers³⁰.

Vogels

- Vaar niet te dicht langs hoogwatervluchtplaatsen;
- Anker op voldoende afstand van hoogwatervluchtplaatsen;
- Ga pas van boord als vogels die op de waterlijn foerageren zijn verdwenen;
- Loop niet naar groepen vogels toe;
- Blijf als groep(je) dicht bij elkaar en waaier niet uit;
- Houd extra afstand tot grotere vogels, zoals wulp en lepelaar;
- Houd afstand tot broedende vogels en vogels met jongen;
- Zorg dat u bij opkomend water weer op tijd aan boord bent, zonder de vogels te verstoren;
- Weet dat als de eerste vogels opvliegen, u te dichtbij komt.

³⁰ De 'Erecode voor wadliefhebbers' is opgesteld en vastgesteld onder verantwoordelijkheid van het Toeristisch Overleg Waddenzeegebied; versie juni 2014.

Zeehonden

- Vaar niet te dicht langs oevers waar zeehonden rusten;
- Ga niet ankeren of droogvallen in de buurt van rustende zeehonden;
- Loop er zeker nooit naar toe;
- Weet dat zodra een zeehond zijn kop opsteekt, u te dicht bij de groep komt.

Wat vanzelf spreekt

- Vaar zonder hoge hekgolven;
- Vaar niet sneller dan de wettelijk toegestane snelheid van 20 kilometer per uur (snelvaren is alleen toegestaan in de betonde geulen tussen zee en havens en in de veerbootroutes);
- Gooi geen afval overboord;
- Vermijd harde muziek, luide radio of marifoon;
- Gebruik geen onnodige felle verlichting;
- Houd uw hond aangelijnd;
- Werk niet aan het schip met verf, olie, diesel, oplosmiddelen;
- Ga niet vliegeren. Wadvogels denken dat een vlieger een roofvogel is;
- Kitesurf alleen in de daartoe aangewezen kitesurfgebieden. Deze staan op de hydrografische kaart en zijn gemarkeerd met boeien;
- Probeer niet met motorgeweld los te komen.

Tenslotte

- Goed zeemanschap gaat boven alles;
- Vaar met een actuele hydrografische kaart;
- Blijf uit gebieden die gesloten zijn op grond van artikel 20 Natuurbeschermingswet 1998 en andere regelgeving;
- De schipper is en blijft verantwoordelijk voor het gedrag van zijn opvarenden;
- Val niet te lang achter elkaar op dezelfde plaats droog: maximaal twee of drie tijen;
- Bij een wandeling op het Wad geldt de Provinciale Wadloopverordening, ook bij wandelingen vanaf een schip. Groepen groter dan 7 personen mogen zonder geldige vergunning niet verder van hun boot gaan dan 500 meter.

B4.2 Civiele werken en overige activiteiten³¹

B4.2.1 Scheepvaart (beroepsvaart en scheepvaart overheden)

1. De scheepvaart houdt zich aan de - indien aanwezig - vaarwegmarkeringen.

Het ministerie van EZ heeft een Toegangbeperkend Besluit ex artikel 20 Nb-wet genomen met betrekking tot de Noordzeekustzone (Lit. 41). Op grond van dit Besluit geldt voor doorvaart en ankeren:

1. Toegestaan in de periode van 1 april tot 1 november;
2. Toegestaan in de periode van 1 november tot 1 april, mits aanwezige groepen vogels (100 exemplaren of meer) niet worden benaderd tot een afstand van minimaal 1500 meter;
3. Toegestaan zonder verstoringsafstand in de delen van zone 1 welke betonde of te betonnen scheepvaartroutes betreffen en in het zone 1-gebied boven

³¹ Bij bestendig beheer en onderhoud van werken door Rijkswaterstaat en andere beheerders geldt de algemene voorwaarde dat de gedragscode Flora- en faunawet moet worden gehanteerd.

Rottumeroog en Rottumerplaat daar waar deze zone overlapt met het verdragsgebied Eems-Dollard.

Zie voor de ligging van de zone 1-gebieden kaart 10, 'Maatregelen Noordzeekustzone'.

B4.2.2 Activiteiten voor beheer, toezicht, inspectie en opsporing

Voor deze activiteiten is een speciale gedragscode opgesteld en van toepassing. Deze luidt als volgt:

Algemene uitgangspunten

1. Relevante wet- en regelgeving zijn ook op beheermedewerkers, inspecteurs, toezichthouders en opsporingsambtenaren van toepassing;
2. Verstoringen en aantastingen van het milieu en de bijbehorende flora en fauna moeten worden voorkomen;
3. In een aantal gevallen kan het nodig zijn direct en afwijkend van de gedragscode op te treden, waardoor verstoring of betreding van een gesloten gebied onvermijdelijk is. Het middel (handhaving, beheer) mag echter niet erger zijn dan de kwaal (de verstoring, de verontreiniging, de stranding, de losliggende kabel, enzovoorts). Er moet een afweging worden gemaakt of de gevolgen van het corrigerend optreden niet groter zijn dan de verstoring als gevolg van de overtreding waar de handhavings- of beheeractiviteit zich op richt;
4. Bij het uitvoeren van de werkzaamheden moet vooral worden gelet op kwetsbare zaken.

Beheermedewerkers, toezichthouders, inspecteurs en opsporingsambtenaren hanteren bij hun werk de volgende gedragsregels

5. Afgesloten gebieden (artikel 20 Nb-wet) worden zoveel mogelijk gemedend;
6. Werkzaamheden in artikel 20-gebieden worden in beginsel buiten de gesloten periode van die gebieden gepland;
7. Rustende zeehonden worden niet dichterbij benaderd dan tot 1500 meter en vogels tot 500 meter (uitgezonderd in de bebakende geulen die dichterbij langs de gebieden lopen waar zeehonden of vogels verblijven);
8. Er wordt niet sneller gevaren dan 20 kilometer per uur (uitgezonderd in de toegestane aangewezen betonde vaargeulen, bij daadwerkelijke reddings-, bergings-, opsporings- en patrouilleoperaties, alsmede de hiermee verband houdende oefeningen);
9. Er wordt geen afval achtergelaten;
10. Heli- of andere inspectievluchten worden in beginsel niet uitgevoerd in de periode rond (indicatief 3 uur voor en 2 uur na) hoogwater boven de eilanden en kwelders (grote vogelconcentraties aldaar) en niet boven zeehondenligplaatsen;
11. Vluchten worden uitgevoerd op minimaal 450 meter hoogte, tenzij er een ontheffing is afgegeven voor de vlucht en lager vliegen bij die vlucht noodzakelijk is voor het uitvoeren van de taak;
12. Er wordt niet drooggevallen met het schip in de buurt van zeehonden en groepen vogels.

Ten aanzien van zeehonden geldt specifiek het volgende

13. Beheermedewerkers, toezichthouders, inspecteurs en opsporingsambtenaren nemen zelf geen zeehonden mee, ook al zijn deze ziek. De zeehonden die door derden worden aangeboden kunnen wel worden meegenomen voor de zeehondenopvangcentra.

Melding

14. Geconstateerde verstoringen worden gemeld aan de Centrale Meldpost Waddenzee;
15. Als zich in het kader van de taakuitoefening situaties voordoen waarin moet worden gehandeld in afwijking van de gedragscode wordt dit in beginsel gemeld aan het direct betrokken gezag Nb-wet (provincie of ministerie EZ) en de Centrale Meldpost Waddenzee.

B4.2.3 Strandbeheer algemeen (inclusief algemeen beheer Razende Bol)

Voor het strandbeheer zijn enkele relevante bepalingen ontleend uit de hierboven opgenomen gedragscode voor beheermedewerkers, toezichthouders, inspecteurs en opsporingsambtenaren van toepassing (zie (B4.2.2)). Dit zijn:

1. Afgesloten gebieden (zoals artikel 20 Nb-wet) worden gemedend;
2. Werkzaamheden in afgesloten gebieden worden in beginsel buiten de gesloten periode van die gebieden gepland;
3. Rustende zeehonden worden niet dichterbij benaderd dan tot 1500 meter en vogels tot 500 meter;
4. Er wordt geen afval achtergelaten.

Aanvullend geldt:

5. Milieuschadelijke materialen worden afgevoerd van het strand. Overige milieuvreemde materialen worden opgeruimd.

Overigens gelden de van toepassing zijnde gemeentelijke voorwaarden (APV) en/of lokale bepalingen van andere beheerders onverkort.

B4.2.4 Burgerluchtvaart algemeen

Recreatieve luchtvaart

1. Minimum vlieghoogte van 300 meter, conform de 'Gedragscode verantwoord vliegen' (KNVvL);
2. Lager vliegen is toegestaan indien dit vanuit operationeel of veiligheidsoogpunt noodzakelijk is.

Aanvullend geldt de volgende bepaling:

3. Er mogen boven het waddengebied, met uitzondering van het landgedeelte van de vastelandgemeenten, geen reclamesleepvluchten worden uitgevoerd, met uitzondering van vluchten vanaf het luchtvaartterrein Texel rechtstreeks naar het vasteland en vice versa.

Luchtvaart algemeen

Het ministerie van EZ heeft een Toegangbeperkend Besluit ex artikel 20 Nb-wet genomen met betrekking tot de Noordzeekustzone (Lit. 41). In dit besluit is ook een minimum vlieghoogte van 300 meter boven de zone 1-gebieden als toegangsbeperking voor de luchtvaart ('burgerluchtvaartverkeer') opgenomen. Zie voor de ligging van de zone 1-gebieden kaart 10, 'Maatregelen Noordzeekustzone'.

Het ministerie van IenM bereidt in de eerste beheerplanperiode een aanpassing voor van een minimumvlieghoogte naar 450 meter voor burgerluchtvaartverkeer in het gedeelte van de Noordzeekustzone, zoals aangeduid in de Structuurvisie Derde Nota Waddenzee.

B4.2.5 Activiteiten Defensie: schietoefeningen vanuit Den Helder (Fort Erfprins)

Er zijn afspraken gemaakt tussen het ministerie van Defensie en belangenorganisaties over de voorwaarden die gesteld worden aan de oefeningen om de natuur zoveel mogelijk te ontzien. Het gaat om de volgende mitigerende maatregelen voor de oefeningen:

Het ministerie van Defensie volgt bij de jaarlijkse planning van haar schietoefeningen een milieuzorgprocedure 'Planning en organisatie schietoefeningen mitrailleur 50 Zeefront FSP Erfprins'. Daarin zijn de volgende instructies opgenomen:

1. Er wordt niet op vogels of andere dieren geschoten. In het geval er groepen vogels tijdens een salvo passeren wordt door de toezichthoudende officier opdracht gegeven om te stoppen met schieten totdat de vogels zijn gepasseerd. Daarnaast zijn voor de planning regels opgesteld om in bepaalde periodes niet te schieten;
2. Er wordt niet geschoten in de periode waarin door de gewone zeehond geworpen en gezoogd wordt (mei - augustus);
3. Ditzelfde geldt ook voor de werp- en zoogperiode van de grijze zeehond (december - januari);
4. Het zo veel als mogelijk aanpassen c.q. vermijden van oefeningen bij harde zuidoosten wind.

B4.2.6 Activiteiten Defensie: overige activiteiten (water en land)

Voor inspecties en de beheermatige activiteiten door of in opdracht van het ministerie van Defensie is de gedragscode voor beheermedewerkers, toezichthouders, inspecteurs en opsporingsambtenaren van toepassing (zie hierboven, B4.2.2).

Voor mitigerende maatregelen voor de militaire activiteiten op de Vliehors wordt verwezen naar het Natura 2000-beheerplan Vlieland (Lit. 85). Deze zijn onverkort ook van toepassing op voorliggend beheerplan.

Voor het snelvaren in gebieden met betonde vaargeulen is het volgende van toepassing:

1. Snelvaren met militaire RIB's vindt uitsluitend plaats binnen de betonde vaargeulen.

Bijlage 5 Overzicht cumulatie van activiteiten en overige factoren

Tabel B5.1 geeft een overzicht van de cumulerende effecten van activiteiten en overige factoren op aangewezen habitattypen, broedvogels en niet-broedvogels van de Noordzeekustzone met een doelrealisatie van (waarschijnlijk) niet of onduidelijk (zie hoofdstuk 7 en Lit. 18). De beoordeling of een gecumuleerd effect van activiteiten wel of niet significant is, is zowel zonder als met inachtneming van (mitigerende) maatregelen uitgevoerd.

Tabel B5.1. Overzicht van conclusies van cumulerende effecten van activiteiten en overige factoren op de instandhoudingsdoelstellingen van de Noordzeekustzone, met een doelrealisatie van (waarschijnlijk) niet of onduidelijk (zie hoofdstuk 7 en Lit. 18).

NOORDZEEKUSTZONE			Effecten huidige (niet vergund) gebruik																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																
------------------	--	--	---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Legenda	
	Geen (rest)effect
O	Onduidelijk (rest)effect
V	Verwaarloosbaar (rest)effect
K	Klein (rest)effect
M	Matig (rest)effect
G	Groot (rest)effect
b	= broedvogel

Bijlage 6 Synopsistabel Noordzeekustzone

Tabel B6.1. Synopsistabel Noordzeekustzone.

	Landelijke staat van instandhou- ding	Doelen in aanwijzingsbesluit en huidige oppervlakte (ha), huidige aantallen (broedparen, maandgemiddelde, seizoensmaximum) en/of huidige kwaliteit in het gebied				Mitigerende maatregelen (ter voorkoming van toekomstige verslechtering/verstoring; artikel 6.2 Habitatrichtlijn)												Doelrealisatie	
	Landelijke staat v an instandhouding: groen = gunstige staat v an instandhouding; oranje = matig ongunstig; rood = zeer ongunstig; blauw = onduidelijk	Doel oppervlakte habitat / leefgebied (b=behoud, v= verbetering)	Huidige oppervlakte (onvoldoende, voldoende, ruim voldoende) / huidig aantal (paren/maandgemiddelden of gemiddelde seizoensmaxima)	Doel kwaliteit (b=behoud, v= verbetering)	Huidige kwaliteit (rood = slecht, oranje = matig of groen = goed, blauw = onduidelijk)	Maatregelen op basis van TBB Noordzeekustzone ter regulering (bodemherovormende) visserij en mitigatie v an standaard visserij (reductie bijvangst)	Monitoring en onderzoek TBB Noordzeekustzone, bruinvis, bergende, zee-eenden, broedvogels, oppervlakte en kwaliteit vochtige duinvalleien	Vrijstellingsvoorwaarden voor zandwinning en kustsuppleties	Vrijstellingsvoorwaarden baggeren en verspreiden	Vergunningsvoorschriften schelpenwinning, delfstofwinning en lozingen	Vrijstellingsvoorwaarden onderhoud kabels en leidingen, oevers, dammen e.d., militaire schietoefeningen/proeven en oefeningen grond en water, inspecties, toezicht, oefeningen calamiteiten	Vrijstellingsvoorwaarden en vergunningsvoorschriften laagvliegen (burgerluchtvaart, kustwacht, inspecties overig, SAR-oefeningen en militair laagvliegen)	Gedragregels recreatie; communicatie (bv draagvlak en preventie verstoring diverse activiteiten); toezicht en handhaving	Zonering v an kitesurflocaties	Mitigatie strandrijden (inclusief monitoring)	Afsluiten potentiële broedgebieden eilandstranden (voornamelijk strand/laktes) en Razende Bol	Agenderen v envijderen barrières voor trekvis bovenstrooms	Realisatie doelstelling op korte termijn (< 6 jaar, 1e beheerplanperiode) (oranje = ws. niet, blauw = onduidelijk, groen = wel)	Realisatie doelstelling op langere termijn (> 6 jaar, 2e beheerplanperiode of later) (oranje = ws. niet, blauw = onduidelijk, groen = wel)
Habitattypen																			
H1110B Permanent overstromde zandbanken (Noordzeekustzone)		b	Voldoende	v		◆	◆	◆	◆	◆	◆								
H1140B Slik- en zandplaten (Noordzeekustzone)		b	Voldoende	b				◆	◆	◆	◆				◆				
H1310A Zilte pionierbegroeiingen (zeekraal)		b	Voldoende	b				◆			◆				◆				
H1310B Zilte pionierbegroeiingen (zevetmuur)		b	Voldoende	b				◆							◆				
H1330A Schorren en zilte graslanden (buitendijks)		b	Voldoende	b				◆							◆				
H2110 Embryonale duinen	SoU*	b	Voldoende	b				◆			◆	◆	◆		◆	◆			
H2190B Vochtige duinvalleien (kalkrijk)		b	Voldoende	b			◆	◆							◆				
Habitatsoorten																			
Bruinvis		b	Onbekend; trend positief	v		◆	◆												
Grijze zeehond	SoU*	b	2040	b		◆	◆	◆	◆	◆	◆	◆	◆	◆	◆	◆			
Gewone zeehond		b	6340	b		◆	◆	◆	◆	◆	◆	◆	◆	◆	◆	◆			
Zeeprik**		b	Onvoldoende****	b													◆		
Rivierprik**		b	Onvoldoende****	b													◆		
Fint***		b	Onvoldoende****	b		◆			◆								◆		
* SoU= sense of urgency																			
** Zeeprik en rivierprik halen ws. uitbreiding van populatie al vanaf beheerplanperiode 1																			
*** Fint onduidelijk of uitbreiding van populatie wordt gehaald; leefgebied in Noordzeekustzone is/komt wel op																			
**** Bij rivierprik, zeeprik en fint is 'onvoldoende' gescoord vanwege barrières op weg naar bovenstroomse paai- en opgroei gebieden																			

	Landelijke staat van instandhou- ding	Doelen in aanwijzingsbesluit en huidige oppervlakte (ha), huidige aantallen (broedparen, maandgemiddelde, seizoensmaximum) en/of huidige kwaliteit in het gebied				Mitigerende maatregelen (ter voorkoming van toekomstige verslechtering/verstoring; artikel 6.2 Habitatrichtlijn)													Doelrealisatie	
	Landelijke staat van instandhouding: groen = gunstige staat van instandhouding; oranje = matig ongunstig; rood = zeer ongunstig; blauw = onduidelijk	Doel oppervlakte habitat / leefgebied (b=behoud, v= verbetering)	Huidige oppervlakte (onvoldoende, voldoende, ruim voldoende) / huidig aantal (paren/maandgemiddelden of gemiddelde seizoensmaxima)	Doel kwaliteit (b=behoud, v= verbetering)	Huidige kwaliteit (rood = slecht, oranje = matig of groen = goed, blauw = onduidelijk)	Maatregelen op basis van TBB Noordzeekustzone ter regulering (bodemroerende) visserij en mitigatie van staandwater visserij (reductie bijvangst)	Monitoring en onderzoek TBB Noordzeekustzone, bruinvis, bergeend, zee-eenden, broedvogels, oppervlakte en kwaliteit vochtige duinvalleien	Vrijstellingsvoorwaarden voor zandwinning en kustsuppleties	Vrijstellingsvoorwaarden baggeren en verspreiden	Vergunningsvoorschriften schelpenwinning, delfstofwinning en lozingen	Vrijstellingsvoorwaarden onderhoud kabels en leidingen, oevers, dammen e.d., militaire schietoefeningen/-proef en enoefeningen grond en water, inspecties, toezicht, oefeningen calamiteiten	Vrijstellingsvoorwaarden en vergunningsvoorschriften laagvliegen (burgerluchtvaart, kustwacht, inspecties overig, SAR-oefeningen en militair laagvliegen)	Gedragregels recreatie; communicatie (bvr draagvlak en preventie verstoring diverse activiteiten); toezicht en handhaving	Zonering van kitesurflocaties	Mitigatie strandrijden (inclusief monitoring)	Afsluiten potentiële broedgebieden eilandstranden (voornamelijk strandvlaktes) en Razende Bol	Agenderen verwijderen barrières voor trekvis bovenstrooms	Realisatie doelstelling op korte termijn (< 6 jaar, 1e beheerplanperiode) (oranje = ws, niet, blauw = onduidelijk, groen = wel)	Realisatie doelstelling op langere termijn (> 6 jaar, 2e beheerplanperiode of later) (oranje = ws, niet, blauw = onduidelijk, groen = wel)	
Vogels*****																				
Bontbekplevier (b)	SoU*	b	?	b																
Strandplevier (b)	SoU*	v	?	v																
Dwergster (b)	SoU*	v	± 8	v																
Roodkeelduiker (n)		b	?	b																
Parelduiker (n)		b	?	b																
Aalscholver (n)		b	663	b																
Bergeend (n)		b	310	b																
Topper (n)		b	0,6	b																
Eider (n)		b	1374	b																
Zwarte zee-eend (n)		b	25842	b																
Scholekster (n)		b	2941	b																
Kluut (n)	SoU*	b	90	b																
Bontbekplevier (n)	SoU*	b	431	b																
Zilverplevier (n)		b	2282	b																
Kanoet (n)		b	4808	b																
Drieteenstrandloper (n)		b	2582	b																
Bonte strandloper (n)		b	21343	b																
Rosse grutto (n)		b	3565	b																
Wulp (n)		b	779	b																
Steenloper (n)		b	172	b																
Dwergmeeuw (n)		b	?	b																
* SoU= sense of urgency																				
***** b= broedvogel, n= niet-broedvogel																				

Bijlage 7 Overzicht voor toezicht en handhaving relevante regelgeving

Wetgeving	Relevant artikel of wet	Bevoegd gezag
APV	Voorbeeld: evenementenvergunningen (indien bepaald in APV = omgevingsvergunning), bijvoorbeeld strandfeesten, strandlopen, paardrijden	Gemeenten, provincies, waterschappen
Besluit bodemkwaliteit	Bijvoorbeeld opslag grond en baggerspecie, (nuttige) toepassing van grond etc. in N2000 gebieden	Gemeente
Flora-en faunawet	Artikel 2: zorgplicht (alleen bestuursrechtelijk) Artikel 8-12: verbodsbepalingen Artikel 67 en 68 Artikel 79 lid 2: voorwaarden aan ontheffingen en vrijstellingen, waaronder gedragscodes in de zin van de Ff-wet	Minister EZ GS (voor beheer- en schadebestrijding)
Flora- en faunawet	Artikel 41: intrekken (onder andere van) jachtakte	Politie
Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren (= gehouden dieren)	Artikel 36 en 37 GWD: geen pijn/letsel toebrengen en de nodige verzorging verlenen	Minister EZ
Mijnbouwwet	De Mijnbouwwet stelt via een vergunningenstelsel regels ten aanzien van het opsporen en/of winnen van delfstoffen, aardwarmte of de opslag van stoffen	Ministerie EZ
Nautische wetgeving	Scheepvaartverkeerswet Binnenvaartpolitiereglement	Rijkswaterstaat
Nb-wet	Artikel 19c - aanschrijvingsbevoegdheid	Minister EZ of GS

Wetgeving	Relevant artikel of wet	Bevoegd gezag
Nb-wet	Artikel 19d - vergunningplicht	GS of minister EZ
Nb-wet	Artikel 19l – zorgplicht (in combinatie met gedragscodes in de zin van de Nb-wet)	GS of minister EZ (aangewezen ambtenaren)
Nb-wet	Artikel 20-Toegangsbeperkingen	GS of minister EZ
Ontgrondingenwet	De Ontgrondingenwet stelt regels ten aanzien van de winning van oppervlakte delfstoffen, zoals zand, grind, klei en schelpen. Het belangrijkste instrument dat hierbij gehanteerd wordt is een vergunningenstelsel voor ontgrondingen	GS Rijkswaterstaat in rijkswateren
Visserijwet	Vergunningplicht	Minister EZ
Wabo (omgevingsvergunning; voorheen: Wm-vergunning)	Inrichtingen of mijnbouwwerken die schadelijke gevolgen voor het milieu kunnen hebben	Minister IenM of EZ/GS/B&W
Waterwet	Artikel 6.8: zorgplicht ten aanzien van de waterbodem	Waterbeheerder
Wet bodembescherming	Artikel 13: zorgplicht landbodems	Minister IenM, GS of grote Gemeente
Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden	Artikel 20 – verbod van onder andere gebruik zonder toelating of registratie	Minister EZ
Wet luchtvaart	Minimum vlieghoogtes	Minister IenM, GS
Wet milieugevaarlijke stoffen (afsteken vuurwerk buitengebied)	Bijvoorbeeld afsteken van vuurwerk in buitengebied/Natura 2000	Politie/boa's GS (vuurwerk in evenementen)
Wet ruimtelijke ordening	Bestemmingsplan en beheersverordening	Gemeenten
Wetboek van strafrecht	Artikel 461: verboden toegang	Rechthebbende (eigenaar)
Wet wapens en munitie	Bijvoorbeeld bij overtredingen door jagers Zie ook intrekken jachttakte bij Ff-wet.	Politie

Let op: Iedere wet beschermt een of meer belangen. Bij bescherming van andere belangen kunnen op basis van de betreffende wet overtredingen van de Nb-wet niet gehandhaafd worden.